

**T.C.
FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

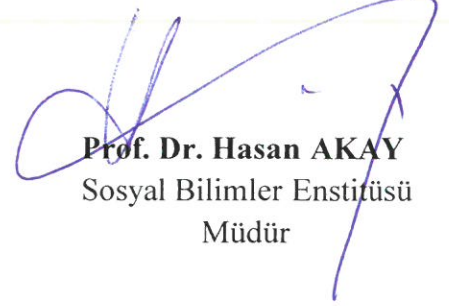
**AZİZZÂDE HÜSEYİN RÂMİZ EFENDİ’NİN
ZÜBDETÜ’L-VÂKİ‘ÂT ADLI ESERİ’NİN
TAHLİL ve TENKİTLİ METNİ**

**AHMET RÜŞTÜ FAKAZLI
140121002**

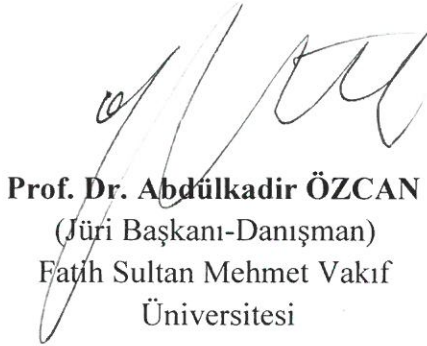
**TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. ABDÜLKADİR ÖZCAN**

İSTANBUL 2016

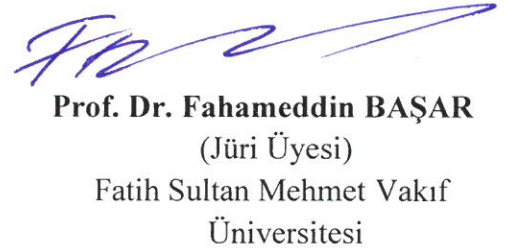
FSMVÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Tezli yüksek lisans programı 140121002 numaralı öğrencisi Ahmet Rüştü FAKAZLI'nın ilgili yönetmeliklerin belirlediği tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı “ **Azizzâde Hüseyin Râmiz Efendi'nin Zübdetül-Vâkı'at Adlı Eseri'nin Tahlil ve Tenkitli Metni** ” başlıklı tezi aşağıda imzaları olan jüri tarafından 21.06.2016 tarihinde oybirliği ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Hasan AKAY
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Müdür

Prof. Dr. Abdülkadir ÖZCAN
(Jüri Başkanı-Danışman)
Fatih Sultan Mehmet Vakıf
Üniversitesi

Prof. Dr. Fahameddin BAŞAR
(Jüri Üyesi)
Fatih Sultan Mehmet Vakıf
Üniversitesi

Yrd. Doç Dr. Ümmügülsüm Filiz BAYRAM
(Jüri Üyesi)
Mimarsinan Güzel Sanatlar Üniversitesi

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Ahmet Rüştü FAKAZLI

ÖZET

Hüseyin Râmiz'in kaleme aldığı *Zübdetü'l-Vâkı'ât* adlı eser III. Mustafa döneminin 1768-1774 yılları arasını kapsamaktadır. Eserde Osmanlı-Rus siyasi ve askeri olayları anlatılmıştır. Ayrıca dönemin bürokratik değişikliklerinden bahsedilmiştir. Bazı önemli şahsiyetlerinde kısaca biyografileri verilmiştir. Çalışmamızın amacı, eserin kritik neşrini yaparak araştırmacıların hizmetine sunmaktır.

Çalışmamız iki bölümden oluşur. İlk bölümde müellifin hayatı, eserleri ve tarihçiliği ele alınmış, ayrıca metnin muhtevası ve kaynak değeri belirtilmiştir. İkinci bölümde ise üzerinde çalıştığımız eserin eleştirel metni takdim edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hüseyin Râmiz, III. Mustafa, *Zübdetü'l-Vâkı'ât*, Osmanlı-Rus, biyografi.

ABSTRACT

Hüseyin Râmiz *Zübdetü'l-Vâkı'ât* penned his book III. Mustafa period covers the years between 1768-1774. Ottoman- Russian political and military events described in the book . Besides, the bureaucratic changes are discussed . Some brief biographies of important figures are given. Work study the transcript of making available to the researchers.

Work consists of two parts. In the first section the author 's life, works and discussed the historiography. In addition, the contents of the text and source value specified. We are working on the second part of the text has been presented .

Keywords: Hüseyin Râmiz, III. Mustafa, *Zübdetü'l-Vâkı'ât*, Ottoman-Russian, biography.

ÖNSÖZ

Sultan III. Mustafa dönemi oldukça kritik bir sürecin başlangıcı sayılabilir. 17 yıllık hükümdarlığı süresince etkisi en fazla olan olay, 1768-1774 Osmanlı-Rus harbi olmuştur. Osmanlı Devleti'nin ağır bir mağlubiyetle kaybettiği bu savaşın sonuçları da ağır olmuştur. Artık Osmanlı Devleti siyasi, askeri ve ekonomik yönden farklı bir sürecin içerisine girmiştir. Elbette dönemin olaylarını bize aktaran en güvenilir kaynaklar kroniklerdir. Biz tarihçilerin bir görevi mümkün olduğunca bu eserleri gün yüzüne çıkarmaktır. Üzerinde çalışma yaptığımız Azizzâde Hüseyin Râmiz Efendi'nin *Zübdetü'l-Vâkı'ât* adlı eseri de bu dönemi kapsamaktadır. Şimdiye kadar neşredilmemesi ve kaynak olarak kullanılmaması da eserimizin değerini artırmaktadır.

Üzerinde çalıştığımız eser XVIII. yüzyılın önemli olaylarından 1768-1774 Osmanlı-Rus harbini ve bu dönem içerisinde gerçekleşen siyasi hareketliliği bizlere aktarmaktadır. Eser üzerinde lisans düzeyinde yapılmış bir tez çalışması mevcuttur. Yapılan bu çalışma sadece transkriptten ibarettir. *Zübdetü'l-Vâkı'ât* adlı eseri dönemin çağdaş kaynaklarıyla karşılaştırdığımızda diğer eserlerden aşağı kalmadığını, zaman zaman tamamlayıcı bilgiler de içerdiğini tespit ettik. Ayrıca eserimizin başka nüshasının olmayışı ve müellif hattı olma ihtimali de değerini biraz daha artırmaktadır.

Çalışmamız iki bölümden oluşmaktadır. İlk olarak, *Zübdetü'l-Vâkı'ât*'ın müellifi ile eserin kaynak değeri ve muhtevası hakkında bilgiler verilmiş, ikinci olarak metnin tahlili yapılmıştır.

Metnini verdiğimiz ikinci bölüm için ulaşılabilen tek nüsha üzerinde çalışılmıştır. Eser dönemin kaynakları ile karşılaştırılmış, farklı ve benzer yönler belirtilmiştir. Bu şekilde müellifin tarihçiliği ortaya konmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmamın vcoda getirilmesinde birinci derecede mil olan ve kendisinden çok şey öğrendiğim kıymetli hocam Prof. Dr. Abdülkadir zcan'a şükranlarımı sunarım. Ayrıca çalışmalarım esnasında her türlü desteği sağlayan okul müdürüm Umut Kuzu'ya ve okul müdür yardımcım Yahya zelebi'ye teşekkür ederim. Yine eserin tamamlanmasında her türlü fedakrlığı gösteren kıymetli eşim Ayřenur Fakazlı'ya da sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ahmet Rüştü FAKAZLI

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
KISALTMALAR.....	viii
GİRİŞ	1
1. HÜSEYİN RÂMİZ'İN HAYATI VE ESERLERİ	1
1.1. HAYATI	1
1.2. ESERLERİ.....	4
1.2.1. Âdâb-ı Zurefâ	4
1.2.2. Zahîr-i Hükkâm	5
1.2.3. Diğer Eserleri	5
1.2.4. Zübdetü'l-Vâkı'ât	6
1.2.4.1. Eserin Te'lif Sebebi	6
1.2.4.2. Eserin Te'lif Tarihi	7
1.2.4.3. Eserin İsmi	7
1.2.4.4. Eserin Tanıtımı	7
1.2.4.5. Muhtevası	9
2. HÜSEYİN RÂMİZ EFENDİ'NİN TARİHÇİLİĞİ	15
3. ESERİN KAYNAK DEĞERİ	17
4. METİN TESİSİNDE UYGULANAN YOL	28
SONUÇ.....	29
BİBLİYOGRAFYA	30
METİN	32
TIPKI BASIM.....	

KISALTMALAR

a.g.e.	:	adı geçen eser
a.g.m.	:	adı geçen makale
ev.	:	Çeviren
DİA	:	Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
haz.	:	hazırlayan
İÜ	:	İstanbul Üniversitesi
MEB	:	Milli Eėitim Bakanlığı
MT	:	<i>Mür'ı't-Tevârih</i>
nr.	:	numara
s.	:	sayfa
TY	:	Türkçe Yazma
TTK	:	Türk Tarih Kurumu
vr.	:	varak
ZV	:	<i>Zübdetü'l-Vâkı'ât</i>

GİRİŞ

1. HÜSEYİN RÂMİZ'İN HAYATI VE ESERLERİ

1.1. HAYATI

Şuarâ tezkiresi ve tarih yazarı olarak XVIII. yüzyılın önde gelen simalarındandır. Kendisi aslında tezkire yazarı olarak ün kazanmıştır. Fakat devlet ricâline yakınlığı ve içerisinde bulunduğu görevi itibarıyla yaşadığı dönemle ilgili olayları ele alan bir eser kaleme almıştır.

Babası, Ahmed Ramazan Efendi'nin oğlu meşhur Rumeli kadılarından Mustafa Naim Efendi'dir. Mustafa Naim Efendi'nin¹ de şair olduğunu müellifimizin *Âdâb-ı Zurefâ* adlı eserinde babasının bazı şiirlerine yer vermesinden anlamaktayız.² Annesi ise Şeyhülislam Ebezâde Abdullah Efendi'nin³ kardeşi Hüseyin Efendi'nin damadı olan Rumeli kadısı Balçıkî Lütfizâde Ahmed Efendi'nin kızıdır.⁴ Ağabeyi

¹ Naim Efendi "Azizzâde" olarak anılmaktadır. Hatta Atâ Tarihi'nde Naim Efendi yanlışlıkla meşhur tarihçi Naima ile karıştırılmış, Râmiz Efendi Naima'nın oğlu olarak gösterilmiştir. Aslında böyle bir şeyin olmasına imkân yoktur. Çünkü Naima 1128 tarihinde vefat etmiş, Râmiz Bey ise 1130 tarihinden sonra dünyaya gelmiştir. (Ali Canip, "On ikinci Asır Tezkirecilerinden Râmiz Efendi ve Eseri", *Hayat Mecmuası*, İstanbul 1927, II/27, s.3-4).

² Azizzâde Hüseyin Râmiz, *Râmiz ve Âdâb-ı Zurefâ'sı*, haz. Sadık Erdem, AKM, Ankara 1994, s.191.

³ Abdullah Efendi "Ebezâde" lakâbını annesinin IV. Mehmed devrinde Lehistan seferi sırasında pâdişâhın dünyaya gelen çocuğuna ebelik yapması sebebiyle almıştır. Babası Kadı Mustafa Efendidir. Çeşitli medreselerde hocalıktan sonra Mısır, Edirne ve Mekke kadılıklarında bulundu. Anadolu ve Rumeli kazaskerliklerinden sonra III. Ahmed döneminde 1708 ve 1710 olmak üzere iki defa şeyhülislam oldu. 1713 yılında azl edildi. 1714 yılında sürgün edildiği Trabzon'a varamadan geminin batması üzerine vefat etti. (Mehmet İpşirli, "Abdullah Efendi "Ebezâde", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, 1988, I, s.98.)

⁴ Râmiz, *a.g.e.*, s.XVI.

Balyabadra⁵ kazası nâibi Mehmet Emin Efendi'dir.⁶ Hüseyin Râmiz ağabeyinin tercüme-i hâlini yazarken kendisini Ebezâde birâderi Hüseyin Efendi'nin torunu olarak tanıtır.⁷ Bursalı Mehmed Tahir Bey de bu sebepten ötürü Hüseyin Râmiz Efendi'yi "Balçıklı" olarak adlandırır. Ayrıca Râmiz Efendi'yi "Arapzâde" olarak da vasıflandırır.⁸ Fakat Râmiz Efendi'yi "Arapzâde" olarak tanıtmamasının ise yanlış olduğu anlaşılmaktadır.⁹ Eserinde bu isimlendirmeyi bir delile dayandırmamış olup, bunun ne sebeple yazıldığı bilinmemektedir.¹⁰ Ağabeyi de kendisi ve babaları gibi şiir ve inşa ile meşgul olmuş dîvân sahibi şâ'irdir. Ayrıca İslamiyet'te Mîrâs hukuku ile ilgili risâlesi bulunmaktadır.¹¹ Hüseyin Râmiz Efendi'nin dayıları Mektubî Feyzullah Efendi ile Mektubî Mustafa Efendi'dir.¹² Dayısının oğlu Ahmed Reşid Efendide ilmiye mensubu olup şâ'ir idi. Görüldüğü gibi Râmiz Efendi hem anne hem de baba tarafından şiir ve inşa sanatıyla hemhâl olmuş bir aileden gelmiştir. Bu durum kendisinin de bu sahada fitrî olarak inkişâf etmesine sebep olmuş ve mesleği dışında kaleme aldığı şu'arâ tezkiresiyle ün kazanmıştır.

Hüseyin Râmiz'in doğum tarihi net bir şekilde belli değildir. Doğum yeri İstanbul'un Cebecibaşı Ali Ağa Mahalle'sidir.¹³ Kaleme aldığı *Zübdetü'l-Vâkı'ât* adlı eserinin dibâcesinde babası vefat ettiğinde kendisinin bir yaşında olduğunu söylemektedir.¹⁴ Babasının vefatı Şubat 1737 senesidir.¹⁵ Bu bilgilere göre Hüseyin Râmiz Efendi'nin 1735 ile 1736 yıllarından birinde doğduğunu söyleyebiliriz. Müellifin vefat tarihi ve kimliği ile ilgili olarak *Fatîn Tezkiresi* olarak bilinen *Hâtîmetü'l-Eş'âr* adlı eserde orduda görev yapmış ve 1787 senesinde vefat etmiş Mevlevî tarikatı mensubu olan Râmiz adlı şahıstan bahsedilir¹⁶ ve bu şahsın Hüseyin

⁵ Balyabadra Yunanistan'da Mora yarımadasının kuzeybatısında büyük liman şehirlerinden Patras'ın Osmanlılar dönemindeki adıdır. Şehir ilk olarak II. Murad döneminde kısmen, II. Mehmed döneminde ise tamamen ele geçirilmiştir. (Machiel Kiel, "Balyabadra", *DİA*, 1992, V, s.42).

⁶ Râmiz, *a.g.e.*, s.XVI.

⁷ Ali Canip, *a.g.m.*, s.3-4.

⁸ Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, haz. İsmail Özen, İstanbul 1975, III, s.64.

⁹ Ali Canip, *a.g.m.*, s.3.

¹⁰ Sadık Erdem, "Râmiz", *Türk Dünyası Edebiyatı Ansiklopedisi*, Ankara 2007, VII, s.285.

¹¹ Râmiz, *a.g.e.*, s.XVI.

¹² Râmiz, *a.g.e.*, s.XVI.

¹³ Râmiz, *a.g.e.*, s.XV.

¹⁴ Nüşa, vr.1/b.

¹⁵ Râmiz, *a.g.e.*, s.XV.

¹⁶ Davud Fatîn, *Hâtîmetü'l-Eş'âr (Fatîn Tezkiresi)*, haz. Ömer Çifçi, Kültür Bakanlığı, s.163.

Râmiz Efendi ile aynı kişi olduğu belirtilir.¹⁷ Fatin ve Şemseddin Sâmî, Râmiz adlı şahsa isnat ettikleri;

Gören nûr-ı cemâlin yâ Celâleddîni Mevlâna

Okur ismi Celâlin yâ Celâleddîni Mevlâna

beytine¹⁸ göre kendisinin Mevlevî tarikatından olması kuvvetle muhtemeldir. Bu bilgiye göre beyti yazılan Râmiz adlı şahsın Hüseyin Râmiz Efendi ile aynı şahıs olma ihtimalinin çok yüksek olduğu belirtilir.¹⁹

Râmiz Efendi *Zübdetü'l-Vâkı'ât* adlı eserinin giriş bölümünde verdiği özgeçmişine göre babasının ölümüyle yetim ve kimsesiz kalmış, yaşı kemâle erdiğinde ise devrin mühim âlimlerinden dersler almıştır. Devrin Şeyhülsîlâm Ebû Es'ad Vassaf Abdullah Efendi'den “mülâzemet”²⁰ şerefini almıştır.²¹ Râmiz Efendi'nin mülâzemet ile ilgili ilk aldığı vazifeyi *Âdâb-ı Zurefâ*'sında Vassâf Abdullah Efendi hakkında verdiği özet bilgi bölümünden öğreniyoruz. Râmiz Efendi “... bin yüz altmış beş senesi Şa'banü'l-muazzamın beşinci günü sâniyen sadr-ı bâlâlarına i'tilâ buyurmalarıyla karîn-i şeref-i ihtirâm ve teşrîfât-ı aliyyeden bu fakîr-i mürettibü'l-hurûfa dördüncülerin inâyet ü in'âm buyurmalarıyla sîr-âb-ı nevâle-i ikrâm olmuşidik...”²² ifâdesiyle 1165/1752 tarihinde dördüncü teşrîfâtçılık görevine başlamış,²³ akabinde dedelerinin de yapmış olduğu müderrislik mesleğine geçmiştir. Fakat müellif geçim sıkıntısının peşini bırakmadığını ve bu sebeple müderrisliği bırakarak kadılık yapmaya başladığını belirtir. Rumeli kazaskerliği görevinde ise yirmi yıl boyunca “sak”²⁴ ilmini tahsîl etmiştir.²⁵

Hüseyin Râmiz Efendi, kendisinin tarih ve edebiyat ile meşgul olmasına rağmen çevresindekiler tarafından yeterince takdir edilmediğini “*Varak-ı mihr-i*

¹⁷ Franz Babinger, *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri*, Kültür Bakanlığı, çev. Coşkun Üçok, Ankara 1992, s.343.

¹⁸ Davud Fatin, *a.g.e.*, s.163; Şemseddin Sâmî, *Kâmûsu'l-Â'lâm*, İstanbul 1308, III, s.2254.

¹⁹ Râmiz, *a.g.e.*, s.XXI.

²⁰ Mülâzemet, ilmiye mesleği adaylarının mesleki stajları ve görev bekleme süreleri için kullanılan terimdir (Mehmet İpşirli, *DİA*, 2006,XXXI, s.537).

²¹ Metin, s.33

²² Râmiz, *a.g.e.*, s.213-214.

²³ Râmiz, *a.g.e.*, s.XX; Sadık Erdem, “Râmiz”, *DİA*, 2007, XXXIV, s.451.

²⁴ Şer'î mahkemen verilen îlâm, berat, kadı hücceti ve bu gibi yazılardaki tâbirler, deyimler (Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*, Ankara 1993, s.915).

²⁵ Metin, s.33-34.

vefâyı kim okur kim dinler” mısırâsıyla dile getirir.²⁶ Aynı zamanda Râmiz Efendi *Âdâb-ı Zurefâ*’sında İsazâde Mehmed Salih Sahvi Efendi’nin hayatından bahsederken kendisi için “mürşidimiz” tabirini kullanmaktadır. Buda kendisinin Şemsiyye tarikatına bağlı olduğu kanâ’atını verebilir.²⁷ Yine *Fatin Tezkiresi* ve Şemseddin Sâmî’nin *Kâmûsu’l-Âlâm*’ına göre Hüseyin Râmiz Efendi askerî birlikler ile sefer emri almış, fakat ömrü buna kifâyet etmeyerek 1202/1788 yılında 52 yaşında vefat etmiştir.²⁸ Bursalı Mehmed Tahir ise 1786 tarihinde İstanbul’da vefat ettiğini yazar.²⁹ Ali Canip Hayat dergisinde Râmiz Efendi’nin vefat tarihini bilmediğini fakat *Atâ Tarihi*’ne göre 1209/1794 tarihi olduğunu belirtir.³⁰ *Atâ Tarihi*’ne baktığımızda ise vefat tarihinin 1109/1694 olduğu görülür.³¹ Ancak burada belirtilen Râmiz Efendi, bizim üzerinde çalıştığımız Râmiz Efendi değildir.

1.2. ESERLERİ

1.2.1. Âdâb-I Zurefâ

Hüseyin Râmiz Efendi’nin en tanınmış eseridir. Râmiz Efendi bu eseri Mirzazâde Mehmed Sâlim Efendi’nin³² Damad İbrahim Paşa dönemi şairlerini anlattığı ve 1720 yılında tamamladığı tezkiresinin kaldığı yerinden devam ettirmiştir.³³ Râmiz Efendi eserinde 64 yıllık süre içerisinde 375 şair hakkında bilgi vermektedir.³⁴ Eserin bitiş tarihini ebced hesabıyla kitabın adında gizlediğini *Zübdetü’l-Vâkı’ât* adlı eserinin giriş kısmında “... târihi itmâm olan olan *Âdâb-ı Zurefâ* ismiyle *be-nâm eylediğimden sonra....*” şeklinde belirtir.³⁵ Eserine 1720 tarihinde başlayıp 1784 tarihinde tamamlamıştır.³⁶ *Âdâb-ı Zurefâ*’nın günümüzde

²⁶ Metin, s.34-35.

²⁷ Râmiz, *a.g.e.*, s.XX.

²⁸ Fatin, *a.g.e.*, s.163; Şemseddin Sâmî, *a.g.e.*, III, s.2254.

²⁹ Bursalı Mehmed Tahir, *a.g.e.*, s.64.

³⁰ Ali Canip, *a.g.m.*, s.3.

³¹ Tayyazâde Ahmed Atâ, *Târîh-i Atâ*, İstanbul 1876, III, s.40.

³² Sâlim Efendi, müderrislik, kadılık ve Rumeli kazaskerliğinde bulunmuştur. En önemli eseri *Tezkiretü’ş-Şu’arâ*’dır. Sâlim Efendi doğum tarihi ile başlattığı eserinde yaklaşık 34 yıllık sürede 423 şairden bahseder. (Sâlim Efendi, *Tezkiretü’ş-Şu’arâ*, haz. Adnan İnce. AKM, Ankara 2005, s.2-5).

³³ Ali Canip, *a.g.m.*, s.3; Râmiz, *a.g.e.*, s.XXVII.

³⁴ Râmiz, *a.g.e.*, s.XXVII.

³⁵ Metin, s.34.

³⁶ Râmiz, *a.g.e.*, s.XXVII.

dört nüshasının varlığı bilinmektedir. Bunlardan ikisi Es'ad Efendi nr.3873 ve nr.3876 olmak üzere Süleymaniye Kütüphanesi'ndedir. 3873'deki nüsha Râmiz Efendi'nin kendi el yazısıyla yazmış olduğu orijinal nüsha olup müsvedde halinde ve noksandır. Bu nüsha daha sonra Müstakimzâde Süleyman Sa'deddin Efendi tarafından tashih edilmiştir.³⁷ Diğer bir nüsha Ali Emîrî Kütüphanesi nr.762'de kayıtlıdır. Bu nüsha Ali Emîrî tarafından orijinal nüshadan istinsâh edilmiştir. Dördüncü nüsha ise İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde TY. nr.91'de kayıtlıdır. Bu nüshada Zihni Efendi tarafından 1928 tarihinde istinsah edilmiştir.³⁸ Süleymaniye Kütüphane'sinde numarası 3875 olan bir nüshadan daha bahsedilir. Es'ad Efendi 3873 numaralı nüsha 99 varak, Es'ad Efendi 3875 numaralı nüsha 99 varak, Es'ad Efendi 3876/1 numaralı nüsha 67 varak, Ali Emîrî 762 numaralı nüsha 238 varak, İstanbul Üniversitesi 91 numaralı nüsha ise 266 varaktır.³⁹

1.2.2. Zahîr-İ Hükâm

Hüseyin Râmiz Efendi bu eserini Rumeli kadılıklarında bulunduğu yirmi yıl içinde kaleme aldığını "...yirmi seneden berü me'lûf ve zînet-ârây-ı sadr-ı Rûm olan efendiler hazerâtının bâb-ı rif'at-meâblarında....." ifadesinden anlamaktayız.⁴⁰ Eserin içeriği müellifin tahsil etmiş olduğu "sakk" ilmini kapsar. Müellif bu eserin ismi içinde ebced hesabını kullanmıştır. Ebced hesabına göre eserin telif tarihini "... târîh-i tekmîli olan Zahîr-i Hükâm ismiyle müsemma..." ifadeleriyle belirtir.⁴¹ Eser günümüzde mevcut değildir.

1.2.3. Diğer Eserleri

Osmanzâde Ahmed Tâib Efendi'nin *Hadikatü'l-Vüzerâ* adlı eserine yapmış olduğu zeyldir. Esere zeyl yapan Dilâver Ağazâde Ömer Efendi ile Şehrîzâde Said Efendi'nin de isimleri zikr edilir⁴². Bu eserde maalesef günümüzde mevcut değildir.

³⁷ Ali Canip, *a.g.m.*, s.2.

³⁸ Râmiz, *a.g.e.*, s.XXVII-XXIX.

³⁹ Ali Rıza Karabulut, "Râmiz", *İstanbul ve Anadolu Kütüphanelerinde Mevcut El Yazması Eserler Ansiklopedisi*, Kayseri 2005, I, s. 479-480.

⁴⁰ Metin, s.34.

⁴¹ Metin, s.34.

⁴² Metin, s.34.

Müstakimzâde Süleyman Efendi'nin *Devhatü'l-Meşâyih* adlı eserine zeyl yapmıştır.⁴³ Fakat bu eserde günümüzde mevcut değildir.

Râmiz Efendi'nin diğer eserler gibi açıktan ismini vermediği fakat Giritli Ahmed Resmî Efendi'nin dârü's-sa'âde ağaları ve reîsü'l-küttâbların biyografilerini anlattığı *Hamîletü'l-Küberâ* adlı eserine yaptığı zeyldir. Bu zeylde sadâret vekilliği yapan kaymakamlar, kapudan-ı deryâlar ve Bektâşî şeyhlerinin ileri gelenlerinin menşelerinden başlanarak hayat hikâyeleri eklenmiştir.⁴⁴ Ma'alesef bu eserde günümüzde mevcut değildir.

Tarihçiler arasında Kâtip Çelebi olarak tanınan Mustafa Halife'nin *Keşfü'z-Zünûn an Esâmi-i Kütüb ve'l-Fünûn* adlı eserine zeyil yapmış,⁴⁵ fakat eser günümüzde mevcut bulunmamaktadır.

1.2.4. Zübdetü'l-Vâkı'ât

1.2.4.1. Eserin Te'lif Sebebi

Müellifimizin tarih sahasında yazmış olduğu ve bizimde üzerinde çalışma yaptığımız eserdir. Yazar telif sebebini *Zübdetü'l-Vâkı'ât* adlı eserinin dibâcesinde belirtmiştir.

Yazmış olduğu edebiyat ve tarih ile ilgili eserlerin kıymet görmediğini düşündüğü sıralarda, 1182/1768 yılının ortalarında ordu-yı hümayûn alaylarına ziyaret gerçekleştirmiştir. Bu ziyarette bazı dostları tarafından, muteber tarih kitaplarının müelliflerinin unutulmayıp hayırla anılmaları sebebiyle, kendisinden de böyle bir kitap yazması istenmiştir. Böylece Hüseyin Râmiz Efendi arkadaşlarının da teşviki ile *Zübdetü'l-Vâkı'ât* adlı eseri yazmaya karar vermiştir. Olayları, vâkıf olduğu derecede kaleme aldığını belirtir.⁴⁶ Eserin başka bir nüshasının olup olmadığı bilinmemektedir. Elimizde bulunan tek nüshanın ise müsvedde halindeki müellif hattı olduğunu düşünmekteyiz. Çünkü eserin içerisinde oldukça fazla düzeltme, ekleme ve çıkarmalar mevcuttur. Ayrıca çok bariz ve azımsanmayacak derecede

⁴³ Metin, s.34.

⁴⁴ Metin, s.34.

⁴⁵ Metin, s.34.

⁴⁶ Metin, s.34-35.

dilbilgisi ve yazım yanlışları ile birlikte tamamlanmak üzere boş bırakıldığını düşündüğümüz boşluklar bulunmaktadır.

1.2.4.2. Eserin Te'lif Tarihi

Râmiz Efendi'nin muhteva olarak eserinin 1182 Recep (1768 Kasım)ayının ortalarında başladığını ve 1188 Zilhicce (1775 Şubat) ayında son bulduğunu belirtir. Yani eser Sultan III. Mustafa döneminin 6,5 yıllık olaylarını içine almıştır.⁴⁷ Fakat elimizdeki nüsha eksiktir. Nüshadaki son başlık, 1787 senesi Cumadelûlâ'sının 16. Perşembe günü Kuyucu Süleyman Paşa'nın Kandiye mansıbı payesi ile Girid valisi olarak yeniçeri ağalığına getirilmesidir. "Azl-i Şeyhülislam Yüsrîzâde Efendi" başlığı ile nüsha birden son bulur.⁴⁸ Müellif eserini Sultan I. Abdülhamid döneminde bitirdiğini ve dönemin sadrazamı Derviş Mehmed Paşa'ya⁴⁹ takdim ettiğini belirtir.⁵⁰

1.2.4.3. Eserin İsmi

Müellif, eserin ismini nüshanın giriş kısmında "...vâkıf ve muttali' olduğum üzere güzeran iden vekâyi'-i muharrere-i mazbûtamızı had-nâ-şinâsına tastîr ü tedvîn ve Zübdetü'l-Vâkı'ât ismiyle tevşîh ü tebyîn...."⁵¹ ifadesiyle açık bir şekilde belirtir. Başlığın kelime anlamı "Olayların Özü" anlamındadır. Eserin adından da anlaşılacağı gibi fazla ayrıntılı bir anlatım yoktur. Müellif eserinde detaylara boğulmayıp olayların can alıcı noktalarını kaleme almıştır.

1.2.4.4. Eserin Tanıtımı

Elimizdeki tek nüshanın yazması İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi T.Y. nr. 2395'te kayıtlıdır. Eserin dış kabı ebru desenlidir. Sırt kısmı ise bordo renkli kaplanmıştır. Yazı türü nesta'liktir ve 33 varaktan meydana gelmektedir. Başlangıçta

⁴⁷ Metin, s.35-36.

⁴⁸ Metin, s.124.

⁴⁹ Yağlıkçı Kadir Ağa'nın oğludur. İstanbul'da doğmuştur. Defterdar yamaklığı, defterdâr kesedarlığı görevlerinden sonra hâcegân sınıfına geçti. Daha sonra defterdâr kesedarı olarak orduya katıldı. Şumnu kışlağında şikk-ı evvel defterdarlığına getirildi. 25 Kasım 1774 başdefterdar oldu. 8 Cemâziyelevvel 1189/ 1775'de sadrazam oldu. 25 Zilka'de 1191/1777'de azl edildi. (İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, TTK, Ankara 2011,V, s.422).

⁵⁰ Râmiz, *a.g.e.*, s.XXII; Metin, s.36.

⁵¹ Metin, s.36.

daha tertipli ve düzenli fakat ilerleyen varaklarda düzensiz bir görüntü içindedir. Müellif farklı uç kalınlığında kalem kullandığı için yazı boyutu ve satır sayısı eserin bazı varaklarında değişmiş olmakla birlikte genelde 25'tir. Başlıklar kırmızı kalemle yazılmıştır. Müellif "es-Seyyid Mehmed" ifadesini bazı yerlerde istif yazısı şeklinde yazmıştır. Yine "Mehmed" ismi bazı yerlerde "Mehammed" olarak yazılmıştır. Arap alfabesindeki noktalı olan harflerin noktaları konulmamıştır. Hüseyin Râmiz Efendi eserinde kendi yazmış olduğu beyitlere de yer vermektedir. Ayrıca önem verdiği bazı şahıslar ile ilgili ebced hesabı ile tarihler düşürmüştür. Mesela:

Eyledi Arif Süleyman Beyefendi irtihâl & Hâcegânın ârifî esrâr-ı ilmin vâkıfı
Lafzan ve ma'nen didim târîh-i fevtin Râmizâ & Gitdi bin yüz seksen üç de âh
zamanın Ârifî

beyti⁵² ile Defter-i Hâkânî Arif Süleyman Efendi'nin vefatına tarih düşürmektedir.

Zübdetü'l-Vâkı'ât üzerinde 1977 senesinde Sabahaddin Gedik tarafından İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nde lisans tezi yapılmıştır⁵³. Hazırlanan tez sadece nüshanın transkrip edilmiş halidir. Tez üzerinde yaptığımız incelemede okuma hataları ile birlikte okunmamış satırların da mevcut olduğunu tespit ettik. Bu haliyle eserin akademik olarak dönemin olaylarını inceleyen araştırmacıları yanıltacağı aşîkârdır.

Aşağıda verilecek kelimelerin ilki transkribini yaptığımız metinde yazıldığı şekilde doğru okumalar, ikincisi lisans tezindeki hatalı okumalardır.

"manzur" "mahzur" (2a); "merhametlü" "ve himmetlü" (3a); "müfîd" "mukayyed" (3b); "kıst" "kat" (5a); "imrâr ve" "ümerâ-i deryâ" (5b); "avdet" "da'vet" (5b); "gazab" "gasb" (6a); "cenâh" "cenâb" (8a); "Edirne" "Varna" (8a); "on beşinci" "onuncu" (8b); "dönmez" "değmez" (9b); "Mehmed" "Ahmed" (11a); "ortalari" "odaları" (11b); "istisâl" "istikbâl" (12b); "bâlâda" "bilâhire" (13b); "hâher" "haber" (15b); "irkâm" "erkâm" (17b); "bâlâda" "bilâhire" (18a); "cizye" "hazîne" (18a); "sâbıkâ" "sâbık" (19b); "fezâsı" "kazâsı" (21a); "zahmet" "zâhire"

⁵² Metin, s.73.

⁵³ Azizzâde Hüseyin Râmiz, *Zübdetü'l-Vâkı'ât*, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Kütüphanesi, nr.13264

(22a); “şirâne” “şidâne” (22a); “kâr-ı evvel” “kârdân” (22b); “sözler” “sizler” (22b); “buğz” “ba‘z-ı” (23a); “Gürce” “Gözcü” (23a); “hilâl-i ikbâl” “helâl-i ikbâl” (23b); “merâm” “merûm” (23b); “adalara” “odalara” (24a); “kuvvet” kudret” (24b); “Anabolu” “Anadolu” (24b); “malzeme” “mâ-lâzime” (26b); “kem men fieten kalîleten” “kim men fe‘te-i kali-i” (27b); “karîb” “firîb” (28a); “senâyet” “inâyet” (28a); “neferâtın” “guzâtın” (28a); “Büzürcmihr” “burc-ı mihr-i dâna” (28a); “gehvâr” “kehvâre” (30a); “mu‘akkada” “mute‘addide” (30b); “1180” “1881” (31b); “müneccim-i sânilik” “müneccim başılık” (32a); “tebcîl” “tescîl” (32a); “dilâv[er]ân” “olan âdemiyle” (33a).

Lisans tezindeki önemli diğer bir eksiklik, okunmayan kelimeler ve satırlardır.

“hezelli heveskeran” (2b); “fenn” (2b); “gurre” (3a); “ve” (6a); “ve” (6b); “kumâş-ı gîrân-kıymet-i âsârları mütercim-i mezkûrun ismiyle” (8b); “kâmbîn olmuşlar idi. Lâkin Hotin tarafından firâr ile” (10a); “inzivâ vü” (11a); “dahi” (11b); “himyâ-yı” (14b); “Feyzullah Efendi dâiresine karâbet-i sıhriyyet hasebiyle Şeyhülislam es-Seyyid” (15a); “Mehemmed” (21a); “Ağa” (23a), “Hızırzâde” (23b); “dahi” (25a), “i‘câz-numûnu” (27b), “taksîr” (28b), “el-Hâc” (29a); “Süleyman” (29a), “zümre” (30b); “gemi” (32b).

1.2.4.5. Muhtevası

İçerik bakımından *Zübdetü’l-Vâkı‘ât*’ı iki bölüm olarak ele alabiliriz. Giriş kısmı ve olayların anlatıldığı kısım. Müellif eserini kronolojik olarak sıralamış, okuyucuya kolaylık sağlaması açısından da kısa bölümler halinde başlıklar altında toplamıştır. Müellif eserinde III. Mustafa döneminin en önemli olaylarından 1768-1774 Osmanlı Rus savaşını, Çeşme deniz bozgununu, Osmanlı-Rus diplomatik ilişkilerini anlatmaktadır. Ayrıca tezkireci olması sebebiyle önemli bazı şahsiyetlerin kısaca hal tercümelerini de vermektedir.

Müellif eserine Osmanlı müverrihlerinin klasik üslûbu ile giriş yapar. Allah’a hamd ü sena ve büyük peygamberlere ve Hazret-i Peygamber’e salât ü selâmdan sonra O’nun âl ve ashâbı ile İslam müctehidlerini zikreder.

Giriş bölümünün devamında ise kendi öz geçmişini ve şeceresini verir. Burada kimlerden ders aldığını, hangi görevlerde bulunduğunu belirtir. Ekonomik durumunun zorluğunu dile getirir. Sırasıyla vermiş olduğu eserlerini isimleriyle zikreder. En son, üzerinde çalışma yaptığımız eserin telif sebebini, eseri ne zaman yazmaya başladığını, bitiş tarihini, hangi dönemi kapsadığını, kime takdim ettiğini ve eserin ismini verir⁵⁴.

Bundan sonraki olayların anlatıldığı kısmı kendi içerisinde altı bölüme ayırabiliriz.

1182/1768 SENESİ OLAYLARI

Olayların anlatımı 1182 Receb ayının on ikisinde (22 Kasım 1768) Surre alayının hazırlıkları ile başlar. Ardından Ruslara karşı yapılacak olan sefer ile ilgili savaş hazırlıklarının üzerinde durulur. Kırım hanının, Rusların sınırda saldırılar yaptığını bildirmesi üzerine İstanbul'daki Rus elçisinin sorguya çekilmesi ile Osmanlı-Rus diplomasi hareketliliği yaşanmıştır. Osmanlı hükümeti askerlerini sınıra kaydırmış, fakat iki sene herhangi bir savaş çıkmamıştır. Eflak, Boğdan ve Kırım ayanları tarafından Kırım Han'ı hakkındaki şikâyet üzerine han Sakız adasına gönderilmiş, ayrıca Ruslar Balta denen bölgede Osmanlı birlikleriyle çatışmış ve Hotin'e saldırmışlardır. Böylece Rusların ateşkesi bozmaları üzerine cihâd ilan edilmiş, Ruslara karşıda Silahdar Hamza Paşa görevlendirilmiştir.⁵⁵

Sefer ile ilgili hazırlıkların başlamasıyla merasimler ve ardından sancağın sadrazama teslim edilişi anlatılır. Ordunun sefere çıkışı hengâmesinde Pazar dellallarından bir eşkıyanın çıkardığı fitne sonucu çok sayıda şerifin zarar gördüğü, yaklaşık 200'e yakın Rum ve Ermeni katl edildiği belirtilir.⁵⁶

Yine bu yıl dâhilinde Rusya üzerine yapılacak seferde Karadeniz, Kırım ve aynı zamanda Akdeniz'i idare edebilecek kapasitede olan Elçizâde İbrahim Paşa'nın kaptanıderya olarak atanması ve Serdârîekrem'in Edirne'ye varışı anlatılır. Bu arada Hotin muhafızı Vezir Hüseyin Paşa isyancılar tarafından katl edilmiştir. Yerine Vezir Halil Paşa beraberinde Ahıskalı Hasan Paşa, Abaza Mehmed Paşa, Arnavut Kahraman Paşa ve Hacı Ali Bey Hotin muhafazasına görevlendirilir. Kırım

⁵⁴Nüsha, vr.1/b-3/a.

⁵⁵ Nüsha, vr.3/a-4/a.

⁵⁶ Nüsha, vr.5/a-6/b.

hanlarından Devlet Giray'ın oğlu Kırım Giray vefat etmiş, yerine hanzâdeler arasından en büyük olan Arslan Giray oğlu Devlet Giray getirilmiştir. Serdârîekrem ise Edirne'de ordu-yı hümâyûn ile birkaç gün kalıp, bayramı da burada idrâk ettikten sonra Babadağı'na hareket eder.⁵⁷

1183/1769 SENESİ OLAYLARI

Geçen sene sonunda Ruslar ile Lehler birlikte Hotin Kalesi'ne saldırmış, fakat Osmanlı güçleri tarafından püskürtülmüştür. Bu esnada Serdârîekrem Mehmed Emin Paşa Babadağı'ndan Han Tepesi'ne geçmiş, yapılan istişare neticesi buradan Bender tarafına hareket olunmuştur. Ordu-yı hümâyûnun Bender tarafına gittiğini öğrenen Ruslar ise var kuvvetleri ile Hotin'e saldırmışlar ve Osmanlı kuvvetlerini bozguna uğratmışlardır. Bu olumsuz sonuçlar üzerine ordu-yı hümâyûn tekrar Han Tepesi'ne geri dönmüştür. Bu mağlubiyetin neticesinde Yeniçeri Ağası Osman Ağa azl edilmiş, yerine Süleyman Ağa getirilmiştir. Boğdan voyvodası hıyanet ettiği gerekçesiyle tutuklanmıştır. Hotin muhafızı olarak Moldovancı Ali Paşa görevlendirilmiştir.⁵⁸

Hotin'de Rusların saldırısı sonucu bozguna uğrayan Osmanlı kuvvetlerine Ali Paşa kumandasında takviye kuvvet gönderilmiş ve gelen taze kuvvetle Ruslar bozguna uğratılmıştır. Hotin muhafazası için görevlendirilen Arnavut Kahraman Paşa ise ihanet ettiği gerekçesi ile katl edilmiştir. Sadrazam Mehmed Emin Paşa Rusların saldırılarına karşı güç takviyesi amacıyla Kırım Han'ı Devlet Giray'ı görevlendirmiştir. Azl olan eski Sadrazam Mehmed Emin Paşa Edirne'de katl edilmiştir. Yine bu sene içerisinde Sadrazam Ali Paşa'nın tüm gayretlerine rağmen yaşanan olumsuzluklar neticesi Hotin Kalesi'nin elden çıkışı ile ordu-yı hümâyûnun Han Tepesi'ne geçişi oradan da Babadağı'na dönüşü anlatılmaktadır. Bu bozgun neticesinde Sadrazam Ali Paşa azl edilip yerine Halil Paşa tayin olmuştur.⁵⁹

Kaptanıderya İbrahim Paşa donanma ile başkente dönmüştür. Kırım Hanı Devlet Giray'ın Hotin savaşında İslam askerlerine yardım etmeyişi yüzünden Hotin Kalesi'nin elden çıkması üzerine görevinden alınmış, yerine Selim Giray oğlu Kaplan Giray getirilmiştir. Zilhicce ayının ortalarında Vezir Kaptanıderya İbrahim

⁵⁷ Nüsha, vr.6/b-8/b.

⁵⁸ Nüsha, vr.8/b-10/b.

⁵⁹ Nüsha, vr.11/a-16/b.

Paşa ile Mandalzâde Hüsameddin Paşa Eğriboz'da bulunan kalenin muhafazasına gönderilmişlerdir.⁶⁰

1184/1770 SENESİ OLAYLARI

Muharrem ayının son günlerinde ordunun hareket için hazırlanmaya başlamasıyla Donanma Akdeniz'e doğru yola çıkarılmıştır. Çeşme'de donanmamız yanmıştır. Müellif bunun sebebini "*Lâkin bi-hikmeti'llâhi te'âlâ mâh-ı Rebî'ülâhire'nin günü liman ağzında olan Giridli Ali Kapudan sefinesinden bir âteş-i ser-keş zuhûr ve sefîneler temür üzere bulunup her çend ki biribirinden havf-ı sirâyet ile tahlîsa bezl-i makdûr olundu ise fâide-mend olmayup biribirine isâbet iderek birkaç sâ'at mürûruna değin müntehab ve mükemmel kalyonlar ekseri ihrâk bi'n-nâr....*"⁶¹ ifadeleriyle belirtmiştir. Katl olan Kaptanıderyâ Hüsameddin Paşa yerine Cafer Paşa getirilmiştir. Osmanlı donanmasının yanması sebebiyle Ruslar bölgedeki Hristiyan tebayı da kışkırtarak Moton Kalesi'ni kuşatmış fakat Vezir Muhsinzâde Mehmed Paşa Arnavutlar'dan meydana getirdiği kuvvetlerle düşman birliklerini bozguna uğratmıştır. Ordu-yı hümayunun Tuna'nın karşı kıyısına nasıl geçeceği ile ilgili kararlar alınmıştır.⁶²

Alınan yanlış kararlar neticesinde Osmanlı birlikleri baskın yiyerek kara savaşlarında Kartal hezimetini yaşamıştır. Ruslar Kartal hezimetinden sonra İsmail kasabası ve bazı kasabaları ele geçip İbrail Kalesi'ni kuşatmışlar, fakat bozguna uğramışlardır. Bu arada yanan İsakçı ambarı yerine Niğbolu'da ambar inşâsına karar verilmiştir. Sadrazam Halil Paşa Ramazan ayının dördünde azl edilmiş, yerine Bosna Vâlisi Silahdar Mehmed Paşa atanmıştır. Kaplan Giray Han kendinden önceki han gibi başarısız bir yönetim neticesinde görevinden alınmış, yerine Selim Giray Han getirilmiştir.⁶³

1185/1771 SENESİ OLAYLARI

Ordu-yı hümayun Muharrem ayının başında karargâh merkezi olan Babadağı'na gelir. Bu sene içinde Serdâriekrem çatışma çıkana kadar Babadağı'nda kalmaya karar vermiştir. Bunu fırsat bilen Ruslar, Osmanlı birlikleri tam olarak

⁶⁰ Nüsha, vr.17/b-19/b.

⁶¹ Metin, s.82.

⁶² Nüsha, vr.20/a-23/a.

⁶³ Nüsha, vr.23/a-24/a.

toparlanamadan her zaman ki gibi baskın yapmışlar ve neticede ordu-yı hümayunu Hacıoğlupazarı kazâsına harekete mecbur etmişlerdir. Rusların Şahin Giray'ın yardımıyla Kırım'ı almalarından sonra Özi Kalesi'ni de ele geçirme planları sonuçsuz kalmıştır.⁶⁴

Kırım'ı istila eden Ruslara karşı mücadele içinde olan Vezir İbrahim Paşa'ya yardım etmeyen ve Yenikale'yi mühimmatı ile Ruslara terk eden Abaza Mehmed Paşa katl edilmiştir. Ramazan ayının onuncu günü (17 Aralık 1771) Sadrazam Halil Paşa azl edilmiş ve Muhsinzâde Mehmed Paşa ikinci kere sadrazamlığa getirilmiştir.⁶⁵

Sadrazam Muhsinzâde Mehmed Paşa Zilka'de ayında merkez olarak belirlediği Şumnu'ya hareket etmiştir. Ruslar bu sene içerisinde Eflak ve Yergöğü Kalesi'ni ele geçirmişlerdir.⁶⁶

1186/1772 SENESİ OLAYLARI

Rus çarı tarafından padişaha yazılan mektupta barış arzusunun dile getirilmesine binâen Reisülküttap Yenişehrî Osman Efendi beraberinde Ayasofya Vâ'iz'i Osman Efendi ile Muharrem ayında (Nisan 1772) elçi olarak görevlendirilmiş, fakat gelen Rus elçisi ile yapılan görüşmelerde bir netice elde edilememiştir. Buna istinaden ikinci bir görüşme için Reisülküttâb Abdürrezzak Bâhir Efendi görevlendirilmiş, fakat bu görüşmelerden de sonuç çıkmamıştır.⁶⁷

1187/1773 SENESİ OLAYLARI

Bu sene içerisinde Rusların Silistre'yi alma teşebbüsleri bozgunla sonuçlanmıştır. Babadağı yakınlarında pusu kurmuş olan Rus birlikleri ile küçük çaplı bir çatışma yaşanmıştır.⁶⁸

Metnin ana kısmını oluşturan ve yukarıda özetlemeye çalıştığımız Osmanlı-Rus siyasi ve askeri mücadelesinin dışında kalan kısımlar tevcih, ta'yin, azl, bayramlaşma, nefy, hapis, katl ve mevâcib gibi hâdiselere dâirdir.

⁶⁴ Nüsha, vr.26/a-27/b.

⁶⁵ Nüsha, vr.27/b-28/a.

⁶⁶ Nüsha, vr.29/a-29/b.

⁶⁷ Nüsha, vr.29/b-30/b.

⁶⁸ Nüsha, vr.32/a-33/a.

Hüseyin Râmiz eserinde bazı şahısların hal tercümelerine de yer vermiştir. Bu bilgiler esere ayrı bir değer katmaktadır. Kısaca biyografisini verdiği şahıslar şunlardır:

Yeniçeri Ağası Subhi Efendi, Sadrazam Mehmed Emin Paşa, Rumeli Kazaskeri Osman Efendi, Defterder-i Hâkânî Arif Süleyman Efendi, Paşmakcızâde Mehmed Emin Efendi, Şeyhülislam Pirizâde Osman Efendi, Nakîbü'l-eşrâf Abdullah Efendi, Sultanahmet Camii Vâ'iz'i Mehmed Habib Efendi, Şıkk-ı Evvel Defterdârı İsmail Efendi, Girid Valisi Hüseyin Paşa, Şahincibaşı Mehmed Ağa, Ordu kadısı Ni'metullah Efendi, Anadolu Kazaskeri Arif Mehmed Emin Efendi, Vezir Bosnavi Ömer Paşa, Müneccimbaşı Halil Efendi.

2. HÜSEYİN RÂMİZ EFENDİ’NİN TARİHÇİLİĞİ

Râmiz Efendi *Zübdetü’l-Vâkı’ât*’ın giriş kısmında kendisinin edebiyat ve tarih ile yakından ilgilendiğini beyan etmiştir. Kendinden önceki tarih yazıcıları gibi yazdığı eser vasıtasıyla hayırla yâd edilebilmeyi ummaktadır. Bunu her vesile ile dile getirir. “*Varak-ı mühr-i vefâyı kim okur kim dinler*” beyti ile duyduğu endişeyi, “*el-umûru merhûnetün bâ-vaktihâ müfâdıncı mu’în-i vücûh-ı ehl-i ma’rifet ve melce-i suhan-verânsâhib bir sadr-ı güzîn-i Aristo-fikret ve Hâtem-tabî’atin eyyam-ı inâyetine ta’vîk ve bir âvân-ı sa’d-iktirân bihterine ta’lîk olunmuşdu*”⁶⁹ ifadesi ile duyduğu memnuniyeti belirtir. Bu maksat ile eserini dönemin sadrazamına takdim etmiştir. Eser, olayları yıl yıl tafsil etmekle tam bir vekâyî-nâme görüntüsü vermektedir. Râmiz Efendi bölüm başlıklarını geleneksel usûle uygun olarak Farsça olarak vermiştir. Medresede yetişen ve gerçek mesleği müderrislik ve kadılık olan Hüseyin Râmiz Efendi eserinin herhangi bir yerinde kendi görüşlerini belirtmez. Kaleme aldığı olaylar üzerinde yorum yapmaz.

Hüseyin Râmiz Efendi kullandığı yazılı ve şifâhî kaynaklar ile ilgili “*Hotin kâdısı Sahhâf Mustafa Efendi husûs-ı mezkûrede bu gûne bast-ı takrîr-i sıhhat-eser buyurdular ki*”⁷⁰, “*Hotin husûsunda Sadrazam Ali Paşa’nın Kapucılar kethudâsı el-Hâc Mahmud Ağa’nın ve ba’z-ı vâkıfân-ı esrâr bu nev’a bast-ı makâle buyurdular ki*”⁷¹ şeklinde ifadeler ile Hotin kadısı Sahhaf Mustafa Efendi ve Sadrazam Ali Paşa’nın kethudası Mahmut Ağa’dan bahseder. Kullandığı kaynağın ismini vermeden “*Moskov seferi husûsunda ba’z-ı vâkıfân-ı nikât havâdis-i kâinâtın nakl ü rivâyetleri bu gûne sebt-i sahîfe-i sıhhat olunmuşdur ki*”⁷², “*ba’z-ı tevârîhte zîver-i*

⁶⁹ Metin, s.34-35.

⁷⁰ Metin, s.46.

⁷¹ Metin, s.63.

⁷² Metin, s.38.

sahîfe-i beyân olup”⁷³ ve “*Zikri melâl-hâtır olan Kartal muhârebesini ba‘z-ı vâkıfân bu nev‘a takrîr iderler ki*”⁷⁴ şeklinde ifadeler kullanmıştır.

Kendisinin de anlattığı olayların görgü tanığı olabileceği ihtimalini ise “*Bi‘l-fi‘l Rumili Kâdiaskeri Paşmakcızâde es-Seyyid Mehemmed Efendi hazretleri mâh-ı Ramazânü‘l-mübârekin on beşinci günü kâ‘ide-i Devlet-i Aliyye üzere bi‘l-cümle ulemâ-i izâm ve erkân-ı Devlet-i bâhirü‘l-ihirâm ile Hırka-i Şerîfe-i celîle ziyâretle kesb-i şeref-i tâm idüp avdet ve da‘vet buyurdıkları küttâb mahfel-i şer‘iyyâta bezl-i ni‘met ve hılâl-i iftârda izhâr-ı hande-i beşâset idüp, bu fakîr-i câmiü‘l-hurûf saff-beste-i mahfel-i kitâbet oldığım ketebe-i celîlenin kibâriyle dâhil-i sofrâ-i ni‘metleri olup, esnâ-i ta‘âmda, “Râmiz Efendi sebkât idendîvânımızda nâil olduğın kazânın menâfi‘i ancak tahsîl-i ta‘b u cefâ olduğu ma‘lûmumuz olup, lâkin hengâm-ı izzile karîb bir mansıb-ı ale‘l-âle nakl ü tahvîl ile tebcîl olunursunuz” deyü hitâb ve şerbet-i şîrîn-güvâr-ı va‘d ile beyne‘l-emsâl neş‘e-yâb buyurmuşlar idi*”⁷⁵ cümlelerinden çıkarabiliriz.

Yine de Râmiz Efendi’nin dönemin vak‘anüvisleri olan Musazâde ve Sâdullah Enveri’nin tarihlerinden yararlanmış olabileceği ihtimâl dahilindedir. Zira adı geçen vak‘anüvisleri kullandığını belirten Şem‘dânîzâde ve Ahmed Vâsîf Efendi’nin tarihleri ile Râmiz Efendi’nin eserinde örtüşen noktalar bulunmaktadır.

⁷³ Metin, s.43.

⁷⁴ Metin, s.88.

⁷⁵ Metin, s.74.

3. ESERİN KAYNAK DEĞERİ

Eserin muhtevası kısmında da belirttiğimiz gibi *Zübdetü'l-Vâkı'ât*'ın ana teması 1768-1774 Osmanlı-Rus harbidir. Ahmed Resmî Efendi'nin *Hulâsatü'l-İ'tibâr*, Sadullah Enverî'nin vekâyi'nâmesi, Mustafa Kesbî'nin *İbretnümâ-yı Devlet*, Şem'dânîzâde Fındıklılı Süleyman'ın *Mûr'i't-Tevârih*, Ahmed Vâsıf Efendi'nin *Mehâsinü'l-Âsâr ve Hakâiku'l-Ahbâr*'ı aynı savaşı ve dönemin olaylarını kaleme alan diğer eserlerdir.

Bu eserlerle Râmiz Efendi'nin eserini karşılaştırdığımızda bazı fazlalıklar ve eksiklikler bulunmakla birlikte muhtevalarının aynı olduğu görülmektedir. En fazla benzerliğin ise Şem'dânîzâde'nin eseriyle olduğunu tespit ettik. Münir Aktepe tarafından neşredilen, 1143/1730 senesi ile başlayıp, 1168/1754 senesi ile biten olayları kapsayan *Mûr'i't-Tevârih* ile Râmiz Efendi'nin *Zübdetü'l Vâkı'ât*'ı neredeyse bazı yerlerde kelime kelime aynıdır. Bu sebeple iki eserde bulunan benzer yerlere örnek verecek olursak:

1) “....sâbıkâ Ser-bostânî Ahmed Ağa'yı kethudâ-yı sadâret-i uzmâ ile tebcîl ü tekrîm ve Riyâset-i küttâb-ı mesnedi Recâyi Mehmed Efendi'ye ve çavuşbaşılık Yüsri Ahmed Efendi'ye ve kitâbet-i sadr-ı âlî Feyzi Süleyman Efendi'ye ve kethudâ kitâbeti baş halîfesi Vîranşehirli es-Seyyid Hayreddin Efendi'ye ve tezkire-i evvel Rağıp Paşa mühürdârı İbrahim Efendi'ye ve tezkire-i sâni Reiszâde Abdürrezzak Efendi'ye inâyet ü ihsân ile dâire-i devletlerin tanzîm buyurup mansıb-ı celîl-i defterdârî kemâkân Hıfzı es-Seyyid İbrâhim Efendi'nin bâ'is-i tezâyüd-i şân ü i'tibârı kılınup....” (ZV, s.40)

“.....mûmâ-ileyh el-Hac Ahmed Ağa Vezir Kethudası ve Recai Efendi Reisü'l-küttâb ve Yüsra Ahmed Efendi Cavuş-başı ve Feyzi Süleyman Efendi Mektubî ve Vîranşehir'li es-Seyyid Hayrullah Efendi Kethuda-kâtibi olup, Rağıp Paşa Mühürdârı İbrahim Efendi Büyük tezkireci ve Abdürrezzak Efendi Küçük tezkireci ve Hıfzı es-Seyyid İbrahim Efendi defterdâr....”(MT , cilt II, s. 114-115)

2) “*Hotin kādısı Sahhâf Mustafa Efendi husûs-ı mezkûrede bu gûne bast-ı takrîr-i sıhhat-eser buyurdular ki, serhadd-i Hotin yamakânı nâmına olan eşhâsın biraz eyyâm ağa ve vâlîlerinin müsâ’adesiyle itâ’atten hurûc ve refte refte zirve-i a’lâyı isyâna urûc idüp, beynlerinde bir tarîk-ı bî-edebâne ihdâs ve gâh ulûfe ve gâh “fûlân yoldaşımızı tekdîr etmişsiz ” deyü ağalarına ve hevâlarına teba’iyyet itmeyen vâlîleri birer bahâne ile hânelerin basup, kal’a ve kulleye vaz’ ve eşyâlarını yağmâ misillü harekât ile.....”* (ZV, s. 46)

“*Bu esnâda Hotin Kadısı bulunan Sahhafzâde Mustafa Efendi’den menkûl, vâfir zamandan berü yamaklar dâire-i ita’atden hurûc etdikce, zâbitân müsâ’adesile, ettikleri yanlarına kaldığı ecilden, kah ulûfe bahânesile, kah yoldaşımız tekdir olunmuş diyerek, cem’iyyet ve tüccar ve re’aya malnı yağma ve zâbitleri hânesini basup, ağalarını kulleye vaz’ etmek misillü nâ-hemvar hareketi âdet etmişler idi.”* (MT, cilt II A, s. 123)

3) “*ordu-yı hümayûn Bender cânibine azîmet eylediği şöhret bulmağın, küffâr-ı hilekâr var kuvveti bâzûya getirüp tekrâr âşikâr ve kal’a üzerine hücum ve muhâsara etmek üzere sarf-ı iktidâr itdikde ser’asker-i mûmâ-ileyh Enişte Mehmed Paşa hazretleri mevcûd olan askeri sağ ve sol âyîn-i kadîm üzere tertîb ü terhîb ve Abaza Mehmed Paşa’yı çarhaya ta’yîn idüp Ordu Ağası Süleyman Ağa piyâde yeniçeri tâifesiyle meterise me’mûr u irsâl ve etrâfını sagîr ü kebîr topar ile mâlâmâl ve gün mikdârı âheng-i cidâl ile iştigâl.....”* (ZV, s. 52)

“*Vaktâki ordunun Bender’e gittiği küffara ma’lûm olıcak, varkuvvetini bâzûya getirüp, tekrar küffâr Hotin’e hücum ettikde”* , *Ser’asker Enişde Mehmed Paşa askeri tertîb, Abaza Mehmed Paşa çarhaya ve Ordu Ağası Süleyman Ağa piyâde ile meterise girüp gün ceng ü cidâl.....”* (MT, cilt II B, s. 5)

Görüldüğü gibi verilmeyen gün sayılarına kadar benzerlikler bulunmaktadır.

4) “*Bender muhâfızı Vezîr Moldovancı Ali Paşa Erdel boğazı muhâfazasına ta’yîn ve Bender muhâfazasına dahi, Kel Ahmed Paşazâde Vezîr Ali Paşa irsâl ile kâm-bîn olmuşlar idi. Lâkin Hotin tarafından firâr ile perîşân olan serdengeçdi ve bir kaç yeniçeri ortaları çorbacılarıyla ordu-yı hümayûna vâsıl oldukda, yeniçeri ağası mûmâ-ileyh Süleyman Ağa her birisini te’dîb ü tekdîr iderek “Siz kal’a-i pâdişâhîyi ser’asker muhâsarada iken kimin izin ve icâzetiyle geldiniz ? Nâmus-ı ocak böyle mi*

olur? Üç güne dek levâzım-ı meksûrenizi rü'yet ile savb-ı me'mûrenize ric'at itmemiş her kimi görür isem bilâ-emân katl idüp sâir küfrân-ı ni'am-ı pâdişâh-ı âlem-penâha ibret iderim ” deyü” (ZV, s.55)

“ Bender Muhâfızı olan Moldovancı Ali Paşa'yı Erdel Boğazı'na ta'yîn edüp, Kel Ahmed Paşa-zâde Ali Paşa'yı Bender'e muhâfız nasb ettiler. Lâkin Hotin'den firâr iden ortalar orduya geldikte, kal'a-i pâdişâhiyi ve Ser'askeri muhâsarada bırakup, gelmek ne demek, nâmus-ı ocak yok mu ? deyü, Yeniçeri Ağası azar edüp, içlerinden üçüncü bölük Çorbacısı'nı Tolca kal'asına bend ve üç günden sonra sizden bulduğumu katl iderim demekle, gelenleri irca' eyledi.” (MT, cilt II B, s.8)

5) “Kul Kethudası Bosnavî Süleyman Ağa heman cevâb virüp, “Sultânım serdâr-ı ekrem hazretleri rûh-ı askerdir. Verâ-yı nehirde bulunup irsâl-i asker ü edevât buyurmaları her vechile evlâ ve ma'âzallâhü te'âlâ hilâf-ı nusret zuhûr idecek olursa serdâr-ı ekrem hazretlerinin makâmlarında bulunması asâkir-i İslâma her vechile i'lâ olup

Mısra ‘

Kâr-ı evvelde kişi âkıbet-endîş gerek

meâlince nedâmet-i âkıbetden ihtizâr lâzımdır. Tertîb-i kadîm üzere hareket olunursa münâsibdir yine sözler a'lemsiz ” deyü hatm-i kelâmında ser'asker-i mûmâ-ileyhe hitâb idüp “Be hey kethudâ bey ! Korkâk olma, biz inşâallâh bu sene mansûrun min indillâhız” sadriazam hazretleri geçmesinden askerin kârşu tarafda ümîdi kâlmayup ve köprü dahi olmamağla cân u bâş ile cenge iştigâllerine sebep olmuş olur. Kelâmında isrâr ve kethudâ-yı mûmâ-ileyhe buğz u adâvet izhâr idüp def'-i meclis itdikden sonra irtesi mâh-ı merkûmun yirmi üçüncü günü kethudâlıktan azl ile tenkîl ve makâmıyla zağarcıbaşı Mülakkab Mehemmed Ağa'yı tebcîl idüp....” (ZV, s. 78)

“Süleyman Ağa, Ağa-Paşa'ya müşaverede, gerçi biz Tuna'dan geçdik, amma köprüsüz geçdik, her kârın müşkilini mülâhaza edüp, tedârik lâbud, eğer âsan gelir ise baht bizim, eğer inhizamtarafımıza vâki' olur ise, altmış günde kayıklar ile bu tarafamurûr eden asker tiz vakitte karşı ubûr edemez. Küffardan halasolan suya gark olur ve bizim askerimiz bir kerre yüz cevirecek, köprü yok, geçilmez deyü top olup, tekrar kuffara hamle etmez, belki cümlesi canınısuya ilkâ ile helâki irtikab

eder. Böyle olunca, fezâhat-i azîme olur, nedâmete mübtela oluruz; köprü olsa bu mülâhaza iktizâ etmez idi. Şimdi bu su'ubete çâre, tahassuna vâfi, Kartal'a tabiyalar ve şaranpolar ile bir mahal i'dad edelim dedikde, Ağa Paşa iğzâb olup, gazâmıza Ocağın reisi olacak herif şom nefes ediyor. Köprü olmayacak, halk helâkini mülâhaza edüp, sabr u karâr ile firâr etmez; eğer muhâfaza mahalli ihzâr olunsa mu'emmen edüp, sâbi- kadem olmazlar deyüp, bu herif ma'tuh olmuş, bu sohbet neferata resîde olur ise, hahişleri ferâmuş olur bahânesi ile silsile edüp, bu takrib kırk elli kise akçe celbine vesîle edinüp azl... ” (MT, cilt II B, s.41)

Bunların dışında iki eseri genel olarak karşılaştırdığımızda sırasıyla aşağıdaki başlıklar karşımıza çıkar ki her iki müellif bu konulara değinmiştir.

1182/1768 senesi içerisinde: Yazıcızâde Mustafa'nın azli yerine Ocak Kethudası Mehmet Ağa'nın geçişi, Ruslar üzerine yapılacak seferin sebepleri, Ordu'nun Davudpaşa sahrasına çıkışı, Sadrazam Emin Paşa'nın huzurunda yapılan alay, Sefer öncesi çıkarılan fitne, Serdâriekrem'in Edirne'ye gidişi, Hotin Muhafızı Hüseyin Paşa'nın şehâdeti, Kırım Giray'ın yerine Devlet Giray'ın geçişi, Ordu'nun Babadağ'ına azîmeti, Subhi Efendi'nin vefatı ve yerine Ebûbekir Efendi'nin getirilmesi.

1183/1769 senesi içerisinde: İstişâre sonucu ordunun Bender'e geçişi, Muharebe sonucu Ahıskalı Hasan Paşa'nın vefatı, Yeniçeri ağalarından Osman Ağa ve Süleyman Ağa'nın tebdili, Boğdan voyvodasının hapsi, Erdel'e Moldovancı Ali Paşa'nın atanması, Bender'e Kel Ahmed Paşa'nın atanması, Kadı Mehmed Nurullah Efendi'nin azli, Vassafzâde'nin azli yerine Damadzâde'nin geçmesi, Arnavud Kahraman Paşa'nın katli, Süleyman Paşa'nın Özi'ye tayini, Devlet Girayın Özi'ye yardıma gönderilmesi, Sadrazam Mehmet Emin Paşa'nın azli, Divan Tercümanı ve Boğdan voyvodasının katli, Mehmet Emin Paşa'nın i'dâmı, Hotin Kale'sinin elden çıkışı, Rumeli Kazaskeri Osman Efendi'nin vefâtı, Sadrazam Halil Paşa'nın Babadağ'ına geçişi, Paşmakcızâde'nin yerine Şerifzâde'nin geçişi, Şeyhülislam Pirîzâde'nin yerine Mirzazâde Mehmed'in geçişi, Mandalzâde Hüsâmeddin Pâşa'nın kaptan-ı deryâ oluşu.

1184/1770 senesi içerisinde: Çeşme'de donanmanın yanması, Cafer Bey'in Kaptanpaşa olması, Mora muhârebesi, Bosnavi Süleyman Ağa'nın azli, Kartal bozgunu, Mülekkab Mehmed Ağa'nın yeniçeri ağası oluşu, İbrâil muzafferiyeti,

Zahire anbarının yanması, Sadrazam'ın Babadağı'na nakli, Silahdar Mehmet Paşa'nın sadrazam oluşu, Selim Giray'ın Kırım hânı oluşu, Muhsinzâde'nin Bosna ser'askeri oluşu

1185/1771 senesi içerisinde: Defterdar İsmet Ali Efendi'nin azli, Özi muzafferiyeti, Abaza Mehmet Paşa'nın katli, Muhsinzâde Mehmet Paşa'nın sadrazam oluşu

1186/1772 senesi içerisinde: Osman Efendi'nin murahhas oluşu, Galata'da çıkan kargaşa, Abdürrezzak Efendi'nin murahhas oluşu, Ordu kadısı Nimetullah Efendi'nin vefâtı

1186/1773 senesi içerisinde: Sadrazam'ın Şumnu'ya gidişi, Silistre muhârebesi

Her iki eserin birbirinden farklı yönlerine birkaç örnek verecek olursak:

İsakcı ambarının ihrâkı hâdisesi Şem'dânîzâde'de 1185/1771 senesi olayları içinde yer alırken,⁷⁶ Râmiz Efendi olayı 1184/1770 senesi olayları içinde nakleder.⁷⁷ Şem'dânîzâde Defterdar İsmet Ali efendinin vefatından sonra İsmail Efendi'nin defterdar olduğunu yazarken⁷⁸, Râmiz Efendi azlinden sonra İsmail Efendi'nin geçtiğini yazar.⁷⁹ Galata'da çıkan tuğyan hadisesi Şem'dânîzâde'de 1185/1771 senesi olayları içerisinde nakl edilirken⁸⁰, Râmiz Efendi ise 1186/1772 senesi olayları içinde nakl eder.⁸¹

Şem'dânîzâde Fındıklı Süleyman Efendi'nin eseri ile Râmiz Efendi'nin eserleri arasında bu kadar benzerliğin oluşu sebebiyle iki eserinde kaynaklarını karşılaştırdık. Râmiz Efendi'nin kaynaklarını yukarıda zaten belirtmiştik. Şem'dânîzâde ise kaynak olarak *Subhi Tarihi* ve *İzzî Tarihi*'ni kullandığını, ayrıca 400'e yakın eser üzerinde çalıştığını söylüyor. Şem'dânîzâde bunlardan sonraki devirler için kaynak bulunmadığını ve kendi tahkikatı neticesinde ulaştığı bilgileri nakl ettiğini belirtiyor.⁸² Bu bilgilere göre her iki müellif aynı kaynakları kullanmış

⁷⁶Şem'dânîzâde Fındıklı Süleyman, *Şem'dânîzâde Fındıklı Süleyman Efendi Tarihi Mür'it-Tevârih*, haz. Münir Aktepe, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1980, II. B, s.65.

⁷⁷Nüsha, vr.24/a.

⁷⁸Şem'dânîzâde, *a.g.e.*, II.B, s.67.

⁷⁹Nüsha, vr.26/a.

⁸⁰Şem'dânîzâde, *a.g.e.*, II.B, s.87.

⁸¹Nüsha, vr.30/a.

⁸²Şem'dânîzâde, *a.g.e.*, I,s.XX.

olabilirler. Fakat ifadelerdeki aşırı benzerlik acaba birbirlerinden mi yararlandılar ? sorusunu aklımıza getirmektedir. Bu sebeple müelliflerin eserlerini takdim ettikleri yıllara baktığımızda Şem'dânîzâde eserini 1777 yılı sonunda I. Abdülhamid Hân'a ithaf ettiğini belirtir.⁸³ Râmîz Efendi ise tarih vermeden eserini dönemin sadrazamı Dervîş Mehmed Paşa'ya sunduğunu belirtir. Dervîş Mehmed Paşa ise I. Abdülhamid döneminde 7 Temmuz 1775 ile 5 Ocak 1777 yılları arası sadrazamlık yapmıştır.⁸⁴ Râmîz Efendi eserini 1774 yılında bitirdiğine göre, takdim yılı büyük ihtimalle Dervîş Mehmet Paşa'nın sadrazamlığının ilk dönemlerine rastlar. Buda bize kesin olmamakla birlikte Şem'dânîzâde'nin yararlandığını dediği 400 eser arasında Hüseyin Râmîz Efendi'nin *Zübdetü'l-Vâkı'ât* adlı eserinin de olma ihtimalini düşündürmektedir.

Diğer önemli bir kaynak Resmî Ahmed Efendi'nin *Hulâsatü'l-İ'tibâr* adlı eseridir. Râmîz Efendi ile yaptığımız karşılaştırmada savaşın seyrini anlatan kısımlar genel hatlarıyla aynıdır. Resmî Ahmed Efendi eseriyle ilgili herhangi bir kaynak belirtmemiştir. Bu i'tibârla her iki müellif ulaşabildikleri veya vâkıf oldukları bilgi nispetinde savaşı tasvir etmişlerdir. Resmî Ahmed Efendi sadece siyasi ve askeri açıdan savaşı ele almıştır. Olaylar ve şahıslar ile ilgili yorum ve eleştirilerde hatta tezyifte bulunmuştur. Yaptığı hakâretâmîz sözlerle örnek verecek olursak “*Osman Efendi fenn-i muğâlata ve muhâverede nâdirü'l-vücûd ashâb-ı laklaka ve şakşakadan çenesine mağrûr bir zât-ı nâ-mes'ûd...*”⁸⁵, başka bir yerde ise “... çünkü, Osman Efendi cümlelerin akıl torbası Allah'ın belâsı bir herif idi...”⁸⁶ gibi ağır tabirler kullanmıştır. Dönemin sadrazamlarını da eleştirmiştir. Hatta Sadrazam Hamza Paşa ile Sadrazam Emin Paşa'nın savaşın kaybedilmesinde birer sebep olduklarını yazmıştır. Muhsinzâde Mehmed Paşa'ya ise ayrı bir hürmet göstermektedir. Bunları eserinde şu şekilde kaleme alır. “*Alâ'im-i redî'eden evvalâ Muhsinzâde gibi ruzgâr görmüş bir vezîrin azli; sâniyen, Hamza Paşa gibi râbitasız âdemin sadra gelmesi, Emin Paşa gibi nev-zuhûr âdemin serdâr olup aslında sâhib-i illet olmağla Edirne'ye*

⁸³Şem'dânîzâde, *a.g.e.*, I, s.XIX

⁸⁴Fikret Sarıcaoğlu, Mehmed Paşa (Dervîş), *DİA*, 2003, XXVIII, s.508

⁸⁵Ahmed Resmî Efendi, *Ahmed Resmî Efendi Hulâsatü'l-İ'tibâr (1768-1774 Osmanlı Rus-Harbi Tarihçesi)*, haz. Osman Köksal, Ankara 2011, s.84

⁸⁶Ahmed Resmî, *a.g.e.*, s.87

*vardığı gün ayağı şişmeye başladığı...*⁸⁷ Aslında Resmî Ahmed Efendi bir bürokrattır ve yaptığı yorumlar doğru veya yanlış, içerisinde bulunduğu konum itibarı ile olağandır. Her ne kadar devletin menfaatini gözetmiş olsa da yorum yaparken objektif bir şekilde tarihsel bakış açısından sapmalar gösterdiğini düşünmekteyim. Sürekli tezyif ettiği Osman Efendi hakkında diğer tarih yazarlarının olumsuz bir yorumuna rastlamayıp Resmî Ahmed Efendi gibi düşünmediklerine bir delil olabilir. Oysa Râmiz Efendi ilim ehli olması itibarı ile Resmî Ahmed Efendi'ye göre olayları olduğu gibi aktarmış ve okuyuculara herhangi bir yönlendirme yapmadan vak'anüvis edâsıyla eserini yazmıştır. Çünkü her iki müellifinde eserini yazma sebebi farklıdır. Resmî Ahmed Efendi eserini devlet mekanizmasında gördüğü yanlışları düzeltmek kasdıyla kaleme almıştır. Râmiz Efendi ise yukarıda belirttiğimiz gibi dostlarının teşviki ile eserini yazmıştır.

Resmî Ahmed Efendi eserini sadrazamların dönemlerine göre tasnif etmiş ve eserine lâhikalar eklemiş, mağlubiyetin sebeplerini sıralamaya çalışmış ve sürekli barış yanlısı olmuştur. Resmî Ahmed Efendi diğer eserlerdeki gibi hal tercümeleri ve diğer günlük olaylardan bahsetmemiştir. Aslında Resmî Ahmed Efendi'nin eserini 1768-1774 Osmanlı Rus savaşının kritiği mahiyetinde sayabiliriz

Osman Köksal Ahmed Resmî Efendi'nin yazdığı eserin bilinen en erken nüshasının 1781 tarihli olduğunu yazar.⁸⁸ Buda eserini Râmiz'den sonra kaleme almış olabileceğini gösterir.

1768-1774 Osmanlı-Rus savaşını anlatan diğer önemli eser Sadullah Enverî'nin kaleme aldığı vekayi'nâmedir. Enverînin eseri üç bölümden meydana gelmektedir. Bizim konumuzla ilgili olan kısım 1182/1769 ile 1188-1774 yıllarını kapsayan I. cilttir. Sadullah Enverî 1769 yılında Han tepesi mevkinde orduya katılmıştır. Görevi ise mezkûr savaş ile ilgili olayları kayıt altına almaktır.⁸⁹

Enverî'nin yazdığı eser oldukça hacimlidir. Hatta 1768-1774 dönemini anlatan tüm kronikler içerisinde varak sayısı en fazla olan eser diyebiliriz. Eserin 515

⁸⁷ Ahmed Resmî, *a.g.e.*, s.52

⁸⁸ Ahmed Resmî, *a.g.e.*, s.10

⁸⁹ Münir Aktepe, "Enveri, Sadullah" *DİA*, XI 1995, s.268-269.

varaktır.⁹⁰ Eser oldukça detaylı bir anlatım sunmuştur. Örnek verecek olursak 1184 senesi olayları arasında Tuna nehri üzerine kurulacak köprünün tafsilatıyla ilgili yaklaşık bir sayfa bilgi aktarır.⁹¹ Râmiz Efendi'nin eseri ise buna kıyasla oldukça mücmeldir. İki eserin birbirlerine nazaran fazlalıkları ve eksiklikleri göz ardı edilirse, genel olarak aynı konu başlıkları altında toplanmışlardır.. Bu başlıkları kronolojik olarak şu şekilde sıralayabiliriz:

İbrahim Paşa'nın kaptanıderya oluşu, Serdarı erkemin Edirne'ye hareketi, Hotin Muhafızı Hüseyin Paşa'nın şehadeti, Kırım Giray yerine Devlet Giray'ın geçişi, Ruslara karşı Hotin'de galibiyet, Ordu'nun Han tepesine geçişi ve Bender'e hareketi, Rusların Hotin'e saldırısı, Boğdan voyvodasının hapsi, Bender ve Hotin muhafızlarının atanması, Sadrazam kethudası Ahmed Ağa'nın azli yerine Mustafa Bey'in atanması, Veziriazam Mehmed Emin Paşa'nın azli, Sadrazam Mehmed Emin Paşa'nın idamı, Defter-i Hâkâni Arif Efendi'nin vefâtı, Sertopçuyân Mustafa Ağa'nın vefatı yerine Tahir Ağa'nın getirilmesi, Devlet Giray yerine Kaplan Giray bin Selim Giray'ın geçmesi, Donanmanın ihrakı, Kartal bozgunu, Kul Kethudası Mehmed Ağa'nın yeniçeri ağası oluşu, Defterdar İsmail Efendi yerine Kisedar Derviş Efendi'nin geçmesi, Osman Efendi'nin murahhas olarak tayini, Serdarıekrem'in Şumnu'ya hareketi, Girid Valisi Hüseyin Paşa'nın vefatı, Reisülküttap Abdürrezzak Efendi'nin murahhas tayini, Ordu kadısı Nimetullah Efendi'nin vefatı, Silistre'de Ruslara karşı galibiyet.

Fakat bu başlıklar altında verilen bilgiler bazı noktalarda farklılık arz eder. Mesela:

Suphi Efendi'nin vefatı Enveri'de 1183 senesi olayları arasında⁹², Râmiz Efendi ise 1182 senesi olayları arasında anlatılmaktadır.⁹³

Kartal bozgunu ile ilgili Enverî'de “Han hazretlerinin tahrîri ve rüesâ-yı asâkirin istisvâb ve takrirleri üzre yurdu mezkûrdan ilerü hareket münâsib-i vakt görölmeğin , Rumeli vâlisi Vezir Abdi Paşa çarhacı nasb u ta'yîn ve süvâri ve

⁹⁰ Sadullah Enveri, *Enverî Sâdullah Efendi ve Tarihi'nin I. Cildinin Metin ve Tahlili*, haz. M. Saffet Çalışkan, İstanbul 2000, s.492.

⁹¹ Enveri, *a.g.e.*, s.154.

⁹² Enverî, *a.g.e.*, s.24.

⁹³ Metin, s.49.

levendât askeri ile sağ kolun hıfz u hırâseti kezâlik hil‘at-i sammur ilbâsıyla Vezîr Abaza Mehmed Paşa’ya tavsiye ve telkîn ve Adana beğlerbeyisi Karslı-zâde Hasan Paşa sol kola ta‘yîn.....”⁹⁴ ifadeleriyle Abaza Mehmet Paşa sağ kol, Hasan Paşa sol kolda görevlidir. Râmiz Efendi ise aynı olayı anlatırken “Hasan Çavuşoğlu ve Curaoglu Abdi Paşa ma‘iyyetiyle sağ kola ta‘yîn ve Canikli Ali Bey, Abaza Mehmed Paşa ma‘iyyetinde sol kola tahlis ü tebyîn olunup hidmet-i çarha dahi mûmâ-ileyh Abaza Mehmed Paşa’ya ihâle olunmağla”⁹⁵ ifadeleriyle Abaza Mehmed Paşa’yı sol kol, Hasan Paşa’yı sağ kolda görevli olarak yazar.

Donanma’nın Çeşme’de ihrâkından sonra Kaptanıderya Hüsameddin Paşa’nın yerine geçen kişi Enveri’nin eserinde “...mûmâ-ileyh Hasan Paşa’ya deryâ kapudanlığı ile rütbe-i sâmiye-i vezâret inâyet ve ihsân”⁹⁶ ifadesiyle Cezayirli Hasan Paşa olduğu yazılıdır. Râmiz Efendi ise aynı konuda “Kapudane-i hümâyûn kapudanı, Cezayirli Hasan kapudanının sefâret-i deryâda iştihârı ve husûsan sebkât iden ceng ü cidalde merdâne-i refâtârı meşhûd ve a‘zâsının ba‘z-ı mahallinde âsâr-ı zahm-ı cân-güdâz mevcûd iken, yine gayret ve limana duhûl husûsunda sâir kapudanalara muhâlefet idüp boğaz ağzında vaz‘-ı lenger-i hamîyyet itmekle, taraf-ı küffâr-ı dûzah-karâra çeşm-i celâdet ile nâzır ve harîk vukû‘undan sonra ba‘z-ı sefâyinin halâsına güzerân iden hidmet-i celîlesinden liyâkatı zâhir olduğundan mâ‘adâ, hasbe’t-tarîk kapudanlık vücûhla kendüye sezâ ve lâyük iken Bodrumlu es-Seyyid Cafer Bey dinmekle şehîr sû-be-sû ümerâ ve levendât miyânında şecâ‘ât ile şöhret ü şânı âlem-gîr olan mûmâ-ileyh Cafer Bey’e evâhır-ı mâh-ı Rebî‘ulâhır’da kapudanlık mansıbı tevcihiyle tevkîr olundu.”⁹⁷ ifadeleriyle bu kişinin Cafer Bey olduğunu yazar.

Sadullah Enveri olayları aktarırken kronolojik sıralamaya fazlaca uymamıştır. Râmiz Efendi ise kronolojik sıralamanın dışına çıkmamıştır. Enverî eserinde yukarıda da belirttiğimiz gibi askeri ve siyasi olayları aktarmaktadır. Ramiz Efendi ise askeri ve siyasi olayların yanında toplumsal ve dini olayları da aktarmıştır. Ayrıca Ramiz Efendi Enveri’ye göre daha fazlaca kişinin biyografilerinden bahis

⁹⁴ Enverî, a.g.e., s. 138.

⁹⁵ Metin, s.88.

⁹⁶ Enverî, a.g.e., s.174

⁹⁷ Metin, s.83.

etmiştir. Enverî ise eserinde Râmiz'den farklı olarak hattı hümâyûnlara ve fetva hükümlerine yer vermiştir.

İki müellifin eserlerinin başlangıç ve bitiş tarihlerine bakacak olursak Ramiz olayları 1182/1768 Recep ayı ile başlatır, 1187/1773 Cumadelula'sı ile bitirir. Enverî ise eserine 1182/1769 Zilkade ayı ile başlar, 1187/1774 Zilkade ayı ile bitirir.⁹⁸ Yani Ramiz Efendi eserine Enverî'den önce başlayıp önce bitirmiştir. Ayrıca Enverî'nin ordu ile birlikte görevlendirilmesi, yukarıda belirttiğimiz gibi olayları aktarırken verdikleri bilgilerdeki farklılıklar Ramiz Efendi'nin Enverî'yi kaynak olarak kullanma ihtimalini oldukça zayıflatmaktadır.

Dönemi anlatan diğer bir eser Mustafa Kesbî'nin *İbretnü'mâ-yı Devlet* adlı eseridir. Ahmet Öğreten tarafından tahlili yapılan bu eseri Râmiz Efendi'nin eseriyle karşılaştırdığımız zaman Rusların barışı bozmaları, Osmanlı'nın sınıra asker göndermesi, Hamza Paşa'nın sadareti, Moskov sefirinin hapsi, Ordu-yı hümâyûnun alay tertibi, Savaş öncesi çıkan isyan, Ordu'nun Davutpaşa Sahrâsı'na geçişi, Hotin muhâsarası ve Hüseyin Paşa'nın şehâdeti, Moldovancı Ali Paşanın Hotin ser'askerliğine getirilmesi, Hotin Kale'sinin elden çıkışı, Ordunun Babadağı'na oradan da Şumnu'ya geçişi ile ilgili konularda paralelliklik bulunmaktadır. Her iki müellif vâkıf oldukları nispette konuları tafsilatlı veya muhtasar bir şekilde kaleme almışlardır. Mustafa Kesbî 1768 seferi hazırlıkları esnasında yapılacak olan masrafların hesaplanmasından sorumlu olması, Hamza Paşa zamanında mektubî-i defterî kaleminde bulunması, İsakçı ve Hotin Kalelerinde ki memuriyeti sebebiyle eserinde daha çok istatistikî verilere ve devletler arası yazışmalara ağırlık vermiştir.⁹⁹

Râmiz Efendi'nin eserinde kısaca aktardığı Rusya, Osmanlı ve Kırım arasında sefer öncesi gerçekleşen muhavereler Mustafa Kesbî'de oldukça detaylıdır. Mustafa Kesbî eserinde bu yazışmaları yaklaşık sekiz varak gibi uzun bir şekilde ele almıştır.¹⁰⁰ Yine yapılan harcamalar ile ilgili oldukça detaylı bilgiler verir. Fakat savaşın seyri ile ilgili kısımlar Râmiz Efendi'ye göre bazen oldukça kısadır. Örnek verecek olursak;

⁹⁸ Enverî, *a.g.e.*, s.XVII.

⁹⁹ Mustafa Kesbî, *İbretnü'mâ-yı Devlet (Tahlil ve Tenkitli Metin)*, haz. Ahmet Öğreten, TTK, Ankara 2002, s.XIX-XXI

¹⁰⁰ Mustafa Kesbî, *a.g.e.*, s.50-70

Sefer öncesi yamakların çıkardığı isyan ve Vezir Hüseyin Paşa'nın şehâdeti kısaca yazılmıştır. “*Seferber olan tavâ'if-i askerî müddet-i ömürlerinde alay ve sefer görmediklerinden Topkapu derûn ve birûnunda seyirci miyânında olan re'âyâdan vâfirini Livâ-i şerîfe bakmasun deyü katl ü i'dâm ve bir mîkdârını mecrûh eylediler*”¹⁰¹ ve “*....paşa bize kazma kürek söylüyor var ise bu paşa mürtedir, deyü üzerine hücum ve derûn-ı cem'ıyyetde bulunanlardan biri müşârun-ileyh üzerine tûfengle endâhte ve şehîd eylediler*”¹⁰²

Mustafa Kesbî eserinde Râmiz Efendi'de olduğu gibi ta'yin, terfî, hal tercümeleri ve vefeyâtlardan bahsetmemektedir. Ayrıca Mustafa Kesbî, Râmiz Efendi'den farklı olarak eserinde kronolojik sıraya tamda riayet etmemiştir. Mesela, Arnavut Kahraman Paşa'nın katlini “*Garîbe-i Kahraman Paşa*” başlığıyla ele almış. Daha sonraki sayfalarda Kahraman Paşa'nın savaş esnasındaki faaliyetlerini yazmıştır.

Dönemi anlatan bir diğer eser Ahmed Vâsîf Efendi'nin *Vâsîf Târihi* olarak bilinen *Mehâsinü'l-Âsâr ve Hakâiku'l-Ahbâr*'ıdır. Bizim konumuzla ilgili olan kısım Vâsîf Efendi'nin vak'anüvisliği döneminde iken kaleme aldığı iki ciltten oluşan eseridir. Bu eserinde 1752-1774 yılları arasını kapsamaktadır.¹⁰³ Râmiz Efendi ile karşılaştırdığımızda aynı şablon üzerine eserini telif etmiştir. Yani savaşın seyri ile birlikte tevcih, ta'yin, azl, nefy, hapis, katl, mevâcib gibi hâdiseler hakkında bilgi verilmektedir. Bu eserde de müellifler ulaşabildikleri ve yeterli gördükleri oranda olayları aktarmışlardır. Buda aktarılan olayların oranında ve içeriğinde değişikliğe sebep olmuştur.

¹⁰¹ Mustafa Kesbî, *a.g.e.*, s.114

¹⁰² Mustafa Kesbî, *a.g.e.*, s.115

¹⁰³ Ahmed Vâsîf Efendi, *Mehâsinü'l-Âsâr ve Hakâiku'l-Ahbâr 1744-1779 (H.1188-1193)*, haz. Mücteba İlgürel, TTK, Ankara 2014, s.XXIII-XXIV

4. METİN TESİSİNDE UYGULANAN YOL

Metin çevirisi yapılırken basit transkrip yöntemi tercih edilmiştir. Metin içerisinde geçen hemze (’), ayn (‘), ve kesme işareti (’) şeklinde gösterilmiştir. Ayrıca (ق) ve (غ) harflerinden sonra gelen uzatmalarda sesli harflerin üzerine (ā) şeklinde düz çizgi konulmuştur. Arapça’daki (ض) harfinin okunuşunda (da) ve (za) seslerini arasında olan sesi ifâde etmek için (ض) harfi (z) şeklinde gösterilmiştir. Ayrıca (خ) sesi (h) şeklinde gösterilmiştir. Bunların dışındaki diğer uzun vokaller (^) konularak gösterilmiştir. Fakat Türkçeleşmiş sayabileceğimiz “ Şeyhülislam ve Sadrazam” kelimeleri için yukarıdaki transkrip işaretlerini kullanılmamıştır.

Metin içerisinde eksik görülen kelime ve harfler [] şeklinde köşeli parantez içerisinde gösterilerek düzeltilmeye çalışılmıştır. Ayrıca metin üzerindeki boşluklar (.....) şeklinde gösterilmiştir. Arapça ibareler ve âyet-i kerîmeler transkrip kurallarına uyularak Latince yazılmıştır. Metin içerisindeki yazım ve noktalama hataları ise dipnotta gösterilmiştir.

Müellif tarafından üzeri çizilerek çıkarılan kelimeler, satırlar ve başlık altındaki bölümlerde dipnotta gösterilmiştir. Ayrıca sayfa kenarlarında derkenar şeklinde yazılan kelime, cümle ve başlık altındaki bölümler kronolojik sıralama takip edilerek metin içerisine dâhil edilmiştir.

Metinde gerekli görülen yerlerde noktalama işaretleri kullanılmış, konuşmacıların sözleri parantez içerisinde italik yazı ile gösterilmiştir. Müellifin, anlattığı konulara mutâbık yazdığı mısralar müstakil bir satırda gösterilmiştir.

SONUÇ

1768-1774 Osmanlı-Rus savaşı XVIII. yüzyılın en önemli olayı kabul edilebilir. Zira Osmanlı Devleti bu savaş ve sonuçlarıyla birlikte Batı ve Hristiyan dünyası karşısında daha da zayıflamaya başlamış ve çok önemli toprak kayıplarına uğramıştır. Çağdaş gözlemcilerden Hüseyin Râmiz Efendi eserinde bu dönem Osmanlı Devleti'nin içerisinde bulunduğu askeri ve siyasi durumu kaleme almıştır. Fakat müellif diğer bazı tarihçiler gibi eserinde herhangi bir eleştiride bulunmamıştır. Bu tarzı belki de olumsuzlukları fazla görmek istemeyişinden, ya da olayları objektif bir bakış açısıyla okuyucuya yansıtmak istemesinden kaynaklanabilir. Hüseyin Râmiz Efendi'nin bir diğer farkı da vak'anüvis olmayışındır. Bu sebeple eserini daha özgün bir şekilde kaleme aldığı söylenebilir.

Eserinde yer yer günlük olaylardan da bahseder. Ayasofya vâ'izinin öldürülmesi ve Kara Ali adlı şahsın intihar etmesi, Şahincibaşı Mehmed Ağa'nın vefatını örnek verebiliriz. Ayrıca eserinde önemli devlet ricâli ve ilim ehlinin biyografilerini vermiştir.

Hüseyin Râmiz ağdalı bir dil kullanmamıştır. Fakat Şem'dânîzâde, Mustafa Kesbî ve Resmî Ahmed Efendi'ye göre üslûbu biraz daha süslüdür. Özellikle giriş kısmında daha edebî bir dil kullandığı görülür.

Bütün bu özellikleriyle Hüseyin Râmiz Efendi diğer tarihçilere göre çok da farklı bir şey anlatmasa da, verdiği bilgilerin olayları tahlil etmemizde tamamlayıcı bir unsur olduğu düşünülebilir. Ayrıca eserin 1768-1774 Osmanlı-Rus savaşını anlatan müstakil bir eser oluşu okuyucuların savaşın seyrini ve siyasi gelişmeleri daha derli toplu anlamalarına katkı sağlamaktadır. Buda esere ayrı bir değer katmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA

Kaynak Eserler:

Ahmed Resmî Efendi, *Hulasatü'l-İ'tibâr (1768-1774 Osmanlı Rus-Harbi Tarihçesi)*, haz. Osman Köksal, Ankara 2011.

Ahmed Vâsıf Efendi, *Mehâsinü'l-Âsâr ve Hakâikü'l-Ahbâr*, haz. Mücteba İlgürel, TTK, Ankara 2014.

Azizzâde Hüseyin Râmiz, *Râmiz ve Âdâb-ı Zuraî'at*, haz. Sadık Erdem, AKM Yayınları, Ankara 1994.

Azizzâde Hüseyin Râmiz, *Zübdetü'l-Vâkı'ât*, İstanbul Üniversitesi Kütüphânesi, TY. nr.2395.

Azizzâde Hüseyin Râmiz, *Zübdetü'l-Vâkı'ât*, haz. Sebahaddin Gedik, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, nr.13264, 1977.

Fatîn Davud, *Hâtimetü'l-Eş'âr (Fatîn Tezkiresi)*, haz. Ömer Çifçi, Kültür Bakanlığı, Ankara 2013.

Mustafa Kesbî, *İbretnü'mâ-yı Devlet (Tahlil ve Tenkitli Metin)*, haz. Ahmet Öğreten, TTK, Ankara 2002.

Sadullah Enveri, *Enverî Sâdullah Efendi ve Tarihi'nin I. Cildinin Metin ve Tahlili*, haz. M. Saffet Çalışkan, İstanbul 2000.

Sâlim Efendi, *Tezkiretü's-Şu'arâ*, haz. Adnan İnce, AKM, Ankara 2005.

Şem'dânîzâde Fındıklılı Süleyman, *Şem'dânîzâde Fındıklılı Süleyman Efendi Tarihi Mür'i't-Tevârih*, haz. Münir Aktepe, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları, I, İstanbul 1976.

Şem'dânîzâde Fındıklılı Süleyman, *Şem'dânîzâde Fındıklılı Süleyman Efendi Tarihi Mür'i't-Tevârih*, haz. Münir Aktepe, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları, II.B, İstanbul 1976.

Tayyarzâde Ahmed Atâ, *Târîh-i Atâ*, , III, İstanbul 1876.

Araştırma ve İncelemeler:

Ali Canip, “On ikinci Asır Tezkirecilerinden Râmiz Efendi ve Eseri”, *Hayat Mecmuası*, İstanbul 1927, II/27, s.2-4.

Aktepe, Münir, “ Enveri, Sadullah” *DİA*, XI 1995, s.268-269.

Babinger, Franz, *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri*, Kültür Bakanlığı, çev. Çoşkun Üçok, Ankara 1992.

Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, haz. İsmail Özen, III, İstanbul 1975.

Devellioğlu, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*, Ankara 1993.

Erdem, Sadık, “Râmiz”, *Türk Dünyası Edebiyatı Ansiklopedisi*, Ankara 2007. VII, s.285.

Erdem, Sadık, “Râmiz”, *DİA*, İstanbul 2007, XXXIV, s.451.

İpşirli, Mehmet, “Mülâzemet”, *DİA*, 2006, XXXI, s.537.

İpşirli, Mehmet, “Abdullah Efendi Ebezâde”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi DİA*, 1988, I, s.98.

Karabulut, Rıza, “Râmiz”, *İstanbul ve Anadolu Kütüphanelerinde Mevcut El Yazması Eserler Ansiklopedisi*, Kayseri 2005, I, s.479-480.

Kiel, Machiel, “ Balyabadra”, *DİA*, 1992, V, s.42.

Sarıcaoğlu, Fikret, Mehmed Paşa (Derviş), *DİA*, 2003. XXVIII, s.508.

Şemseddin Sâmi, *Kamusu'l-Âlâm*, III, İstanbul 1308.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarihi*, TTK, IV, bölüm I, Ankara 2011.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarihi*, TTK, V, Ankara 2011.

METİN

(1b) Zîver-i ser nâme-i nazm-ı kerîm

Bismillâhirrahmânirrahîm

Hamd-i bî-nihâye ve şükr-i bî-add ü bî-gâye ol mübdi‘-i evvel ü âhır olan Bâri te‘âlâ hazretlerine ki, eşcâr-ı sâyedâr-ı müverrihîni takvîm-i köhne-sâl-i erbâb-ı tencîm gibi endâhte-i tâk-ı nisyân buyurmayup hâric-i hayta-i fehîm ü irfân nev-be-nev meyve-i nâdîde-i cihân-kıymet vukû‘ât ile pür-esmâr eyledi. Ve salât-ı bî-gâye ve selâm-ı pür mâye ol ser-hayl-i enbiyâ-yı izâm mâlik-i tâc-ı ibtihâc-ı nübüvvet şâhenşâh-ı taht-ı risâlet melce-i salâfîn u gedâ mahbûb-ı Hudâ şefî‘-ı rûz-ı cezâ hazretlerine ki, bâ‘is-i inşâd-ı âlem ve bâdi-i icâd-ı benî Âdem olmuşlardır. Ve âl-ı ashâb-ı kirâm ve vücûh-u müctehidîn-i bâhirü’l-ihirâm hazerâtının ervâh-ı feyz-âsârlarına bî-şumâr tuhfe-i tahiyyât-ı selâm ihdâ vü iş‘âr olunur ki, def‘-i mezâlim-i küfr ü dalâlet ve neşr-i avâlim-i adl ü şeri‘at buyurdılar.

Emmâ ba‘d, bu kitâb-ı sıhhat-nisâbın tahrîr [ü] imlâsına bâ‘is ü bâdi ve bu târîh-i müşkîn-nikâbın tastîr ü inşâsına sebeb-i âdî oldur ki, bu abd-i hakîr-i dil-i sâde Hüseyin Râmiz eş-şehîr bi-Azîzzâde tıfl-ı yek-sâl-i şikeste-i makâl iken vâlidim Rûmeli kuzâtı eşrâfindan Mustafa Efendi ibn-i Abdülaziz bin el-mevla el-merhûm Ahmed Ramazân âzim-i kazâ-i âhır-ı cinân etdikde yetîm ve bîkes ve bilâ hezliyy ve meded-res bâliğ-i mebâliğ-i sinn-i nisâb ve her çend zihn-i kalîlü’l bîza‘a istifâde-i istifâza-i ilm ü ma‘rifete münharif ise, yine hâcegiyân-ı bender-i kemâlât ü hünlerden dest-mâye-i ulûm ü ma‘ârifî tahsîl ü iktisâba nukûd-ı gayret ü himmeti mutasarrıf olup metâ‘-ı cihân-bahâ-yı dâniş ü irfândan mehmâ-emken hisse-yâb ve meşâyih-ı İslâmiyye’nin mekâdir-mendi Ebû Es‘ad Vassaf Abdullah Efendi’den iktisâb-ı şeref-i mülâzemet ile kâm-yâb ve tarîk-ı ecdâd-ı mâder ü peder olan tedrîse azîmet ü pür-şitâb olup lâkin eşgâl-i rûzmerre-i iyâl mâni’-i müşâhede-i cemâl-i âmâl ve reh-nümây-ı tâli‘-i nâsâz hatarât-ı tarîk-ı kazâyâ îsâl idüp

Mısra‘ (2a)

Kādı ki dedik kazıyye ma‘lûm

Nesir: Ve mir‘ât-ı derûn-ı safvet-nümûn gubâr-ı ma‘âş dil-hırâş ile pür-jeng-i gumûm olup, her çend ki esb-i hoş-hırâm-ı kilik-i müstakîmü’l-endâm sâha-i fûshat-efzây-ı edeb ü irfânda vâsıl-ı ser-menzil-i merâm olmak irâdesinde oldukça pâ-bend-i

alâ-yık-ı dûradûrdan halâs adîmü'l-ihimâl iken yine re's-i mâl-i ashâb-ı ilm ü kemâl-i selef ve ser-tâc-ı mubâhât-ı hünerverân-ı halef isrine hasbe'l kudre iktifâ ederek yirmi seneden berü me'lûf ve zînetârây-ı sadr-ı Rûm olan efendiler hazerâtının bab-ı rif'at-meâblarında masrûf-ı nakd-i a'mârım ile tahsîl eylediğim fenn-i sakk-ı celîlde târîh-i tekmîli olan *Zahîr-i Hükkâm* ismiyle müsemmâ bir eser-i nev-edâ tertîb ü inşâ ve mehâdîm-i kirâmın fazîlet-mendi sadr-ı âli-kadr Mirzâzâde Mehemed Sâlim Efendi merhûmun sadr-ı sa'îd İbrahim Paşa-yı şehîd ismine tertîb ve bin yüz otuz iki sâlinde itmâm ve arz-ı izz-i huzûr ile nâil atâyâ-yı sadr-ı Bermeki-makâm olduğu pâkîze edâ *Tezkîretü's Şu'arâ*'larını tezyîle ikdâm ve bi-inâyetillahi te'âlâ karîn-i hüsn-i hitâm ve târîh-i itmâm olan *Âdâb-ı Zurefâ* ismiyle be-nâm eylediğimden sonra Devlet-i Aliyye'de revnâk-efzâ-yı sadâret-i uzmâ ve zînet-ârâ-yı mesned-i kübrâ olan vüzerâ-yı izâm hazerâtının siyer u menâkıb-ı mahmedet-semîrlerin kasr-ı ma'ârifî râtîb Osmanzâde Ahmed Tâib Efendi tertîb ve tahrîr ve *Hadîkatü'l Vüzerâ* ismiyle müsemmâ ve erbâb-ı hünerden Dilâver Ağazâde Ömer Efendi ve Şehrîzâde Said Efendi ve birkaç zât-ı hired-mend dahi tezyîl ve libâs-ı hüsn-i belâğatın tekmîl idüp meşâyih-ı İslâmiyye hakkında Müstakîmzâde Süleyman Efendi'nin *Devhatü'l Meşâyihü'l İslâm* nâm eser-i zîbâ ve erkân-ı devletin serâmed-i emcedi Giridî Resmî Ahmed Efendi'nin ağayân-ı dârüs-sa'âde ve reîsü'l-küttâb olan zevât-ı âli-kadr hazerâtının haklarında olan eser-i hâme-i berâ'aları manzûr-ı abd-i dâ'î-i nâ-kâm oldukça vesîle-i gayret-i kilik-i serîü'l-erkâm olmağla vekâlet-i sadâret ile tahsîl-i izzü sa'âdet iden kâimmakâmân-ı celîlü'l-unvân ve kapudanân ve ağa-yı dûdmân-ı Bektâşîyân hazerâtının menşe-i zuhûrlarından bed' olunup menkıbe-i celîleleri tırâzende-i sahîfe-i imlâ ve başka başka birer târîh-i ra'nâ ve Kâtib Çelebi dinmekle şehîr el-Hâc Mustafa Halîfe'nin *Esâmî-i Kütüb* nâm Arabî eserlerine zammı ilhâk ile tezyîn ve eyyâm-ı çend sâlemi kitâbet ve gâh fenn-i edebiyât ve tevârihe tahsîs u ta'yîn idüp lâkin sayrafî nukûd-ı **(2b)** ehliyyet ve cevher-furûş-ı dâniş-i ma'rifet tâlib-i ahâlî-i ilm ü kemâl ve hezell-i heveskârân-ı hoşâyende-makâl-i kadrîdan

Beyt

Ez ulûm-ı güzêşteğân varakî nezd-i âkıl bih ez-tılâ tabakî

Nesir: medlûlünce râgıb-ı semere-i şecere-i irfân melce-i hüner-mendân bir zât-ı sûtûde-hısâlin zamân-ı sa'd-iktirânlarına tesâdüf itmemele

Mısra‘

Varak-ı mihr-i vefâyı kim okur kim dinler

Nesir: meâlince mânend-i genc-i mestûr pûşîde-i mahfaza-i sutûr ve evrâk-ı zîbâsı derûn-ı âşık-ı mehcûr gibi perîşân u meksûr olup *el-umûru merhûnetün bi-evkatihâ* müfâdınca mu‘în-i vucûh-ı ehl-i ma‘rifet ve melce-i suhan-verân (?) sâhib bir sadr-ı güzîn-i Aristo-fikret ve Hâtem tabî‘atin eyyâm-ı inâyetine ta‘vîk ve bir âvân-ı sa‘d-ıktirân bihterine ta‘lîk olunmuşdu.

Fehamden sümme hamden sümme hamdâ

Mısra‘

Metâ‘-ı ma‘rifet geldi revâcın buldıği demler

Nesr: meâli rû-nümâ-yı mir‘at-ı âmâl ve âyâ kangısı medâr-ı hâme-i şîrîn-makâl olmak sezâ-yı şevk-ı ebkâr-ı hayâldir deyü endîşe-i derûn-ı pür melâl iken bin yüz seksen iki senesi hılâlinde ordu-yı hümâyûn alayları ziyâretinde ba‘z-ı ahhâb-ı sadâkat-nisâbın ba‘de zemân heveskarân-ı fenn-i tevârîh miyânında def‘-i şübhe-i vakt ü ân ve gayr ez-me‘mûr zabt-ı vekâyî‘-i dühûr ile hâlâ eyâdî-i nâsda mu‘teber olan nüsah-ı ma‘dûde ashâbı gibi nâil-i me‘mûlle mesrûr ve tertîb eyledikleri zevât-ı âlî-mikdârın nâm-ı kirâmîleri ilâ âhiri‘d-dehr hayr ile yâd ve mezkûr olmuşdur deyü tergîb itmeleriyle, bu fakîr-i şikeste-bâl ve hakîr-i perîşân-makâl dahi vazîfe-i zimmet-i sâdikânem üzere vâkıf u muttali‘ olduğum mertebe ba‘z-ı vâkı‘ât u vefeyât ve şâyeste-i tahrîr olan havâdis-i kâinât tastîrine mübâderet ve sene-i mezbûre mâh-ı Recebü‘l-müreccebin gurrelerinden mübâşeret olunup hâlâ pîrâye-bahş-ı mesned-i hilâfet, zîynet-ârây-ı taht-ı saltanat, âftâb-ı kevkeb-i mecd u iclâl ve mâhitab-ı sipîhr-haşmet ü ikbâl, hâris-i evreng-i cihân-bânî câlis-i serîr-i saltanât-ı Osmâni sultân-ı selâtin-i cihân hâkân-ı havâkîn-i zaman, hâmi-i şerî‘at-ı garrâ-i râ‘î-i re‘âyâ ve berâyâ, nâzım-ı nizâm-ı devlet ü dîn, mu‘înü‘l-guzât ve‘l-müslimîn, âsumân-ı kevkeb-i sa‘d-tal‘at, Keyhüsrev çâker-i Dârâ-haşmet, İskender serîr-i Süleyman-makâm, Rüstem-salâbet-i Nerîmân gulâm, mâlik-i memâlik-i cihân, sâhib-kırân-ı zemîn ü zemân sultânü‘l-âzâm ve hâkânü‘l-mu‘azzam sâhib-i bahreyn ü berreyn hâdimül-haremeyni‘ş-şerîfeyn

Kıt'a

Cihânın pâdişâhı vâris-i mülk-i Süleymânî & Zemânın dâver-i sahib-kırânı zill-i Yezdânı

(3a) *Sadâ-yı tîğ-ı kahırî lerze virdi kâfiristâna & Emân ve sulhla kurtardılar sad hayfla cânı*

Elâ ve hüve's-sultân ibnü's-sultân ibnü's-sultân es-Sultân Abdülhamîd Hân ibnü's-sultân Ahmed Han ibnü's-sultân Mehemed Hân halledallâhü hılâfeteHu ilâ âhiri'z-zemân ve inkırâzi'd-deverân hazretlerinin eyyâm-ı adl ü inâyetlerinde bin yüz seksen sekiz senesi Zilhiceti's-şerîfesi gâyetinde nihâyet bulmağın, altı buçuk sene miyânında vâkı' vâkıf ve muttali' olduğum üzere güzerân iden vekâyi'-ı muharrere-i mazbûtamızı had-nâşinâsına tastîr ü tedvîn ve **Zübdetü'l-Vâkı'ât** ismiyle tevşîh ü tebyîn ve hâlâ zîver-ârây-ı sadâret-i uzmâ ve revnak-efzây-ı vekâlet-i kübrâ düstûr-u mükerrem-i âlem ü âdil müşîr-i mufahhâm-ı ârif u kâmil hâmil-i hamâil-i hâtem-i vekâlet, bâ'is-i tezâyüd-i rif'at-i sadâret câmi'-i eşât-i fazl u edeb ü irfân hâiz-i rütbe-i celîle-i ilm ü itkân gurre-i garrâ-yı izz ü ikbâl matla'-ı ra'nâ-yı mecdü iclâl sadr-ı celîlü'l-kadr-i Bermeki-çâker Âsaf-ı rûşen-dil-i Aristo-kemter nâzım-ı menâzım-ı devlet ü dîn, hâmî-i himâye-i şer'-i mübîn, şeref-dih-i dîvân-ı adâlet âb-ı rûy-ı sudûr-ı sâhib-i inâyet, mu'în-i hünerverân-ı ahâlî, melâz-ı ekârim ü e'âlî Nizâmü'l-mülk-i fetânet-Rüstem-i dâstân-salâbet, düstûr-ı gayûr-ı Felâtun-şu'ûr, vezîr-i bî-nazîr-i kerîmü'd-dühûr, sadr-ı ârâ semiyü's-Sultânü'l-enbiyâ

Kıt'a

Dâver-i devr ü zemân sadr-ı mu'allâ-erkân & İbn-i ubbâd-ı cihân hazreti Derviş Paşa

Eyledi adl ü inâyetle cihânı ma'mûr & Re'y ü tedbîri ile buldu nizâmı dünya

Nesr: Devletlü inâyetlü kerâmetlü merhametlü Derviş Mehemed Paşa yesserallâhü mâ yerûm vemâ yeşâ hazretlerinin nâm-ı nâmî ve ism-i sâmi-i kirâmiyyeleriyle tezyîn idüp pîç ü tâb ve kemâl-i şerm ü hicâb ile

[Li]-Münşîhi

*Nekadar olmasa nesrinde belâgât Râmiz & Kudemâ tavrı ider hakk-ı edâ-yı tefhîm
Düşme teşvîşe hemân Âsâf-ı asra arz it & Meclis-i hâss-ı şeref bahşına oldukda
nedîm*

Eyler ânı nazar-ı hüsn-i kabûlü terfî' & Sila-ı lâıyıkın ihsân ider ol sadr-ı kerîm

Nesir: Müfâdıncâ huzûr-ı lâmi'ü'n-nûr-ı hidîvânelerine takdîm ve ihdâya cesâret
olundu.

Nazm

*Cenâb-ı hazreti sadr-ı kerem-kârı sa'âdetle & Zamân-ı haşre dek sadrında dâim
eyleyüp Rahmân*

*Adû-yı devlet ü ikbâlini makhûr idüb Bâri & Melâz ü melce'-i âlem ide iclâl ile
Sübhân*

VEKÂYİ'-İ BAKIYYE-İ SENE-İ İSNETEYN VE SEMÂNÎN VE MÎETE VE ELF

İhrâc-ı Surre-i Hümâyûn-ı Şeref-makrûn

Mâh-ı Recebü'l-müreccebin on ikinci günü âdet-i hasene-i Devlet-i Aliyye üzere
Haremeynü's-şerîfeyn fukarâsının **(3b)** surreleri hazîne-i hümâyûndan ihrâc ve
erkân-ı Devlet-i Aliyye'den Muhsinzâde Ahmed Efendi surre emîni ta'yîn olunmağın
huzûr-ı hümâyûnda dûş-ı liyâkatlarına ilbâs-ı hil'at-ı cihân-kıymet ile râhber-i tarîk-ı
huccâc oldılar.

Azl-i Ağa-yı Cebeciyân [ve] VefâtAğâ-yı Cedîd ve Nasb-ı Mustafa Ağa

Cebecibaşı Yazıcızâde Mustafa Bey'in azli irâde ve mâh-ı merkûmun evâsıtında
makâmlarına sâbıkâ Ocak Kethudâsı Kara Mehemed Ağa pâ-nihâde-i visâl
olmuşlar iken, otuz altı sâ'at mürûrunda isâbet-i sekte ile füc'eten mansıb-ı bekâya¹⁰⁴
rıhlet etmeğın, cây-ı ümmîdinden infisâl ve müddet-i medîd hımyâze-i sıklet ile nâil
oldığı murâd ü âmâlini müteveffây-ı mezkûrun hakkında hâb-ı hayâl ve mahlûl olan

¹⁰⁴“bekâya” mükerrer yazılmıştır.

cebecibaşılık mansıb-ı refî'i yine mukaddemâ ocak-ı mezkûr kethudâsı olan Eyyûbî Mustafa Ağa'ya bâdî-i sürûr u ikbâl oldu.

Da‘vet-i Hân-ı Âlişân ve Tafsîl-i Mukaddeme-i Sefer-i Nusret-encâm

Moskov seferi husûsunda ba‘z-ı vâkıfân-ı nikât havâdis-i kâinâtın nakl ü rivâyetleri bu gûne sebt-i sahîfe-i sıhhat olunmuştur ki; mukaddemâ Kırım hânı olan Kırım Girây Hân'ın rikâb-ı müstetâba vârid olan ubûdiyyet-nâmesinde Moskov keferesi sulha mugâyir kurb ü civârda palankalar binâ idüp, bî-vakt bilâd-ı İslâmiyye'ye hücûmları refîâr-ı hîle-âmîz ve etvâr-ı fitne-engîzlerinden ma‘lûm olmak üzere tahrîrinden melâ‘în-i hâsirînin hîle vü hıyânetleri egerçi ma‘lûm-ı pâdişâh-ı âkıbet-endîş oldukta, fukarâ ve ibâdullâhın emn ü râhatları içün husûs-ı mezkûr gereği teftîş olunmak üzere sâdır olan emr-i hümâyûn mücebince Âsîâne-i Aliyye'de mukîm Moskov elçisinden istintâk olundukta, inkârından mâ‘adâ, kat‘î cevâb-ı müfid elçi-i mesfûrun kıraliçe tarafına gönderdiği tahrîrâtın vusûlünde der-akâb taraf-ı Devlet-i Aliyye'ye vârid olan zarâ‘atnâmesinde “*hâşâ ki Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'l-kıyâm ile beynimizde mün‘akid olan şurût-ı sulha mugâyir harekete bizlerde cesâret ola. Lâkin hân-ı mûmâ-ileyh sâhib-i gurûr u nahvet ve meşâ‘id-i erkân-ı musâfâtı muhill*¹⁰⁵ *diyârimıza çâpul me‘mûliyle hudûdımızı çend cünd ile sıyânet itmiş idik*” deyü izhâr-ı sadâkat ve ri‘âyet-i şurût-ı sulhda da‘vâ-yı sebât ü istikâmet itdikde, pâdişâh-ı adâlet-nisâb “*eğer hilâfî zuhûr iderse şemşîr-i şer‘at ile cevâp virilir*” deyü elçi-i mesfûr tarafına hitâb buyurduklarından sonra, Anadolu eyâletinde olan zümre-i sipâh-i zafer-penâhı ol sene muhâfaza şartıyla serhadd-i İslâmiyye'[ye] ta‘yîn ve me‘mûr ve ol eyyâmda egerçi hareket zuhûr itmemekle birkaç sene mürûr itmiş idi. Hân-ı mûmâ-ileyh hakkında Eflak ve Boğdan ve re‘âyasından mâ‘ada ba‘z-ı ekâbir u â‘yân-ı Kırım'ın iştikâlarıyla ba‘de'l-azl Sakız cerîdesine nefy **(4a)** ü iclâ olunmuş idi. Sene-i sâbıkda Karadağ re‘âyâsı isyân ve zimmetlerinde olan cizyelerin edâdan imtinâ'larından nihânî mu‘âmeleleri ayân olmuş idi. Rûmili ve eyâlet-i Bosna askeri ta‘yin ve tîğ-ı bî-dırîğ-ı mücâhidîn ile teshîr ve re‘âyâ-yı mesfûrünün emân ve cürümlerin afvını niyâzları ma‘lûm-ı şehinşâh-ı bende-nevâz oldukda kefilleri alınıp, kemâ-kân mekânları ibkâ ve takrîr olunduktan sonra,

¹⁰⁵ Metinde “mahal” şeklinde yazılmıştır.

Moskov keferesi Balta nâm mahalde olan serhad ricâli ile harb u darbe şürû' ve Hotin üzerine bir tabur-ı makhûr zuhûr eylediği şuyû' bulup vücûh ile nakz-ı ahdleri zâhir ve Âsitâne'de olan vekîlin dürûğ ve birbirine münâfi kelâm-ı murdârından âşikâr ve ber-mûceb-i fetvây-ı şerîfe farîza-i cihâd icrâ olunmak üzere ba'de'l-müşâvere karâr verilüp lâkin mevsim-i şitâ hulûl ve serdâr-ı ekrem hazretleri hareket ve hudûda vusûlüne değin bir hân-ı kaviyyü'l-iktidârın hıfz u hırâset itmek üzere ta'yîni iktizâ etmeğın, celâdet ü cesâret ile karîn-i şöhret olan hân-ı mûmâ-ileyh da'vet ve alay ile sadr-ı sâbık Silahdâr Hamza Paşa zamânında vâsıl ve eslâfindan ziyâde iltifât-ı şehinşâhîyi hâsıl ve mevsim-i şitâda de'b-i kadîm-i Tatar üzere çâpûl itmeğe me'zûn olup merâmına müsâ'adeye nâil oldukdan sonra, mâh-ı mezbûrun evâsıtında avdet ve resm-i sultânî üzere Davudpaşa Sarayı'nda ziyâfet olunup makarr-ı hükûmeti olan Kırım'a azîmet eylediler.

İhrâc-ı Mevâcib

Mâh-ı Şa'bânü'l-mu'azzamın nısfında bi'l-cümle tâife-i askeriyyenin müstehk oldukları reşenve lezez mevâcibleri ihrâc ve her biri sâye-i pâdişâh-ı âlem-penâhîde def'-i zarûret ve ihtiyâc itdiler.

Ziyâret-i Hırka-i Şerîfe

Şehr-i Ramazânü'l-mübârekin on beşinci günü kâ'ide-i hasene-i seniyye ve âdet-i kadîme-i Devlet-i Aliyye üzere şehinşâh-ı enâm hazretleri sarây-ı hümâyûn-ı meymenet-makrûnlarında mahfûz-ı hazîne-i âmire olan Hırka-i Şerîfe *sallallâhu alâ-lâbisihâ* ziyâretiyle vüzerâ-ı izâm ve ulemâ-ı kirâm ve ricâl-i Devlet-i Aliyye-i bâhirü'l-ihtirâm hazerâtını müstağrak-ı emvâc-ı rahmet ve nice atşân-ı bâdiye-i iştiyâkı sîr-âb-ı mâ'-i zülâl-i şefâ'at buyurdılar.

Zikr-i Dâmen-bûş-ı İd-i Ramazân

Mâh-ı mezkûrun yirmi altıncı günü sadr-ı âlî-kadr el-Hâc Mehmed Emin Paşa hazretleri müretteb alayı ile Şeyhülişlâm Pîrîzâde Osman Efendi hazretlerine teşrîf ve resm-i Devlet-i Aliyye üzere tebrîk-i id-i şerîf ve ma'an iftâr buyurdıklarından sonra avdet ve ertesi gün şeyhülişlâm-ı müşârûn-ileyh ve Kapudan-ı deryâ Vezîr Mehmed Paşa ve kuzât-ı asâkir efendiler hazarâtı dahi sarây-ı feleki fersây-ı

sadrazâmiye azîmet ve yirmi sekizinci günü mevâlî ve bi'l-cümle ocak ricâlî ağalarıyla ma'an (4b) takbîl-i dâmen-i sadriazâmî ile karîn-i şeref [ü] izzet ve yirmi dokuzuncu günü müderrisîn ve hâcegân-ı dîvân-ı felek-i unvân hazarâtı, edây-ı hidmet-i tebrike müsâra'at ve leyle-i îdde dahi şâyân-ı telsîm-i dâmen-i pâdişâh-ı enâm olan a'yân-ı Devlet-i Aliyye ve erkân-ı saltanat-ı seniyye esvâb-ı divâniyye ile sarây-ı pâdişâh-ı heft-iklime azîmet ve salât-ı subhdan sonra pûş-ı dâmen-i şehinşâh-ı cihân ile îd ber-bâlây-ı îd idüp ric'at ve sultân-ı enâm hazretleri dahi namâz-ı îdi edâdan sonra şevket ü şân-ı Osmânî ile avdet buyurdılar.

Tevcîhât-ı Erkân-ı Devlet-i Aliyye

Mâh-ı Şevvalü'l-mükerrem'in yedinci günü pâdişâh-ı encüm-sipâh hazretleri ricâl-i devlet-i seferiyye ve erkân-ı rikâb-ı saltanat-ı aliyyeleri miyânında tevcîhât-ı murâd-ı hümâyûn şeref-i makrûnları olmağla, telhîs-i serdâr-ı ekremî mücebince sarây-ı sadriazâmîde evvelâ kendülere hem-pây-ı refâkat olan ricâl-i devlet-i sefâreti takdîm ve sâbıkâ Ser-bostânî Ahmed Ağa'yı kethudâ-yı sadâret-i uzmâ ile tebcîl ü tekrîm ve Riyâset-i küttâb-ı mesnedi Recâyî Mehmed Efendi'ye ve çavuşbaşılık Yüsrî Ahmed Efendi'ye ve kitâbet-i sadr-ı âlî Feyzi Süleyman Efendi'ye ve kethudâ kitâbeti baş halîfesi Vîranşehirli es-Seyyid Hayreddin Efendi'ye ve tezkire-i evvel Rağıp Paşa mühürdârı İbrahim Efendi'ye ve tezkire-i sâni Reiszâde Abdürrezzak Efendi'ye inâyet ü ihsân ile dâire-i devletlerin tanzîm buyurup mansıb-ı celîl-i defterdârî kemâkân Hıfzî es-Seyyid İbrâhim Efendi'nin bâ'is-i tezâyüd-i şân ü i'tibârı kılınup mansıb-ı tevkî'-i âdemci birâderi Abdullah Efendi'ye ve ruznâme-i evvel Girîdî Resmî Ahmed Efendi'ye ve muhâsebe-i evvel Elçi Osman Efendi'ye ve emânet-i defter Arif Süleyman Beyefendi'ye ve yeniçeri kitâbeti Subhi Mehmed Efendi'ye ve Anadolu muhâsebesi Şâmî Hüseyin Efendi'ye, tezkire-i mâliye Hâlisâzâde Ali Efendi'ye, cizye muhâsebesi Velîyüddîn Efendi'ye inâyet ü ihsân ve sâir menâsıb-ı kalemiyye dahi münâsibi üzere tevcîh ü i'tâ olunmağla her biri dâneçîn-i simât-ı ni'met-i cihân-bâni ile şâdân olup dergâh-ı âli yeniçeri ağalığı Osman Ağa'ya ve cebecibâşılık Eyyubî Mustafa Ağa'ya ibkâ ve topcubâşılık Hezârfen Mustafa Ağa'ya ve arabacıbaşılık Ocak Kethudâsı Mehmed Ağa'ya ve zümre-i sipâh ağalığı İvazpaşazâde Ali Beyefendi'ye ve silâhdâr ağalığı Hâseki Mustafa Ağa'ya inâyet ile her biri kâm-revâ ve ordu-yı hümâyûn hükûmeti sâbıkâ İstanbul pâyesiyile Medîne-i

Münevvere'den ma'zûl, Altunçoğkzâde Abdullah Efendi tevcîh ile nâmzed-i hükm ü imzâ kılınup ve meşîhat-ı mu'asker Câmî'-i Cedîd vâ'izi Veliyyüddin Efendi'ye sezâ olmağla tevcîh ü i'tâ ve irtesi gün rütbe-i bâlây-ı kâimmakâmî Kapudan-ı deryâ Vezîr Süleyman Paşazâde Mehemmed Paşa hazretlerinin dûş-ı liyâkatlarına ilbâs-ferde-i semmûr ile mesrûr kılınmağa nâil-i mertebe-i izz ü alâ olmağla kâm-kâr ve cây-ı münîf-i **(5a)** defterî vekâletinde sâbıkâ defterdâr İhtiyâr İbrahim ihtiyâr ve kethudâ-yı sadâret-i uzmâ ve riyâset-i küttâb vekâlet-i celîleleriyle İvaz Paşazâde Halil Beyefendi ve Malatî İbrahim Paşazâde Râif İsmail Beyefendi hazerâtı karîn-i şeref ü iktidâr kılınup, çavuşbaşılık mesnedinde Siyâvuş Paşazâde Abdülkerim Beyefendi izz ü temkîn ve Hüseyin Râsih Efendi ve Selim Efendi tezkire-i evvel ve sâni vekâletiyle câ-nişîn ve sâir manâsıb-ı dîvâniyye vekâleti dahi bi'l-cümle ehline ta'yîn olundu.

İhrâc-ı Mevâcib ü Bahşîş

Mâh-ı Zilkâ'deti's-şerîfenin dokuzuncu günü sefer-i hümayûn-ı meymenet-makrûna me'mûr bi'l-cümle ocak ricâlî ve cünd-i mansûrun birer kıst mevâcib ü bahşîşleri ihsân ve her biri inâyet-i pâdişâh-ı bende-nevâz ile esvâb-ı seferiyyelerin itmâm ü tekmîle şitâbân ve savb-ı me'mûrelerine azîmet üzere âmâde ve dâmen-der-miyân itdiler.

Nasb-ı Hıyâm be-Sahrâ-i Davud Paşa

Mâh-ı mezbûrun onuncu günü kâ'ide-i Devlet-i Aliyye üzere mahall-i ordu-yı hümayûn olan Davud Paşa Sahrâsı'nda otâk-ı gerdun-nitâk-ı serdâr-ı erkemî ve hayme-gâh-ı ricâl ü ağayân ve sâir esnâf-ı asâkirîn çadır ve çerâgâhlarının mahalleri tebyîn ü ta'yîn ve on birinci Pazar-ertesi günü rengâreng çadır u haymeler vaz'ıyla ol sahray-ı fûshat-efzây-ı adîmü'l-mesâha reşk-endâz-ı gülşen-i huld-i berîn oldu.

Vukû'-ı Alay-ı Ordu-yı Hümayûn ve Hareket-i Yeniçeriyân ve Topçuyân ve

Cebeciyân ez-Âsitâne-i Aliyye

De'b-i kadîm-i Devlet-i ebed-peyvend-i aliyye üzere esnâf ve esnâf-ı asâkir-i celâdet-i ittisâfin alay ile güzârlarına irâde-i aliyye-i sultânî erzânî buyurulmağla mâh-ı merkûmun on ikinci günü bi'l-cümle **(5b)** esnâf alayların tertîb idüp san'atların icrâ iderek huzûr-u hümayûndan güzâr ve ordu-yı hümayûn ile ma'iyet idenler çadırlarında karâr ve on dördüncü pençşenbih günü yeniçeri ocağı neferâtı ve

zâbitân ve çorbacıları ve yeniçeri ağası mûmâ-ileyh Osman Ağa izhâr-ı haşmet ü vakâr ile imrâr ve pîşgâh-ı pâdişâh-ı âlem-penâh geldikde emvâc-ı bahr-ı gayret-i sultânî ve efvâc-ı hamîyyet-i silsile-i Osmânî, mütelâtım olup hıl'atler ile kâmyâb ve uğur-ı dîn ü devletde bezl-i nakdîne-i cân iden mücâhidînin miyân-ı beste-i gayretleri olan şemşîr-i adû-tedmîrlere sû-yı dil-cûy-ı ihsân ile âb u tâb virüp, lâzime-i şükrü edâ iderek mahallerine şitâb itdiler. Ve on altıncı cum'a ertesi günü cebeci, topçu ve arabacı ve ecnâs-ı askerî ve zâbitân ve ağaları alayları tertîb ü tezyîn ve emsâllerinden ziyâde atâyâ-yı Hüdâvendigâr-ı devlet ü dîne karîn olarak mürûr itdiler.

Teşrîf-i Serdâr-ı Ekrem el-Hâc Mehmed Emin Paşa be-Otak ve Vukû'-ı

alay-ı Reşk-âver-i Nüh tâk

Mâh-ı mezbûrun on sekizinci Pazar-ertesi günü serdâr-ı ekrem ve vezîriazam ü efhâm el-Hâc Mehmed Emin Paşa hazretleri ve Şeyhülislâm Pîrîzâde Osman Efendi ve kapudan paşa hazerâtı ve bi'l-cümle a'yân ü ekâbir-i Devlet-i Aliyye Sarây-ı hümayûn-ı meymet-makrûna da'vet ve orta kapudan içerü serdâr-ı ekrem ve şeyhülislâm efendi hazerâtı ma'an duhûl idüp Arz Odası'nda serîr-i saltanat-masîre yüz sürmek sa'âdetine mukârenetden sonra avâtıf-ı aliyye-i cihân-bânîden serâsere kaplu sevb-i semmûr-ı müstevcibü's-sürûr ilbâs ü iksâ ile mümtâz ve miyânına bir mücevher şemşîr ve bir mücevher tırkeş-i bî-nazîr bend ve kallâvîlerine dahi iki mücevher sorguç-ı bî-mânend vaz'ıyla tevkîr u ser-efrâz buyurup, bi'z- zât yed-i müeyyed-i hümayûn-ı inâyet-makrûn ile mahsûd-u selâtn-i eslâf¹⁰⁶ olan Sancâk-ı Şerîfî, dest-i istiklâl-i serdârîlerine tevdi' ü teslîm ile şâyân-ı şeref ü iclâl buyurduklarından sonra, ba'z-ı umûr-ı hafâyâ-yı devleti, sem'-i aliyyelerine tefhîm ve Şeyhülislâm Efendi hazretlerine dahi bir beyaz çukaya kaplu semmûr kürk ilbâsiyle tekrîm olundu. Ba'dehû Orta-kapu önünde esb-i hoş-hırâmlarına süvâr ve şeyhülislâm efendi hazretleri illet-i felce mübtelâ ve sâir gunâgûn, inhirâf-ı mizâc istîlâsıyla meşgûl-ı mu'âlece vü devâ olduğu esnâya tesâdüfünden nâşî, âmâde olan esb-i bî-nazîrleri üzerine vaz' olunan mahmil-i ev-nakş-ı zuhûra râkib ve ser-i devletlerinde olan örfü dahi bir kaç şâl ile muhâfaza idüp, etrâfindan etbâ'ı tutarak ne hâl ise serdâr-ı ekrem hazretlerinin cânib-i yesârında hem-pây-ı iktidâr buyurup ve

¹⁰⁶ Metinde "isrâf" şeklinde yazılmıştır.

bi'l cümle ulemâ ve şürefâ ve erkân-ı Devlet-i Aliyye esvâb-ı dîvâniyye ile pîş-i serdâr-ı ekremîde tertîb-i kadîm üzere mürûr-ı Sancâk-ı Şerîf yanında salât ü selâm olunarak ubûr ve şeyhülislâm efendi hazretlerine Murad Paşa Câmi'i civârında sa'adet-hânelerine **(6a)** ric'at etmek üzere ruhsat [u] icâzet sudûr ve mahall-i mezbûrdan yalnız hareket buyurup Bâb-ı Hümâyûn'dan Davud Paşa Sahrâsı'nda matrûh otak-ı gerdûn-nitâklarına vaz'-ı pây-ı huzûr idinceye değin rikâblarında peyk ve solak ve zînet-ipür-tumturak ile ubûr ve tarafeynde mevcûd züvvâr ve asâkir-i şecâ'at-şî'ârı selâm ile mesrûr eyleyüp el-Hak tertîb olunan alay-ı süreyyâ-nişân-ı mahsûdü'd-deverân ve avâze-i¹⁰⁷ kûs ve nakkâre-itanîn-endâz-ı çarh u âsumân oldu.

Fitne-i Dellâl-ı Bezzazistân der-Esnâ-i Azîmet-i Serdâr-ı Ekrem

Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'l-kıyâmda mukaddemâ nakîbüleşrâf olan zevât-ı şerâfet-ittisâfın bi-nefsihi ve kâimmakâmları asîllerine izâfetle neseb-i şürefâda dikkat ü taharrî iderek tezkiye ve suâl ve mechûlü'l-ahvâl olan kimesnelerin başında şürefâya mahsûs yeşil destâr ihbâr olundukda, ol kimesne huzûr-ı nakîbe ihzâr ve sülâle-i silsile-i tayyibü'l-a'râka vâbeste-i nesebi istintâk olunup, kırk nefer-i mevsûku'l-kelem kimesnelerin şehâdet ü haberleriyle sâbit ve ma'lûm olduktan sonra mûmza ve mahtûm yedine şecere ta'bîr olunan sened-i celîle, inâyet ü ihsân ve ol kimesne beyne'n-nâs yeşil destâr ile mahsûd-ı cihân oldukları ba'z-ı tevârihde zîver-i sahîfe-i beyân olup, lâkin mürûr-ı eyyâm ve kurûr-i şuhûr[u] a'vâm ile bu rütbe tekayyüd ü ihtimâmdan ba'z-ı mülâhaza zımnında iğmâz-ıayn olunarak taşra ahâlîlerinden olup Âsitâne'de mukîm ve sükûnet üzere olan kimesnelerin ba'zısı şürefâ hakkında olan i'tibâr u rağbetleri meşhûdları oldukta, zâhiren şürefânın nâil oldukları sa'âdete müşâreket ârzûsıyla başlarına yeşil destâr vaz'ına cesâret ve giderek temyîzi mümkün olmayarak ol makûlelerin mücâzâtı âhirete havâle olunmağın kesret bulmuşlar idi. Bu esnâda ordu-yı hümâyûn alayında, Sancâğ-ı Şerîf yanında resm-i kadîm üzere şürefâ ve sulehâdan birkaç nefer kimesneler da'vet olunduğı şöhrat bulmağın, bezzâzistân münâdîlerinden bir dellâl-ı musîbet-meâl şeb ü rûz, mâlihülyâsı olan hükmü hükûmet ve izhâr-ı çîn ü cebîn, gazab ve huşûnet olur. Ednâ bir esnâf-kethüdâlığına dahi müddet-i ömründe nâil olmayup Cenâb-ı Vâhibü'l-murâdât azze

¹⁰⁷ Metinde "ağâze" şeklinde yazılmıştır.

şânuhu hazretleri cibilliyet-i zât-ı mâder-zâdına mükâfat bezzâzistân münâdîliğinden gayrı, nesne hâsıl idemeyüp

Mısra‘

Mâr-ı sermâ-dîdeye tanrı güneş göstermesün

Nesr: meâline mâ-sadak öte yakalı bir şahs-ı cesûru hodbîn, istîcâr idüp râkib olduğu bârgîri yanına kendü gibi birkaç eşrâr ü erâzili cem‘ idüp fâsıla-i alay-ı pür-haşmetde bir alay eşhâs-ı sâhib-i cesâret, Bâb-ı Hümâyûn’dan Davudpaşa’ya dek mürûr u ubûrlarında yemîn ü yesârda olan züvvâr mîhiyânındaşürefâdan manzûrları olan kimesnelerin dâmen ü girîbanlarına yapışub birer mikdâr sürüyüb tahlîs-i girîbân ile makâmına ric‘at idinceye değin vâfir şürefâya îsâl-i renc ü eziyet **(6b)** itdiklerinden mâ‘adâ dellâl-i bed-fi‘âl “içinizde re‘âyâ keferesi var iseurun Sancâğ-ı Şer‘îf geliyor” deyü nidâ vü kelâmından demleri heder ve mâlları ganîmet misüllü sayha vü sadâsından ba‘z-ı sâde-dilân dahi i‘timâd idüp karîb ve bâ‘îd gözleri irdüğü Rûm ve Ermeni ve Yahudi milletinden tahkîk-kerde-i züvvâr üzere ikiyüzden ziyâde re‘âyâyı i‘dâm ve emvâl ü eşyâları giriftâr-ı dest-i yağmâ-gerân olduğu haberi sem‘-i Âsafiye ilkâ olundukta, dellâl-ı mezkûr ve bâ‘is-i fitne vü şûr olanlar tecessüs ü ihzârında serdâr-ı ekrem hazretleri egerçi tekayyüd ve ihtimâm buyuruplâkin mezbûrlar ihtifâ ve pâ-der-rikâb bu makûle husûsun tecessüsü ile işgâl-i hâtır-ı Âsafî sezâ görülmeyüp vakt-i âhara ta‘vîkrevâ göründi.

Tevcîh-i Mansıb-ı Kapudânî bâ-Rütbe-i Vezâret be-Elçizâde İbrahim Paşa

Sâniyen kapudan-ı derya olan Vezîr Mehmed Paşa hazretleri kâimmakâm ve reşk-endâz-ı vüzerâ-i sâhib-i ihtîşâm olmağla hâlî kalan kapudanlık mansıbı, bahr-ı bî-ka‘r-ı şecâ‘at ve husûsa Moskov seferleri zuhûrunda donanma-yı hümâyûn ekseri Karadeniz ve Kırım sularını muhafazaya me‘mûr ve re’y ü istihsâniyle Bahr-i Sefid’i dahi idâre ider bir vekîl-i sâhib-i iktidârın ta‘yîni husûsunda ve bahreynin min külli’l-vücûh hıfz u hırâseti uhde-i fetânet ü celâdetine tahmîle şâyân esfâr-ı bahriyyede mezîd-i kadr u şânı nümâyân bir vezîr-i zî-şâna ihâle ü inâyet olunması iktizâ etmeğın, gâliben kâimmakâm paşa hazretlerinin tavsiye ve terbiyeleriyle ümerâ-i deryâdan olup sudûr-ı Sultân Mehmed Hân-ı Râbi‘den Kara Kethudâ İbrahim Paşa sadâretinde hazînedâr ve ahd-i Süleyman Hân-ı Sâni‘de Arabacı Ali Paşa

zamânında kethudâ-i sadr-ı âlî melâz-ı ekârim ü e‘âli olup, bin yüz on bir senesi hılâlinde Nemçe keferesiyle akd olunan sulh u salâhdan sonra başelçilik ile îfâ-yı hidmet-i sefâret ve nâil-i rütbe-i celîle-i vezâret olup Temeşvar ve Belgrad ve Eğriboz ve Kandiye muhâfazalarına vâli olduktan sonra, bin yüz yirmi senesinde Belgrad’da âzim-i livâ-i bekâ olan İbrahim Paşa’nın mahdûmı, ümerâ-i deryâdan Osman Paşa merhûmun hayr-ı halefî ve emâretinde “Zinde-dâr” nâm u şerefi olan İbrahim Paşa’nın sefâret-i deryâda mezîd-i şân u şöhretine binâen mâh-ı Zilka‘deti’ş-şerîfe’nin evâhırında mansıb-ı celîl-i kapudanî bâ-rütbe-i vezâret mûmâ-ileyhe tevcîh ü inâyet olunmağla murâd u âmâline nâil ve silk-i vüzerâ-i kirâma dâhil oldu.

Hareket-i Serdâr-ı [E]krem be-Cânib-i Mahrûse-i Edirne ve İkâmet-i vey

Serdâr-ı ekrem hazretleri Sahrâ-i Davud Paşa’da birkaç gün ikâmetleri esnâsında bâkî kalan mehâmm-ı mühimme-i seferiyyeyi tekml buyurmalarıyla bir ân mukaddem savb-ı me’mûrlarına azîmet itmek üzere cümleye tenbih ve mâh-ı mezbûr evâhırında hareket buyurup tertîb olunan menâzili tayy iderek evâil-i mâh-ı Zilhiceti’ş-şerîfede dârü’s-saltanatî’l-kadîme olan mahrûse-i Edirne’de birkaç günistirâhat için vaz‘-ı pâ-yı ikâmet olundu.

Mu‘âyede-i İd-i Adhâ

(7a) Mâh-ı Zi’lhiceti’ş-şerîfenin altıncı günü Kâimmakâm Mehmed Paşa hazretleri tebrîk-i îd-i şerîf için cenâb-ı şeyhülislâm efendi hazretlerine teşrîf, anlar dahi ertesi gün sarây-ı kâimmakâmîye azîmet ve yevm-i merkumda kuzât-ı asâkir ve ma‘zûl efendiler hazerâtı edâ-i resm-i kadîm-i îde mübâderet ve ertesi gün mevâlî-i izâm ve bi’l-cümle ocakağaları vekîlleri ve sekizinci gün asıl ve vekil, ricâl-i kirâm ve hâcegân-ı sâhib-i ihtişâm ve müderrisîn-i zevi’l-ihtirâm hazerâtı, rûsûm-ı îd-i şerîfî tekml ü itmâm ve leyle-i îdde sarây-ı hümayûn-ı meymenet-makrûndasalât-ı subhî edâdan sonra takbîl-i dâmen-i şehinşâh-ı enâmile iktisâb-ı şeref-i tâm ve pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri dahi salât-ı îd-i şerîfî cedd-i emcedleri Sultân Ahmed Hân-tâbe serâh-hazretleri câmi‘-i şerîfînde edâdan sonra sarây-ı felek fersây-ı hümayûnlarına haşmet ü iclâl ile hırâm buyurdular.

Şehâdet-i Muhâfaza-i Hotin Vezîr Hüseyin Paşa ez-Dest-i Eşkîyâ

Mâh-ı mezbûrun evâsıtında Hotin Muhâfızı Vezîr Hüseyin Paşa eşkıyâ-yı yamakân yedinden nûş-ı sahbây-ı şehâdet idüp dâhil-i bezm-i şühedâ olduğu haberi i'âm u inhâ olunmağın sâbıkâ Ser-bostanî Vezîr Halil Paşa ta'yîn ü irsâl ve ma'îyyetine ümerâdan Selânîk vâlisi olup bundân akdem Gürci Ser'askeri Ahıskalı Hasan Paşa ve Abaza Mehmed Paşa ve kezâlik bundan akdem Devlet-i Aliyye'ye isyânı izhâr ve bir def'a dahi Kavala kal'asından firâr itmekle i'dâmına emr-i âli ısdâr olunan Arnavud Kahraman Paşa'nın cerâyimi afv olunup, zimmetinde müctemi'olan emvâl-i mîriyye[yi] tahrîr eylediği Arnavud askerinin ücretlerine vaktiyle mahsûb olmak üzere tuğları i'tâ olunan mezkûr Kahraman Paşa ve derebeylerinden el-Hâc Ali Bey bi'l-cümle mükemmel asker ve mutasarrıf oldukları livâları askeriyle bir ân mukaddem Hotin muhâfazasına yetişmek üzere her birine neşr-i evâmîr isti'câl olundu. Hotin kâdısı Sahhâf Mustafa Efendi husûs-ı mezkûrede bu gûne bast-ı takrîr-i sıhhat-eser buyurdular ki, serhadd-i Hotin yamakânı nâmına olan eşhâsın biraz eyyâmağa ve vâlîlerinin müsâ'adesiyle itâ'atten hurûc ve refte refte zirve-i a'lâ-yı isyâna urûc idüp, beynlerinde birer tarîk-ı bî-edebâne ihdâs vegâh ulûfe ve gâh *“fûlân yoldaşımızı tekdîr etmişsiz”* deyü ağalarına ve hevâlarına teba'îyyet itmeyen vâlîleri birer bahâne ile hânelerin basup, kal'a ve kulleye vaz' ve eşyâlarını yağmâ misillü harekât ile bi'l-cümle zâbitânlarının nâmûs ve gayretlerine kesr irâs iderek tedbîr ve tasarruf-ı umûr-ı serhaddest-i tegallüblerine giriftâr ve Bâlta didikleri mahalde müte'addid kahvehâneler bünyâdıylabinây-ı cesâretlerin pür-üstüvâr ve kefereler ile nizâ' ve cidâl beynlerinde ittisâl bularak ba'z-ı hayvânâtlarına ta'arruz ve fuzûlî istisâle ictisârları ma'lûm-ı vâlî ve zâbitân oldıkda, müdâfa'alarına mehmâ-emken sarf-ı makdûr olduğu esnâda, Moskov keferesinin nakz-ı ahdi¹⁰⁸ zuhûr itmekle müceddeden ihdâs eyledikleri kahvehâneleri harâb-ı dest-i küffâr-ı hızlân-âkıbet olmağla husûs-ı mezkurda gayret iktizâ iderken **(7b)** vâlî ve zâbitânlarına kin ü küdüret ve müterakkıb-ı fırsat olmuşlar idi. Bu esnâda İzvança tarafından küffâr-ı hâksârın bir tâbur-ı makhûrî etrâfda ba'z-ı kurâ harâb iderek zuhûrî, bi'l-cümle sükkânın mâni'-i hâb u huzûrî olmağla, a'yân u zâbitân-ı memleket sarây-ı vâlîde tarh-ı¹⁰⁹ meclis-i meşveret idüp muhâfız-ı mûmâ-ileyh cümleye hitâb ve, *“me'mûr*

¹⁰⁸ Nûshada “naks” şeklinde yazılmıştır

¹⁰⁹ Nûshada “tarc” şeklinde yazılmıştır.

oldığımız kal‘a-i pâdişâhî üzerine küffârın tabûrî zuhûrî âşikâr ve asâkir-i menhûsesi bî-şumâr olmak üzere, şöhret-şi‘âr olmağla müdâfa‘a ve kal‘a-i mezkûreyi tevcîhle muhâfaza evlâ ve ensebdir” deyü re‘y-i istihsân-ı cevâb buyurduklarında sâbıkâ kul kethudâsı ve vakit ağası olan Süleyman Ağâ ve sâir zâbitân ve umûr-dîde ihtiyârları söz bir idüp paşay-ı müşârün-ileyhe, “Egerçi siyâk-ı kelâmınızdan münfehim olan tedbîr derûn-ı kal‘adan çıkup vaz‘-ı hayme vü hârgâh ve etrâfindan meteris alınarak düşmeni merdâne ü dilîrane istikbâl ve ceng ü cidâl[dir], lâkin bu husûsda nice mahzûr endîşe-i efkâra hutûr ider ki, edevât-ı seferiyyemiz nâ-tamâm ve piyâde askerimiz nâmına olan eşhâs-ı yamakân bi-şarti’s-selâme

Mısra‘

Cihân yansa bulunmaz bir hasırı

Nesr: meâlince serhadd-i sâire ricâline kıyâs olunmaz ma‘azallâh çendân nâ-musâ‘ade-i rûzgâr âşikâr olacak olursa birisi derûn-ı kal‘aya avdet adîmü’l-ihimâl ve her birinin fîrârı bedîdârdır. Ammâ ebvâb-ı kal‘ayı sedd ü bend idüp gelecek yollarına toplar uydurup ordu-yı hümayûn tarafından imdâd u i‘ânet zuhûrına değin merdâne hıfz u hırâset, karîn-i re‘y-i isâbetdir” deyü hâtime-i kelâmların vâlî-i mûmînâ-ileyh kabûl-i sem‘-i ısgâları haberi encümen-i yamakân[a] vâsıl ve bu tedbîrden mülâhaza-i derûnları hâsıl olmayup hemân cem‘iyyetle ağa kapusuna şitâb ve re‘y-i müstahsene-i sâbıkanın hilâfına ba‘z-ınâ-ber-câ cevâb-ı hitâblarından ağa-yı mûmînâ-ileyh murâdlarına mütefattın olup, “Sizin re‘yiniz munazzam olmadıkca kat‘â husûs-ı meşveret olunmaz” deyü mülâyim kelâm ile müdâfa‘alarına ihtimâm ve üzerinden def‘ idüp“ Yarın inşâallâh sizinle sarây-ı vâlîde küllî müşâvere ederiz vârin bu günki güne ârâm idiniz.” deyü men‘iyle mukayyed olup, lâkin mezbûrlar mücâb olmayub sarây-ı vezîr-i müşârün-ileyhe dahi şitâb ve vezîr-i müşârün-ileyh her nedenlü kelâm-ı müskit ü mülzim cevâba mübâderet

Mısra‘

Sadâkatle veliyyini ‘mete hidmet zamânıdır

Nesr: meâlince müddet-i medîd ulûfe ve ihsân ile mümtâz-ı emsâl ü akrân buyurdıkları “ni‘met-i bî-imtinân-ı pâdişâhî şükründe bezl-i nakd-i cân ve ben dahi

uğrınıza sarf-ı tâb u tüvân eylerim. Varınız istihsân olundığı üzere re'ye mütâba'at ve zâbitânınıza ita'ât idiniz ” deyü husûs-ı mezkûrun hüsn ü kubhunu kendülere beyân idüp, lâkin ol makûle hayvân-sıfat eşhâs ü erâzile kat'â te'sîr itmediğinden gayrı, dil-gîrlık izhâr idüp içlerinden biri dâne-i tûfeng ile şehîd ve emvâl eşyâsı yağmâ-gerân miyânında nâ-bedîd oldu. Vezîr-i mûmâ-ileyh ihrâz-ı rütbe-i celîle-i vezâret ile nice eyyâm, revnak-bahş-ı livâ ve eyâlet olan merhûm vezîr-i dilîr Çeteci Abdullah Paşa'nın hâherzâde[si] olmağla zîr- **(8a)** cenâh-ı terbiyelerinde feyz-yâb ve nisâb-ı edeb u saf-derîde hisse-yâb olup, ser-bevvâbın dergâh-ı âlî silkine dâhil ve bin yüz seksen senesi şevvâlinde zümre-i silahdârân ağalığı ile mahsûd-remâsil ve müddetini tekâmînde mirâhûr-ı evvel olmağla ser-efrâz ve bin yüz seksen iki senesi evâilinde bâ-rütbe-i vezâret Kütahya eyâleti inâyet olunup, Hotin muhafazasıyla mümtâz olmuşlar idi. Mûmâ-ileyh edîb ü vakûr bir vezîr-i zî-şu'ûr idi. Rahmetullâhi aleyh.

Vefât-ı Kırım Giray Hân ve Hâniyyet-i Devlet Giray Hân

İklîm-i Kırım hânı olan Kırım Giray ibn-i Devlet Giray Hân, me'mûr olduğu çapuldan edâ-yı hidmetinden ric'at ve makarr-ı hükûmetlerinde vaz'-ı pâ-yı ikâmet itdikten sonra müstevlî olan illet-i mizâc kabûl-i devâ vü ilâc olmayup, bir kaç gün esîr-i pister-i bî-mâr ve âzim-i lahd-karâroldığı, esnâ-i râhda ordu-yı hümâyûna i'lâm ü ihbâr olundıkta hânzâdelerin ekber ü erşedi olmak üzere Devlet Giray ibn-i Arslan Giray Hân'a, inâyet ü ihsân olunup bir ân mukaddem Kırım'a azîmet ü müsâra'at ve tertîb ü techîz-i asâkir-i Tatar'a dikkat idüp vaktiyle mülhak olmak üzere tenbîh olundu.

Azîmet-i Ordu-yı Hümâyûn der-Edirne be-Cânib-i Babadağı

Serdâr-ı ekrem hazretleri mahrûse-i Edirne'de birkaç gün karâr u ikâmet ve ordu-yı hümâyûna ilhâkı isti'câl olunan askerin ekseri iltihâk ile germiyyet-i tâm ve ba'de'l-yevm mahrûse-i mezbûrede bâkî kıyâm olur mevâddın küllîsi rû'yet olunmağın, salât-ı îd-i şerîfi edâdan sonra ikinci günü tâife-i askeriyyeyi bahşış-i iğtinâmdan sonra Babadağı Sahrâ'sındaçayır mevsimi murûrına değin ikâmet ü karâr itmek üzere hareket ü azîmet olundu.

Vefât-ı Subhi Efendi ve Kitâbet-i Yeniçeriyân Ebûbekir Beyefendi

Yeniçeri efendisi Subhi Mehmed Efendi zaman-ı şeyhûhet-i pîrîde meşakkat-i sefere adem-i kudreti zâhir iken, yine gayret ve illet-i mizâcî iştîdâd bulmuşiken, hâh-nâ-hâh himmet buyurup, mâh-ı Zilhiccetî'ş-şerîfenin selhinde, ordu-yı hümâyûn Babadağı'na vâsıl olduğu gün mansıb-ı hayattan ma'zûl olup âzim-i dârü'l-huzûr ve mahlûl olan yeniçeri kitâbeti ihsânıyla Kesriyelizâde Ebûbekir Efendi tatyîb-i hâtır-ı meksûr kılındı. Merhûm-ı mûmâ-ileyh devr-i Sultan Ahmed Hân-ı sâlisde beylikci-i dîvân-ı felek unvân olan Mustafa Efendi'nin sulbünden pâ-nihâde-i sâha-i şuhûd ve dest-mâye-i ilm ü ma'ârifî tahsîl ile zirve-i âlâ-yı irfâna su'ûd idüp, ahd-i Sultân Mahmud Hânî'de reisülküttâb olan İsmail Efendi cenâblarına intisâb ve terbiye ve tavsiyeleriyle sadr-ı esbak Hekîmbaşızâde Ali Paşa hazretlerinin hayât-bahş hasta-dilân-ı ye's ü hırmân olan merhem-i âtîfetlerin iktisâb idüp dâhil-i vücûh-ı hâcegân-ı celîlü'ş-şân ve bin yüz elli iki tarihinde kuzâtdan Hıfzî Efendi yerine vekâyi'nüvis **(8b)** olmağla nev-amâ miyâne-i dânişverânda müşârik-i şân ve elli beş senesi hılâlinde beylikçi-i divân olup, hâline nizâm ve olmakûle kesîrü'l-meşgale-i mansıbın ikisini birden idârede usret olmağla zabt-ı vekâyi' İzzî Süleyman Efendi'ye in'âm olunup refte refte defter emâneti ve rûznâme ve bâşmuahâsebe misillü manâsıbı tekrâr ile kâm-kâr-ı şî'r ü inşâ ile şöhret-şî'âr bir zât-ı celîlü'l-mikdâr idi. Cem'ine me'mûr olduğu Sâmi Efendi ve Şâkir Efendi ve Re'fet Beyefendi ve Hıfzî Efendi nâm vekâyi'-i nüvîsânın kumâş-ı gîrân-kıymet-i âsârları mütercim-i mezkûrun ismiyle merkûm ve hâlâ eyâdî-i sığâr u kibârda Subhi Târihi dinmekle meşhûrdur. Rahmetullâhi aleyh.¹¹⁰

[VEKÂYİ‘-İ SENE-İ SELÂSE VE SEMÂNÎN VE MÎ‘ETE VE ELF]

Vürûd-u Haber-i Nusret an-Cânib-i Hotin ve Tezkîr-i Nâm-ı Hümâyûn be- Vasf-ı Gâzi der-Ru‘us-ı Menâbir¹¹¹

Adû-yı dîn-i mübîn olan Moskovlu keferesi ve kendüye pâdâş-ı küfr ü dalâlet olan Lehlü askeri ile mahlût ve tahmînen yüz binden ziyâde la‘în-i bed-âyîn, sene-i sâbıkâ Zilhicce’sinin yirmi dördüncü günü nehr-i Turla’yı ubûr ve ale’l-gafle Hotin kal‘asını üç gün ve üç gece muhâsara ile tazyîka¹¹² bezl-i makdûr etdikleri kal‘a-i mezbûrede mahsûr ve ol havâlîde me’mûr ümerâdan Ali Paşa ve Teke sancağı mutasarrıfı Abaza Mehmet Paşa ile sâir zâbitân ve asâkir-i gayret-nişân-ı celâdet unvân, müdâfa‘a-i a‘dâda Rüstemâne hareket ile sarf-ı tâb u tuvân ve kal‘a-i mezbûreye iki sâ‘at mikdârı ba‘îd, Yemeklik Çeşmesi nâm mahalde dahi vukû‘ bulan kâr-zârda bi-hamdillâh nesîm-i nusret, taraf-ı İslâmiyâne vezân ve gürûh-ı müşrikînin mümtâzlarından topcubaşısı ve bir mu‘teber cenerali dâne-i top ile rû-be-râh-ı vâdî-i nîrân ve otuz binden ziyâde küffâr-ı hâksârı kantara-ı tîğ-ı bî-dirîğ-ı mücâhidinden güzêrân ve taraf-ı İslâmiyandan ancak yedi yüz mikdârı merd-i sa‘âdet-mend, nûş-ı şerbet-i şehâdet ile seyr-i serâbistân-ı cinân idüp, bakıyyetü’s-süyûf olan melâ‘îninpây-ı sebâtı mütezil olmağın parâkende vü perîşân ve haybet ü hüsrân ile her biri âzim-i sahrâ-yı hizlân olduklarının hayr-ı meserret-eseri, mâh-ı Muharremü’l-harâmın on beşinci günü vâsıl-ı sūdde-i adâlet-nişân olmağın cenâb-ı hazret-i pâdişâh gayret-nihâd îfâyı merâsim-i gazâ ve cihâd ile a‘dâ-yı dîn-i Muhammedî’den ahz-ı intikâm idüp böyle bir feth ü nusretine mazhârîyyet ile fîmâ-ba‘d nâm-ı sâmi-i hümâyûnları ru‘us-ı menâbirde vasf-ı gâzî ile tezkîr ü yâd olunmak üzere meserret-bahşâ-yı vürûd olan fermân-ı cihân-mutâ‘ bi’l-cümle neşr-i bilâd kılındı.¹¹³

Hareket-i Ordu-yı Hümâyûn-ı[ez]¹¹⁴-Babadağı be-Cânib-i Hân Tepesi

Serdâr-ı ekrem ve dâmâd-ı mu‘azzam el-Hâc Mehmed Emin Paşa hazretleri birâz eyyâm Babadağı ve İsakçı kazâları sahrâsında bi’l-iktizâ ikâmet ü ârâmlarında

¹¹¹ Bu bölüm vr. 8/b sayfa kenarında yazılıdır.

¹¹² Metinde “tasdika” şeklinde yazılmıştır.

¹¹³ Altı çizili bölüm vr. 9/a sayfa kenarında yazılıdır.

¹¹⁴ Nüshada sehven “be” şeklinde yazılmıştır.

sügür-ı İslâmiyye'nin nizâmında sarf-ı ikdâm-ı müşîrâne ile itmâm ve tâife-i askeriyyenin dahi levâzımâtında nizâm-ı tām virmeleriyle hareket ve cümle ittifâkıyla mâh-ı merkûmede Hân Tepesi nâm mahalle azîmet olundu.

Müşâvere ve Hareket-i Ordu-yı Hümâyûn be-Cânib-i Bender

Serdâr-ı ekrem hazretleri Hân Tepesi nâm mahalde vusûllerinden birkaç gün mürûrunda bi'l-cümle ricâl ve erkân-ı devleti huzûr-ı Âsafâne'lerine da'vet ve tarh-ı meclis-i meşveret buyurup *“nev-be-nev Hotin tarafından vârid olan kâimelerde küffâr-ı hâksârın ol tarafa hücumı ma'lûm ve işbu mahalden Hotin üzerine azîmet veyâhud Bender tarafına mı hareket münâsibdir ?”* deyü hitâb ve *“re'y ü tedbîr-i müstahsen ne vechiledir ? Beyân buyurun”* deyü taleb-i cevâb-ı bâ-savâbda oldıkda, kudemâ-yı erkân-ı devletinden mukaddemâ sefâret ile Moskov'un ahvâline vâkıf ve ol havâlînin hâline kemâl mertebe muttali' ve ârif olmak üzere meşhûr Muhâsebe-i Evvel Osman Efendi heman feth-i kelâm idüp, *“Devletlü efendim, ordu-yı hümâyûn Hotin tarafına hareket olundukda küffâr-ı hilekâr Bender ve Hotin cânibine ba'îd mahallerden şâyed zuhûr iderse icâleten tertîb ü techîz-i askerde zahmet çekilmek âşikâr. Lâkin Bender tarafına (9a) azîmet olunursa miyân-ı hudûdda vâki' olmağla tarafeyni idâre ve rü'yet ü irsâl-i edevât ü askerde suhûlet hâsıl olurdu”* deyü hatm-i kelâm etdikde serdâr-ı ekrem hazretleri re'y-i mezkûrî nihânî mülâhaza ve müşâverelerinde dahi tasvîb ve niyetleri Bender cânibine azîmet olmağla, mûmâ-ileyh Osman Efendi Bender tarafına azîmeti tercîhinde sadriazâm hazretlerinin me'âl-i efkârlarına isâbet itmekle, cümle huzzâr-ı meclisi dahi murâd-ı âsafîye ıttılâ' hâsıl itmeleriyle tahsîn ve Bender tarafına azîmeti takdîm buyurulmalarıyla du'â vü senâ olunarak hareket ve mâh-ı Saferü'l-hayrda Bender tarafına azîmet olundu.

Vukû'-ı Muhârebe ve Şehâdet-i Ahıskalı Hasan Paşa

Küffâr, mahrûse-i Hotin üzerine zuhûr ve kal'a-i mezbûreyi mahsûr¹¹⁵ itmişken gayret-i mücâhidîn ve himmet-i vülât-ı hamîyyet-âyîn ile teb'îd ve cem'îyyet-i müşrikîni, tîğ-ı bî-dirîğ-ı âteş-bâr ile tefrîk u târumâr idüp, İzvanca sahrâsının verâsına dek firâr ve guzât-ı muvahhidîn muğtenim-i emvâl-i küffâr ve sagîr [ü]

¹¹⁵ Nûshada “mahzûr” şeklinde yazılmıştır.

kebîr on kadar bayrakları, vâsıl-ı südde-i sa'âdet-medâr ve sarây-ı âsafîde ferş-i hâk-i mezellet ü idbâr ve bâ'is-i du'â-yı tezâyüd-i nusret-Perverdi-gâr-ı züvvâr olmuşiken, ordu-yı hümâyûn Bender cânibine azîmet eylediği şöhret bulmağın, küffâr-ı hîlekar varkuvveti bâzûya getirüp tekrâr âşikâr ve kal'a üzerine hücum ve muhâsara itmek üzere sarf-ı iktidâr itdikde ser'asker-i mûmâ-ileyh Enişte Mehmed Paşa hazretleri mevcûd olan askeri sağ ve sol âyîn-i kadîm üzere tertîb ü terhîb ve Abaza Mehmed Paşa'yı çarhaya ta'yîn idüp Ordu Ağası Süleyman Ağa piyâde yeniçeri tâifesiyle meterise me'mûr u irsâl ve etrâfını sagîr ü kebîr toplar ile mâlâmâl ve¹¹⁶ gûn mikdârı âheng-i cidâl ile iştigâl ve âteş-i harb u kıtâl giderek işti'âl olup, zümre-i guzâtdan egerçi biri şehîd olup on kâfir sâha-i âlemden nâ-bedîd olarak birkaç def'a sûret-i inhizâm-ı küffâr tarafında nümâyân ve Bağlararası nâm mahalde bîm-i satvet-i İslâmiyân ile nihân olmuşiken, pey-ender-pey imdâdları zuhûriyla bâzû-yı istidrâclarına kuvvet ve asker-i menhûselerine takviyet geldikde ser'asker-i mûmâ-ileyh ümerâ-yı kirâmı da'vet ve akd-i meclis-i meşveret idüp, *"Küffâr-ı hâksârın pey-ender-pey imdâdı zuhûriyla, kudretleri izdiyâd ve niyâz-nâmemiz mücebince, ordu-yı hümâyûn tarafından vârid olan askerimiz vürûduna değin gayret ü hamîyyet-i nev'amâ askere sirâyet iden za'f u fütûr, miyâne-i mücâhidinde yâd olmaksızın pâ-ber-cây-ı sebât-ı erbâb-ı cihâd olur. Hareket idelim"* deyü çâre-sâz oldukda, mûmâ-ileyh Abaza Mehmed Paşa: *"Bu gûne hareket ve bu nev'a tedbîr ü sıyânet lâzımdır"* deyü cümleden mukaddem bast-ı kelâm-ı hakikat-encâma âğâz itdikde, ser'asker mûmâ-ileyh turnâcılıktan ağalık rütbesine ihrâz ve rütbe-i celîle-i vezâret ile şevketlü, kerâmetlü pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerine iktisâb-ı şeref-ikarâbet-i musâheret ve ba'dehu mutasarrıf olduğu livâ vü eyâletde istimzâc-ı meşreb-i âlem buyurduklarında, *"Sizler a'lemsiz"* kelâmından gayrı meclisinde redd ü kabûli hâvi **(9b)** cevâb mesmû'-ı devletleri olmadıkda, paşa-yı mûmâ-ileyhin *"şöyle itmek lâzım böyle itmek lâzım, husûs-ı seferde fakîrin, tedbîrim üzere hareket olunursa inşâallâh bâdî-i nusret olur"* deyü mansıbe-i efkârdırâz ve kânûn-ı edebden hâric ser'asker mûmâ-ileyhin indinde perde-i bâlâ ile âğâz itdikde, vezîr-i müşârun-ileyh hazretlerine infî'âl hâsıl olup, *"Behey Paşa! Hemân sen mi bilürsün, bakalım sâiri dahi ne söyler?"* deyü buyurduklarında, mûmâ-ileyh Abaza Mehmed Paşa dahi "

¹¹⁶ Metinde boşluk var.

Ben bildiğim kadar lâıyk-ı dîn ü devlet olan husûsda bezl-i makderet eyledim, lâkin ba‘de‘l-yevm hidmet-i çarhayı idâre ider askerim kalmadı, bir gayrı kulunuzu ta‘yîn buyurun ” deyüp hatm-i kelâm ile izhâr-ı sükûnet ve Abaza Paşa gibi âdemin izhâr-ı acz ü rehâvet eylediği hidmete mevcûd olan ümerâdan birisi “*ben tâlibim*” deyü izhâr-ı cesâret idemediklerinden, ser‘asker-i müşarü’n-ileyh egerçi nedâmet hâsıl olduğu cümlemin ma‘lûmu oldukda, bundan akdem Gürcü seferlerinde gâh ser‘askergâh ma‘iyetde bulunup şecâ‘atle şöhrat-şî‘âr kapısı mükemmel bir dilîr-i celîlü’l-mikdâr olup, hemân “*kulunuzu ta‘yîn buyurursanız makbûlümdür*” deyü meyl ü kabûl itmekle serasker-imûmâ-ileyhdef‘-i melâl ve ilbâs-ı hıl‘at ile hidmet-i çarhaya ta‘yîn ve irsâl buyurmuşlar idi. Lâkin

Mısra‘

Takdîr-i Hudâ kuvvet-i bâzu ile dönmez

Nesr: meâlince ertesi gün sabahtan sâ‘at sekize gelince merdâne-i kâr-zâr ve mûmâ-ileyh Hasan Paşa ise mânend-i Sâm süvâr, sağ ve soldan hücum u ikdâm binden zi[yâ]de küffâr-ı hâksâr ile iki be-nâm cenerali, seyf-i mücâhidîn ile esfel-i dûzaha hırâm ve ancak ikiyüz mikdâr bahâdır şerbet-i şîrîn-güvâr-ı şehâdet ile şîrîn-kâm olup, küffâr-ı dûzah-karâr inhizâm ile fırâra yüz tutmuş iken, çarhacı mûmâ-ileyh Hasan Paşa birkaç yerinden zahm-dâr olmuşlar iken, yine ikdâm u gayret izhâr itmişidi. Ammâ pâ-yı sebât-ı istikâmetlerinde olan zahm-ı cân-güdâzlarından seyelân iden dem-i vâfireden bî-tâb u tuvân ve çadırlarında merhem ü devâ vaz‘ıyla, çendân râhat u arâm için derûn-ı askerden hayme-gâhlarına revân olduklarını, ser‘asker tarafından imdâda irsâl olunan askerin meşhûdu oldukda, ric‘at ve girü şitâbân ve cengde bulunan asâkir-i mansûre dahi imdâddan me’yûs olmalarıyla perîşân ve meterisinde bulunan yeniçeri tâifesine ba‘z-ı vehhâm “*Bre ne durursunuz? Çarha ve ser‘asker bozuldu, küffâr şimdi meterisleri istîsâl ider ”* deyü nihânî ve âşikâr, ilkâ-yı vehm ü ihtilâl itmeleriyle, piyâde ve süvârî bi‘l-cümle askerî tâifesi perîşân ve ser‘asker paşa hazretleri her çend ircâ‘larına sa‘y ü himmet buyurdılar ise[de] fâide-mend ol[may]jub¹¹⁷, mevcûd asâkir ile kal‘aya avdet ve muhâsaraya mübâderet iden küffâra derûn-ı kal‘adan cenge mübâşeret buyurup mûmâ-ileyh Hasan Paşa bî-mâr u

¹¹⁷ Metinde sehven “olub” yazılmıştır.

zahmdâr iken me'mûr olduğı tabyada dahi gülle parçasından tekrâr zahmdâr ve iki gün mürûrunda zümre-i şühedâya ilhâk ile vâsıl-ı sa'âdet-i Perverdi-gâr oldılar.

Avdet-i Serdâr-ı Ekrem [ez]-Kal'a-i Bender be-Cânib-i Han Tepesi

(10a) Serdâr-ı ekrem hazretleri Bender tarafına azîmet ükarâr buyurdukları eyyâmından berü Hotin tarafından vârid olan haber-i muvahhiş îrâs-ı gam ve teşvîş itmekle, ba'de'l-müşâvere yine Han Tepesi dedikleri mahalle bi'l-cümle ordu-yı hümâyûn ile hareket ü azîmet ve sâniyen mahall-i mezkûrda tarh-ı hayme-i ikâmet olundu.

Azl-i Ağa-yı Yeniçeriyân Osman Ağa ve Nasb-ı Süleyman Ağa

Yeniçeri ağası Osman Ağa sâlhurde bir pîr-i mehâbet-semîr olup lâkin Hotin tarafına ba's ü tesyîr olunan piyâde askerî tâifesi ordu-yı hümâyûndan hareket ve nîm sâ'at müfârat etdiklerinde ekseri avdet ve "Salaş" ta'bîr etdikleri mekânlarına ric'at eyledikleri bi'l-müşâhede manzûr-ı âsafî oldukda, ağa-yı mezkûre ortaları Hotin tarafına revân olan yeniçerileri tecessüs idüp, "*verâlarından irsâle isti'câl eyle*" deyü emr ü fermân buyurduklarından ağa-yı mezkûr serdâr-ı ekrem hazretlerinin tehevvr ü gadab-âlûd kelâmlarından infî'âl hâsıl itmekle salaşları önünde ta'bîre muvaffak olamayup gerd-i melâl-i infî'âl ile ber-vech-i meşrûh tenbîhlerinden gûyiyâ askerî tâifesi marzîleri olan, diyârlarına avdet itmek üzere mütezammın-ı kelâm olmak ma'nâsına intikâl itmeleriyle, ekserinin firâr ü perîşân olmalarına bâis olmak üzere tab'-ı âsafî ağa-yı mûmâ-ileyhe pür-iğbîrâr ve evâhır-ı Saferü'l-hayır'da azl ile Dimetoka kazâsında celâ-yı vatanına giriftâr ve yeniçeri ağalığı ile sâbıkâ kul kethudâsı olup Bender ağası olan İbriş Süleyman Ağa kâm-kâr oldu.

Habs-i Voyvoda-i Boğdan

Boğdan voyvodası olan sâbıkâ yine Boğdan voyvodası oğlu voyvoda'nın uhde-i¹¹⁸ iltizâmına ihâle olunan hidmette tekâsül ve hıyânet "*ve'l küfrü milletün vâhide*"¹¹⁹ ma'nâsınca nihânî Moskov keferesi ileittihâdî olduğı şöhet bulmağın, sadriazâm hazretleri mesfûru ihzâr ve fî nefsi'l-emr hıyâneti âşikâr olmağın, mersûm-ı voyvoda-i hıyânet-meal mahbûsen Deraliyye'ye irsâl olundu.

¹¹⁸ Fazladan bir "vav" harfî var.

¹¹⁹ Küfür tek millettir.

Tebdîl-i Muhâfız-ı Bender ve Ser'asker-i Hotin

Bender muhâfızı Vezîr Moldovancı Ali Paşa Erdel boğazı muhâfazasına ta'yîn ve Bender muhâfazasına dahi, Kel Ahmed Paşazâde Vezîr Ali Paşa irsâl ile kâm-bîn olmuşlar idi. Lâkin Hotin tarafından firâr ile perîşân olan serdengeçdi ve bir kaç yeniçeri odaları çorbacılarıyla ordu-yı hümâyûna vâsıl oldukda, yeniçeri ağası mûmâ-ileyh Süleyman Ağa her birisini te'dîb ü tekdîr iderek *"Siz kal'a-i pâdişâhîyi ser'asker muhâsarada iken kimin izin ve icâzetiyle geldiniz ? Nâmus-ı ocak böylemi olur ? Üç güne dek levâzım-ı meksûrenizi rû'yet ile savb-ı me'mûrenize ric'at itmemiş herkimî görür isem bilâ-emân katl idüp (10b) sâir küfrân-ı ni'am-ı pâdişâh-ı âlem-penâha ibret iderim "* deyü geldikleri yola ric'at ve içlerinden üçüncü bölüm çorbacısını Tolca kal'asına nefy ü iclâ itmeleriyle mâ'adâsına irâet-i cezâ-yı adem-i itâ'at buyurmuşlar idi. Lâkin piyâde ve süvâri tâifesi, askerî lisânını bilür kara postaldan gelme bir âdemin ser'asker ta'yîni, kadîmî sadrıazâm hazretlerinin tahmîni olup, Mehmed Paşa'dan mukaddem Vezîr Moldovancı Ali Paşa hazretlerinin uhde-i himâyelerine tahmîl buyurmak, egerçi murâd-ı aliyyeleri olup lâkin muktezây-ı vakt-i hâle ri'âyeten Mehmed Paşa hazretlerine tevcîh buyurmuşlar idi. El-hâletü hâzihî bu esnâda tebdîli iktizâ itmekle, ber-vech-i meşrûh, serdâr-ı ekrem hazretlerinin tahmîn-i isâbet-karînleri olup Erdel boğazı muhâfazasına ta'yîn buyurdukları mûmâ-ileyh Ali Paşa hazretlerine tevcîh ü inâyet ve ordu-yı hümâyûnda mevcûd cünd-i mansurdan bir mikdâr asker techîz ve ma'îyyetlerine ta'yîn buyurup Hotin kal'asında mahsûr olan ümmet-i Muhammed'in imdâdlarına yetişüp kal'ay-ı pâdişâhîyi hucûm-ı küffâr-ı hilekârdan tahlîse müsâra'ât itmek üzere tenbîh olundu.

Azl-i Kethudâ-i Sadr-ı âli el-Hâc Ahmed Ağa ve Nasb-ı Mustafa Bey

Mâh-ı Rebî'ulevvelin evâilinde Kethudâ-i Sadr-ı âli el-Hâc Ahmed Ağa'dan ba'z-ı maddede serdâr-ı ekrem hazretleri nefret etmeğîn, kethudâlık mesnedinden ma'zûl ve makâm-ı a'lâlarıyla mirâhur-ı evvel olup Âsitâne-i Aliyye'den ba'z-ı husûs için ordu-yı hümâyûna gelüp ifâ-yı hidmet ile avdet üzere hareket iden Mustafa Bey'e tevcîh ile nâil-i me'mûl oldu.

Akd-i Meclis-i Mevlûd-i Şerîf

Mâh-ı mezbûrun on ikinci günü Sultan Ahmed Cami'-i şerîfnde resm-i kadîm-i ma'hûd üzere nazm-ı celîl-i mevlûd-i şerîf-i Nebevî kırâ'ati içün ma'kûd meclis-i sa'âdet-karîne, şevketlü, kerâmetlü pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri yümn ü sa'âdet ü iclâl ile teşrîf buyurup mahfil-i hümâyûnlarına vaz'-ı pâ-yı haşmet-âlûd ve izz ü nâz ile ku'ûd buyurdıkları kubbe-i câmi'a su'ûd iden dûd-i anber ü ûd mânend ebr-i matîr ve bûy-ı katarât-ı âb-ı gülâb dimâğ-ı hâhiş-i ta'tîr iderek ravza-i aliyye-i cenâb-ı Sultânü'l-Enbiyâ aleyhi't-tehâyâyâ ihdây-ı güldeste-i salât ü selâm ve îfâ-i hidmet-i du'â-yı pâdişâh-ı enâm olunup, üç nefer meşâyih ferde-i semmûr ve mevlidhânân ve müveşşihân[an] atıyye ile mesrûr kılındı.

Tevcîh-i Kazâ-i Haremeyni'-Ş-Şerîfeyn

Mâh-ı merkûmun on üçüncü günü, sene-i âtiye Muharremü'l-harâm'ın guresinden zabt itmek üzere, Mekke-i Mükerreme kazâsı Şam'dan ma'zûl şâfiyyü'l-mezheb es-Seyyid Mehemed Efendi'ye inâyet ü ihsân ve Medîne-i Münevvere *nevverehâllâhu alâ münevverehâ* hükûmetiyle Ali Paşa imâmı es-Seyyid Ahmed Efendi mesrûr u handân olup her biri matlablarıyla şâdân kılındı. **(11a)**

Azl-i Kâdı-yı İslâmbol Mehemed Nurullah Efendi ve Nasb-ı es-Seyyid

Mehemed Ataullâh Efendi Birâder-i vey

İslâmbol kâdısı Şeyhülslâm-ı esbak Dürrîzâde Efendi hazretlerinin necl-i necîb-i ekmeli ve mahdûm-ı edîb-i evveli Mehemed Nurullah Efendi hazretlerinin iffet ü diyânet ile hükûmetleri pesen-dîde-i enâm ve ordu-yı hümâyûn azîmeti esnâsında olan hidmet-i celîleleri mağbût-ı havâs u avâm olmağla, eslâfindan mümtâz ve öyle kesîrû'l-meşgale mansıbdâ dokuz buçuk ay hükûmet ile beyne'l-emsâl mümtâz olup, lâkin kesret-i mehâmm-ı umûrdan tab'-ı bâlâlarına nev'amâ fütûr gelmekle istîfâ ve isti'fâlarına binâen mâh-ı Rebî'ulevvel'in on beşinci günü müstevfa arpalık ile ma'zûl ve makâmlarıyla aḡ-ı emcedleri es-Seyyid Mehemed Ataullah Efendi nâil-i me'mûl oldılar.

İrsâl-i İmdâd ve Ta'yîn-i Serasker-i Cedîd Ali Paşa be-Cânib-i Hotin

Hotin Kal'a'sı üzerine zuhûr ve bâlâda nakş-ı sahîfe-i sutûr olduğu üzere küffâr-ı hâksârın bezl-i makdûr ile hücûmlarından bî-tâb ve bî-huzûr olan guzât-ı muvahhidîn-imahsûra imdâd ü i'ânet için ber-vech-i müsâra'at-ı ba's ü tesyîr olunân serasker-i mûmâ-ileyh Ali Paşa hazretleri asâkir-i vâfire ile vüsûl ve melâ'în-i hâsirîn ile ceng ü cidâle meşgûl olup, derûn-ı kal'ada mevcûd olan asâkir-i gayret-şi'âra dahi iktidâr hâsıl olmağla her biri ebvâb-ı kal'ayı kûşâd idüp, sille-i seyf ile hücûm ve kahramâne hareketlerine küffâr-ı hâksâr, der-ceng-i evvel tâkat getüremeyüp firâr u perîşân ve zümre-i mücâhidîn nehr-i Turla'yı mürûr idüp İzvanca sahrâsının verâsına değin ta'kîbe şitâbân olup, melâ'în-i hâsirîn'in inhizâm u hüsrânları haberi ser'asker-i mûmâ-ileyh tarafından ordu-yı hümayûna vâsıl oldukda cümleye imbisât ve sürûr hâsıl oldu.

Azl-i Sadr-ı Anadolu Vassafzâde Mehmed Es'âd Efendi ve Nasb-ı Damadzâde

Mehemmed Efendi

Anadolu kâdî'askeri şeyhülislâm-ı esbak, merhûm Vassaf Abdullah Efendi'nin mahdûm-ı fezâil-perveri ve necl-i necîb-i ma'ârif-i güsteri olup, zinde-dâr-ı nâm-ı ser-âmedî Mehmed Es'ad Efendi hazretleri müddet-i mu'tâdelerini tekmîl ü itmâm ile azl olunmağın, dil-hâhları üzere arpalık ihsân olunup zîb-efzây-ı mesned-i inzivâ vü râhat ve Anadolu sadâretiyle gurre-i Rebî'ulâhır'da Damadzâde Mehmed Murad Efendi Hazretleri kesb-i izdiyâd-ı sa'âdet buyurdılar.

Katl-i Arnavud Kahraman Paşa-yı Şakî

Hotin seraskeri ma'îyyetine me'mûr Arnavud Kahraman Paşa'nın ordu-yı hümayûna ihzârı için fermân-ı âlî şeref-yâfte-i sudûr olmağın, mîr-i mezkûr hasbe'l-emr mu'asker-i hümayûna vâsıl ve huzûr-ı serdâr-ı ekremîye dâhil oldukda ba'z-ı suâl ve cevâb ve kendüden me'mûl olan mertebe-i hizmet vücûda gelmediğinden mâ'adâ (11b) askerî nâmiyle cem' eylediği bir alay Arnavud tâifesinin miyân-ı kâr-zârda avdet ve askerî tâifesinin emvâl ü eşyâlarına dest-dirâzlıkları ihbâr ve şikâyet olunmağla vukû'unı serdâr-ı âli-tebâr hazretleri istifsâr buyurdıklarında, cevâba adem-i kudret ve fi'l-asl mîr-i merkûm mutasarrıf oldukları manâsıbdâ zulm-i bî-pâyân ve birkaç def'a taraf-ı Devlet-i Aliyye'ye isyân idüp bir def'a dahi Kavala

kal'asından firâr ve katl-i i'dâmına fermân-ı âli ısdâr olunmuş iken, şâyed bir işe yarar me'mûliyle cerîde-i isyânına harf-i afv u inâyet imlâ olunup ber-vech-i muharrer Hotin ser'askeri ma'îyyetine ta'yîn olunmuşıdi. Lâkin

Beyt

Sâbun pend itmez eser-i çirk tab'ına & Aslı denî, cibilliyeti murdâr olanların

Nesir: misdâkınca yine zâtında olan hıyânetin izhâr ve âşûb-ı ceng ü cidâlde kenârdan seyr idüp, imdâd-ı mücâhidinde bezl-i iktidâr lâzım iken huşûnet ü hıyânetinde sebât-ı kademin âşikâr eylediği şöhret-şi'âr olduğuna binâen inkâra dahi mubâderet idemeyüp meclis-i serdâr-ı ekremîde dahi cesâretin ızrâr idüp, hemân miyânında bend ü setr eylediği piştovu çıkarup havâle eylediği kurşun egerçi sadrıazâm hazretlerine isâbet itmeyüp lâkin Enderûn ağalarından birini şehîd itmekle, işâret-i âsafî ile kâil-i merkûm-ı Kahramân'ı ol anda sâha-i hayatdan nâ-bedîd itmeleriyle, miyâne-i mücâhidînden def'-i sıklet ü idbâr ve *beşşiri'l-kâtile bi'l-katli*¹²⁰ ma'nây-ı şerîfî âşikâr oldu.

İbkây-ı Vezâret-i Süleymân Paşa ve Ta'yîn-i Muhâfaza-i Özi

Bundan akdem vezâretle Trabzon vâlisi olmağla dil-şâd ve memnûn olup, ba'dehu vezâreti ref' u ilgâ ve müddet-i vâfireden berü iklîm-i Kırım'da kûşe-gîr-i hâne-i inzîva ü ihtîfa olan Canikî Süleyman Paşa'nın cerâyim-i sâbıkası afv ile vezâreti ibkâ olunmasını hân hazretleri ve âh-ı emced-i sagîrleri olup hâlâ Hotin ser'askeri ma'îyyetinde mevcûd Ali Bey'in ricâlarıyla kemâ-kân vezâreti ihsân olunup Özi muhâfazasına ta'yîn olundu.

Ta'yîn-i Hân-ı Kırım Devlet Giray Hân bâ-Leşkeri Tatar ve Kethudâyân-ı

Yeniçeriyan ve Topcuyan ve Arabacıyan

Serdâr-ı ekrem hazretleri bi-nefsihî Hotin üzerine hareket itmek üzere akd-i meclis-i meşveret buyurup, lâkin Bender tarafını dahi nazar-ı i'tibâr u ihtimâmdan hâlî bırakmak çendan münâsip olmayup Hotin tarafına dahi külliyyetlü asker irsâl olunmaz ise, küffâr-ı hâksârın cem'îyyet ve hücûmı Hotin üzerine olmağla, şâyed mûcib-i

¹²⁰ Katili ölümle ikaz edin

melâl olur bir hâdis ve hâl zuhûrî havfîyle yeniçeri ortaları neferâtıyla kul kethudâsı ve cebeci ve topcu ve arabacı neferâtlarıyla ocak kethudâları ve asker-i Tatar ile celâdetlü Kırım Hânı Devlet Giray Hân hazretleri ma‘iyyet-i ser‘askerîde bulunmak üzere tahmîn ve mâh-ı Cumâdelûlâ’sının evâilinde her biri **(12a)** ta‘yîn olunup, iktizâ iderse bi’l-cümle ordu-yı hümayûn ve asâkir-i celâdet-makrûn ile azîmet olunması ser‘asker-i mûmâ-ileyhe ifâde ü tahrîr veyâhudmevsim-i şitâ hulûlüne değin işgâl-i sipâh-ı zafer-penâh ile küffâr-ı hâk-sâra sedd-i râh olup, bu senelik bu hâl üzere ârâm ve inşaallâh [u] te‘âlâ sene-i cedîdede mükemmel asker ile taraf taraf küffâr-ı hâk-sârı giriftâr-ı dendân-ı şemşîr-i adû-tedmîr idüp “*gereği gibi ahz-ı intikâm olunur*” deyü tastîr ve Hotin tarafında ba‘ş olunan imdâd u asâkir-i celâdet-nihâd vusûllerinden sonra iktizâ iden ber-vech-i mezkûr re’y-i rezîn-i isâbet-karîn her ne ise icâleten ordu-yı hümayûn tarafına tefhîm olunmak üzere ser‘asker-i mûmâ-ileyhe ihâle vü tenbîh olundu.

Azl-i Vezîria‘zâm el-Hâc Mehemed Emin Paşa ve Nasb-ı Ali Paşa

Sadriazâm el-Hâc Mehemed Emin Paşa hazretleri fetânet ü zekâda hâiz-i rütbe-i akl-ı âşir ve Nizâmü’l-mülk-i Tûsî-efkâr ebkâr-ı Felâtun-şi‘ârlarının öşr-ı aşîrine kâdir olmayup, lâkin

Beyit

Nekadar eyler ise sa‘y-i Cemîl & Olacak elbet olur çâresi yok

Nesir: me‘âlince tedbîr-i Dâra-pesendi kârger-i ârâyı takdîr ve umûr-ı zî-şu‘ûr-ı makdûrî mukârin-i tevfk-i Rabb-ı Kadîr olmadığından mâ‘adâ, zamân-ı izz ü ikbâlînde ekseri mevâdd-ı mahsûsayı kendi rüşd ü sedâdına tahsîs ile sâir erkân-ı devleti dâhil-i idâre vü tedbîr eylemediklerinden gayrı, ba‘z-ı kibâr-ı ricâli gamz ve nifâk-ı ehl-i şikâk ile tekdîr ve husûsa kethudâ-i sadr-ı âlî olup, ma‘zûlen Âsitâne-i Aliyye olan el-Hâc Ahmed Ağa’yı dil-gîr eylediği şöhet-şi‘âr ve ağa-yı mûmâ-ileyh sadr-ı müşârün-ileyhden meslûbü’l-emniyye olup, egerçi eyyâm-ı sa‘âdetlerinde temevvüc-i bahr-ı gadab-ı pâdişâhî olur bilâd-ı İslâmiyye’den biri giriftâr-ı dest-i idbâr olur bir hâlet zuhûr itmemeyle şehinşâh-ı merhamet-güster ve hâkân-ı bende-perver hazretlerine ancak tercemân-ı bî-îmâni mahrem-i râz eylediğinden gayrı nakl-i cünha-i kabâhat irâd itmeyüp, pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri şâyed garaz u

nefsâniyyet olmağla terk-i ri'âyet-i musâharet ve sadâreti revâ görmemişler idi. Mûmâ-ileyh Ahmed Ağa'nın mensûbâtından biri bu gûne-i nâdire-per-dâz-ı tekellüm oldular ki, sadr-ı müşârün-ileyh “*bu sâl meğer küffâr-ı hîle-kâr fevt-i fırsat ile bî-meâl eşgâl oldu. Lâkin sene-i cedîdede mansûran avdet idüp hakkımda icrâ-i kîn ü küdüret ideceği muktezâ-yı meşrebi üzere ma'lûmdur*” deyü terk-i hâb-ı rahât itmişti. Ol esnâda Kırım Hânı dahi sadr-ı müşârün-ileyhin lisânından ba'z-ı mertebe, infî'âl ve

*Cirâhatü's-sinân lehe't-tiyâm & La yeltâmü mâ ceraha'l-lisân*¹²¹

meâlince serdâr-ı ekrem hazretlerine taraf-ı Devlet-i Aliyye'den inâyet ü ihsân olunan bî-kıyâs asâkir-i cerrâr ve hazîne-i vâfire ile ba'z-ı memâliki kabzıyye-i tasarrufa idhâl olunması âşikâr olup küffâr-ı hâksârın **(12b)** za'fı bedîdâr iken dîvân-ı tercemân[1] olan kâfirin dürûğ-ı bî-meâl kelâmına i'timâd ile fevt-i fırsat ve istiklâl-i tâm ile bî-hûde izâ'at-ı eyyâm itmek üzere tahrîrâtını tasdîk ve esâfil-i nâsdan ba'z-ı kimesneler dahi sûk-ı pazarda askerî tâifesinin ta'yînâtı verilmemekle perîşânlığına bâdi ve hılâf mahallerde mürûr-ı eyyâmı inkılâb-ı derûnlarına sebep-i âdî olmak üzere sem'-i hümâyûna vusûlle, tahrîr-i hânîyi o vechile dahi tahkîk itmeğin, müşârün-ileyh hakkında igbirâr-ı tab'-ı hümâyûn müzdâd ve mâh-ı Cumâdelûlâ'sının onuncu günü Kel Ahmed Paşazâde Mir-âhûr-ı evvel Feyzi Bey vesâtatiyle [sadâret mührü]¹²² dest-i ikbâl ü iclâlinden istirdâd ve rütbe-i vezâretle ordu-yı hümâyûn kâimmakâmlığı yeniçeri ağası Süleymân Ağa'ya inâyet ile memnûn ve dil-şâd kılınup, sadr-ı esbâk-ı müşârün-ileyh dahi mısır-ı Kahire mansıb-ı celîli ile tebşîr ve mühr-i sadâret ile Hotin ser'askeri müşârün-ileyh Ali Paşa hazretleri tevkîr ve bermurâd kılındılar. Rivâyet olunur ki; Mühr-i sadâret müjdesi müşârün-ileyh Ali Paşa hazretlerinin sem'-i intizâr u iştiyâkına vusûlünde Erkelek (?) meterisinde bulunup birkaç hatve istîsâl idüp yine kâr-zâra meşgûl ve yanında mevcûd olan asâkir-i İslâm'ı tahrîs-i ceng ü cidâle bezl-i makdûr eylediler.

¹²¹ Arap edebiyatından “Süngü yaraları iyi olur ama dilin yaraları ilelebet kalır gider.” Müellif hattı olarak tahmin ettiğimiz eserdeki bu sözde hatalı yazım yapılmıştır.

¹²² Azizzâde Hüseyin Râmiz, *Zübdetü'l-Vâkı'ât*, haz. Sebahaddin Gedik, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, nr. 13264, 1977, s.44

Katl-i Tercemân-ı Dîvân ve Voyvoda-i Boğdan

Dîvân tercemânı olup mahbûsen Âsitâne-i Aliyye'ye ihzâr olunan Nikolaki ve sâbıkâ Boğdan voyvodası nâm zimmîlerin emsâllerinden efzûn ni'met-i celîle-i Devlet-i Aliyye ile muğtenim ve memnûn her biri Moskov çarından ziyâde, sâye-i pâdişâh-ı âlem-penâhîde âsûde-i emn ü râhat ve mukâbelesinde hidmet-i sadâkatde sarf-ı makderet [etmeleri muktazî]¹²³ iken, *el-küfrü milletün vâhide*¹²⁴ mısdâkınca derûn-ı habâset-meşhûnlarında mezkûr olan cibilliyet-i küfrâneleri üzere her birisinin hıyânet ve müslimîn-i muvahhîdîne hıyânet ile zu'mlarınca kendüleri gibi küffâr-ı dûzah-karâra i'ânet kasdlarında olduğu ma'lûm ve âşikâr olmağın, mâh-ı Cumâdelulâ'nın evâsıtında her birinin Bâb-ı Hümâyûn'da cezâları tertîb ile ser-i bürîdeleri ilkâ-yı hâk-i mezellet ve sâir küfrân-ı ni'mete ibret olundılar.

Azl-i Kâdı-yı İstanbul es-Seyyid Mehmed Atâullah Efendi ve Nasb-ı İshak Efendi

Hükûmet-i kazâ-i İstanbul, me'mûl-i menâfi' ü mahsûl olmayup ancak iktisâb-ı ta'b-ı meşakkat ve iddihâr-ı nukûd-ı zahmet olur bir mansıb-ı celîl ve erbâbı miyânında matlûb olan tahkîk-ı pâyeden gayrı, âsûde vakitde dahi müddetini tekmîl ider manâsıb-ı sâireye nisbetle kalîl, kesîrû'l-meşgale bir mesned-i celîl olmağla, bir buçuk aydan berü iffet ü diyânetle kâdı-yı İstanbul olan mahdûm-ı Dürrîzâde Efendi hazretleri es-Seyyid Mehmed Atâullah Molla Efendi'nin istîfâ vü isti'fâlarıyla (13a) ma'zûl ve dil-hâhları üzere arpalık ihsânıyla nâil-i me'mûl olup, Haremeyn ma'zûllerinden İshak Efendizâde Şerif Yahya Efendi'nin egerçi pâyeleri cümleden akdem ve kadem-i tarîkde mukaddem olup lâkin

Mısra'

Yahya burada, hâtır-ı yârâna bakılmaz

Nesir: terânesiyle gurre-i Cumâdelahire'den sâbıkâ, Mekke-i Mükerreme pâyesiyle mısır-ı Kahire Kâdısı Mollacızkâde İshâk Efendi tevcih ü inâyet ve İstanbul pâyesiyle dahi mûmâ-ileyhin hâtırına ri'âyet olundu.

¹²³ Râmiz, *a.g.e.*, s.45

¹²⁴ Küfür tek millettir

İhsân-ı Vezâret-i Mîrimirân Abaza Mehemmed Paşa

Hotin ser‘askeri ma‘iyyetinde bulunup vâki‘ olan kâr-zârda Rüstemâne arz-ı bâzû-yı iktidârîdüp¹²⁵ hidmet-i dîn ü devletde beyne’l-emsâl kasbü’s-sabak-ı imtiyâz oldukları manzûr u meşhûd-ı âsafî olmağın gurre-i merkûmede tevcîh-i vezâret ile mümtâz ve akrânı miyânında ser-efrâz buyurdılar.

Azl-i Sadr-ı Rûm Mirzâzâde Efendi ve Nasb-ı Paşmakcızâde Mehmed Efendi

Sâlisen zîver ü ârây-ı sadr-ı Rûm olan Mirzâzâde es-Seyyid Mehmed Said Efendi hazretleri, müddet-i mu‘tâdelerini itmâm ü tekmîl ile ma‘zûl ve kûşe-gîr-i mesned-i hamûl ve makâmlarına Anadolu ma‘zûllerinin akdemi Paşmakcızâde es-Seyyid Mehmed Efendi hazretlerine gurre-i Cumâdelâhîre’de tevcîh ü ihsân ile nâil-i me’mûl oldılar.

În‘idâm-ı Sadr-ı Sâbık Mehmed Emin Paşa

Sadr-ı sâbık el-Hâc Mehmed Emin Paşa’nın hakkında iştidâd-ı gadab-ı pâdişâhî derkâr ve müzdâd olmağın, mâh-ı merkûmun evâilinde kahr-ı sultânî ile mahrûse-i Edirne’de âzim-i vahşet-âbâd oldılar. Sadr-ı müşârün-ileyh rahmetullâhi aleyh hazretleri

Mısra‘

Ferzend-i Sitânbulem ferzend-i Sitânbul

Nesir: mısra‘ını nev-nakş-ı kitâbe-i buyût-ı mufâharet iden şehîrlerin bülend-himmet ve dâniş ü ma‘rifet ile da‘vâ-yı mübâhâtlarına delîl-i kâtî‘ olan zevât-ı âlî-kadrdan ma‘dûd zevi’l-iktidârdan Yağlıkcı el-Hâc Yûsuf Ağa nâm kimesnenin sulbünden pâ-nihâde-i sâha-i şuhûd ve akribâlarından Trabzonî Sâlim Efendi’dan tahsîl-i ilm ü ma‘ârif ile safha-i irfâna ku‘ûd itmiş idi. Bin yüz elli dokuz senesi hılâlinde mezkûr Sâlim Efendi nişâncı pâyesiyle mülk-i Hind’e sefir ve orta elçilik ile tevkîr olundukda, pederleri kethudâ ve müşârün-ileyh kitâbetle kâm-revâ ve esnâ-i râhda farîza-i hacc-ı şerîfi edâ idüp, avdetlerinde sa‘y ü hidmetleri meşkûr u mebrûr ve mektûbî-i sadr-ı âlî hulefâları silkine duhülle memnûn u mesrûr olmuşidi. Ba‘dehu mektûbî-i sadr-ı âlî ve bin yüz yetmiş sekiz senesi şevvâlinde, riyâset-i

¹²⁵“ iden” kelimesi fazla yazılmıştır.

küttâb ile melce-i ekârim ü e‘âli olmuşlar idi. Yetmiş dokuz senesinde tevkî‘i divân ve vezâret ile **(13b)** tekmîl-i şân u unvân idüb bir def‘a kâimmakâm ve sene-i sâbıkâ Rebî‘ulâhır’ında nâil-i hâtem-i sadâret olmağla kesb-i murâd u merâm buyurmuşlar idi. Lâkin bâlâda tahrîr olundığı üzere adem-i tevfk-i Bârî ile muvaffâk olmayup tedbîr-i bî-meâle zâhib ve ahlâk-ı hasenesine şiddet-i tab‘ı gâlip oldu. Rahmetullâhi aleyh.

Ma’reke-i Hotin ve Şehâdet-i Kul Kethudâsı ve Sâir Zâbitân-ı Yeniçeriyân

Hotin husûsunda Sadrıazam Ali Paşa’nın Kapucılar kethudâsı el-Hâc Mahmud Ağa’nın ve ba‘z-ı vâkıfân-ı esrâr bu nev‘a bast-ı makâle buyurdılar ki, müşârün-ileyh Ali Paşa hazretleri mühr-i hümayûn ile serdâr-ı ekrem oldukları esnâda meterisde bulunup askerî tâifesinin sûretâ memnûniyyet izhârlarına firîfte-dil ve yeniçeri ve topcu ve arabacı kethudâları tahmînen sekiz bin mikdârı yeniçeri ve serdengeçdi askeri dâhil olduğu esnâda küffâr-ı hâksâr tarafından irsâl olunan elçisi geldikde, akd olunan meclis-i meşveretde elçi-i mesfûrun meâl-i cevâbı mevsim-i sefer hulûl ve eyyâm-ı şitâ nev‘amâ duhûl itmekle tarafeynde mevsim-i bahâra dek âsâyış ve def‘-i gâile-i teşvîş idüp, “*Her birimiz meştâyâ nizâm ve eyyâm-ı bahâra dek şâyed şurût-ı kuyûd-ı sulh u salh dahi intizâm ile bâ‘is-i emn ü râhat-ı fukarâ ve reâyâ¹²⁶ olâlım*” deyü cengde vakt-i bahâra dek ferâğ ve ârâmıistirhâm itmeğın, hân hazretleri bu re’y-i mezkûrı egerçi tasvîb ü istihsân idüp, lâkin sadrıazâm hazretleri küffârın bahâra dek mütâreke recâsından bir dek ü desîse olup za‘f-ı hâl veyâhûd Emin Paşa’yı iğfâl eyledikleri gibi bir mekr ü âl olmak üzere istidlâl ve husûsan hîle ile şöhret-şi‘âr olmuş melâ‘înden sebât-ı kelâm ne ihtimâl ! Lâkin hemân za‘f-ı ahvâl ile mukâvemetle iktidârları olmayup ancak kesr-i nefis ve rûy-ı niyâz ile askerimizi dağıdup bî-vakt îsâl-i hasâretten gayrı bir ma’nâ mülâhaza itmeyüp ve tâife-i askeriyyenin zâhiren kendülere meyl ve râbıta-i derûnları indinde ma‘lûmı olmağla elçi-i mesfûra redd-i cevâb idüp, “*Tutalım biz râzî olalım. Lâkin dört aydan berü tarafınızdan zuhûr iden hîle-igûnâ-gûn nakş-ı sahîfe-iderûn olupne gûne mekkâr-ı hîle-kâr olduğınız bi’l-cümle tâife-i askeriyyenin ma‘lûmı iken ve vakt-i şitâyâ çendân müsä‘ade-i eyyâm var iken bilâ-mûcib nice men‘idelim ve mevcûd olan kibâr-ı*

¹²⁶ Nûshada “reyâ‘a” şeklinde yazılmıştır.

zâbitândân istintâk idelim” deyü huzzâr-ı¹²⁷ meclise re’y-i savâb talebinde oldukda gerek ocaklu ve sâir asâkirin reisleri murâd-ı serdâr-ı ekrem hazretlerine kesb-i ittılâ‘ itmeleriyle her biri “*Devletlü efendim, küffârın murâdı mütârekeden hîle olduğı cümlelerin ma‘lûmı, asker cenk ister*” kelâmıyla hatm-i makâl (14/a) ve elçi-i mesfûrî girü ircâ‘ u irsâl ve cân u bâş ile ceng ü cidâle iştiğâl üzere oldılar.

Mısra‘

Mukadderât-ı İlahî gelür zuhûr eyler

Nesir: müfâdıncâ egerçi guzât-ı muvahhidîn birkaç gün kâr-zârda sarf-ı iktidâr ile küffâr-ı hâk-sâra bir sedd-i sedîd-i metîn olup ve serdâr-ı ekrem hazretleri müstehk olan bahâdırâna çelenk ve bahşîşi dirîğ itmeyüp küffâr-ı hâk-sâr vâsıl-ı derece-i târ-mâr olmuş idi. Lâkin bi-hikmeti’l-lâhi te‘âla bârân-ı kesîre şeb u rûz mütemâdî olmağla, meterisler lebriz-i âb ve meymene ve meyserede olan guzât-ı muvahhidîn ise bî-tâb olup, melâ‘în-i hâsirînin imdâdı pey-ender-pey zuhûr ve taraf-ı İslâmiyânda kesret-i bârân ve seyl-i bî-pâyândan fûtûr hâsıl olduğundan mâ‘adâ, nehr-i Turla üzerine vaz‘ olunan köprü dahi cereyân iden seyl-i azîme tâkat getiremeyüp şikest olduğu asâkir-i İslâm’a halecân-ı hâtır ve za‘f-ı metânet zâhir olmağın süvârî tâifesi girü ric‘at ve piyâde askerî tâifesinden Kul Kethudâsı Ebûbekir Ağa ve Ordu Ağası Suhte Süleyman Ağa ve elli dokuz cemâ‘at ve kırk dört bölük ve on altı bölük çorbacıları ve belli başlı zâbitân ve serdengeçtiyândan vâfir kimesneler nûş-ı şerbet-i şehâdet ile cisr-i fenâyı ubûrları bakıyye-i askerî manzûru olup, kuvvet-i kalb-i asker olan zâbitândan kimesne kalmadığı mâ‘lûmları olmağla, bi’l-cümle nehr-i Turla’yı ubûr ile sâhil-i selâmete şitâb u ikdâm ve ordularında dahi ârâm itmeyüp perâkende vü perîşân oldukları sadrıazâm hazretlerinin manzûrî olmağın önlerin alup “*Bre ümmet-i Muhammed ! Serdâr-ı ekrem ve zâbitânınız mevcûd iken kal‘a-i pâdişâhiyi bırakub nereye firâr idersiz ? Bunun sonunda dâhil-i defter-i firâriyândır deyüher biriniz itâb [u] ikâb olmakdan [ise] her birinize on yedişer akce mücedded ulûfe ta‘yîn ile esâmî kâğıdlarını yedinize vereyim benimle ma‘an kal‘ada tahassun idelim. İşte hân hazretleri yirmi bin asker-i Tatar ve kışlaya me‘mûr olan on iki bin*

¹²⁷ Nûshada “hattâr” şeklinde yazılmıştır.

bahâdır-ı celâdet-şî‘âr an karîb be-dîdâr olur. Gayret ü himmet vaktidir ” deyübi-nefsihi ve çavuşlar ile nidâ ve nush u pend idüp, lâkin

Mısra‘

Varak-ı mühr-i vefâyı kim okur kim dinler

Nesir: meâlince fâide-mend olmayup serdâr-ı ekrem hazretleri ancak birkaç yüz kendü tevâbi‘i ve zâbitân ile pîş-i kal‘ada cümleye hitâb idüp “*Bilâ muhâsara vü cidâl kal‘a-i pâdişâhî dest-i levs-i küffâr-ı murdâra bıragup rec‘ü’l-kahkarî avdet-i tahmîl-i zimmet-i gayret ve lâyük-ı vüzerâ ve erkân-ı devlet değildir. Heman ben mevcûd olan müslimânlar ile derûn-ı kal‘aya duhûl ve taraf-ı Devlet-i Aliyye‘den imdâd vukû‘una değin kâr-zâra meşgûl olurum*” deyü buyuruklarında her biri bu gûne cevâb buyurdılar ki, “*Kal‘a-i mezbûr müddet-i medîdeden berü muhâsaradan harâb ve ekseri mahalli (14/b) mâil-i semt-i türâb olup, ta‘mîr-i küllîye muhtâc ve asâkir-i kesîreye ihtiyâc olmağla, yalnız zâbitân ile idâre adîmü’l-ihimâl ve hâmil-i hamâil-i sadâret olup serdâr-ı ekrem olan zevât-ı huceste hısâlin mahsûr olduğu mesmû‘umuz olmadığından gayrı, bulunduğunuz sûretde ne‘ûzu billâhi te‘âlâ kesr-i şân-ı bülend-unvân-ı vezâret olan esîrlik şâibesinden mücânebet ve bâ‘is-i nedâmet-i âkıbetden bizler serdâr-ı ekremimizi sıyânet ideriz. Ve Hotin kal‘ası mukaddem dâhil-i mülk-i Devlet-i Aliyye olalı bir iki def‘a egerçi dest-i küffâra giriftâr olmuş idi yine halâs oldu. Terk olunduğı sûretde karîben gayret-i dîn-i Ahmedî ve mu‘cize-i bâhire-i Muhammedî sallallâhu aleyhi vesellem ve himmet-i pâdişâh-ı kerem-i mu‘tâd ile inşâallâh yine istirdâd olunur*” deyü hatm-i kelâmlarından sadriazâm hazretleri etrâfına nazar buyurdıklarında, firâr üzere üç yüz mikdârı aceze-i müslimîn manzûru olmağın rikkat ü giryân ile kal‘a-i mezbûreyi emânet[en] mâlikü’l-mülk olan Cenâb-ı Kirdgâr’a havâle buyurup nâçâr¹²⁸ firâr iden askerin verâsından Han Tepesi’ne hareket buyurdılar. Rivâyet olunurki; yevm-i mezbûrede hân hazretlerine on yedi def‘a kendülere himyây-ı kudret olmak üzere da‘vet buyurup, her birinde birer mahalde bulunup bast-ı makâle-i ma‘zeret buyur[d]ukları sadriazâm hazretlerine bâ‘is-i infî‘âl ü kudûret ve bâdî-i gubâr-ı iğbirâr-ı tabî‘atları oldu.

¹²⁸ Nûshada “tâcar” şeklinde yazılmıştır.

Nasb-ı Kethudâ-yı Yeniçeriyân Süleyman Ağa

Kul Kethudâsı Ebûbekir Ağa şehîden vafât itmeğîn, mahlûl olan mansıbı sâbıkâ kul kethudâsı olup, sefer zuhûrundan berü Hotin kal'asında muhafazaya me'mûr olan Süleyman Ağa'nın her vechile isti'dâd ü liyâkatı ma'lûm-ı âsafî [olmağla] mâh-ı merkûmun evâhırında kul kethudâlığı ihsân ile şâdân olundu.

Vefât-ı Sadr-ı Rûm-ı Esbak Osman Efendi

İki def'a sadâret-i Rûm'a sâye-endâz merûm olan Ebûbekir Efendizâde Osman Efendi birkaç eyyâm hasta ve illet-i şeyhûhet ile miyân-ı tâkatı şikest olup mâh-ı Cumâdelâhıre'nin yirmi beşinci günü irtihâl ve sadr-ı cinâna intikâl idüp, namâzı câmi'-i Sultân Hânî'de edâdan sonra ol havâlîde cedd-i mâderi olan Şeyhülislâm Bahâyî Efendi mezâristânında vâlidleri cenbinde defn ü türbet olundılar. Merhûm-ı mûmâ-ileyh *efâdallâhu seccâle rahmetehu ve aleyhi* hazretleri bin yüz on yedi senesi hılâlinde vefât iden sadr-ı âlî-kadr-ı Anadolu Ebûbekir Efendi'nin mahdûm-ı sâni ve Şeyhülislâm-ı esbak Ahmed Efendi merhûmun aḡ-ı mûkerrem-i zî-şânı olup ulemâ-i asırından tahsîl-i ulûma bezl-i makdûr ile vâsıl-ı ser-menzil-i kemâl ve bin (15/a) yüz yirmi altı senesi hılâlinde Şeyhülislâm Mahmud Efendi'nin imtihanında zer-i hâlîsü'l-ayâr zât-ı celîlül'l mikdârı sayrafi-i nukûd-ı ehliyet miyânında şâyân-ı i'tibâr olmağın, medrese-i hâric ile dâhil-i müderrisîn-i kirâm ve refte refte medâris-i Süleymâniye'den biriyle tarîk-ı tedrîsi itmâm ve mansıb-ı mahrec ile makzi'l-merâm ve Bursa müvelliyeti ve Mekke-i Mûkerreme pâyeleriyle ikrâm olunmuş idi. Bin yüz altmış iki senesi şevvâlinin on sekizinci günü Çelebizâde İsmail Âsım Efendi yerine hükûmet-i Dâru's-saltana ile şân ve unvân pür-tumturâk u tantana olup, sene-i muayyeneyi tekmîl ve bin yüz yetmiş senesi Zi'lka'de'sinin beşinci günü Anadolu pâyesiyle sâniyen iki aydan ziyâde Hükûmet-i İstanbul ile tebcîl ve yetmiş bir senesi hılâlinde tahkîk-ı pâye ile sadr-ı Anadolu'ya sâye-endâz ve yetmiş dört senesi Şevvâl'inde Mirzâzâde Efendi yerine sadr-ı Rûmili ile miyâne-i ulemâda mûmtâz yetmiş sekiz Rebî'ulevvel'i ibtidâsında sadâret-i mezkûreyi tekerrürde selef-i bâhirü's-şereflerin ta'kîb ile ser-efrâz olup tekmîl-i müddet ile ma'zûl ve du'a-i devâm-ı Devlet-i Aliyye'ye meşgûl iken, ânifen tahrîr olunduğı üzere mesned-i bekâyâ vusûl eyledi. Mevlânâyı mûmâ-ileyh ulûm-ı arabiyyede yektâ-rev meydân-ı tahkîk ü hayâl ve bi-tahsîs arsa-i kelâm ve fıkıhda vâsıl-ı ser-menzil-i kemâl,

sâhib-i enfüs ü ülfet ve hükûmetlerinde iffet üsalâbetle mukayyedbîr zât-ı huçeste hısâl olup Çelebi Osman Efendi dinmekle ma'rûf ve Şeyhülislâm es-Seyyid Feyzullâh Efendi dâiresine karâbet-i sıhriyyet hasebiyle Şeyhülislâm es-Seyyid Mustafa Efendi'nin zamân-ı fetvâlarında hidmet-i teftîş ile me'mûr olmağın, Müfettiş Osman Efendi dinmekle dahi mevsûf idiler.¹²⁹

İhsân-ı Vezâret ve Tevcîh-i Eyâlet-i Rûm be-İvaz Paşazâde Halil Bey¹³⁰

Sudûr-ı ahd-i Sultân Mahmud Hânî'den vezîr-i dilîr merhûm Gâzi İvaz Mehmed Paşa'nın necl-i necîb-i celâdet-mendi dergâh-ı âlî kapucubaşlarından el-Hâc Halil Beyefendi hazretleri miyâne-i ricâl-i Devlet-i Aliyye'de efkâr-ı ebkâr-ı sâibe ile mümtâz ve bulunduğu manâsıb-ı refî'ada iffet ü istikâmet ile memdûh u serfirâz olup vücûhla şâyeste-i merâtib-i aliyye oldığı ma'lûm-ı hazret-ipâdişâh-ı bende-nevvâz olmağın mâh-ı Cumâdelâhire'nin dördüncü günü rütbe-i vâlâ-yı vezâret ile terfî-i kadr u şâna ve Rûmili eyâleti tevcih u ihsâniyle bülend-unvân kılındı.

Nehzat-ı¹³¹ Serdâr-ı Ekrem ez¹³²-Hân Tepesi be-Cânib-i Babadağı

Serdâr-ı Ekrem Ali Paşa Hazretleri Hân Tepesi didikleri mahalle nüzûl ve birkaç [gün] râhta meşgûl oldıktan sonra mûcib-i ikâmet olur bir hâlet kalmayup mevsim-i şitâ dahi duhûl etmeğın, evâil-i Recebül-müreccebde mahall-i merkûmdan nehzat ve Babadağı kazâsında nizâm-ı şitâ rû'yet olunmak üzere ordu-yı hümâyûn ile hareket olundu. (15/b)

¹²⁹

İhsân-ı Vezâret-i be-İvaz Paşazâde Halil Bey

Sudûr-ı kirâm-ı Devlet-i Mahmud Hânî'den olup âzim-i livâ-i bekâ olan İvaz el-Hâc Mehmed Paşa'nın mahdûm-ı cemîl-i celîli Halil Beyefendi miyâne-i erkân-ı güzînde servet ü şân ve ta'addüd-i manâsıb-ı dîvân ile beyne'l-emsâl ve'l-akrân fetânet ü zekâvet ve salâbet ü şecâ'at ile müşârun bi'l-benân olmağın vezâret ile terfî-i kadr ü menzilet ve tevsî-i dâire-i izz ü haşmetleri biraz eyyâmıdan berü tahmîn-i tab'-ı pâdişâh-ı sâhib-i inâyet olmağla evâhır-ı mâh-ı mezbûrda ihsân-ı vezâret ile dil-şâd ve mesrûr ve mu'asker-i hümâyûna me'mûr buyurdılar. (Müellif tarafından bu kısmın üzeri çizilmiştir 15/a)

¹³⁰ Bu kısım vr. 15/a sayfa kenarında yazılmıştır.

¹³¹ Nûshada "nehsat" şeklinde yazılmıştır.

¹³² Nûshada sehven "be-Hân" şeklinde yazılmıştır.

İhsân-ı Vezâret-i be-mirimîrân Râtib Ahmed Paşazâde Mehemmed Paşa

Bin yüz kırk üçsenesi evâhırında nâil-i hâtem-i sadâret olan vezîr-i dilîr Osman Paşa'nın mahdûm-ı mahmedet-semîri merhûm Vezîr Râtib Ahmed Paşa'nın necl-i necîb-i mihteri ümerâ-i kirâmdan Mehemmed Paşa'nın rüşd ü zekâveti ma'lûm-ı âsafi olmağın, vezâret-i celîle ihsân ve reşk-endâz-ı akrân buyurdılar.

İhrâc-ı Surre-i Hümâyûn

Resm-i kadîme-i Devlet-i Aliyye üzere mâh-ı Recebü'l-ferd'in on ikinci gün[ü] Surre-i Hümâyûn-ı inâyet-makrûn ihrâc olunup, emîn-i surreye teslîm ve saray-ı hümâyûndan birkaç gün mahall-i karâr olan Üsküdar'a vusûlüne değin yemîn ü yesârda olan züvvârın manzûru oldıkda bükâ ve rikkat ile du'a-yı pâdişâh-ı enâma müdâvemet buyurdılar.

İhsân-ı Vezâret be-Sârım İbrahim Paşa Defterdârî-i Şıkk-ı Evvel Sabıkâ

Sâbıkâ defterdâr-ı şıkk-ı evvel ve beyne'l-emsâl akl ü irfân-ı miyâne-i akrânda bî-bedel Sârım İbrahim Efendi istihdâm olundığı hidmet-i celîlede istikâmeti ve rütbe-i âliye-i vezâreti her vech ile liyâkati olduğu ma'lûm-ı inâyet-i pâdişâh-ı mekârim-güster ve meczûm-ı şehinşâh-ı atûfet-perver olmağın, evâsıt-ı mâh-ı Recebü'l-ferd de vezâret ile tebcîl ü tevkîr ve Ruscuk kazâsı muhâfazasıyla tesyîr olundılar.

Nefy-i Mektûbî-i Sadr-ı Âlî Feyzi Süleyman Efendi

Mektûbî-i Sadr-ı Âlî Feyzi Süleyman Efendi'ye sadriazâm hazretleri ba'z-ı maddede muğberr-i hâtır ve iğbirâr-ı derûnı zâhir olmağın, mâh-ı merkûmda Eğridere kazâsına nefy ü iclâ ve makâmlarıyla tezkire-i sâni ve nüvîsende-i ahkâm-ı sultânî Reis Mustafa Efendizâde Abdürrezzâk Efendi memnûn u kâmerâ ve anların dahi makâmı olan tezkire-i sâni mansıb-ı celîlü'l-unvânı Abdi Efendi yeğeni Mustafa Efendi'nin bâdî-i rif'at u şânı oldu.

Vefât-ı Muhâfız-ı Bender Ali Paşa ve Nasb-ı Mustafa Paşa

Bender Muhâfızı Kel Ahmed Paşazâde Vezîr Ali Paşa'nın Bendergâh-ı fenâdan livâ-i bekâya irtihâli haberi gurre-i Şa'bânü'l-mu'azzam'da ordu-yı hümâyûna vâsıl olmağın, merhûm Vezîr Yazıcızâde İbrahim Paşa'nın mahdûm-ı hayrû'l-halefi hâlâ Kethûda-i Sadriazâm Mustafa Beyefendi'ye vezâret ile muhâfaza-i mezkûre mûmâ-ileyhin uhde-i liyâkatına ihâle olunmağın, mahlûl olan kethudâ-i sadr-ı âlî mansıbı Ruznâme-i evvel Resmî Ahmed Efendi'ye inâyet olundu. Merhûm-ı mûmâ-ileyh gonca-i ser-sebz-i vezâret olan Kel Ahmed Paşa'nın verd-i ra'nâsı ya'ni mahdûm-ı güzîn-i zîbâsı olup hâher-i pâdişâh-ı mekârim-i mu'tâd¹³³ sultân hazretlerinin kerîme-i mûkerremelerin (16/a) tezevvüc ve ikbâl-i izz ü iclâli tervîc bulup, vezâret ile nice eyâlete vâli ve Rûmili ve kapudân-ı deryâ gibi mansıblarıyla beyne'l-vüzerâ kadri âlî rindâne-meşreb sâhib-i tabi'at bir vezîr-i zî-haşmet idi.

İhsân-ı Vezâret ve Ta'yîn-i Muhâfaza-i Bender be-Hazinedâr Ali Paşa

Özi muhâfazasında bir vezîr-i dilîr-i sâhib-i tedbîrin bulunması mukteziyâtdan olmağla, tedbîr-i akl ü firâset ile ma'rûf ve şecâ'at-ı Rüstemâne ile mevsûf olup, vüzerânın âlî mikdârı merhûm Çeteci Abdullah Paşa'nın hazînedârı olan ümerâdan Ali Paşa'nın hakkında âfitâb-ı himmet-i âsafîlem'a-nisâr ve rütbe-i celîle-i vezâret ihsân buyurup Özi kal'ası muhâfazasıyla kâm-kâr buyurdılar.

Duhûl-ı Asâkir-i İslâm ve Serdâr-ı -Ekrem be-Meştâ-yı Babadağ

Serdâr-ı Ekrem Ali Paşa hazretleri serhadd-i mansûre nizâmını rû'yet ve rûz-ı kasım duhûlünden sonra birkaç gün dahi ikâmet buyurup, şiddet-i şitâ zuhuruyla evvel-bahârda yine ordu-yı hümâyûna mülhak ve mülâkî olmak üzere asâkir-i mansûreye izin ve ruhsat vormeleriyle bi'l-cümle erkân ve ocak ricâliyle Babadağı kazâsında tertîb ve âmâde olan hânelere duhûl ve kûşe-nişîn-i mesken-i hamûl oldılar.

¹³³ Nûshada boşluk var.

Azl-i Ali Paşa ve Sadâret-i Halil Paşa

Sadriazâm ve Serdâr-ı Ekrem Ali Paşa hazretleri nâil-i hâtem-i sadâret olduğu esnâda dânyân-ı Devlet-i Aliyye'nin bu senelik serhadd-i İslâmiyye'nin malzeme-i umûrunu tertîb ve evvel-bahârda cedîd ve zinde asker ile ba'de'l-müşâvere memâlik-i küffâra îsâl-i hasâret ve ordu-yı hümâyûna küllî metânet ile ahz-ı intikâma mübâderet olunub, inşallâhu'r-Rahmân adû-yı dîn ü devlete gereği gibi hüsrân u mezellet nâsîb olur. Mevcûd olan asâkir-i İslâm terk-i âsâyiş-i ârâm ile bî-tab ve her biridâr u diyârlarına birer takrîb şitâb üzere olduğu reftârlarından ma'lûm u âşikâr ve hengâm-ı şitâ takarrüb itmekle böyle bî-vakt kârzârın vehâmet-i âkıbetinden ihtizâr ve küffâr-ı hâksâr tarafından bahâra dek mütâreke ceng ü cidâl ve mevsim-i kârzâra değin tarafeynâsûde hâl olmak üzere istid'âsına istihkâm virerek müsâ'ade ve irsâl eyledikleri elçiye dahi ba'z-ı kelâm-ı dil-firîb ile i'âde olunmak muktezâ-yı hâl [ü] vakte nisbet evlâ ve enseb olduğu takrîr ü tedbîrlerine serdâr-ı ekrem hazretleri egerçi tahsîn buyurmuşlar idi. Lâkin

Mısra'

Olacak elbet olur çâre nedir ?

Nesir: meâlince ba'z-ı sâde-dil ve umûr-ı seferiyyeden gâfil hod bahâdır kimesnelerin henüz nâil-i hâtem-i sadâret olmaksızın ser'askerliğiniz eyyâmında kal'ayı (16/b) muhâsara üzere iken bîm-i satvet-i dilîrânenizle firâr ve verâ-yı sahrâ-yı İzvanca'da havf-ı cân ile karâr ve bir vechile hücum-ı asâkir-i gayet-rüsûma mukâvemetleri olmadığı takrîb-i kış bahânesiyle mütâreke recâlarından âşikâr ve ancak hîle vü hud'a ile eyyâm-ı fursatı imrâr ve kendülere metânet virüb bî-vakthücûma bezl-i iktidârları dürûğ-ı hile-âmiz kelâmlarından ma'lûm ve meczûm olmağın,

Mısra'

Her zaman dest-i dile dâmen-i fursat girmez

Nesir: müfâdınca taraf-ı küffâra şîrâne hücum ve ceng ü cidâl ile uğûr-ı âsaf-ı gayûrda bezl-i nakdîne-i cân niyyet iderek düşmen-i din ü devletden kemâl-i

mertebe ahz-ı intikâm olunmak üzere tertîb olunan tedbîr-i tab'-ı âsafî mâil ve gurûr u nahvet ile mübâderet-i kâr-zârdan hezîmet hâsıl ve Hotin gibi bir kal'a-i vesî'a dest-i telvîs-i küffâra dâhil olalı tab'-ı hümâyûn-ı kerâmet-makrûn-ı pâdişâhî pür-iğbirâr ve sadâret-i uzmâya zâten ve zamânen lâayık u sezâ-vâr olduğı meczûm-ı derûn-ı şehinşâh-ı gayret-medâr olan sadr-ı esbak İvaz Mehmed Paşa merhûmun mahdûm-ı mihteri ve ânifen tahrîr olunduğı üzere rûtbe-i aliyye-i vezâret ile savb-ı mu'asker-i hümâyûna ba's ü tesyîr olunan Halil Paşa hazretlerinin hakkında deryâ-yı inâyet-i sultânî mutalâtım¹³⁴ olmağın dergâh-ı mu'alla kapucıbaşlarından Çerkes Mehmed Bey yediyle mûmâ-ileyh Ali Paşa yediyle [mühter-i hümâyûn] ahz u istirdâd ve Hacıoğlupazarı kazâsı merhalesinde azîmet üzere iken müşârûn-ileyh Halil Paşa hazretlerine mâh-ı Şa'bânü'l-mu'azzam'ın on yedinci günü inâyet olunmağın ber-murâd kılınup, meştây-ı Babadağı'na şeref-bahş-ı vusûllerine değin Yeniçeri Ağası Vezîr Süleyman Paşa umûr-ı askeriyyeyi rûyet-i ta'yîn-i âsafî ile me'mûr kılındı.

Vusûl-i Sadriazâm be-Meştâ-yı Babadağı

Sadriazâm Halil Paşa Hacıoğlupazarı kazâsında nâil-i inâyet-i pâdişâh-ı merâhim-güster ve mühter-i hümâyûn ile câlis-i mesned-i peder olduklarından sonra meştâ-yı mu'asker-i İslâm'a azîmet ve istikbâllerine hâzır olan erkân-ı Devlet-i Aliyye'ye ve ecnâs-ı askeriyyenin hâtırlarına ber-nehc-i kâide-i kadîme ikrâm ü ri'âyet mâh-ı mezbûrun yirmi ikinci günü kazâ-i mezbûrda âmâde olunan hâneye yümn ü ikbâl ile şeref-bahş-ı ikâmet buyurdılar.

Azl-i Ağa-yı Yeniçeriyân Süleyman Paşa ve Nasb-ı Mehmed Paşa

Yeniçeri Ağası Vezîr İbriş Süleyman Paşa mukaddemâ kul kethudâsı iken yeniçeri ağasına havsala-i tahammûlden ziyâde izhâr-ı vakâr u nahvetitmekle der-ümmîd ve me'mûlden dûr ve Bender ağalığıyla mahzûl ve mechûr olmuşiken bâlâda nigâşte-i harîr-i tahrîr olduğı üzere yeniçeri ağalığı ve rûtbe-i âliye-i vezâret ile ordu-yı hümâyûn kâimmakâmlığı gibi manâsıb-ı âlû'l-âle âğuş-keşâ-yı ikbâl oldıkda kendüden matlûb ve me'mûl (17/a) olan hidmet-i celîle

¹³⁴ Nûshada "musalâtım" şeklinde yazılmıştır.

ber-vefk-i murâd zuhûr itmediğinden mâ'adâ, karîb u ba'îd sefer ârzûsıyla dâr u diyârlarından fevka'l-me'mûl güzîde asker ile azîmet ü hâlince her biri alay gösterüp ordu-yı hümâyûna vâsıl olan serdengeçdi vesâir esnâf askeri ağalarına alâ-merâtibihim kâ'ideleri üzere tevkîr-i vefîr ve zümre-i hizb u cihâdı tevkîr ü teksîrinde sa'y-i dil-pezîr-i ahsen-i tedbîr iken tedârük ve teslîminden âciz rütbe-i tahammûlden ziyâde taleb-i cevâiz ile gayret-keşân-ı mucâhidîni dil-gîr ve câizeleri tekâmîl olunmadıkca tashîh alemlerin küşâd etdirmemek gibi teklîf-i mâ-lâ-yutâk ile tekdîr itmeğîn, ekserî bî-ser ü sâ mân perîşân olmağîn Hotin kal'ası imdâdına me'mûren serdengeçdi nâmiyle tahrîr ve irsâl eylediği Bender ve Kili kazâlarında ticâret ile mukîm Alâiyye ve Lâz tâifesi nim-i râhdân firâr ve ric'atları karîn-i iştihâr ve paşa-yı mûmâ-ileyh fi'l-cümle nisâb-ı dâniş ü zekâdan mâyedâr iken tama' ve denâet ve kibr ü nahvet ile şöhret-şî'âr olmağîn, evâhır-ı mâh-ı merkûmda Hanya muhâfazasıyla ağalık mesnedinden ma'zûl ve makâmlarıyla on sene mukaddem yeniçeri ağası olup rütbe-i vezâretle mahrûse-i Vidin muhâfızı olan Vezîr Kapukıran Mehemed Paşa'ya sâniyen inâyet ü ihsân olunmağîn, nâil-i me'mûl kılındı.

Vefât-ı Arif Süleyman Efendi Emîn-i Defter-i Hâkânî

Evâhır-ı mâh-ı merkûmda Defter-i Hâkânî Arif Süleyman Efendi meştâ-yı mezbûrda hatm-i defter-i i'mâr ile azm-i dârü'l-karâr itmeğîn emânet-i defter-i hâkânî ile Veliyyüddîn Efendi kâm-kâr olundu. Merhûm-ı mûmâ-ileyhser-firâz-ı vûzerâ Amucazâde Hüseyin Paşa'nın mühürdârı ve sudûr-ı Sultân Ahmed Hânî'den merhûm Mehemed Paşa'nın kethudâ-yı celîlü'l-mikdârı olup mirâhûr-ı kebîr-i şehriyârî iken, bin yüz otuz sekiz senesi Zilhicce-i şerîfesi'nin dokuzuncu günü âzim-i mansıb-ı bekâ olan Bosnavî Hasan Ağa'nın necl-i necîb-i pür-şerefi ve mahdûm-ı güzîn-i hayrû'l-halefi olup evâil-i hâlinde tahsîl-i ilm üma'ârifebezl-i vücûd ile zirve-i a'lâ-yı irfâna su'ûd idüp birâz müddet Köprülüzâde tarafıyla germ-i ülfet ve si'âye-i himmetleriyle vücûh-ı hâcegân-ı dîvâna duhülle hamyâze-i merâmına mukârenet hâsıl itmişidi. Kapudan Süleyman Paşa'nın dîvân kitâbetiyle sûy-ı dil-cûy-ı âmâle bâd-bân-gûşâ-yı müsâra'at ve

Mısra‘

Rûzgâr atdı bir diyâra dahi

Nesir: müfâdıncı sevâhil-i Bahr-ı Sefîd’i seyr ü seyâhat iderek nev‘amâ müsâ‘ade-i rûzgâr-ı âşikâr olmuşiken, paşa-yı mezkûrun azliyle fûlk-i murâdı merbût-ı limân-ı karâr olmuşıdi. Ba‘dehu bir müddet tezkire-i sâni ve ânifen tahrîr olunduğı üzere emîn-i defter-i hâkânî ve mahsûd-ı hâcegân-ı dîvân-ı sultânî olmuşlar idi. Mûmâ-ileyh ulûm-ı Arabiyye ve Fârisiyye’de mümtâz-ı emsâl ve husûsa şî‘r ü inşâda nâil-i mertebe-i kemâl (17/b) olup îcâd-ı ma‘nâya iktidârı âşikâr bir şâ‘ir-i pâkize-i güftâr ve manzûme-i edeb ü irfân olan zât-ı huçeste-i simâtları beyne’l-akrân sutûr-ı dîvân-ı erkânda ma‘ârif-i gûnâ-gûn ile bir mısra‘-ı mevzûn ve hüsn-i hatt-ı nesih ve sülûsde amm-i kirâmîleri Kapuağası Kâtibi İsmail Efendi’den vaz‘-ı lafza-i ketebe me’zûn ârif ü pesend-i âlem veâsâr-ı ma‘ârif intişârları olan “Nazîre-i Hilye-i Hâkânî” ve manzûm “Regâibiyye” ve müretteb divân-ı mezâmin-unvânı miyâne-i hüner-verânda müsellemler tarîkat-ı aliyye-i sûfiyyeden münîb ve sâlik ser-rişte-i tezkiye-i nefse mâlik bir merd-i celîlü’l-mikdâr idi. Bir rûz-ı hılâl-i mefâkehede bu gûne sükker-rîz tabakça-i güftâr oldılar ki “Nazîre-i Hilye-i Hâkânî” itmâmı esnâsında kûşemde bir veca‘-ı cân-güdâz zuhûrî terk-i râhat u huzûr ve çâre-sâz-ı liyâne olduğımız etibbâ-i zamâne izhâr-ı acz ü fütûr itmeleriyle, “*Âyâ hilye-i celîle-i nazmımızda sehv ü hatâmı vâki‘ olmuşdır ?*” deyü sarf-ı nigâh-ı dikkat olundukda gûş-ı sa‘âdet-mengûş-ı Nebevî aleyhi’s-selâm medhinde gaflet olunmağın derhâl mübâderet ve tekmîli esnâsında veca‘-ı mezkûr ol ânda sükûn ve hâsıl olan sudâ‘ ruhâniyyet-i Resûl-i kibriyâ ile indifâ‘ olmağın, bâ‘is-i âsâyiş ü râhat olmuşıdi deyü nakl ü rivâyet buyururlar idi. Rahmetullâhi aleyh.

Sâl-i irtihâllerine bu fakîr-i şikest hâlin hâme-i perîşân makâlından zuhûr iden lafzan ve ma‘nen târîh-i tâm bu mecelle-i celîleye sebt ve irkâm kılınmağa sezâ olmağın, tahrîr ü inşâ olındı.

Târîh

Eyledi Arîf Süleyman Beyefendi irtihâl & Hâcegânın ârifî esrâr-ı ilmin vâkıfı
Lafzan ve ma‘nen didim târîh-i fevtin Râmizâ & Gitdi bin yüz seksen üç de âh
zamanın Ârifî

1183

Vusûl-ı Donanma-yı Hümâyûn be-Âsitâne-i Sa‘âdet-i Aliyye

Evâhır-ı mâh-ı merkûmda Kapudân-ı Deryâ Vezîr İbrahim Paşa hazretleri me’mûr oldukları üzere Azak boğazı ve sevâhil-i Bahr-i Siyâh’i su-be-su hıfz u hırâset ve îfây-ı hidmet ile avdete izn ü icâzet virilmeğın, bi’l-cümle donanma-yı hümâyûn ile bâd-bân-ı güşây-ı avdet ü ric‘at ve sâlimen Tersâne-i âmireye vusûlle vaz‘-ı lenger-i ikâmet olundu.

Vefât-ı Sadr-ı Rûm Paşmakcızâde, Nasb-ı Şerîfzâde Efendi

Bi’l-fi‘l Rûmili Kâdıaskeri Paşmakcızâde es-Seyyid Mehmed Efendi hazretleri mâh-ı Ramazânü’l-mübârekin on beşinci günü kâ‘ide-i Devlet-i Aliyye üzere bi’l-cümle ulemâ-i izâm ve erkân-ı Devlet-i bâhirü’l-ihirâm ile Hırka-i Şerîfe-i celîle ziyâretle kesb-i şeref-i tâm idüp avdet ve da‘vet buyurdıkları küttâb mahfel-i şer‘ıyyâta bezl-i ni‘met ve hılâl-i iftarda izhâr-ı hande-i beşâset idüp, bu fakîr-i câmiü’l-hurûf saff-ı beste-i mahfel-i kitâbet oldığım ketebe-i celîlenin kibâriyle dâhil-i sofrâ-i ni‘metleri olup, esnâ-i ta‘âmda, “*Ramiz Efendi sebkat iden (18/a) dîvânımızda nâil olduğın kazânın menâfi‘i ancak tahsîl-i te‘ab u cefâ olduğı ma‘lûmumuz olup, lâkin hengâm-ı izzile karîb bir mansıb alü’l-âle nakl ü tahvîl ile tebcîl olunursunuz*” deyü hitâb ve şerbet-i şîrîn-güvâr-ı va‘d ile beyne’l-emsâl neş’e-yâb buyurmuşlar idi. Leyle-i mezbûrenin vakt-i imsâkinde isâbet-i sekte ile füc’eten intikâl ve ravza-i rıdvâna irtihâl buyurup debdebe-i ihtîşâmı mânend-i hâb [u] hayâl bir ânda perîşân ve cism-i nâzikleri Edirne kapısı hâricinde cedd-i emcedleri Şeyhülislam es-Seyyid Ali Efendi merhûmun civârında âsûde-i lahd-ı nihân olmağın,

Beyit

Ehl-i meyyit giryede küttâb-ı kısmethandede & Cânsitânın verdiği ma‘cûn dû-hâsiyetlüdür

Nesir: müfâdıncâ münhal olan sadâret-i Rûm ve Anadolu ma‘zullerinin akdemi Şerîfzâde es-Seyyid Mehmed Efendi hazretlerine tevcîh ü inâyet ve huzûr-ı kâimmakâmîde ilbâs-ı ferve-i semmûr-ı cihân-kıymet olunmağla nâil-i murâd u merdüm oldılar. Merhûm-ı mûmâ-ileyh Şeyhülislâm Paşmakcızâde es-Seyyid Abdullah Efendi’nin mahdûm-ı kirâmı ve zinde-dâr-ı nâm-ı nâmîleri olup, bin yüz

otuz dokuz senesi hılâlinde nâil-i medrese-i hâric ve refte refte Diyarbekir mevleviyyetine âric olmağın, dâhil-i mevâlî-i izâm ve bin yüz altmış iki Rebî‘ulâhır’ında Şâm-ı cennet-meşâm hükûmetiyle nâilü’l-merâm ve altmış altı Rebiülâhır’ında Mekke-i Mükerreme ve yetmiş bir Muharrem’inde İstanbul pâyeleriyle be-kâm ve bin yüz yetmiş dokuz senesi Muharrem’inin yirmi yedinci günü Muhsinzâde Ahmed Efendi yerine sadr-ı Anadoluyla bülend-kadr olup, bâlâda tahrîr olunduğı üzere bin yüz seksen üç Cumâdelâhire’si gurreinde Mîrzâzâde Efendi hazretleri sâliseleri yerine sadr-ı Rûm’a revnak-bahşâ ve üç buçuk hükûmet ile âzim-i mesned-i bekâ oldılar. Mûmâ-ileyh *sadran an-sadrâ* evlâd-ı kibâr-ı ulemâdan sükûnet ve vakâr ile şöhret-şi‘âr ve tevcîhât-ı pesen-dîde-i sığâr u kibâr bir zât-ı celîlü’l-mikdâr idi.

Vukû‘-ı Ba‘z-ı Tevcîhât-ı Mu‘asker-i Hümâyûn

Serdâr-ı Ekrem Halil Paşa hazretleri ordu-yı hümâyûnda mevcûd olup itmâm-ı müddet-i mu‘ayyene iden ricâl-i Devlet-i Aliyye miyânında tevcîhât-ı murâd-ı Âsafnihâdîleri olmağın, mâh-ı Şevvâlü’l-mükerrerem’in yedinci günü meştâ-yı Babadağ’ında ibkâsı lâzım olan ehl-i manâsıbı makâmlarında takrîr ve Kethudâ-yı Sadr-ı âlî Resmi Ahmed Efendi ve çavuşbaşı Yüsrî Ahmed Efendi azl ve mesned-i bâlâlarına Defterdâr Hıfzı İbrahim Efendi ve Arabkîri İbrahim Bey vâsıl olunmağla, Haremeyn Muhâsebesi Nuri Beyefendi’ye¹³⁵ tevkîr olup defterdarlık mansıb-ı celîli ile Mektûbî İsmet Ali Efendi tebcîl ve Yüsrî Ahmed Efendi’nin şems-i tâlî’i ruznâmçe-i evvel mansıbı kevkebine tahvîl idüp tezkire-i mâliye Hâlisazâde Ali Efendi azlinden Küçük Hüseyin Ağa damadı Mustafa Efendi’ye ve Mukâbele-i piyâde Süleyman Efendi ve Sipâh kitâbeti Süleyman Penâh Efendi’ye ve silâhdâr ağalığı Haseki Mustafa Ağa azlinden Çerkes Mehmed Bey’e bâşbâkı kullığı Divitdâr Mehmed Paşazâde Abdi Bey’e ve cizye bâkı kulluğı **(18/b)** Karakulak Abdi Ağa’ya tevcîh ü i’tâ ve sâir manâsıb-ı celîle sâhibleri makâmlarında ibkâ olundılar.

¹³⁵ Altı çizili kısım vr.18/a sayfa kenarında yazılıdır.

Vefât-ı Hezârfen Mustafa Ağa Sertopcuynân ve Nasb-ı Tâhir Ağa'yı be-Cây-ı vey Mâh-ı Zilka'deti's-şerîfenin evâilinde Topcubaşı Hezârfen Mustafa Ağa terk-i hayât-ı müste'âr ve azm-i dârü'l-karâr eyleyüp topcubaşılık ile ocağı ricâlinden Mehemed Tahir Ağa kâm-kâr kılındı

Azl-i Hân-ı Kırım Devlet Giray ve Nasb-ı Kaplan Giray bin Selim Giray

Kırım hânı Devlet Giray Hân'ın Hotin muhârebesinde asâkir-i İslâma adem-i imdâd u i'âneti ve fermân-ı sadrıazâma itâ'at itmeyüp muhâlefeti ve bî-çâre Ali Paşa'nın “İşte hân hazretleri hâzır u âmâde otuz binden ziyâde asker-i Tatar-ı adû-şikâr ile geliyor” deyü takvîyet ve ol vecihle asâkir-i İslâm'a gayret virüb her çendki hân-ı mezkûrî da'vet ve taleb-i i'âneti kâide-mend olmayup, “Kırım muhâfazaya muhtâcdır” diyerek avdet ü ric'ati ve bilâ-muzâyaka firâr ve öyle vakt-i muzâyaka da cân u bâş ile ugûr-ı dîn ü devletde mevcûd olan asâkir-i Tatar ile arz-ı bâzû-yı iktidâr itmek lâzım iken, terk-i âr ile firârı ma'lûm-ı mücâhidîn-i gayret-şî'âr ve ümmîd-i imdâd ile pây ber-karâr olan cünd-i mansûrun hezîmet ü idbârına medâr olduğu ilkâ-yı sem'-ı hümayûn-ı pâdişâh-ı rub'-ı meskûn olmağın, azl olunup yerine celâdet ile karîn-i iştihâr olan Kaplan Giray ibn-i Selim Giray Hân'a tefvîz ü ihâle olmak üzere Serdâr-ı Ekrem Halil Paşa hazretlerine havâle olunmağın mûmâ-ileyh meştâ-yı Babadağ'ına da'vet ve resm-i kadîm-i Devlet-i Aliyye üzere edây-ı merâsim-i istikbâl ve ri'âyet olunup mâh-ı Zi'lka'de'nin on yedinci günü Kırım hânlarına mahsûs olan ferve-i semmûr ve mücevher âlât-ı hânî ilbâs u inâyet ile Kırım Hânlığı tevcîh olunmağla mesrûr ve evvel-bahârda mükemmel asâkir-i Tatar ile ordu-yı hümayûna mülhak ve mülâki olmak üzere me'mûr olup ma'zûl olan Devlet Giray Hân çiftliğinde kûşe-gîr-i inzivâ vü hamûl olmak üzere mevsûl olundu.

İrtihâl-i Şeyhülslâm Pîrîzâde Osman Efendi ve Nasb-ı Mîrzâzâde es-Seyyid

Mehemed Sa'id Efendi

Şeyhülslâm ve Müftî'l-enâm Pîrîzâde Osman Efendi hazretleri müddet-i medîdeden berü mübtelâ olduğu za'f-ı vücûd ve illet-i mizâc giderek pezir-rûfte-i devâ vü ilâc olmamağla mâh-ı Zilhicceti's-şerîfe'nin beşinci günü *irci'î ilâ rabbiki râziyete'm-*

*merziyyeh*¹³⁶ fermân-ı vâcibü'l-ımtisâline itâ'atde isti'câl ve âgûş-keşâ-yı âmâlleri olan sadr-ı nâ-mihr-bân ve dehr-i bî-bakâdan kat'-ı peyvend-i alâka ve mahabbet ile îd-gâh-ı ervâha irtihâl buyurup, salât-ı cenâzeleri edâdan sonra na's-ı sa'âdetleri âmâde olan Aksaray kurbünde Murad Paşa Câmi'i sâhasında vedî'a-i künc-i mezâr ve ol defîne-i ilm ü kemâl mahall-i merkûmda defn ü ıkbâr olundu. **(19/a)** Mahlûl olan mesned-i celîl-i fetvâ üç def'a Sadr-ı Rûm'dan ma'zûl reîs-i ulemâ-yı fuhûl olan Mîrzâzâde es-Seyyid Said Efendi hazretlerine irsâl-i ferve-i beyzâ-yı fetvâ olunup nâil-i me'mûl oldılar. Merhûm-ı müşârün-ileyh *efâzallâhu zülâle rahmetehû ve aleyh* asr-ı Sultân Ahmed ve Mahmud hânîde imâm-ı şehinşâh-ı enâm ve ba'dehu şeyhülislâm olan ulemânın fazîlet-mendi merhûm ve mağfûr Pîrîzâde Mehemmed Sâhib Efendi'nin necl-i necîb-i pür-şerefi ve mahdûm-ı edîb-i hayrî'l- halefi olup nisâb-ı sinn-i temyîz ile kâm-yâb oldukda vâlid-i mâcidlerinden ve emsâli ulemâdan tekmîl-i fûnûn-ı ilmiyyede bezl-i vücûd ve iktisâb-ı fezâil-i bî-hisâb ile zirve-i a'lâ-yı irfâna su'ûd idüp evvelîn-i ikrâm-ı mehâdim-i kirâm olan şeref-i mülâzemetle tevkîr u ihtirâm ve bin yüz kırk iki senesi hılâlinde medrese-i hâric ile dâhil-i müderrisîn-i kirâm olmuşlar idi. Devr-i merâtib-i tarîk iderek Süleymaniye'den bin yüz elli altı senesi hudûdunda mahrûse-i Galata mevleviyyetiyle be-kâm ve Edirne pâyesiyle makzî'l-merâm ve bin yüz elli sekiz senesi hudûdunda Nevres Efendinin

Târîh

Pâye-i Mekke mübârek sana Osman Molla

Nesir: müfâdıncâ Mekke-i Mükەرreme pâyesiyle dahi kesb-i şeref-i tâm idüp sene-i mezbûrede Cumâdelulâ'nın on beşinci günü Kara Ebûbekir Efendizâde Ahmed Efendi yerine bi'l-fi'l kazâ-i İstanbul'a mevsûl ve sene-i merkûme Şa'bân'ının yirminci [günü] ba'de'l-azl vâlid-i mâcidleriyle bir müddet belâ-yı nefy ü iclâya mübtelâ olmuşlar iken, afv u ıtlâk ile tatyîb ve bin yüz altmış beş senesi Şa'bân'ının beşinci günü sadr-ı Anadolu'da selef-i sâliflerini ta'kîb itmişler idi. Müddet-i mu'ayyenelerin itmâm ve azl ile kûşe-gîr-i mesned-i ârâm iken altmış dokuz senesi hılâlinde imâm-ı evvel-i sultânî ve muktedâ-yı¹³⁷ Osman Hânî olup, sene-i mezbûre

¹³⁶ “ Sen Ondan râzı, O da senden râzı olarak Rabbi'ne dön ” Fecr Suresi 28. Ayet .

¹³⁷ Nûshada seven “mukteza” şeklinde yazılmıştır.

şevvâlinin yirmi sekizinci günü Dürrîzâde Efendi'nin mesned-i fetvâya i'tilâlarıylahâli¹³⁸ kalan sadr-ı Rûm'a revnak-bahşâ olmuşiken, bin yüz yetmiş senesi Saferü'l-hayr'ın yirmi sekizinci günü azl ü nefye mübtelâ ve Gelibolu'ya iclâ ve biraz eyyâmdan sonra mahrûse-i Burusa'ya tahvîl olunup üç seneden ziyâde kûşenişîn-i inzivâ iken Şeyhülsîlâm-ı güzîn Hattât Veliyyüddîn Efendi'nin şehinşâh-ı cihân Sultân Mustafa Hân hazretlerine hüsn-i terbiye ve ta'rîf-i aliyyeleriyle itlâk olunmağın kâm-bîn ve yetmiş beş senesi Şa'bân'ının yirmi üçüncü günü Çelebi Osman Efendi azlinden sâniyen sadr-ı Rûm'a câ-nişîn-i izz ü temkîn olunmuşlar idi. Yetmiş altı senesi Rebî'ulevvel'inin dördüncü günü illet-i mizâcları iştidâd ve birkaç cum'a terk-i dîvân buyurdukları esnâda¹³⁹ “sâhib-i kemîne südde-i iclâle yüz sürüp bu cum'a dahi afv u inâyet recâ ider” deyü istircâlarına Sadriazâm-ı asr Mehmed Ragıb Paşa hazretleri.....¹⁴⁰ germ olmuşidi. Gerçi telâki-i kemâlde

Bu cum'anız da râhat ile eylesün güzer

beytinin meâlince şerbet-i şîrin-güvâr-ı izn ü ruhsatları şifâ-bahş-ı tab'-ı bî-mâr olmayup gitdikçe eyyâm-ıza'f-ı cism-i nâziği imtidâd ile **(19/b)** ta'tîl olan mesâlih-i ibâd başka bir zahm-ı tab'-ı gayret-nihâdları olmağın mehâmm-ı mühimme-i nâsdan tebâ'ud ile istîfâ ve meşgale-i sadâretten isti'fâları karîn-i kabûl ve bin yüz yetmiş altı senesi Saferü'l-hayr'ının on yedinci günü ma'zûl ve müdâvât-ı külliyyeye meşgûl olmuşlar idi. Bin yüz yetmiş dokuz senesi Rebî'ulevvelî'nin dördüncü günü selef-i sâlifleri yerine sâlisen Sadâret-i Rûm'a pîrâye-bahşâ ve câm-ı i'tibâr u ikbâlleri müselles-nümâ olmuş idi. Müddet-i mu'ayyenelerin itmâm ve azl ile kûşenişîn-i hâne-i ârâm iken bin yüz seksen bir senesi¹⁴¹ Hattât Veliyyüddîn Efendi mahlûlünden şeyhülsîlâm ve müşkil-güşây-ı enâm ve

Li-nâmıkîhî Hakkâ şeyhülsîlâm

Nesir: târih-i cihân-bahâsı hakkâ ki zât-ı pür-fâzilet ü irfânlarına sezâ bir târih-i aliyyü'l-a'lâ ile sâl-ı teşrîf-i fetvâları edâ olunmuş idi. Bin yüz seksen üç senesi zi'l-hiccesinin beşinci günü ânifen tahrîr olunduğı [üzere] irtihâl ve dâr-ı cinâna intikâl

¹³⁸ Nûshada “hali” şeklinde yazılmıştır

¹³⁹ Metinde boşluk var.

¹⁴⁰ Metinde boşluk var.

¹⁴¹ Metinde boşluk var.

buyurdılar. Mûmâ-ileyh ulûm-ı Arabiyye ve Fârisiyye’de ser-efrâz-ı emsâl ve fenn-i edebiyye ve târîhde âlu’l-âla nefîsü’s-sohbe, latîfû’l-keîâm dervîş-nihâd bir şeyhülislâm idi.

Vefât-ı Ali Bey Ağa-yı Sipâhve Nasb-ı Hatibzâde Ahmed Ağa be-Cay-ı vey

Serdâr-ı Ekrem Halil Paşa hazretlerinin ah-ı emced-i sagîri ve sadr-ı esbâk İvâz Mehmed Paşa merhûmun mahdûm-ı celâdet-semîri olup ricâl-i Devlet-i Aliyye miyânında nice manâsıb ile mümtâz ve hâlâ zümre-i sipâh ağalığı ile hâiz-i kasabü’s-sabak imtiyâz olan Ali Beyefendi mâh-ı merkûmun¹⁴² on yedinci günü azm-i sefer-i adem ve hicrân-ı irtihâli bâ’is-i kelâl-hâtır-ı serdâr-ı ekrem olup, mahlûl olan sipâh ağalığı dergâh-ı âli kapucıbaşılarından sâbıkâ ser-i serhengân-ı İsakçı anbâr emânetinden ma’zûlen ordu-yı hümâyûnla muhâsebesi rû’yete nigerân üzere olan Hatibzâde Ahmed Ağa’ya inâyet ü ihsân¹⁴³ olundu.

Tevcîh-i Livâ-yı Eğriboz Kapudan İbrâhim Paşa ve Kapudanî-i Deryâ

Mandalzâde Hüsameddin Paşa bâ-Rütbe-i Vezâret

Evâhır-ı mâh-ı merkûmda Kapudan-ı Deryâ Vezîr İbrahim Paşa’ya Eğriboz sancağı tevcîh ve bir an mukaddem kal’a muhâfazasında bulunmak üzere emru tenbîh olunup, deryâ kapudanlığı ümerâdan sâbıkâ üç def’a kapudân ve fenn-i deryâda Murâd Reis kadar mehâreti meşhûr-ı cihân olan Cânım Hoca Mehmed Paşa’nın hafîdi ve Mandalzâde nâm mîr-i celâdet semîrin mahdûm-ı reşîdi olup me’mûr olduğu hidmet-i celîlede istikâmetü gayreti me’mûl ve mefhûm olan Hüsameddin Paşa’ya inâyet ü i’tâ ve rütbe-i celîle-i vezâret ile tevkîr olunmağın, kadr-i menziletleri dü-bâlâ kılındı.

VEKÂYİ’-İ SENE-İ ERBA‘A VE SEMÂNÎN VE MÎ’ETE VE ELF

Tevcîh-i Manâsıb-ı Haremeynü’l-Muhteremeyn 1184

(20/a) Mâh-ı Muharremü’l-harâm’ın on beşinci günü sene-i âtiye-i Muharremî gurrasinden zabt itmek üzere Mekke-i Mükerreme hukûmeti sâbıkâ mısır-ı Kahire

¹⁴² Nûshada “merhûmun” şeklinde yazılmıştır.

¹⁴³ “divân-ı adâlet-unvân olup hâlâ” ifadesinin üzeri çizilmiştir.

kādısı İlmî yeğeni Ali Efendi'ye Medîne-i Münevvere *nevverahallâhu alâ-münevverehâ* hükûmet-i celîlesiyle Elmas Paşa İmâmizâde mükerrerem olmuşiken fevt olmağın kezâlik Mısır'dan ma'zûl sadr-ı esbak Hasan Paşazâde es-Seyyid Mehmed Said Beyefendi'ye tevcîh olundu.

Vefât-ı Ruznamçe-i Evvel Yüsrî Ahmed Efendi¹⁴⁴

Ruznamçe-i evvel Yüsrî Ahmed Efendi evâhır-ı mâh-ı merkûmda âzim-i dâr-ı cinân ve mansıb-ı mahlûleleriyle sâbıkâ kethuda-yı sadr-ı âli Giridî Resmi Ahmed Efendi mesrûr u şâdân kılındı.

Hareket-i Serdâr-ı Ekrem ve Asâkir-i Mansûre ez-Meştâ

Mâh-ı merkûmun evâhırında rûz-ı hızır duhûl ve mevsim-i şitâ hulûl idüp ba'de'l-yevm meştâda ikâmete muhtâc olur hâlet kalmamağla, serdâr-ı ekrem ve ricâl-i devlet bi'l-cümle tavâif-i askerî çâdır ve çerâğâhlarına nüzûl ve serdâr-ı ekrem hazretleri bundan akdem fermân-ı vâcibü'l-ımtisâl ile bir ân mukaddem ordu-yı hümâyûna mülâkî [olmak] üzere müsâra'ata tenbîh olunan livâ ve eyâlet askerlerinin vürûduna dîdedûz vüsûl olup bârgîr ve at ve nakl-i ahmâl-i edevât için âmâde olan hayvânât kırk gün mikdârı giyahlanmak için vaz'-ı çayır ve müddet-i ma'hûde mürûrına değin herkes mühimm-i mühimmât-ı seferiyyelerin itmâm ü tekmîl eylemek üzere fermân-ı celîlü's-şân-ı Âsafî sâdır olundu.

Hareket-i Donanma-yı Hümâyûn ez-Limân-ı Tersâne be-Cânib-i Bahr-i Sefîd

Evâil-i mâh-ı Safer'de donanma-yı hümâyûn Tersâne-i Âmire'den hareket idüp de'b-i kadîm üzere Kapudan-ı Deryâ Vezîr Hüsameddin Paşa ve kapudanân ve sâir ümerâ-i deryâ ber-kâ'ide-i kadîme Yalı köşkü pîşgâhında avâtıf-ı aliyye-i mülûkânedan iktisây-ı hil'at-ı müfâharet itdiklerinden sonra birkaç gün Beşiktaş önünde ikâmet, ba'dehu tertîbleri üzere Bahr-i Sefîd'e bâd-bân-ı güşây-ı azîmet oldılar.

¹⁴⁴ Bu bölüm vr. 20/a sayfa kenarında yazılıdır.

Kırâat-ı Mevlûd-i Şerîf-be-Câmi‘-i Sultân Ahmed

Mâh-ı Rebî‘ulevvel’in on ikinci günü de’b-i dîrîne-i sultânî üzere Câmi‘-i Şerîf-i Ahmed Hânî’de mevlûd-i güzîn-i Nebevi kırâati için akd-i meclis-i şerâfet ve şeyhülislâm ve kâimmakâm paşa ve erkân-ı rikâb-ı müstetâb ve ulemâ da‘vet ve şehriyâr-ı gerdûn-vakâr hazretleri dahi alay ile azîmet buyurup gülâb ve ûd ile dimâğ-ı huzzârı ta’tîr ve va‘z u kırâat idenleri hılâ‘-ı fâhire ve atâya-yı vâfire ile tebcîl ü tevkîr buyurdılar.

İhtirâk-ı Sefâyin-i Donanma be-Hikmet-i Hazret-i Hudâ der-Limân-ı Çeşme ve Şehâdet-i Aynarozizâde Kapudanî-i Pâtrona

Bâlâda tahrîr olunduğı üzere donanma-yı hümayûn Âsitâne-i Aliyye’den hareket ve birkaç gün Boğazhisârı önünde itmâm-ı mehâmm-ı sefâret için ikâmetleri esnâsında bi’l-cümle sefâyinde hastalık zuhûr ve işe yarar kalyoncu ve levendâtın ekseri ta‘ne-i tâ‘ûndan bahr-ı bî-sâhil-i bekâya ubûr idüp sefîneler askerden¹⁴⁵ **(20/b)** hâlî ve tenhâ ve küffâr-ı hâk-sârın adalar miyânında mükemmel donanması pey-ender-pey i‘lâm u inhâ olunmağın, her ne hâl ise boğâzdan taşra hareket ve küffârın birkaç seneden berü bezl-i mâ-melek-i kudret eylediğı donanma-yı menhûselerine Sakız sularında isâbet ve mukârenet ve birkaç sâ‘at tarafeynden ceng ü cidâle mübâderet olunup, taraf-ı küffârda birkaç nâm-âvâr olan kapudanları dâne-i top ve tüfenk ile helâk olmağın sûret-i inhizâmmir’ât-ı mücâhedede sûret-nümâ ve taraf-ı İslâmiyânda ancak paturona kapudanı Aynorozlîzâde¹⁴⁶ kapudan dâhil-i zümre-i şühedâ olmuşıdı. Lâkin donanma-yı hümayûn bi-hikmeti’llâhi te‘âlâ rüzgâr altında bulunup tarafeynden atılan top ve tüfenk dumânından gâlib ve mağlûb ma‘lûm ve dost ve düşman mefhûm olmadığından gayrı kapudan paşa hazretleri sâhib-i hilm ü sükûnet ve bu makûle ceng-i azîmde bulunduğı sebkât itmediğinden gayrı, ümera ve kapudanlar miyânında nev‘amâ “*şikâk u münâferet vukû‘ı şüyû‘ bulmağla şâyed donanma-yı hümayûna kesr ü hezîmet vâki‘ ola*” deyü cümle ittifâkıyla birkaç gün ârâm ve rahne-dâr olan sefâyini ta‘mîrden sonra küffâr-ı hîle-kârdangereğı gibi ahz-ı intikâma bezl-i himmet-i tâm eylemek üzere mahall-i kâr-zâra karîb Çeşme limânına

¹⁴⁶ Metinde boşluk var.

duhülle vaz‘-ı lenger-i karâr ve küffâr-ı hâk-sâr ise za‘f-ı hâlleri ma‘lûm ve rütbe-i acz ü fütûrları meczûm olmayup donanma-yı menhûselerine istîsâl niyyetiyle birkaç gün mehimmi-i sefâret-i itmâmından sonra üzerlerine hareket olunacağı âşikâr olmağla:

Mısra‘

Her zaman dest-i dile dâmen-i fursat girmez

Nesir: müfâdinca bi’l-cümle donanma-yı menhûseleri ile sû-yi idbâra firâr itmişidi. Lâkin *bi-hikmeti’llâhi te‘âlâ* mâh-ı Rebî‘ulâhîre’nin¹⁴⁷ günü liman ağzında olan Giridli Ali kapudan sefinesinden bir âteş-i ser-keş zuhûr ve sefîneler temür üzere bulunup her çend ki birbirinden havf-ı sirâyet ile tahlîsa bezl-i makdûr olundu ise fâide-mend olmayup birbirine isâbet iderek birkaç sâ‘at mürûruna değin müntehab ve mükemmel kalyonlar ekseri ihrâk bi’n-nâr ve kapudan paşa hazretleri bîm-i itâb-ı firâr itmeğîn, bâkî kalan ümerâ-i deryâ ve kapudanlar ba‘de’l-müşâvere mevcûd olan çekdirme ve ba‘z-ı sefîne-i meksûreleri liman-ı mezkûrdan kaldırıp Boğazhisar’dan içerü duhûl ve bu haber-i vahşet-eser ile âmme-i enâm mahzûn u melûl ve hengâm-ı harîkda firâr iden Kapudan Hüsameddin Paşa İzmir’e vusûl bulup, birkaç gün havf-ı cezâ ile kûşe-gîr-i inzivâ vü hamûl olmuşidi. Lâkin mevrîd-i ilhâm-ı ilah olan tab‘-ı pâdişâh-ı âlem-penâha bu sâl-ı nahs-me’alde donanma-yı hümâyûnun kazâ-zede olması sünûh u zuhûr ve nazar-ı hümâyûnlarından güzârları esnâsında “*Bu sene donanmadan ümmîd-i necât me’mûl değildir*” deyü keşf-i perde-i kerâmetleri mübârek lisânlarından **(21/a)** dahi sudûr itmeğîn, husûs-ı mezkûrda ferd-i vâhîdin pûte-i hâtırî tîr-i muâheze vü itâb ile nişân-gâh-ı hitâb-ı ikâb olmağîn, kapudan paşa dahi hezâr-ı bîm ü vahşet ile medîne-i İzmir’den hareket idüp Gelibolu’ya vusûlünde birkaç gün ikâmet ve zahm-ı cân-güdâz-ı gayret ile ma‘zûlen azm-i diyâr-ı âhîret itdiler.

Azl-i Sadr-ı Anadolu Mehmed Murad Efendi ve Nasb-ı Âtîf Mehmed

Emin Efendi

Sadr-ı Anadolu ile bülend-kadr olan Damadzâde Mehmed Murad Efendi hazretleri müddet-i mu‘tâdelerini itmâm ve dil-hâh üzere arpalık ihsâniyle gurre-i

¹⁴⁷ Metinde boşluk var.

mâh-ı Rebi‘ulâhır’da azl olunup kûşe-nişîn-i mesned-i sükûnet ü ferâğ ve sadâret-i mezkûre ile İstanbul kazâsında halef-i bâhirü’ş-şerefleri olan Âtîf Mehmed Emin Efendi’ye tevcih olunmağın, iktisâb-ı şeref ü refâğ buyurdılar.¹⁴⁸

Ta’yîn-i Cafer Bey be-Mansıb-ı Kapudanî

Kapudane-i hümayûn kapudanı, Cezayirli Hasan kapudanının sefâret-i deryâda iştihârı ve husûsan sebkât iden ceng ü cidalde merdâne-i refâtı meşhûd ve a‘zâsının ba‘z-ı mahallinde âsâr-ı zahm-ı cân-güdâz mevcûd iken, yine gayret ve limana duhûl husûsunda sâir kapudanalara muhâlefet idüp boğaz ağzında vaz‘-ı lenger-i hamîyyet itmekle, taraf-ı küffâr-ı dûzah-karâra çeşm-i celâdet ile nâzır ve harîk vukû‘undan sonra ba‘z-ı sefâyının halâsına güzêrân iden hidmet-i celîlesinden liyâkatı zâhir olduğundan mâ‘adâ, hasbe’t-tarîk kapudanlık vücûhla kendüye sezâ ve lâıyk iken Bodrumlı es-Seyyid Cafer Bey dinmekle şehîr sû-be-sû ümerâ ve levendât miyânında şecâ‘ât ile şöhret ü şânı âlem-gîr olan mûmâ-ileyh Cafer Bey’e evâhır-ı mâh-ı Rebi‘ulâhır’da kapudanlık mansıbı tevcihiyle tevkîr olundu.¹⁴⁹

Vukû‘-ı Muhârebe-i Mora ve Vürûd-ı Haber-i Nusret-Eser an-Cânib-i Mezkûr

Küffâr-ı hâksâr müddet-i vâfirenden berü nakz-ı şurût-ı ahd ile diyâr-ı İslâm’a her taraftan hücum itmek üzere derûn-ı mel‘anet ü şûmlarında merkûz olduğu ve vâdî-i hilelerinden be-dîdâr ve Venedik Cumhûrî ile hem dîn-i bed-âyin olduğına binâen, egerçi nakz-ı ahdi müfîd-i Venedik keferesinden bir hâlet bedîd olmayup, lâkin

Mısra‘

Derûnı âşinâ ol, taşradan bî-gâne sansunlar

Nesir: müfâdınca imdâd u i‘ânet-i cinsiyyet ve Moskovlunun dârü’l-mülk-i idbârları olan deryâ-yı muhîta mülâsık tahmînen Marmara Denizi mikdârı vüs‘at-i dâiresi olmak üzere mezkûr-ı elsine-i enâm olan Bahr-i Baltık sâhilinde vâkı‘ Peterburh fezâsı pîşgâhında bahr-i mezbûr limanında müceddeden binâ ve sâir milel-i Nasârâdan iştirâ ve derûnlarına vaz‘-ı edevât ü asker idüp Deryâ-yı **(21/b)** Muhîta ilkâ eylediği donanma-yı menhûselerini Sebte Boğâzı’ndan Bahr-ı Sefîd’e

¹⁴⁸ Cümle bozuk.

¹⁴⁹ Cümle bozuk.

ubûrlarında bezl-i makdûrları meşhûd ve hudûd-ı Mora'da vâki' Manyâ re'âyâsının ba'zıları ile ve Mora re'âyâsıyla nihânî mu'âmele ve ülfetleri husûsında hizmetleri efvâh-ı nâsda mezkûr ve şöhret bulmuş idi. Sene-i sâbıkada birkaç gemileri sevâhilde olan ba'z-ı kurâ ve mezârî'a dest-dırâz¹⁵⁰ itmişler iken, yine donanma-yı hümâyûndan ihtirâz üzere iken bi-hikmeti'llâhi te'âlâ donanmanın ihtirâkı şüyû' ve Moskov tarafından ser'asker olan cenerâl-i hizlan-me'âlin mesmû'ı oldıkda, sermest-i piyâle-i gurûr ve husûsan işe yarar askerî tâifesi mu'asker-i hümâyûnda bulunduğundan mâ'adâ Mora eyâleti ber-vech-i arpalık Kâimmakâm-ı Rikâb Mehmed Paşa hazretlerine mukaddemâ tevcîh olunmağın, taraflarından mansûb mütesellimi Hasan Ağa'dan gayrı tedbîre kâdir kimesne bulunmayup livây-ı Mezistre ve eyâlet-i Mora ümerâ ve vâlî-i müdebbirü'l-ahâlîden hâlî olup, ancak birkaç ay mukaddem Anabolı Kal'a'sı muhâfazasına me'mûr sadr-ı esbâk Muhsinzâde Mehmed Paşa hazretlerinden mâ'adâ zümre-i vüzerâ-i tedbîr-ârâdan bir vezîr-i celâdet-semîrin mevcûd olmadığı meczûmı oldukda zu'm-ı fâsidi üzere, *"hücûm-ı ûlâda teshîr-i memâlik-i Mora iderim."* deyü mağrûr olmağın, tertîb eylediği asâkir-i menhûselerini ve top cebehânelerini bir mahalden ihrâc ve mukaddemâ haberleşdikleri re'âyâ keferesi dahi müddet-i medîde ednâ cizye ile mâlen ve bedenî âsûde-i emn ü râhat oldukları itâ'at-ı pâdişâhîden gürîzân olup bayrakların küşâd iderek gürûh-ı müşrikîne duhûl itmeğın bir alay hınzır-ı bed-fi'âl darû'l-emân-ı Mora'da vâki' ba'z-ı cem'ıyyet-i re'âyâ olan kurâ ve kasabâtı pây-mâl ve bakıyye-i reâyâyı dahi cem'ıyetlerine idhâl ü idrâc iderek tahmînen yüz bin küffâra bâliğ olduğu şüyû' ve Moton Kal'asını arîz u amîk hendekler hafr idüp top ve humbara ile muhâsaraya şurû' eyledikleri haber-i muvahhiş[i] Anabolı muhâfazasında olan vezîr-i Aristo- tedbîr Mehmed Paşa hazretlerinin sem'-i âsafânelerin hayli tahdîş idüp, lâkin vezîr-i müşârûn-ileyh umûrunda mütebassır ve kat'-ı rütbe-i vezâret ideli otuz seneden ziyâde ekseri livâ ve eyâletlerde tekrâr iderek hâl-i âleme muttali' bir düstûr-ı zî-şu'ûr-ı mütefekkir olmağın, Anabolı muhâfazasına me'mûr olalı etrâfı tecessüsve mû-be-mû tedârükden hâlî olmayup Mora etrâfında olan Arnavud tâifesinden sekbân nâmiyle yirmi binden ziyâde asker-i şecâ'at-şi'âr hâzır u âmâde itmişler idi. Bu esnâda küffârın hücumundan habîr ü âgâh oldukları gibi tertîb-i sipâh

¹⁵⁰ Metinde "dest-râz" şeklinde yazılmıştır.

idüp tahrîr buyurdıkları Arnavud askerinin üzerlerine âyîn-i kadîm-i dîrîn üzere başbuğlar ta'yîn idüp pey-der-pey imdâda irsâl ve ol havâlide olan (22/a) Yenişehir-i Fenar ve Çatalca ve Livâdyâ ve İzdin kazâlarında kesb-i ta'ayyün¹⁵¹ ve iktidâr iden Osman Paşazâde mahdûmı müderrisinden Osman Beyefendi ve Ali Ağa ve Hasan Bey ve Beyzâde Mehmed Ağa'dan her birine mükemmel asker ile imdâda müsâra'at itmek üzere buyur[ul]dı-icelîle ısdâr ve kendüleri dahi bi-nefsihi kapuları halkı ile savb-ı küffâra azîmete karâr vermişler iken, cümleden mukaddem Yenişehirli Osman Beyefendi ile Çatalcalı Ali Ağa fevka'l-matlûb kendülere mensûb asâkir-i şecâ'ât-şî'âr ile Anabolu sahrâsına vusûl ve Livâdiyalı Hasan Bey ve İzdinli Beyzâde'nin tertîb eyledikleri asâkir-i mevfûre kethudâları ile icâleten mu'asker-i İslâma duhûl etmeğin, âsaf-ı müşârûn-ileyh her birine levâzım-ı ikrâmı itmâm ve levâzım-ı seferiyyelerine meh-mâ-emken dikkat ü ihtimâm buyurup mevcûd olan cüyûş-ı bî-pâyânın üzerlerine Osman Bey ve Ali Ağa hazerâtını ta'yîn ve biribiriyle ittifâk-ı derûn üzere hareket itmeleri zımnında ba'z-ı umûr-ı seferiyyeyi kendülere tebyîn ü telkîn buyurup, tertîb-i dil-firîbleri üzere küffâr-ı hâk-sâr üzerine mütevekkilen ale'llâh irsâl ve verâlarından zuhûr iden asâkir-i mansûreyi bilâ-imhâl mülâkâtlarına isti'câl ve kendüleri Anabolu sahrâsında vaz'-ı otağ-ı izz ü iclâl buyurup, bir taraftan Moton kal'ası muhâsarasına der-kâr olan melâ'in-i hâsirîni kahr u tedmîr ve bir taraftan Arkadya ve Mezistre ve kazâyâ-yı sâireye mansıb olan gürûh u müşrikîni tu'me-i şîr-i şemşîr için irsâl-i asâkir-i şecâ'at-semîr buyurmalarıyla her taraftan şîrâne hücum ve kırk binden ziyâde küffâr sâha-i âlemden ma'dûm ve bakıyyetü's-süyûf olan cünd-i küffâr-ı leâmet-şî'âr-ı ric'u'l-kahkarîdef-i kadem-i şûm idüb bi-inâyet'il-lâhi te'âla bi'l-cümle memâlik-i Mora hücum-ı küffârdan halâs olduğu¹⁵² haber-i meserret-eseri mâh-ı Rebî'ulâhır'da südde-i aliyyeye vâsıl ve cümleye inşirâh-ı derûn hâsıl oldu.

Metânet-i Guzât-ı Kal'a-i Moton

Meşhûrdur ki taraf-ı bahrdan Moton Kal'a'sı istîsâl olundıkda bilâ-zahmet kılâ'-ı memâlik-i Mora kabza-i tasarrufa idhâl olunur mülâhazasıyla kapudan ve ser'askeri

¹⁵¹ Nûshada sehven "ta'yîn" şeklinde yazılmıştır.

¹⁵² Altı çizili kısım vr. 22/a sayfa kenarında yazılıdır.

olan¹⁵³ nâm kâfir bir alay hanâzır ile berren ve bahren muhâsaraya bezl-i tâb-ı iktidâr ve derûn-ı kal'ada mahsûr olan müslimânlara kat'â fûtûr gelmeyüp tarafeyne top ve tüfenk ile şîrâne hareketleri ceneral-i bed-fi'âle bâ'is-i hayret olup, bu kadar ikdâm idüp fâide-mend olmadığından azîm tekdîr ve iğfâl kasdıyla tahrîr eylediği nâmesinde vücûh-ı mücâhidîne hitâb idüp “*Gayret ü hamîyyet bundan ziyâde olmaz. Lâkin fâidesi olmayup mecmû'-ı bilâd kabza-i teshîre getirülmüş iken yalnız bir Moton kal'asıyla cevâb virilmez ve husûsâ bahren ve berren imdâd u i'ânet mesdûd ve zamân-ı muhâsaramız dahi memdûd olmağın, bundan böyle telef ü helâkimize bakmayup yürüyüş ile teshîr-i kal'aya bezl-i tâb-ı gayret üzereyiz. Eğer ber-vech-i muharrer teshîri müyesser olur ise birinize selâmet-i mâl u cân adîmü'l-imbkândır, lâkin bu nev'a gayret ü hamîyyetiniz bâ'is-i merhamet olmağla bundan böyle bilâ-ceng ü cidâl kal'ayı teslim iderseniz mâl u cân ile cây-ı selâmete irsâl iderim. Encâm-kârı mülâhaza idüp cevâb viresiz*” deyü hitâm-ı kelâmı sem'-i **(22/b)** mücâhidîne vâsıl olduğu gibi her biri ejderhâ sıfat ve şîr-heybet görünüp “*Bizlere ne zarûret var ki bu gûne tahrîrât irsâl ile bunca eyyâmsâye-i pâdişâh-ı enâmda hoş-dem ve in'âm u ihsânıyla muğtenim olup ancak bu makûle düşmen-i bî-dîn def'ine ta'yîn itmişken bizler nice küfrân-ını' me olalım. İmdâd u i'ânet Cenâb-ı Hakk'ındır. Biz birimiz kalmayınca*¹⁵⁴ [kadar] cengden ferâğat itmemek üzere ahd-i emân itmişizdir. Bildiğinden kalmasun” deyü her biri merdâne cevâb ve nâmesin çak idüp âheng-i ceng ü cidâle şitâb itmişler idi. Sad-âferin ve hezâr tahsîn olunmuşdur ki, Bağlararası nâm mahalden imdâd içün tertîb olunân asâkir-i İslâm zuhûrunda teşhîs idememeleriyle ol rütbe za'afları nümâyân iken yine dâmen-i gayreti elden bırakmayup ta'biyelerden top çevirüp üzerlerine havâle idüp vücûh-ı mücâhidîn imdâd içün geldiklerin bildirmek mümkün olmamağla, hemân meterisde olan küffâr-ı hâksâr üzerine hücûmlarından derûn-ı kal'ada mahsûr olan guzâtın kendülere imdâd geldiği ma'lûmları oldıkda anlar dahi ebvâb-ı kal'ayı küşâd ve taşra çıkup bir taraftan anlar dahi hücûm ve meterisde olan küffâr-ı hâksâra ruhsat-ı firâr vermeyüp cümlesin sâha-i âlemden ma'dûm eyledikleri haberi vezîr-i müşârûn-ileyh hazretlerine vâsıl oldukda şâyeste vü şâyan oldukları ihsân ile şâdmân buyurdular.

¹⁵³ Metinde boşluk var.

¹⁵⁴ “ kal'a teslim ” ifadesinin üzeri çizilmiştir.

Müşâvere-i Serdâr-ı Ekrem Vezîr Halîl Paşa bâ-Ricâl-i Devlet ve Ağayân-ı

Ocağı Berâ-yı Sefer ve Nasb-ı Ser‘asker Mehemed Paşa Ağa-yı Yeniçeriyân

Mâh-ı merkûmun muntasfında Serdâr-ı Ekrem Halil Paşa hazretleri ocak ağalarını ve ricâl-i Devlet-i Aliyye’yi da‘vet ve akd-i meclis-i meşveret buyurup nehr-i Tuna üzerine vaz‘ olunan köprü kesret-i bârân ve seyl-i bî-pâyândan tâkat-keş olmayup geşt ve güzâr¹⁵⁵ esâsına mübâşeret olunursa müddet-i vâfireye muhtâc ve kesret-i asâkirden nev‘amâ zehâire ihtiyâc hâsıl olduğundan gayrı, eyyâm-ı sefer dahi mürûr ideceği âşikâr ve tonbazlar ile mürûr itmek üzere karâr verilmeğin serdâr-ı ekrem hazretleri makâmlarında ikâmet ve cümle ittifâkıyla ser‘asker ta‘yîn olunan ağa-yı yeniçeriyân Mehemed Paşa hazretleri bi‘l-cümle piyâde ve süvârî-itavâif-i askerî ile nehr-i mezkûru ubûrla mehâmm-ı mühimme-i seferiyyede bezl-i makdûr itmek üzere kendüye tenbîh olundu.

Azl-i Kethudâ-yı Yeniçeriyân Bosnavî Süleyman Ağa

Bâlâda sebt ü tahrîr olunduğı üzere ser‘asker-i mûmâ-ileyh nehr-i mezkûr mürûr ideli bir aydan ziyâde tedbîrlerinde askerî meyl-i verâsında olmak mülâhazasıyla serdâr-ı ekrem hazretleri Sanca’-ı Şerîf ve bakıyye-i asker ile geçmeğe karâr-dâde oldıkda Kul Kethudası Bosnavî Süleyman Ağa heman cevâb virüp, “*Sultânım serdâr-ı ekrem hazretleri rûh-ı askerdir. Verâ-yı nehirde bulunup irsâl-i asâkir ü edevât buyurmaları her vechile evlâ ve ma‘âzallâhü te‘âlâhilâf-ı nusret zuhûr idecek olursa serdâr-ı ekrem hazretlerinin makâmlarında bulunması asâkir-i İslâm’a her vechile i‘lâ olup*

Mısra ‘

Kâr-ı evvelde kişi âkıbet-endiş gerek

meâlince nedâmet-i âkıbetden ihtizâr lâzımdır. Tertîb-i kadîm üzere hareket olunursa münâsibdir yine sözler a‘lemsiz” deyü hatm-i kelâmında ser‘asker-i mûmâ-ileyhe hitâb idüp “*Be hey kethudâ bey ! Korkâk olma, biz inşâallâh bu sene mansûrun min indillâhız”* sadrıazâm hazretleri geçmesinden askerî karşı (23/a) tarafda¹⁵⁶ ümîdi

¹⁵⁵ Nûshada sehven “tekrâr” şeklinde yazılmıştır.

¹⁵⁶ “tarafda” kelimesi vr. 22/a satır sonunda yazılmıştır.

kâlmayup ve köpri dahi olmamağla cân u bâş ile cenge iştigâllerine sebep olmuş olur. Kelâmında ısrâr ve kethudâ-yı mûmâ-ileyhe buğz u adâvet izhâr idüp def'-i meclis itdikden sonra irtesi mâh-ı merkûmun yirmi üçüncü günü kethudâlıkdan azl ile tenkîl ve makâmıyla zağarcıbaşı Mülakkab Mehemmed Ağa'yı tebcîl idüp, ânın yerine Zorlîzâde kethudası Süleyman Ağa ta'yîn ve saksoncubaşılık ile Gürcü Ali Ağa kâm-bîn ve turnacıbaşılık mesnedine¹⁵⁷ Şişman Ağa câ-nişîn oldılar.

Vukû'-ı İnhizâm der-Sahrâ-yı Kartâl

Zikri melâl-hâtır olan Kartal muhârebesini ba'z-ı vâkıfân bu nev'a takrîr iderler ki; Mukaddemâ müşâverelerde Sultân Osman merhûmun meterislerinde gâyet müstahkem olmağla ikâmet olunup küffâr-ı hâksârın zuhûrına intizâr¹⁵⁸ itmek üzere karâr verilmişiken adem-i ittihâd-ı derûndan nâşî Değirmenlik nâm mahalden meteris olunmak üzere re'y olunmağla mâh-ı Cumâdelûlâ'sının on birinci salı gecesi mahall-i merkûmda meteris alınup mahall-i çarha vü cenge ta'yîn olmak içün fermân-ı ser'askerî vârid olmağla, ol gice sabâha değin mahal ve meteris tertîb olunacak yerler¹⁵⁹ zalâm-ı leylden ma'lûm olmamağla me'mûr olan Kethuda-yı Âsafî Hıfzı İbrâhim Efendi nîmmeş'ale ve şu'le-i fenar ile tebyîn-i mahall idinceye değin hayli it'âb ve tavâif-i askerî ise bî-tâb olup hernehâl ise ale's-sabâh tertîb-i sipâh olunup Hasan Çavuşoğlu ve Curaoglu¹⁶⁰ Abdi Paşa ma'yyetiyle sağ kola ta'yîn ve Canikli Ali Bey, Abaza Mehmed Paşa ma'yyetinde sol kola tahlîs ü tebyîn olunup hidmet-i çarha dahi mûmâ-ileyh Abaza Mehmed Paşa'ya ihâle olunmağla kalb-i askerde ser'asker-i mûmâ-ileyh câ-nişîn olup, hân-ı âli-şân hazretleri asâkir-i mansûreye nîgeh-bân ve serdâr-ı ekrem hazretleri dahi karâr-dâdeleri olan re'yleri saff-ı mücâhidîne yetişmek üzere şitâbân olmuşlar idi. Henüz nizâm ve kemâl-i mertebe istihkâm verilmeden küffâr-ı hâksâr ale'l-gafle hücûm idüp altı sâ'at mikdârı kâr-zârda evvelen sol kol ve çarha olan mîrî askeri ve Ali Bey ve Abaza Paşa levendâtına nev'amâ za'f târî olup, lâkin sol kolda olan meterislerde mevcûd asâkirin ikdâm ve taraf-ı düşmene takarrüb ve birkaç toplarını çivilemeleri gibi cenge ihtimâmlarından egerçi ma'lûm olmamışidi. Sağ kolda Abdi Paşa ve ma'yyetinde

¹⁵⁷“Beşiktâşî Hüseyin” ve “Salih Ağa” ifadesinin üzeri çizilmiştir.

¹⁵⁸ Nûshada “intiza” şeklinde yazılmıştır.

¹⁵⁹ “Yer” kelimesi mükerrer yazılmış.

¹⁶⁰ “ma'yyetlerinde olan asâkir-i bî-pâyân ile” ifadesinin üzeri çizilmiştir.

olan asâkir ile bir taraftan küffârı târ-mâr itmek üzere iken¹⁶¹ levendât ve Abaza Paşa askeri pâ-y-dâr olmayup târ-mâr ve ol esnâda ser‘asker-i mûmâ-ileyhin mübtelâ olduğu sûdâ‘ illeti işdâd bulmağla nîmlahzaistirâhat için çadırında karâr itmekle dîl ve kelle getüren guzât-ı gayret-şi‘âr kalb-i askerde ser‘askeri rû‘yet itmedikleri gibi, firâr eyledi mülâhazasıyla perîşân olan askere kafâdâr ve sağ kol meterisleri gâyet top altında olmağla âhar mahalden meteris olmak için bâlâ-yı meterisde askerin firârlarını gördükde anlar dahi bir uğurdan câ-yı selâmet ârzûsıyla perâkende vü perîşân ve serdâr-ı ekrem hazretleri derûn-ı askere gelüp bu gûne perîşânlık meşhûdları oldukda her çend askeri ircâ‘ ve ikâmete sarf-ı makderet buyurdular ise[de] kâ‘ide-mend olmamağla *el-mukadder lâ yugayyer*¹⁶² meâlince perîşân olan asker ile ric‘at ve tunbâz ile İsakcı sahrâsında olan haymelerinde tarh-ı ikâmet buyurup havf-ı cân ile firâr iden askerin ekseri nehr-i Tuna’[da] gark olup, ancak piyâde yeniçeri tâifesi cümleden bir buçuk sâ‘at sonra bozulan Abdi Paşa hazretleri ve hân-ı Kırım i‘ânetleriyle îsâl-i savb-ı selâmet buyurdular. *En-nasru min indillâh*.¹⁶³

Ağay-ı Yeniçeriyân Şuden-i Kethuda Bey Mülakkab Mehmed Ağa ve Silsile-i Ağayân-ı Bektâşiyye

Zikri sebk iden Kartal inhizâmında serdâr-ı ekrem hazretleri ba‘z-ı askeri İsmail kasabasına irsâl¹⁶⁴, kendüleri İsakçı sahrâsında ikâmet buyurup, bi’l-cümle ocak ağaları refte refte cem‘ olup ancak yeniçeri ağası mûmâ-ileyh ârından firâr eylediği âşikâr olmağın mâh-ı merkûmun on üçüncü [günü] Kul Kethudası Mehmed Ağa yeniçeri ağalığına ta‘yîn ve Zağarcıbaşı (23/b) Süleyman Ağa kul kethudalığıyla kâm-bîn olup, Gürcü Ali Ağa zağarcıbaşı ve Salih Ağa saksoncıbaşılıkla be-kâm ve münhal olan turnacıbaşılık Başçavuş Beşiktâşi Hüseyin Ağa’ya in‘âm olundu.

Vefât-ı Nakîbü’l-Eşrâf es-Seyyid Abdullah Efendi

Mâh-ı Cumâdelûlâ’nın yirmi dördüncü günü Nakîbü’l-Eşrâf es-Seyyid Abdullah Efendi irtihâl-i harem-serây-ı cinân itmeğin, nikâbet-i eşrâf ile sâbıkâ İstanbul kâdısı es-Seyyid İbrahim Efendi’nin şu‘le-i kandîl-i i‘tibâr u ikbâlî ba‘îdü’l-etrâf olundu.

¹⁶¹ “ehi İslâm bozıldı deyü bir sadâyı” ifadesinin üzeri çizilmiştir.

¹⁶² Takdir olan değişmez.

¹⁶³ Yardım Allah’tandır.

¹⁶⁴ “buyurup” ifadesinin üzeri çizilmiştir

Merhûm-ı mûmâ-ileyhe secâlli rahmetühu ve aleyh hazretleri Şeyhülislâm es-Seyyid Mustafa Efendi merhûmun mahdûm-ı güzîn-i şerâfet-nisâbı olup vâlid-i muhteremleri zemânında tarîk-ı tadrîsi itmâm ve¹⁶⁵ mevleviyyetiyle makzû'l-merâm ve Mekke-i Mükerreme pâyesiyle ikrâm olunmuşlar iken tahkîk-ı pâye ile ziyâret-i Beytullâhi'l-harâm buyurmuşlar idi. Ba'dehu İstanbul kâdısı olup Anadolu sadrı ile bülend-i kadr ve müddetleri hitâmından sonra nikâbet-i aliyye ile hilâl-i ikbâlleri bedr olmuş idi. Bin yüz seksen bir senesi Cumâdelâhîre'sinin yirmi sekizinci günü Feyzullah Nafiz Efendi mahlûlünden pîrâye-bahş-ı mesned-i Rûm ve itmâm-ı müddetlerinden sonra sâniyen nakîbü'l-eşrâf olmağla nâil-i murâd ü merâm olmuşlar idi. Hilm ü meskenet ve kemâl-i tevâzu' ve merhamet ile şöhrat-şî'âr bir sadr-ı celîlü'l-mikdâr idi. Rahimehullah.

Vefât-ı es-Seyyid Mehmed Habîb Efendi Vâ'iz-i Câmi'-i Sultan Ahmed Hân ve Şeyh-i Hânkâh-ı Şeyh Nazmi

Mâh-ı merkûmun yirmi altıncı günü Şehremîni kurbünde Şeyh Nazmi âsitânesinde post-nişîn ve Câmi'-i Sultan Ahmed Hânî'de cum'a vâ'izi olan es-Seyyid Mehmed Habib Efendi şevk-i vuslat ile nâil-i huld-i berîn olmağın, âsitâne-i mezkûre türbesinde vâlidleri cenbinde nihâde-i hâk-i kubûr ve va'ziyye ile Hızırzâde Efendi ve âsitâne-i mezbûre ile meşâyih-ı Kâdiriyye'den Vâ'iz Enfizâde es-Seyyid Sırrı Efendi mesrûr oldılar. Merhûm-ı mezkûr Sultân Bayezid Câmi'î vâ'izi meşâyih-ı Bayrâmiyye'den Himmetzâde Damadı Abdulhalim Efendi'nin mahdûm-ı hayrû'l-halefî olup pederleri bin yüz yetmiş iki târihinde zâviye-i bekâya irtihâl buyurdıklarında silsilelerinden zeyl-i meşîhati ve âsitâneleriyle karîn-i âmâl ve on iki senede câmi'-i mezkûrva'zîyyesiyle reşk-endâz-ı meşâyih-ı hakîkat-makâl olmuşlar idi. Vâlidleri gibi talâkat-ı lisân ile meşhûr ve sinn-i şerîfî hudûd-ı erba'îne karîb bir sâhib-i şu'ûr idi. İrtihâllerinden mukaddem kendüye çendan sevdâ isâbet idüp, *"Nice pîrân-ı meşâyihın nâil olmadıkları rütbe-i va'zîyyeyi zemân-ı yesîr[de] istîsâl aksa-yı ömrümüze dâldir."* deyü istidlâl buyurmuşlardır.

¹⁶⁵ Metinde boşluk var.

Azl-i Kādı-ı İstanbul¹⁶⁶

İstanbul Kādısı Mollacıkzâde İshak Efendi hazretleri müddetlerin itmâm ve gurre-i Cumâdelâhır'da azl ile kûşe-gîr-i mesned-merâm ve Paşazâde damadı Yahya Efendi hükûmet-i dârü'l-hilâfe ile nâil-kâm oldılar.

Vurûd-ı Haber-i Nusret an-Cânib-i Kal'a-i İbrâil¹⁶⁷

Bi-irâdetullâhi te'âlâ vukû' bulan hezîmetden sonra İsmail ve âna misil ba'z-ı kasabaları ve Bender gibi bir serhaddi birer takrîb istîsâl itmeğin, ser-mest-i piyâle-i gurûr ve İbrâil Kal'asını dahi almağa bezl-i makdûr idüp seraskerleri Feldmareşal tarafından kırk binden ziyâde irsâl olunan kâfir askeri kal'a-i mezbûreyi muhâsaraya mübâderet ve derûn-ı kal'ada mahzûr olan asâkir-i mansûre ve nâibü's-şer' es-Seyyid İsmail Efendi ve ümerâdan Alâiyeli Sâdık Mehmed Paşa ve ağası Nişâllı Mehmed Ağa ile birkaç gün mukaddem muhâfız ta'yîn olunan vüzerâdan Canikli Süleyman Paşa'nın huzûruna varup akd-i meclis-i meşveret itdikde, vezîr-i mûmâ-ileyhin inhîrâf-ı mizâcından mâ'adâ henüz ricâl-i kal'a-i mezbûrenin hallerine adem-i ıttılâ' ile aczi zâhir ve nâib-i mûmâ-ileyh es-Seyyid İsmail Efendi'nin lâzime-i kuzât olan ilm ü ma'ârifden behresi kalîl ve nâdir olup, lâkin fi'l-asl Kürdistân havâlîsinde bir merd-i cesûr ¹⁶⁸ ve bahâdır olmağın, hemân cümleye hitâb idüp "*Bundan böyle dîn-i mübîn uğrunda cümlemiz şehîd olmamız evlâdır*" deyü de'b-i vilâyetleri üzere destârın çıkarup başına bir şâl saruplevendâne cünbiş ve ebvâb-ı kal'ayı küşâd idüp Rüstemâne küffâra bir giriş girdi ki, derhal birkaç küffârı endâhte-i hâk-ı mezellet eylediği vücûh-ı mücâhidîne bâ'is-i gayret olmağın, sâiri dahi kafâ-dâr olarak altı sâ'at mikdârı kâr-zârda nısfmertebe kâfir helâk oldukdan sonra bakıyyesi münhezimen firâr ve nâib-i mezkûr ile sâir mücâhidîn derûn-ı kal'da mansûr ve muzafferin karâr itmişler iken, küffâr-ı leâmet-şî'âr bu rütbe inhizâmlarından gâyetü'l-gâye âr itmeğin, enbâz-ı fitneyi der-pîş ve iplerden nerdübân-ı tedârük idüp ale'l gafle bir gice ¹⁶⁹ derûn-ı kal'aya yürüyüş **(24/a)** ¹⁷⁰ idüp nısf mertebesi dâhil ve

¹⁶⁶ Bu bölüm vr. 23/b sayfa kenarında yazılıdır.

¹⁶⁷

İbrail Kalesi Kuşatması İlgili İstatiski Bilgiler

"Küffâr-ı hâkisâr tahmînen aded 60000; asâkir-i İslâm aded 4000; eyyâm-ı muhâsara aded 21; Fevt-i Süleyman Paşa muhâsaranın yevmi 4; duhûl-ı nerdübân be-hisâr-ı kal'a şeb 9,5; müddet-i kâr-zâr sâ'at 4,5, nusret 11 Recep sene [1]184 11" (vr. 23/b sayfa kenarında yazılmıştır.)

¹⁶⁸ Nûshada "secûr" şeklinde yazılmıştır.

¹⁶⁹ "karağusunda" yazısının üzeri çizilmiştir.

vakt-i subh karîb olmağla mahzûr olan guzât-ı müslimîne ıttılâğ hâsıl olmağın, yer yerden hareket ve birbirine gayret virerek havâle-i şîr-i şemşîr ve kal'a kapısı mesdûd olup ve iplerden nerdübânları ¹⁷¹ bâlây-ı kal'adan kat' olunmağın cümlesi kahr u tedmîr olundıktan sonra kapuları dahi küşâd ve hâricde olan küffâra dahi havâle-i tîğ-i ateş-nihâd itmeleriyle çend rütbesi münhezimen firâr ve vücûh-ı mücâhidîn üç sâ'at mikdârı ta'kîbden sonra muğtenimen ric'at mesrûren kal'a-i mezbûrede karâr eyledikleri haberi evâil-i Receb-i şerîf'de vâsıl ve cümleye inşirâh-ı sadr hâsıl oldu. (Nusret-i mezkûreden sonra taraf-ı serdâr-ı ekremîden guzât-ı muva[hhi]dîne irsâl olan çelenk ü bahşîş götüren Mektûbi Abdurrezzak Efendi kalemiyle yirmi bin kâfir helâket olduğı muharrerdir.)¹⁷²

İnşâ-ı¹⁷³ Anbâr-ı Zahîre-i İştirâ der-Niğbolu ba'de ez-İhtirâk-ı Anbar-ı İsâkî
İsâkî anbarı mevcûd olan zehâyir ile muhterik olmağın asâkir-i İslâm'a vâfî etrâf-ı memâlik-i İslâmiyye'den iştirâ olunan ecnâs-ı zehâyiri tahmîle müceddeden anbarlar inşâları lâzım gelmeğın, sevâhil-i nehr-i Tuna'da olan kazâlardan Niğbolu kazâsında tarh u îcâdı cümleden evlâ ve enseb olmağın, mübâşerete ta'cîl ve livâ-i mezbûre mütesellimi olup binâ emîni ta'yîn olunan Varnavîzâde el-Hâc İbrahim Ağa se'âyesiyle evâsıt-ı mâh-ı Şâ'bân-ı şerîf'de tekmîl olundu.

Nakl-i Serdâr-ı Ekrem be-Meştâ-yı Babadağı

Mâh-ı Şa'bân-ı şerîf'de rûz-ı kâsım hulûl ve eyyâm-ı şitâ duhûl idüp Babadağı kazâsından mâ'adâ ol havâlîde meştâyâ sezâ vilâyet olmamağla bi'l-cümle nehr-i Tuna'da ve Eflak ve Boğdan karşularında olan kazâların emr-i muhâfazalarına ihtimâm ve kendüleri ricâl ve asâkir-i meştâ ile Babadağı'na hırâm ve mâh-ı mezkûrun evâhırında hâne-i mahsûsalarında kıyâm buyurdılar.

¹⁷⁰ “Ser-i serhengân çavuşbaşı Yüsri ” ifadesinin vr. 24/a sayfa kenarında üzeri çizilmiştir.

¹⁷¹ Nüsada “ner-bânları” şeklinde yazılmıştır.

¹⁷² Parentez içinde altı çizili bölüm vr.24/a sayfa kenarında yazılmıştır.

¹⁷³ Metinde “inşâd” şeklinde yazılmıştır.

İhsân-ı Vezâret be-Silahdâr-ı Şehriyâr-ı Sun‘[ullah]¹⁷⁴ Ağa¹⁷⁵

Donanma-yı hümâyûn ihtirâkından sonra küffâr-ı hâksârın Bahr-ı Sefîd’de emvâc-ı istidrâcî temevvüc iderek ba‘z-ı adalara ta‘addîsî şâyi‘ olup Gelibolu civârında vâkı‘ mu‘âriz boğazına ta‘âruz eylemesi me’mûl olup, bir vezîr-i güzînin ta‘yîn olunması lâzım gelmekle Silahdâr hazret-i şehriyârî Sun‘ullah Ağa’nın vücûhı ile liyâkati zâhir ve emr-i muhâfazaya iktidârı bâhir olmağın, mâh-ı Şa‘bân-ı şerîf’in on beşinci günü rütbe-i vezâret ile Kütahya eyâleti ihsân ve mahal-i mezbûre kurbüne muhâfazası dest-i düstûrânelerine şâyân görüldü. Zahîre anbarı zeyline yazılan

Tebdîl-i Ağa-yı Yeniçeriyân

Kartal perîşânlığında yeniçeri ağalığı mesnedine ta‘yîn olunân Mülakkab Mehmed Ağa umûr-ı seferiyyede gâfil bir şahs-ı sâde-dil olmağın mâh-ı mezbûrun yirmi yedinci günü ma‘zûl ve makâmlarıyla iki def‘a kul kethudâsı olup mukaddemâ müşâverelerde liyâkat ve istihkâkı zâhir olan Edirne Ağası Bosnavî Süleyman Ağa’ya tevcîh ü inâyet olunmağın, şâdân ve mesrûr kılındı.

Azl-i Sadriazâm Halil Paşa ve Nasb-ı Silahdâr Mehmed Paşa

Sadriazâm Halil Paşa hazretleri egerçi yarar ve bahâdur ve vâlid-i mâcidleri İvaz Mehmed Paşa merhûm sipeh-sâlâr-ı cânib-i Engürüs iken, kendülerden Rüstemâne cünbiş sâdir olduğu mütevâtir olduğundan gayrı, ricâl-i Devlet-i Aliyye miyânında tedbîr ü salâbet ile şöhret-şi‘âr ve efvâh-ı nâsda bu makûle seferlerde *el-veledü sirru ebîhi*¹⁷⁶ meâline mâsadak bir sadr-ı güzîn-i sâhib-i iştihârın hânedânından bir düstûr-ı Eflâtun-şu‘ûrun serdâr-ı ekrem olması lâ-büdd olup,¹⁷⁷ sadr-ı müşârün-ileyh hazretleri vücûh ile sezâvâr olmak üzere mezkûr olduğu mesmû‘-ı şehinşâh-ı bülend-iktidâr olmağla mühr-i hümâyûn ile ikrâm-ı tâm ve serdâr-ı ekrem-i asâkir-i İslâm buyurmuşlar idi. Fî nefsi’l-emr dâire-i devletlerine irsle nisbet olunanlardan gayrı şâyân-ı iltifâtı olan taşra â‘yânları îfâ-yı merâsim-i ubûdiyyet zımnında bezl-i makdûr iderek ordu-yı hümâyûnda içtimâ‘ iden ağa ve asâkir sene-i sâbıkalarda zâhir olmayup, lâkin

¹⁷⁴ Nûshada “sun‘ ” şeklinde yazılmıştır.

¹⁷⁵ Bu bölüm vr. 24/a sayfa kenarında yazılmıştır.

¹⁷⁶ “Esad Halil Bey ” ifadesinin üzeri çizilmiştir.

¹⁷⁷ “ Halil Bey ” ifadesinin üzeri çizilmiştir. Üzeri fazla çizilen yerler okunamamıştır.

Takdîr-i Hudâ kuvvet-i bâzû ile dönmez

mısdâkınca kesret-i askerın fâidesi olmayup vâkı‘olan hezîmetten sonra kendülere îrâs iden gussa-i endûh ile bî-şu‘ûr oldukları ma‘lûm-ı pâdişâh-ı gayûr olmağın mâh-ı Ramazân-ı şerîf’in dördüncü günü istirdâd-ı mühr-i hümâyûn ile ma‘zûl ve me’mû[ren] Filibe kazâsında kûşe-gîr-i mesned-i inzivâ ve hamûl-ı sadâret-i uzmâ ile Bosna Vâlisi Silahdar Mehmed Paşa hazretleri nâil-i me’mûl ve zemân-ı teşriflerine değin birkaç gün ordu-yı hümâyûn kâimmakâmlığı¹⁷⁸ Bostancıbaşı el-Hâc Ahmed Paşa mevsûl oldu.

Azl-i Sadr-ı Rûm Şerifzâde Efendi ve Nasb-ı Salih Efendizâde Mehmed Efendi

Rûmili kâdî‘askeri Şerifzâde es-Seyyid Mehmed Efendi hazretlerinin eyyâm-ı şerâfet-encâmları karîn-i hitâm olmağla, mâh-ı mezbûrun on altıncı günü azl ile kûşe-gîr-i mesned-i ârâm ve sadâret-i mezkûre ile Anadolu ma‘zullerinin akdemi Salih Efendizâde Mehmed Emin Efendi makzi’l-merâm oldılar.¹⁷⁹

Tebdîl-i Hân-ı Kırım

Kırım Hânı Kaplan Giray Hân selefi gibi zamân-ı serdâr-ı ekremîye adem-i imtisâl ile kendüde melhûz olan mukaddem hidmetde kusûru zâhir olmağın ma‘zûl ve sâbıkâ Kırım Hân’ı Selim Giray ibn-i Fetih Giray Hân Âsitâne-i Aliyye’ye da‘vet olunup, emsâline olan ikrâm-ı pâdişâh amîmü’l-ihsâna şâyân ve mâh-ı Şa‘bânü’l-mu‘azzamda Kırım hânlığı ile sâniyen tevkîr ve ihtirâm olundu.(24/b)

Vukû‘-ı Tevcihât

Sadriazâm Silahdar Mehmed Paşa hazretleri mâh-ı Şevvâl-i şerîfin yedinci günü ricâl-i Devlet-i Aliyye’den sâbıkâ kethudâ-yı sadr-ı âlî iken maktûl Mustafa Paşa ile ma‘an ma‘zûl olup, müddet-i vâfire Yedikulle’de mahbûs ve hayât-ı çend-rûzeden me’yûs olmuşiken, afv u inâyet-i pâdişâh-ı deryâ-nevâl ile ıtlâk olunup ba‘dehu Tersâne emânetiyle fûlk-i ümmidî lenger-endâz sâhil-i âmâl olduğu eyyâmda,

¹⁷⁸ “ ile” nin üzeri çizilmiştir.

¹⁷⁹

Vuku‘-ı Tevcihât

Sadriazâm Silahdar Mehmed Paşa hazretleri mâh-ı Şevvalü’l-mükerrermin yedinci günü ordu-yı hümâyûn ricali yanında tevcihât buyurdılar. (bu kısmın üzeri çizilmiştir.)

sefâyin-i sultâniyyeden bir kalyon muhterik olması nâ-puhtegân-ı İstanbul'a bâ'is-i kıl u kâl olarak şeâmet-i kadem isnâdivesîle-i gamz-ıhuassâd olmağın bi-hengâm azl ile telh-ı murâd ve mısır-ı Kahire'de bekâ[ya-yı] mîri tahsîline me'mûriyetle dâire-i Devlet-i Aliyye'den tard u ib'âd ve üç seneden ziyâde hasret-i vatan u ahhâb ile gam-gîn ve nâ-şâd iken bu esnâda ma'fuvven mu'asker-i hümâyûnda mevcûd olan İzzet Ahmed Efendi¹⁸⁰ huzûr-ı devletlerine da'vet buyurup yine kethudâlık mansıb-ı münîfi ihsâniyle kalb-i hazînin ma'mûr u âbâd buyurdıklarından sonra Reîsü'l-küttâb Recayi Mehmed Emin Efendi ve Tezkire-i Evvel Münib İbrahim Efendi ve Tezkire-i Sâni Mustafa Efendi ve Mektûbî-i Sadr-ı Âli Abdürrezzak Bahir Efendi ve Kethuda kitâbet-i es-Seyyid Mehmed Hayri Efendi ve çavuşbaşılık Arabgirî İbrahim Bey, şikk-ı evvel defterdârlığı İsmet Ali Efendi, makamlarında ibkâ vü mukarrer ile her biri karîn-i tevkîr-ı ihtirâm ve mansıb-ı tevkî'î Abdullah Efendi'ye ve rûz-nâmçe-i evvel sâniyen Resmî Ahmed Efendi'ye ve muhâsebe-i evvel Veliyyüddin Efendi'[ye], Anadolu muhâsebesi Hüseyin Efendi'ye, cizye muhâsebesi Cânibî Damadı Ahmed Efendi'ye, yeniçeri kitâbeti kemâ-kân Ebûbekir Efendi'ye, sipâh kitâbeti sâbıkâ tezkire-i mâliye Süleyman Penâh Efendi'ye, silahdâr kitâbeti Küçük Hüseyin Ağa damadı Ahıskalı Mustafa Efendi'ye, mukâbele-i süvârî Rıfat Ahmed Beyefendi'ye, mukâbele-i piyâde Bekir Paşazâde Ata Beyefendi'ye, tezkire-i mâliye mektûbî-i sadr-ı âli iken Ali Paşa sadâretinde Eğridere'ye nefy ü iclâ olunup hâlâ ıtlâk olunmağla ordu-yı hümâyûnda mevcûd Feyzi Süleyman Efendi'ye, cebeciler kitâbeti Halim Paşa Mühürdârı Sırrı Selim Efendi'ye ve mevkûfât¹⁸¹ nüzûl emâneti maktûl Duhânî Abdi Ağa birâderi Ahmed Efendi'ye, yeniçeri ağalığı Bosnavî Süleyman Ağa'ya, cebecibâşılık Kürd Mehmed Ağa'ya, topçibâşılık Tahir Ağa'ya, sipâhî ağalığı Moravî Süleyman Ağa'ya, silahdar ağalığı Enderûnî Mustafa Ağa'ya bâşbâkî kulluğı Sâdık Ağazâde Tahir Ağa'ya, cizye bâkî kulluğı Karakulak Abdi Ağa'ya kassâb başılık Arpaemini Ali Ağa yeğeni Ali Ağa'ya ve sâir manâsıb münâsibi üzere tevcîh ve ibkâ ile cümlesi nâilü'l-merâm oldılar.

¹⁸⁰ Sehven "Efendi'yi" şeklinde yazılmıştır.

¹⁸¹ Metinde boşluk var.

Tevcîh-i Eyâlet-i Bosna bâ-Ser‘askerî Cânib-i Eflak be-Sadr-ı Esbak

Muhsinzâde Mehmed Paşa

Hâlâ Sadriazâm Silahdar Mehmed Paşa hazretlerinin uhde-i âsafânelerinde olup müşerref-sâz-ı mesned-i vezâret olduklarında hâlî kalan Bosna eyâleti ve Eflak cânibi ser‘askerliği asâkir-i mevfûre ile îfâ-yı hizmet-i meşkûrede sa‘y ü kuvvet olunmak üzere mâh-ı mezbûrun on birinci günü Anabolı muhâfızı sadr-ı esbak Muhsinzâde Mehmed Paşa hazretlerine tevcîh ü inâyet olundu.

Azl-i Serçavuşan İbrahim Bey

Çavuşbaşı Arapgirî İbrahim Bey cenâblarının ba‘z-ı husûsa cesâretlerinden (25/a) müteneffir ve bî-niyâzâne vâdîlerinden gâyetü’l-gâye mütekeddir olmağın, evâhır-ı mâh-ı merkûmda ba‘de’l-azl medîne-i Siroz’a nefy ü iclâ ve çavuşbaşılık mesnediyle saray-ı hümâyûndan beri hizmet-i aliyyelerinde icrâ-yı merâsim-i sadâkat ile kethudâlıkları şerefin ihrâz iden dergâh-ı âlî kapucıbaşılardan Rûhî Süleyman Ağa’ya tevcîh ü inâyet ile kâm-revâ buyurdılar.

İhsân-ı Vezâretbe-Kethuda-i Sadr-ı Âlî İzzet Ahmed Efendi ve Vukû‘-ı

Tevcîhât-ı Cüz’iyye

Kadîmî emekdârân-ı Devlet-i Aliyye’den hâlâ Kethudâ-yı Sadr-ı Âlî İzzet Ahmed Efendi miyâne-i kibâr-ı ricâlde mücerrebü’l-etvâr müdebbir ve gayûr bir zât-ı güzîn-i bülend-iktidâr olmağın, gurre-i mâh-ı Zilka‘deti’ş-şerîfede Vidin Kal‘a’sı muhâfazası şartıyla ber-vech-i arpalık Niğbolu sancağı dahi tevcîh olunup müceddeden rütbe-i refi‘a-i vezâret ihsân olunmağın kadr u şânı a‘lâ ve sehâb-ı nev-bahâr-ı eltâf-ı şâhânedan reyyâhin-i âmâline emtâr-ı bârân cûd-ı atâ kılınup câh-ı bülend-i kethudâyî ile Rûznâmçe-i Evvel Resmî Ahmed Efendi sâniyen izzet-karîn ve rûznâmçe-i evvel mansıbıyla dahi meşa‘l-i fûrûz-ı mücâhidîn olan sâbıkâ kethuda-ı sadr-ı âlî Hıfzı es-Seyyid İbrahim Efendi kâm-bîn oldılar.

Azl-i Sekbanbaşı Mustafa Ağa ve Nasb-ı Yusuf Ağa

Sâbıkâ İstanbul ağası olup bir sene mukaddem Tokâdî es-Seyyid İbrahim Ağa yerine sekbanbaşı olan Dâmâd Mustafa Ağa’dan zabt u rabt-ı tavâif-i askeriyye husûsunda me’mûl olan tedbîr ü hizmet-pezîrûfte-i husûl olmadığından gayrı, mukaddemâ

kendüden müşâhede olunan edeb ü sükûnet ancak belâhet-i tabî‘atına mahmûlve bu makûle seferler vukû‘unda ceri ve cesûr bir merd-i sâhib-i şu‘ûrun sekbanbaşı bulunması muktezıyât-ı vakt ü hâlden olduğına binâen, ağa-yı mezkûr mâh-ı şevvâlin yirmi dördüncü günü ma‘zûl ve sekbanbaşılık mansıbı sâbıkâ başçavuş ve yoluyla kul kethudalığından Belgrad ağalığı ile dâire-i devletden ib‘ad ve bu eyyamla Edirne ağalığı ile dil-şâd kılınup, henüz vusûlu esnâsında nihânî Âsitâne-i Aliyye’ye da‘vet olunan Yusuf Ağa’ya tevcîh ü inâyet¹⁸² kılındı.

Endâhten-i Kara Ali be-hâkbe-Minâre-i Cami‘-i Süleymâniye

Etrâk makûlesinden bilâ-maslaha mukaddemâ Âsitâne’ye vürûd idenleri havf-ı kesret ü ictimâ‘larıyla kaht u galâ vukû‘undan muhâfaza vü sıyânet zımnında sâdır olan emr-i münîf-i cihân-mutâ‘ mantûkınca der-‘akab vatanlarına ircâ‘ oluna gelmeğin, ahâli-i İstanbul refâh-ı hâlle du‘a-i Devlet-i Aliyye’ye müdâvim ve meşğûl iken biraz zemândan berü ihmâl-i müsâmaha-i zâbitândan nâşî kesret bulup menâfi‘-i ticâreti birbirine imdâd ederek istishâb-ı kâr u kisbe kâdir olmayan çift-bozan makûlesi birer zî-kuvvet âdeme intisâb iderek şehir-i nâzenîn İstanbul’u terkden ibâret ve bâ‘is-i kaht u killet olduklarından gayrı vukû‘ bulan seferde dahi melhûz olan hizmet ü sadâkat-i dîn ü devlet vücûda gelmeyüp bî-hûde sıklet oldukları Sekbanbaşı Yusuf Ağa’nın manzûr-ı insâf-pesendleri oldıkda tâife-i mezbûreyi ordu-yı hümayûna irsâl husûsunda ihtimâm ve ağa çukadârı nâmiyle müddet-i medîdeden berü yeniçeri ağalarının etbâ‘ına mahsûs menâfi‘i isticlâb ve her bir **(25/b)** ağa tebdîlinde birer mahalden recâ ile intisâb iderek yeniçeri ağaları bî-çâre, emekdâr etbâ‘ların idâre husûsunda şerlerinden hayli sıklet ü ıztırâb çekdikleri zümrenin mâlen ve bedenen iktidârları olanlardan ba‘zısın huzûruna da‘vet ve pend ü nasîhat ile hitâb idüb “sizler müddet-i medîdeden berü yeniçeri ağalarına istinâd ile isticlâb-ı menâfi‘-i kesîreden gayrı her biriniz ellişer ve altmışar akçe ulûfe ile ber-murâd olup veliyy-i ni‘am-ı âlem efendimiz hazretleri iki seneden berü adû-yı dîn ü devlet olan Moskovlu keferesi gibi la‘în ile ceng ü cidâl üzere olmağla cümle[den] evvel cân u bâş fedâ iderek nâil olduğunuz ni‘met-i celîlenin şükrini edâ etmek lâzıme-i gayret ü hamiiyetden iken, sizler terk-i nâmûs u âr ve yeniçeri ağaları seferber olmağla bizler heman İstanbul’u

¹⁸² “inâyet ile nâil-i me’mûl kılındı ” ifadesinin üzeri çizilmiştir.

fedâ ve me'lûf olduğumuz kesb-i kârdan cüdâ olmayalım deyü sekbanbaşılar hıdmetini ihtiyâr eylesin şimden sonra¹⁸³ her biriniz mahallinde birer serdengeçdi alemlî küşâd itmek üzere sefere me'mûrsız tedârük ve malzemeniz rü'yet için ancak sekiz gün ikâmete ruhsat virildi. Eger bir taraftan recâ vü şefâ'at ve birer özr ü illet kaydında olursanız bi'llâhi birer mahall-i ba'idede nefy ve ulûfenüz ref' eylesim" deyü nihânî şedîd ü ekid tenbîh ü te'kîd buyurduklarında, içlerinde kuvvet-i mâliye ile meşhûr ve ekseri Bâbü'l-hatab ve Ayazma kapısı kulluklarından ağalık ile mürûr iden Kara Ali redd-i kelâm idüb, "benim üç gün masârıfı müdâre itmeğe iktidârım yokdur" deyü izhâr-ı acz ü iftikâr ve ağa-yı mûmâ-ileyh emr ü tenbîhinde ısrâr itmeğin çukadâr-ı merkûm "müddet-i kesîreden berü iddihâr eylediğim nukûdı tarîk-ı cihâda sarf itmekden ise fedâ-yı nakd-i cân evlâdır" deyüp bir takrîb Süleymaniye minâresinin birinin bâlâ-yı şerefesine urûc idüb andan kendüyü¹⁸⁴ atup ferş-i hâk olduğu anda helâk ve evlâd ü ıyâlden berî olmağla terk eylediği nakd ü eşyâsı beş bin guruşdan ziyâde idüğü ihbâr olunup kemâl-i tama' ve irtikâb-ı denâet idenlere mezbûrun encâm-kârı vesîle-i fehm ü idrâk oldu.

Azl-i Kethudâ-i Yeniçeriyân-ı Dergâh-ı Âlî

Kul kethudâsı olan Ahıskalı Süleyman Ağa asr-ı Sultân Mahmud Hânî'de kul kethudâsı olup celâdet-i şân ile müşârün bi'l-benân olan Zorluzâde Diyarbekirli¹⁸⁵ Ağa'nın zîr-i terbiyesinden neş'et ve kethudâlıklarından turnacıbaşı olup müddet-i vâfireden berü serhaddât ağalıkları ve ba'z-ı hidemât-ı azîmede istihdâm olunarak mîzâc-ı nâs ile ülfet ve emsâli miyânında liyâkat ile kesb-i şöhret idüp bundan akdem bi'l-fi'l turnacıbaşılık ile dâireye dâhil ve tarîkı üzere kul kethudâlığına nâil olmuş idi. Lâkin ağa-yı mûmâ-ileyhe istihkâk-ı zât ile karîn-i iştihâr ve ma'ârif-i ilmiyyeden dahi fi'l-cümle mâye-dâr olup cünbiş-i merdânelerinden **(26/a)** karîben yeniçeri ağalığı âşıkâr¹⁸⁶ ve vakit ağası olan Bosnavî Süleyman Ağa'nın şîrâze-i mecmû'a-ı hâtırı târ-mâr¹⁸⁷ olupkendüden emniyeti meslûb ve ağa-yı mûmâ-ileyh henüz bir ayb ile müttehem ve ma'yûb değil iken

¹⁸³ "ikâmetine ruhsat olmayup" ifadesinin üzeri çizilmiştir.

¹⁸⁴ "kendüye" ifadesinin üzeri çizilmiştir.

¹⁸⁵ Metinde boşluk var

¹⁸⁶ "olmağın" ifadesinin üzeri çizilmiştir.

¹⁸⁷ "olmağla azline bezl ü sa'y-i içtihâd ve evâil-i mâh-ı Zilhicceti's-şerîfede" ifadesinin üzeri çizilmiştir

def'-i rakîb dâ'ıyesiyle azline bezl-i ictihâd ve öyle ağa-yı adîmü'l-misâlî taşra ağalıklarından biriyle evâil-i mâh-ı Zilhicce'de dâire-i devletden ib'âd eyleyüp, kul kethudalığına Gürcü Ali Ağa'yı ta'yîn ve zağarcıbaşıliğa Şişman Salih Ağa'yı ve saksoncubaşıliğa Beşiktâşî Hüseyin Ağa'yı ve turnacıbaşıliğa Muhzır Salih Ağa'yı ve muhzır ağalığa yirmi üç bölük çorbacıbaşı Şehlâ Ali Ağa'[y1] nasb ile her birini dilşâd u kâm-bîn buyurdular.

VEKÂYİ'-İ SENE-İ HAMSE VE SEMÂNÎN VE MİETE VE ELF

Hareket-i Serdâr-ı Ekrem ez-Meştâ be-Sahrâ-yı Babadağı

Serdâr-ı ekrem Silahdâr Mehmed Paşa hazretleri mevsim-i şitâ hulûl ve rûz-ı Hızır dühûl itmeğîn, meştâ-yı Babadağın'da ikâmeti, mûcib-i umûr kalmamağla bi'l-cümle ordu-yı hümâyûn ricâliyle evâil-i mâh-ı Muharremü'l-harâmda sahrâya teşrîf ve sefer-i müsmirü'z-zafere me'mûr vüzerâ-i izâm ve ümerâ-i kirâm ve esnâf-ı asâkir-i mansûre bulundukları mahalden fekk-i râbita-i ikâmet ile mu'asker-i hümâyûna icâleten azîmetleri bâbında taraf taraf neşr-i evâmir-i şerîfe buyurdular.

Azl-i Defterdâr İsmet Ali Efendi ve Nasb-ı el-Hâc İsmail Efendi

Ordu-yı hümâyûn defterdârlığı menâfi'-i kesîreyi şâmil hasretü'r-ricâl bir mesned-celîl-i pür-i'tibâr ve mûmâ-ileyh İsmet Ali Efendi mektubî kaleminde perverde olmuş fenninde mahâret ile sâhib-i iştihâr bir zât-ı bülend-iktidâr olup, lâkin umûr-ı azîme-i defterdârî vakt-i âsâyişde Âsitâne-i Aliyye'de olan idâre ve rû'yete nisbet ile mihnet ü meşakkatî sad-efzûn ve mukaddemâihrâz-ı rûtbe-i vezâret etmiş nice vüzerâ-i mücerrebü'l-etvâr tanzîm ve tertîbde ne mertebe ihtiyâr-ı mihnen-i gunâ-gûn itmişler iken ba'zıları sekte-i azlde dâire-i tahammûlden bîrûn-ı itâb ve müsâdereye makrûn oldukları rakamzâde-i müverrihîn ve mûmâ-ileyh ise târîh-âşînâ bir zât-ı sâhib-i fikr-i metîn olmağla

Mısra'

Eğer hâhi selâmet der kenârest

Nesr: müfâdını pîş-i nihâd ve hezâr fikr ü mülâhazadan sonra sûretâ illet-i mizâcî bahâne idüp istîfâ buyurduklarında, karîn-i kabûl-i sadrîazâm¹⁸⁸ Âsaf-ı nihâd olmamağla adem-i husûl-ı mes'ûl kendüye bir illet-i cân-güdâz hudûsuna bâ'is olup refte refte iştidâd bularak âsâr-ı sıhhat nâ-me'mûl idüğü ma'lûm-ı tab'-ı Âsaf-ıdânâ-dil-i merâhim-şumûl olmağın mâh-ı Saferü'l-hayrın on ikinci günü ma'zûl ve defterdâr mesned-celîli ile zimmet halîfesi (26/b) el-Hâc İsmail Efendi nâil-i me'mûl kılındı.

Azl-i Sadr-ı Anadolu Atıf Efendi ve Nasb-ı Şerif Efendi

Anadolu kâdiaskeri Âtîf Mehmed Efendi'nin selh-ı rebî'ülevvelde müddet-i mu'tâdesi karîn-i hüsn-i hitâm ve sadâret-i merkûme ile İstanbul ma'zûllerinin akdemi olup hasbe'z-zât ve'z-zemân-ı ser-efrâz-ı emâsil ü akrân olan Şeyhülislâm Mehmed Es'ad Efendi hazretlerinin necl-i güzîn-i bâhirü'l-ihtirâmları cenâb-ı es-Seyyid Mehmed Şerif Efendihazretlerine tevcih ile icrây-ı merâsim-i tevkîr ü ihtirâm olundu.

Azl-i Kâzı-yı İstanbul Yahya Efendi ve Nasb-ı Ali Efendi

İstanbul Kâdısı Paşazâde dâmâdı Yahya Efendi'nin müddet-i mu'tâdesi tekmîl ve gurre-i Cumâdelâhire'de İstanbul kâdılığı ile Mekke-i Mükerrema'den ma'zûl ilmî dâmâdı Ali Efendi tevkîr u tebci'l olundu.

Nakl-i Ordu-yı Hümâyûn be-Kasaba-i Hacıoğlupazarı bâ-hîle vü Hücûm-ı

Küffâr

İşbu sene-i mübârekede küffâr-ı hîlekar bir taraftan zuhûr itmeyüp serdâr-ı ekrem hazretleri dahi ba'de'l-müşâvere külliyyetli taburı her ne taraftan zuhûr iderse ol cânibe azîmet olunup def'-i keyd-i a'dâya sarf-ımâ-hasal-ı miknet olunmak üzere mevsim-i sefer hulûlüne değin Babadağı sahrâsında vaz'-ı zânû-yı ikâmet ü karâr ve küffâr-ı hilekar (?) ise kesret-i cem'iyet-i asâkir-i mansûreden haberdâr oldukda, a'mâl-i edevât-ı mekr u âl ve sûretâ sulh u salâha meyl ü rağbet gösterüp, bî-hûde asâkir-i İslâmı işgâl ve esâs-ı sulh u müsâleme mevsim-i bahârda rû'yet olunmak üzere vâbeste-i ukde-i te'hîr ü ihmâl olunduğı, irsâl olunan nâme ve sefirlerinin tahrîr ü kelâmlarından mefhûm u istidlâl olunmağın¹⁸⁹ ve küffâr-ı hâksârın dürûğ u hîleden

¹⁸⁸ Altı çizili kelime vr.26/a sayfa kenarında yazılıdır.

¹⁸⁹ "bî-vech Babadağ'ı sahrâsında karâr" ifadesinin üzeri çizilmiştir

ibâret kelâmlarına i'timâd olunup bir taraftan düşmen-i dîn üzerine azîmet olunmamağla bî-vech Babadağ'ı sahrâsında ârâm ile izâ'at-ı eyyâm olunmuş idi. Rûz-ı Kâsım duhûl ve mevsim-i sefer hulûl idüp nev'amâ bürûdet-i havâ ile çadırlarda ikâmet düşvâr ve alâyim-i şitâ dahi âşikâr olmağın evvel-bahâr-ı huçeste-âsârda zîr-livâ-i sa'âdet ihtivâda mevcûd bulunmak üzere ecnâs-ı asâkir-i mansûreyeyine izin ve ruhsat virilüp serdâr-ı ekrem hazretleri dahi erkân-ı devlet ve bi'l-cümle cünûd-ı meştâ-nişîn ile Babadağı kasabasında tertîb olan hânelere nakl ü hareket üzere tanzîm-i malzeme-i büyût ü emâkîn zımnında birkaç gün dahi çadırlarda tevkîf u ikâmet olundığı esnâda fırsat-ı bîn olan Moskov'lu la'în haberdâr olduğu sâ'at bir-takrîb Tolcu ve Maçın memelerinden mürûr ve ¹⁹⁰mâh-ı Receb-i şerîfin yirmi altıncı günü ale'l-gafle¹⁹¹ zuhûr erbâb-ı tedbîr-i ukûla bâ'is-i vahşet ü hayret olmağla her biri sersâm ve bî-su'ûr olup^{192/193} egerçi çavuşbaşı ağa çendan asâkir-i mevcûde ile Köpribaşı nâm mahalde def-i keyd-i a'dâya sarf-ı **(27/a)** iktidâr idüp lâkin fırsat cûy-ı firâr olan tâife-i tüccâr ve mukaddemâ fûls-i ahmere muhtâc olup sefer vukû'undan berü ancak kesb ü kâr için ordu-yı hümayûnda her biri ulûfe ve ticâret ile mâlik-i servet ü yesâr olan manav ve ırgâd makûlesi etrâk-ı bî-âr henüz rûy-ı a'dâ-yı dîni görmeden "*kâfir geliyor*" deyü emvâl ü eşyâların yükledüp der-ceng-i evvel firâr ve aslını istisfâr idenlere dahi¹⁹⁴ üzerlerinden selb-i töhmet için halt-ı kelâmları sâde-dilân-ı asâkir-i İslâm'a dahi mûris-i halecân hâtır olmağın anlar dahi kafâdâr ve sahrâ-yı Babadağı asâkirden hâlî olduğunu sadriazâm hazretleri rû'yet ettiğinde nâçâr Livâ-ı şerîfi alup Hacıoğlupazarı kazâsına azîmet ve çavuşbaşı ağa dahi imdâddan me'yûs olup hasbe'z-zarûre ric'at buyurup sâir ricâl-i Devlet-i Aliyye ile sür'at ve şitâb iderek kazâ-i mezbûra vusûl¹⁹⁵ bulduklarında sadriazâm hazretleri der-akab kışlaya me'mûr olan asâkir-i İslâmın bir kadem akdemi Hacı[oğlu]pazarı meştâsına gelmek üzere emr-i hümayûn ısdâr ve etrâfında olan kazâlara dahi tebyîn-iasâkir-i meştâ-nişîn ile mehmâ-emken hıfz u hırâsetlerine bezl-i iktidâr buyurdılar.

¹⁹⁰ "nehr-i Tuna'yı ubûr idüp" ifadesinin üzeri çizilmiştir

¹⁹¹ "ordu-yı hümayûn" ifadesinin üzeri çizilmiştir

¹⁹² Altı çizili kısım vr. 26/b sayfa kenarında yazılıdır.

¹⁹³ "yerlerinden tedbîr ve mülâhazaya vakt kalmamağla erbâb-ı hall ü akd-ı umûr-ıdahi lerzende-i bî-su'ûr idülüp" ifadesinin üzeri çizilmiştir. Üzeri fazla çizilen yerler okunamamıştır.

¹⁹⁴ "iden asâkir-i İslâma dahi" ifadesinin üzeri çizilmiştir.

¹⁹⁵ "ve karâr tahsîl-i emniyet ü selâmet eyledikleri haberi vâsıl ve bi'l-cümle müslimîne gusse-i derûn hâsıl oldu" ifadesinin üzeri çizilmiştir.

Vürûd-ı Haber-i Nusret an-Canib-i Özi Ba'de ez-Giriften-i Kırım

Mukaddemâ Kırım Hân'ı olup¹⁹⁶ adem-i hüsn-i imtizâclarından nâşîahâlî ve kabîle-i Tatar miyânında bî-şu'ur ve zulm ile şöhret-şi'âr olan Selim Giray Hân bu def'a dahi hânlıkla kesb-i iltifât-ı hazret-i pâdişâh deverân itdikde zâhiren ita'ât [ve] inkıyâd ve hakikatde reîs-i zümre-i şekâvet ü fesâd olan Ser'asker Şahin Giray nâm müfsid Alkam-nihâd ile akd-i pey-vend-i ittifâk u ittihâd idüp merkûm Şahin Giray kayd-ı hayat ile han olmak üzere Moskov keferesiyle ahd ü emân ve selb-i sıdk u îmân idüp me'mûr olduğu mahalden küffâr-ı hâksârın derûn-ı Kırım'a duhûluna delîl ve asâkir-i İslâma dahi ihtilâl virüb nûş-ı şerbet-i şehâdet idenlerden gayrı bakıyye-i asâkir-i müslimîn ve zabitan ile¹⁹⁷ sipeh-sâlâr-ı Kırım olan Vezîr Silahdar İbrahim Paşa hazretleri giriftâr-ı bend-i esâr[et] ve Kefe Muhâfız Vezîr Abaza Mehmed Paşa dahi bir sefîneye süvâr olup Anadolu cânibine firâr etmeğin ülke-i Kırım'ı dest-i küffâr-ı bî-dîne teslim ile nâmûs-ı küfr ü sıyâneti tekmîl ve kendüsi dahi küffâr-ı murdâr tarafından hânlık ta'yîniyle terzîl kılındıktan sonra kıral-ı mağrûr izhâr-ı kibr ü gurûr idüp ve memâlik-i Eflak ve Boğdan ve Kırım ve nehr-i Tuna'nın beri tarafı zabt u teshîr olunup "*Özi gibi kal'ayı fethinde te'hîr oluna elbette bu sene alınmalıdır*" deyü miyânlarında şecâ'atla şehîr bir ceneral ve ma'îyyetine mühimmât-ı kesîreden gayrı tahmînen seksen bin mikdârı asker ta'yîn ü irsâl itmiştir. Lâkin Özi Muhâfız Ali Paşa hazretleri zâtında yarar ve bahâdur ve her vechile tedbîr-i asâkir-i mansûreye kâdir bir vezîr-i bî-nazîr olup dâimâ rüesâ-i cünd-i muvahhidîn [ile] müşâvere ve asâkir-i İslâm'ı ceng ü cidâle tahrîs bî-tahsis edevât-ı seferiyyeyi rû'yet ü idâreden hâlî olmayup hâzır u amâde ve küffâr-ı hâk-sâr ise ordusuyla bir mahalle nüzûl idüp akab-i taraf-ı menhûslarına kal'a-i mahrûse teslim olunmak üzere irsâl eylediği nâme ve elçisine kat'â i'tibâr olunmayup ric'at olundukda ceneral **(27/b)**¹⁹⁸ ittihâd-ı derûn ile mütevekkilen ale'llâh sabâha karîb ordu-yı küffârı şeb-hûn ve karavulda olan melâ'înin ekseri kimesne¹⁹⁹

¹⁹⁶ "ahâlî ve kabîle-i Tatar ile" ifadesinin üzeri çizilmiştir.

¹⁹⁷ Altı çizili kısım vr. 27/a sayfa kenarında yazılıdır.

¹⁹⁸ "mahzûl kemâl-i infî'âlinden ertesi gün muhâsara olunmak üzere tenbîh eylediği taraf-ı ser'askerîye ifâde olundukda" ifadesinin üzeri çizilmiştir.

¹⁹⁹ "şemsîr-i guzât-ı gayret-numûn ve necât bulanları dahi muhârebe iderek orduları üzerine düşüp haberdâr yeryer hanâzîr gibi hareket idüp vakt-i fecre değin birbirini" yazısının üzeri çizilmiştir.

Vürûd-ı Haber-i Meserret an-Cânib-i Özi Ba'de ez-İstîlâ-yı Küffâr be-Kırım

Sâniyen Kırım Hânı Selim Giray Hân'ın def'a-i ûlâsında ahâlî ve kabîle-i Tatar kendüden müteneffir olmağla, bu def'a dahi hânlığından râzı ve hoşnûd olmadıklarını fark ve idrâk iden başbuğları Şahin Giray nâm ibn-i Alkam-nihâd kayd-ı hayât ile küffâr-ı hâk-sâr tarafından mansûb hân olmak kavliyle Moskovlu keferesiyle nihânî ittifâk u ittihâd ve melâ'în-i hâsirînin derûn-ı Kırım'a hücum ve duhûllerine sa'y ve delâleti vücûd-pezîr olmağın yerli ve yâd nice bin müslimân pâymâl-ı fitne vü fesâd oldıktan sonra Ser'asker Vezîr İbrahim Paşa esîr-i dest-i küffâr ve Kefe Muhâfız Vezîr Abaza Mehmed Paşa dahi bilâ ceng ü cidâl Anadolu cânibine firâr ve nefsin tahlîse iktidârı olan asâkir-i İslâm'ın ekseri berren ve bahren bir tarafa târ-mâr ve ²⁰⁰ perişân olmağın müfsid-i merkûmun a'mâl-i hîle ü fesâdına binâen iklîm-i Kırım dâhil-i istîlâ-yı küffâr-ı liâm oldıktan sonra la'în-i müşrikînin kibr ü gurûrları ziyâde ve hadden efzûn ve edevât-ı külliyyeden tahmînen seksen bin mikdârı asâkir hezimet-makrun ile Özi ve Kılburun kal'alarını muhâsara ve tazyîkde bezl-i makdûr itmişler iken fâide-mend olmayup rüesâlarından vâfir kâfir helâk olmağla livâ-i istidrâcları ser-nigûn ve Özi Muhâfız Vezîr Ali Paşa hazretleri dahi guzât-ı gayret-simât ile ordu-yı küffârı şebhûn ve inâyet-i Hazret-i Kâdir-i bî-çûn ile mesâî'-i meşkûreleri mir'ât-ı âmâllerinde sûret-nümûn olup *kem min fietin kalîletin*²⁰¹ nass-ı münîfinin mazmûn i'câz-numûnu zâhir ve âşikârdır. Reisleri olan ceneral-i hızlân-meal mecrûhen firâr ve sâir melâ'înin ekserî giriftâr-ı şemşîr-guzât-ı şecâat-şî'âr ve çendan bakıyyetü's-süyûf olanlar dahi ıyâb-zîr-i vâdî-i idbâr olmağın birkaç sâ'at mikdârı verâlarından ta'kîb ve istîsallerinden sonra bi-mennihi'l-müteâl düstûr-ı Rüstem iştimâl hazretleri bi'l-cümle guzât-ı nusret-meâl ile mansûren avdet ve top ve tüfeng şenlikleri ile îfâ-yı merâsim-i meserret buyurdıklarının haberi mâh-ı Receb-i şerîfin evâhırında vâsıl ve bi'l-cümle mü'minîne inşirâh-ı derûn hâsıl oldu.

²⁰⁰ “ve” mükerrer yazılmış.

²⁰¹ “...Nice az bir topluluk, Allah'ın izniyle çok bir topluluğa gâlip gelmiştir. Ve Allah, sabredenlerle beraberdir ” Bakara Suresi 249. Ayet

Katl-i Vezîr Abaza Mehmed Paşa

Vezîr-i mezkûr kerreten ba‘de-merre sadriazâm olan düstûr-ı gayûr Ali Paşa merhûmun emân cinsinden abd direm²⁰² hazînesi olup²⁰³ fenn-i fûrûsiyyetde kesb-i mahâret ve Anadolu’da bağı u tuğyân iden Genc Ali nâm şakîyi verg-ı merhem **(28/a)** firîb ile ele götürüp i‘dâmı husûsunda hayli şöhret virüp sadr-ı müşârûn-ileyhin terbiye ve iltimâsiyle dâhil-i sarây-ı hümayûn ba‘dehu silahşorluk ile çırâğ olup bin yüz yetmiş yedi ve yetmiş sekiz senelerinde rişvân ağalığı ile mesrûr u memnûn mîrimirândan Çapanoğlu Mehmed Paşa’nın aleyhinde Der‘aliyye’ye tahrîr eylediği iftirâ ve bühtân kâr-ger-ârâ-yı te’sîr ve mûmâ-ileyh bâ-emr-i hümayûn kendinin mübâşeretiyle tedmîr olunduktan sonra mahlûl olan tûğ ve sancağı kendüye senâyet-i tevkîr ve nigâşte-i harîr-i tahrîr olunduğı üzere Hotin seferinin evvelki senesinde cesûrâne hareketi ile avâm-ı nâs miyânında şöhret virmekle rûtbe-i refî‘a-i vezâret ile dâire-i devlet ü ikbâlî tevkîr olunmuş idi. Lâkin kendünde melhûz olan hidmet sudûr itmediğinden gayrı bulunduğu mahalde zulm ve hıyâneti meşhûr olmağla vezâret-i ref‘olunup ba‘dehu hân-ı sâbıkın recâ ve şefâ‘atiyle kemâ-kân ibkâ olunmağla kâm-bîn ve Yenikal’a muhafazasına ta‘yîn olunmuş idi. Şahin Giray-ı hilekârın desîsesiyle Kırım’ı istîlâ iden düşmen-i dîn ile Ser‘asker Vezîr İbrahim Paşa ceng ü cidâl üzere iken kendüdeçendan asâkir-i İslâma istimdâd itmekle eğer ber-minvâl-i muharrir imdâd u inâyet eylese küffâr-ı hâksâr perîşân olması derecesine vardığı erbâb-ı vukûf indinde ağleb-i ihtimâl iken kat‘â ser‘asker-i müşârûn-ileyhin ilticâsına i‘tibâr etmeyüp Yenikal’a gibi ma‘kıl-i metîni mühimmât-ı kesîresiyle bilâ-zarûre bırakup Anadolu cânibinde Ünye nâm mahalle sefine ile firâr ve dîn ü devlete ol vecihi hıyânetini iş‘âr itmeğın ber-mûceb-ifetvâ-yı şerîfe katline isti‘câl ve evâil-i mâh-ı Cumâdelâhîre’de Canikli Ali Bey mübâşeretiyle ser-i maktû‘u Bâb-ı Hümayûn’a irsâl olundu.

Azl-i Zağarcıbaşı ve Silsile-i Bektâşiye

Babadağı perîşanlığı haberi Âsitâne-i Aliyye’ye kable’l-vurûd tâife-i askeriyyenin iki kıst mevâcibleri ihrâc u irsâli ordu-yı hümayûnun Hacıoğlupazarı kasabasında

²⁰² Direm: Gümüş para

²⁰³ “olan bahadurânın ba‘zısından ta‘lim-i fenn-i fûrûsiyyet idüb hayli şeref ” yazısının üzeri çizilmiştir. Üzeri fazla çizilen yerler okunamamıştır.

askerden hâlî olduğu vakte tesâdüf itmeğin, ağavât ve zâbitân ve çorbacıyan beynlerinde iktisâm ve husûl-ı emniyye ve merâmlarıyla her biri Kârûn-ı vakt ü eyyâm olduktan sonra Karasu cânibine ta'yîn olunan Zağarcıbaşı Şişman Salih Ağa kanâ'at itmeyüp neferâtın ta'âmiyyeleri için virilen birkaç yük revgan-ı sâdeye dahi pençe-zen iğtisâb olduğu yeniçeri ağasına ıstikâ ve i'lâm olmağın, evâhır-ı mâh-ı Şa'bân-ı şerîfde azl ile gûş-mâl ve zağarcıbaşılık ile Bektâşi Hüseyin Ağa ve saksocubaşılık ile Salih Ağa ve turnacıbaşılık ile Şehlâ Ali Ağa ve muhızrlık ile kırkbeş bölük çorbacıbaşı Çelebi²⁰⁴ ağadan her [biri] nasb u ta'yîn ile nâil-i âmâl oldılar.

Azl-i Sadriazâm Mehmed Paşa ve Nasb-ı Muhsinzâde Mehmed Paşa der-Def'a-i Sâniye

Sadriazâm Silahdar Mehmed Paşa hazretleri mânend-i Büzürcmihr-i dâna efkâr-ı sâibe ile şöhet-nümâ iken sadâretinde muvaffak olamayup küffâr-ı hîlekar tohum-ı füsûnla peydâ eylediği giyâh-ı rengârengi öyle bir düstûr-ı dâniyâ dildâde idüp Babadağı perîşanlığı gibi bir hâdne-i azîme zuhûrundan sonra sâir ordu ricâlî dahi üzerlerinden selb-i töhmet taksîr için “*bundan ziyâde bahâne olmaz*” deyü ba'z-ı kîl u kâl ve müşârun-ileyh hazretlerinin sadâretinde **(28/b)** dahi revnak kalmadığı ma'lûm-ı Hazret-i Şehinşâh-ı amîmü'n-nevâl olmağın Mektûbî Abdürrezzak Efendi vâsıtasıyla mâh-ı Ramazan-ı şerîfin onuncu günü mühr-i hümayûn istirdâd ve Bosna vâlisi olup Eflak cânibi ser'askeri vezîr-i bî-nâzir Muhsinzâde Mehmed Paşa hazretlerine sâniyen ihsân olunmağla ber-murâd kılındı.

Azl-i Sadr-ı Rûmili

Rûmili sadrı Topkapulı Salih Efendizâde Mehmed Emin Efendi cenâbları mâh-ı mezkûrun on altıncı günü müddet-i mu'tâdelerin itmâm ve derd-i cân-güdâz-ı tahassürî olan arpalıklar ile câlis-i ser-sofra-i ni'met ü ikrâm ve sadâret-i mezkûre ile reîsü'l-ulemâi'l-a'lâm İbrahim Bey nâilü'l-merâm oldılar.

²⁰⁴ Metinde boşluk var.

Azl-i Reîsülküttâb Recayî Efendi

Reîsülküttâb Recayî Mehmed Emin Efendi miyâne-i kibâr-ı hâcegân-ı dîvân-ı hümâyûnda hüsn-i hat ve fenn-i aklâmda mahâret ile müştehir ve bulunduğı manâsıbdâ iffet ü istikâmet ile makbûl ve mu‘teber olmağla, üç seneden berü tahmîl-i meşakkat-i sefer olmuş idi. Lâkin sinleri resîde-i zemân-ı şeyhûhet olduklarından gayrı nev‘amâ inhirâf-ı mizâc zuhûrıyla muhtâc-ı tedbir ü ilâc olmağın, istîfâ ve isti‘fâları karîn-i kabûl-ı Âsafî kadr-âşinâ olmakdan nâşî mâh-ı mezbûrun yirmi altıncı günü azl ile Âsitâne-i Aliyye’ye azîmete ruhsat ve mansıb-ı celîl-i riyâset ile Mektûbî Abdürrezzak Bahir Efendi hıl‘at-pûş-ı mecd ü fehâret ve kitâbet-i sadr-ı âlî ile nâil-i izz ü rif‘at kılındı.

İhsân-ı Vezâret be-Ağa-yı Yeniçeriyân

Yeniçeri Ağası Bosnavî Süleyman Ağa egerçi bir nusret-i azîmede bulunmayıp ancak Kartal hezîmetinden mukaddem kul kethudâsı iken ol esnâda vukû‘ bulan müşâverede Sultan Osman meterislerinden ilerü ordu-yı hümâyûn hareketi bir vechile münâsib olmamak üzere ba‘z-ı edille beyânıyla arsa-i mubâhasede semend-i fehm ü firâsetine haylice meydan virmeğın Yeniçeri Ağası Kapukıran Vezîr Mehmed Paşa tahammül idemeyüp hemân “ *sen mi bilürsün* ” deyüp âzâr ile te’dîb ve ba‘dehu kul kethudâlığından azl idüp Edirne ağalığı ile dâire-i devletden teb‘id ü ta‘zîb itmiş idi. Vukû‘-ı hezîmetden sonra ba‘z-ı sâde-dilân eğer kul kethudâsı mûmâ-ileyhin tedbîri üzere hareket olursa “ *şöyle olurdu yok böyle olurdu* ” deyü bî-hûde kıl u kâlleri²⁰⁵ bâ‘is-i şöhrat ü şân ve fî nefsi’l-emr ağa-yı mûmâ-ileyh sâlhurde ve hezâr seferlerde bulunmuş bir²⁰⁶ pîr-i umûr-dîde ve rind-i cihân olmağın mukaddemâ tahrîr olunduğı üzere yeniçeri ağalığı ile tebcîl ü tevkîr olunup, lâkin ağalığında şâyeste-i tahsîn olur bir hıdmet-i celîle zuhûr itmediğinden gayrı Babadağı perîşanlığı gibi zikri melâl-i hâtır olan hâdis-e-i azîme vukû‘undan sonra endîşe ve inkâra düşüp şâyed yeniçeri ağasından me’mûl olan salâbet ü sadâkat vücûda gelmedi deyüp²⁰⁷ kendüye teveccüh-i kulûb ve hüsn-i zan idenlerin nazar-ı

²⁰⁵ “ağa-yı m’umâ-ileyh” ibaresinin üzeri çizilmiştir.

²⁰⁶ “pîr-i cihân-dîde” ibaresinin üzeri çizilmiştir.

²⁰⁷ “itibâr” ibaresinin üzeri çizilidir.

i'tibârından²⁰⁸ dūr ve refte refte adem-i liyâkat ü istihkāk ile meşhūr olarak mesnedinden dahi mehcūr olacağı mirât-ı efkârında sûret-nümâ ve üzerinden selb-i tōhmet-i taksîr da'iesiyle firâr iden askerî tâifesi katl ü tedmîr idüp müte'addid hafr eylediği kuyulara ilkâiderek beyne'n-nâs "Kuyucu" lakabıyla yâd u tezkîr ve vâkı'â sefer vukū'undan berü askerî ziçinde olup hâric-i tavr u edeb hareketlerinden gayrı küffâr-ı hâksârı istimâ' eyledikleri mahalden bilâ-zarûre firâr ve gayret-keşân dîn-i mübînin pâ-yı sebâtlarının tezelzülüne küllî medâr olup bâis-i inhizâm ve Hotin Muhâfız Vezîr Hüseyin Paşa ve Rûmili Vâlisi Vezîr Enişte Mehmed Paşa gibi yegâne-i asr düstûr-ı bî-nazîrleri katl ü i'dâm itdiklerinden sonra rüesâ-yı asker havf-ı sırâyet ile kahr u tedmîrlerinde taksîr iderek ferec bulup def' u izâleleri merteb-i vücûdan olan erâzil ü eşhâsı bî-muhâba katl ü i'dâm ile levs-i vücûdlarından sâha-i âlemi tathîr itmesi ağa-yı mûmâ-ileyhin sâir uyûbunı setr ile başkaca kadr u unvân ve hidmet-i mezkûresi mûcib-i i'tilâ-yı merâtib ü şân idüğü ma'lûm-ı hazret-i sadriazâm-ı kadr-dan olmağın, mâh-ı Şevvalü'l-mükerrem'in altıncı günü huzûr-ı Âsafânelerine da'vet ve ilbâs-ı ferve-i vezâret buyurup yeniçeri ağalığı kemâ-kân ibkâ ile karîn-i mecd ü iclâ ve yerine i'tâ-yı menşûr-ı istiklâl (29/a) kılındı.

Azl-i Ser-i Serhengân Rûhî Süleyman Ağa ve Nasb-ı el-Hâc İspir Ağa

Çavuşbaşı Rûhî Süleyman Ağa müddet-i mu'tâdesini itmâm ile mâh-ı mezbûrun beşinci günü ma'zûl ve çavuşbaşılik ile ol havâlîde sâhib-i alâka olmağla mû-be-mû hakâyık-ı ahvâline vâkıf ve âşinâ-i kudemâ-i ricâl-i devletden sabıkâ ser-bostâniyân-ı hâssa Kapucıbaşı el-Hâc İspir Ağa'yı kâm-revâ buyurup yevm-i mezbûrda tevcihât için da'vet olunan ricâl-i Devlet-i Aliyye'den ba'zılarının manâsıbını tebdîl ve ba'zılarına müceddeden i'tâ-yı manâsıb ile tebcîl buyurdılar.

Nasb-ı Abdi Paşa Vali-i Rûmili ba-Umûr-ı Ser'askerî-i Cânib-i Hacıoğlupazarı

Düstûr-ı mükerrem-i Âsaf-şiyem ü sadriazâm-ı Bermekî-hıdem devletlü Muhsinzâde Mehmed Paşa hazretleri mühr-i hümayûn ile ²⁰⁹ sâniyen zînet-efzâyı sadr-ı sa'âdet oldukları esnâda üzerlerinde olan Rûmili eyâletini seferler vukū'undan berü ordu-yı hümayûnda mevcûd ve beyne'l-vüzerâ şecâ'at-ı dilâverâne ile isbât-ı vücûd eden

²⁰⁸ Metinda "i'bâr" şeklinde yazılmıştır.

²⁰⁹ "ile" mükerrer yazılmıştır.

Vezîr Abdi Paşa'ya inâyet ve cenâb-ı Âsaf-meabları ta'yîn-i meştâ-yı asâkir-i muvahhidîn buyurdukları medîne-i Şumnu'ya azîmet üzere olmalarıyla ol etrâfına nigah-bân bir ser'asker-i kaviyyü'l-iktidâr ta'yîni lâzıme-i hâlden olduğu nümâyân olmağla mâh-ı merkûmun on altıncı günü Hacıoğlupazarı cânibi ser'askerliği ile eyâlet-i mezkûre vezîr-i müşârun-ileyh cenâblarına kemâ-kân inâyet ve ihsân buyuruldu.

Vefât-ı Defterdâr Şıkk-ı Evvel el-Hâc İsmail Efendi ve Nasb-ı Kisedâr Derviş Efendi

Mah-ı merkûmun on sekizinci günü Şıkk-ı evvel defterdâr[1] el-Hâc İsmail Efendi hatm-i defter-i a'mâr ile Hacıoğlupazarı kasabasında âzim-i dârü'l-karâr ve defterdârlık mesnedi hâcegân-ı Divân-ı Hümayûndan olup müddet-i vâfireden berü kisedâr ²¹⁰ ve cünbiş-i fetânetlerinden liyâkatları âşikâr olan Derviş Mehmed Efendi cenâblarına tevcîh ü inâyet ile kâm-dâr kılındı. Merhûm-ı mûmâ-ileyh mahmiyye-i İstanbul'da bir haffâfın veled-i necâbet-semîri olup bâliğ-i sinn-i nisâb oldukda bir müddet başmuhâsebe kalemine müdâvemet ve Defterdâr Kasîr Halil Efendi birâderi İbrahim Efendi'ye dâmâd olmakla ol dâirede kesb-i edeb ü ma'rifet ve fenn-i kalemde beyne'l-emsâl karîn-i şöhrat olup, mukaddemâ Hıfzî es-Seyyid İbrahim Efendi Bihke kalâsına nefy ü iclâ olundukda zimmet halîfeliğiyle kâm-kâr ve ba'de'l-ıtlâk mekân-ı evveline i'âde olundukda bir müddet dahi kalem-i mezkûreye devâm ile evkât-güzâr ve selef-i sâlifleri Hıfzî İbrahim Efendi Şehr emânetiyle bülend-iktidâr olduklarında mûmâ-ileyh dahi zimmet halîfeliğini tekrâr ve ânifen tahrîr olunduğı üzere İsmet Ali yerine defterdâr olmuştır. Mehâret-i kalem ve istikâmetle müsellemler olup ancak ma'ârif-i ilmiyyede alâkası olmamağla, mekâdir-i nâsdan gâfil imsâk-ı hâl ile meşhûr bir zât-ı sâde-dil idi. Rahmetullâhi rahmeten vâsi'a.

Azl-i Kād-ı İstanbul Ali Efendi [ve] Nasb-ı Nakîb İbrahim Efendi Saniyen

Dârü'l-hılâfeti aliyye sânehallâhu min külli'l-beliyyede sefer vukû'ıyla envâ-i zehâirde kıllet vukû'ı hâkimü'l-vakt olan ilmî damadı Ali Efendi cenâblarının kusûr

²¹⁰ “ olan Derviş Mehmed Efendi câniblerinin ” yazısının üzeri çizilmiştir.

u rehâvetlerine tahmîl ile mâh-ı merkûmun on dokuzuncı günü bî-vakt azl ile telh-kâm ²¹¹ ve makâmlarıyla bâ-pâye-i sadr-ı Anadolu nakîbü'l-eşrâf es-Seyyid İbrahim Efendi nâilü'l-merâm oldılar.

Nakl-i Serdâr-ı Ekrem Muhsinzâde Mehmed Paşa be-Meşta-yı Şumnu

Serdâr-ı Ekrem hazretleri idâre-i umûr-ı sügûr ve ta'yîn-i muhâfızîn-i hudûd sınırından sonra zâhiren ikâmeti mûcib-i hâl kalmamağla fekk-i râbita-i ikâmet ve gurre-i mâh-ı Zilka'deti's-şerîfede mukaddemâ meştâ ta'yîn olunan medîne-i Şumnu'ya azîmet ve duhulle vaz'-ı kadem-i ikâmet buyurdılar.

Tevcîh-i Livâ-i Niğbolu bâ-Muhâfaza-i Kal'a-i Vidin Ba'de ez-Giriften-i Kal'a-i Yergöği

Küffâr-ı hâksâr memlekt-i Eflâk'ı teshîrden sonra Yergöği kasabasını zabt idüp ta'yîn-i asâkir-i kesîre ile ittisâlinde vâkı' Ruscuk gibi bir belde-i azîmeye ta'addîden hâlî olmamağla kal'a-i mezbûrenin feth-i Eflâk **(29/b)** cânibi ser'askeri Vezîr İzzet Ahmed Paşa'nın uhde-i dilrânelerine havâle olunup, ol dahi ma'îyyetine me'mûr cünd-i mevfûr²¹² ile muhâsara vü tazyîk ve feth ü teshîr ile ihrâz-ı rütbe-i izz ü tevfkî buyurup, beyne'l-vüzerâ Gazi Ahmed Paşa nâmıyla şöhet-şî'âr ve hakku'l-insâf husûs-ı mezkûrda dâmen-der-miyân-ı gayret ile sebkat iden merdâne hidmeti şâyeste-i tahsîn-i sığâr u kibâr olmuştır, lâkin

Mısra'

Hükm-i takdîr-i Hudâ sa'y ile tagyîr olmaz

Nesir : meâli üzere kal'a-i mezbûre yine a'dâ-yı dîn ü devlete giriftâr²¹³ ve tekrâr feth ü teshîri evvel-bahar-ı huçeste-âsâra tevkîf olunup ve mahrûse-i Vidin muhâfazasına bir vezîr-i sâhib-i tedbîrin nasb u ta'yîni lâzım gelmekle evâil-i mâh-ı merkûmda Niğbolı sancağı inzîmamıyla Vidin Kal'ası muhâfazası vezîr-i müşârun-ileyh cenâblarına tevcih ü inâyet olundu.

²¹² Nüshada sehven "mevkûr" şeklinde yazılmıştır.

²¹³ "ve bu def'a dahi" ibaresinin üzeri çizilmiştir.

Vefât-ı Vezîr Recep Paşa Vâli-i Sayda

Meşâhîr-i vüzerâdan merhûm Memiş Paşa kethudâlığından nâil-i rütbe-i emâret ve bin yüz yetmiş sekiz senesinde ihrâz-ı rütbe-i celîle-i vezâret idüp²¹⁴ kal'a ve serhaddât muhafazalarında kıyâm üzere imrâr-ı eyyâm iden Sayda Vâlîsi Ayntâbî Vezîr Recep Paşa'nın vefâtı evâsıt-ı mâh-ı merkûmda vâsıl-ı ordu-yı hümâyûn oldu.

İhsân-ı Vezâret ve Tevcîh-i Livâ-i Yanya be-Mîr-i mirân Elbasânî Süleyman Paşa

Mîr-i mîrândan Elbasânî Süleyman Paşa bundan akdem me'mûr olduğu hıdmet-i dîn ü devletde mesâ'î-i meşkûresi karîn-i kabûl ve ulûfe ve bahşîşleri hazînesinden rû'yet olumak üzere altı yüz süvârî ve iki bin piyâde asker ile nevrûz-ı firûzda mu'asker-i hümâyûna duhûl itmek şartıyla mâh-ı zi'lhicce'ti's-şerîfenin on dördüncü günü avâtıf-ı aliyye-i cihândârîden²¹⁵ müceddeden rütbe-i refî'a-i vezâret ihsânıyla terfî-i kadr u şân ve ber-vech-i arpalık Yanya sancağıyla memnûn u şâdân kılındı.

VEKÂYİ'-İ SENE-İ SİTTE ve SEMÂNÎN ve MİETE ve ELF

Azl-i Ser-Turnaî

Evâil-i mâh-ı Muharremü'l-harâmda Turnacıbaşı Şehlâ Ali Ağa hasbe'l-iktizâ ma'zûl ve makâmıyla ol havâlîde ordu ağalıkları ile icrâ-yı hidmet-i sadâkat iden Yeğen es-Seyyid el-Hâc Mehmed Ağa'ya inâyet ü ihsân ile nâil-i me'mûl kılındı.

Ta'yîn-i Osman Efendi bâ-Sefâret-i Moskov ve ma'îyyet-i Yasincizâde Vâ'iz-i Ayasofya

Çar-ı Moskov tarafından sulh u müsâlemeyi iltimâs zımnında ordu-yı hümâyûn ve rikâb-ı müstetâb-ı pâdişâh-ı rub'-ı meskûn tarafına vârid olan tahrîrâtına binâen sâbıkâ Reîsülküttâb Yenişehirî Osman Efendi cenâbları evâhır-ı mâh-ı Muharremü'l-harâmda murahhasan elçilik hidmetine ta'yîn olunmağın, ilbâs-ı hil'at ve cenâb-ı pâdişâh-ı adâlet-meâb hazretleri bi'l-cümle umûrlarını şer'-i şerîfe tatbîk iderek

²¹⁴ “ ile ekserî eyyâmada” ibaresinin üzeri çizilmiştir.

²¹⁵ Altı çizili kısım vr. 29/b sayfa kenarında yazılıdır.

hareket itmelerinden nâşî şâyed sefir-i mûmâ-ileyhe kemâl-i ruhsat virilmekle hılâf-ı şer‘-i şerîf hareket olunmakdan ihtirâzen fuzalâ-i zemânedен Ayasofya Vâ‘izi eş-Şeyh Osman Efendi dahi ma‘iyyetine ta‘yîn olundu.

Hareket-i Serdâr-ı Ekrem an-Meştâ-yı Şumnu be-Sahra

Rûz-ı hızır duhûl ile eyyâm-ı şitâ hulûl itmeğin serdâr-ı ekrem hazretleri bi‘l-cümle cünûd-ı muvahhidîn ile meştâ-yı Şumnu’dan hareket ve ol havâlîde bir sahrâ-yı fesîhü’l-ercâda vaz‘-ı hayme-i ikâmet buyurdılar.

Azl-i Kul Kethudâsı ve Silsile-i Bektâşiyye

Kul Kethudâsı Gürci Ali Ağa Karasu cânibinde tertîb olan ordu ağalığıyla dâire-i devletden ib‘âd ve kul kethudâlığıyla Şehla Hüseyin Ağa ve zağarcıbaşılık ile Salih Ağa ve saksoncubaşılık ile el-Hâc Yeğen Mehmed Ağa ve turnacıbaşılık ile ordu-yı hümâyûna asker sürmeğe me‘mûr ve edâ-i hizmet iden Kilcizâde Silahdâr Mehmed Ağa dil-şâd kılındı.

Vefât-ı Vâlî-yi Girid Vezîr Hüsni Hüseyin Paşa

Kandiye Kal‘ası (30/a) muhâfaza şartıyla vâlî-i eyâlet-i Girid olan Çelebi Hüseyin Paşa mâh-ı rebî‘ulâhırın evâilinde azm-i gül-geşt-i bekâ itmeğin, eyâlet-i mezbûre ile²¹⁶vâlisi Vezîr Mustafa Paşa kâm-revâ oldu. Merhûm-ı mûmâ-ileyh seccâle rahmetuhu aleyh hazretleri hâk-i pâk-i İstanbul’dan zuhûr u neş‘et ve pederleri serhaddât ağalarından bir zât-ı sâhib-i gayret olup, mûmâ-ileyhin hâl-i sagîrinde irtihâl ve ba‘dehu yeniçeri ağalığından mahrûse-i Vidin muhâfazasıyla ihrâz-ı rütbe-i vezâret ve 149 sâlinde livâ-i ademe rihlet iden üvey pederleri Vezîr Abdullah Paşa’nın terbiyeleriyle sinn ü sâl ve bir müddet cemâ‘at çorbacılığı ve turnacıbaşılık ile Eğriboz ve Selânik ve Belgrad ve Vidin ağalıkları ile iştigâl ve yamakân nâmiyle tuğyân iden erâzil-i eşhâsın memâlik-i Eflak’dan tard u teb‘îdlerine sebkât iden hizmeti karîn-i kabûl olmağın, dâire-i aliyyede turnacı ve saksoncu ve zağarcıbaşılık ile nâil-i izz u iclâl olmuşlar idi. Bin yüz yetmiş sekiz senesi Cumâdelâhire’sinde kul kethudalığından Kürd Osman Ağa yerine ağa-yı zümre-i yeniçeriyân ve zarâfet-i şân

²¹⁶ Metinde boşluk var.

u iltifât-ı pâdişâh-ı kadr-dân hazretleriyle bülend-i eslâf u akrân olup resm-i kadîm üzere ruz-merre tebdîl-i câme idüp şehir-i İstanbul’u geşt ü güzâr itdikce eslâfları ekseri serdengeçdi ağaları kıyâfetini ihtiyâr ve mûmâ-ileyh ise levendâne destâr ve silahşor-ı şehriyârî hey’etinde birkaç bostânî hidmetkârı ile bir tarz-ı letâfet izhârından gayrı rûy-ı dil ü nevâzesi hâtır-ı şinâsilerinden kendüye herkesin meyl ü incizâbı sadrıazâm-ı asr olan maktûl Mustafa Paşa’nın ma’lûmı oldukda tahsîl-i rekâbet ve azline cüst-cûde iken ol esnâsında kapudan paşanın tebdîli iktizâ itmeğin sadr-ı müşârun-ileyhin desîsesiyle nâ-kâm ve nâ-murâd sene-i mezbûre-i Şa‘bân’ın evâsıtında deryâ kapudanlığı ile müddet-i medîd hasret-keşolduğı yeniçeri ağalığından seksen beş gün zarfında tard u ib‘âd olundu. Ba‘dehu vezâret ile nâil-i ikrâm-ı pâdişâh-ı bende-nevâz ve iki def‘â Bahr-ı Sefîd seferiyle ser-efrâz olup bin yüz yetmiş dokuz senesi hılâlinde Âsitâne-i Aliyye‘ye bâd-bân güşâ-i azîmet oldukları esnâda mahrûse-i²¹⁷ muhâfazasına me‘mûr devr-i elviye iderek Eğriboz ve Selanik ve eyâlet-i Mora ve Girid ile memnûn u mesrûr kılınmışlar idi. Hakkâ ki merhûm-ı mûmâ-ileyh miyâne-i vûzerâda ma‘ârif-i ilmiyye ile mümtâz olduklarından gayrı şi‘r ü inşâyâ kâdir pâkîze-edâ şâ‘ir olup bin yüz seksen dört senesi Ramazân’ında zîb-efzâ-yı gehvâr şuhûd olunan şâh sultan cenâblarının velâdetlerine

Târih

Şâh sultâna müjdeci bir mehcebîn şehzâdeye

Nesir: târih-i pesen-dîde-i şeyh u şâb olmuş idi. Rahmetullâhi aleyh.

Tuğyân-ı ba‘z-ı Erâzil der-Galata

Galata’da kalafatçı tâifesinden ba‘z-ı erâzil hılâf-ı cinsleri olan Giridî kalyonlar levendâtıyla mu‘âraza iderek iştîdâd bulup²¹⁸ birbirleriyle üç gün mikdârı tûfeng ve kılinc ile mukâbil olmuşlar idi. Ba‘dehu her tâifenin başları duhülle nizâ‘ları sükûn buldı.

Tebdîl-i Anadolu ve Nikâbet ve Kazâ-i İstanbul

²¹⁷ İfadede eksiklik var.

²¹⁸ “üç gün mikdârı” ifadesinin üzeri çizilmiştir.

Sadr-ı bülend-kadr-ı Anadolu olan allâme-i zemân Es'ad Efendizâde es-Seyyid Mehmed Şerif Efendi hazretleri itmâm-ı müddet-i mu'tâde ile gurre-i Rebî'ulâhır'da ma'zûl ve akdem-i ulemâ-i fuhûl olan İstanbul Kādısı Nakîbü'l-eşrâf es-Seyyid İbrahim Efendi hazretleri sadâret-i merkûmeye nakl ile nâil-i me'mûl **(30/b)** olup, mesned-i nikâbet-i aliyye ile dahi sadr-ı Rûm'dan ma'zûl Şerifzâde es-Seyyid Mehmed Efendi hazretleri sâniyen dil-şâd ve İstanbul hükûmetiyle Medîne-i Münevvere pâyesiyle medîne-i Burusa'dan ma'zûl sabıkâ fetvâ emîni Babazâde es-Seyyid Abdullah Efendi cenâbları nâilü'l-murâd oldılar.

Ta'yîn-i Reîsü'l-küttâb Abdürrezak Efendi be-Sefâret-i Moskov Ba'de ez-

Avdet-i Osman Efendi

Moskov çarı tarafından iltimâsa binâen taraf-ı Devlet-i Aliyye'[den] ta'yîn ve irsâl olunan reis-i sâbık Osman Efendi ve ma'iyetlerinde olan Ayasofya Vâ'izi eş-Şeyh Osman Efendi ile mahall-i mükâleme ta'yîn olunan [Fokşani]²¹⁹ nâm mahalde Moskovlu tarafından ta'yîn olunan murahhas [Gregori Orlof]²²⁰ nâm la'în ile mecâlis-i mu'akkadda de sulh u müsâlemeye dâir vârid kelâmıda murahhas-ı mersûmun kat'â pezîrâ-yı husûl olur bir kelâm sudûr itmediğinden gayrı, işbu sene-i mübârekede za'f u hâllerinden nâşî bî-hûde imrâr-ı vakt olduğu sefir-i mûmâ-ileyhin ma'lûmu olmağın ve müddet-i mükâleme dahi mürûr itmekle tehî-mâye avdet ve fehm ü idrâk eylediği ahvâli nakl ü rivâyet esnâsında taraf-ı küffârdan gûyiyâ sefir-i mûmâ-ileyh isnâd-ı kibr ü nahvet ile âhar elçi recâsına bu def'â dahi müsâ'ade olunup hâlâ mu'asker-i hümayûnda reîsü'l-küttâb olan Abdürrezzak Bâhir Efendi cenâbları mâh-ı Cumâdelulâ'da irsâl-i riyâset vekâletiyle²²¹ Efendi kâm-yâb kılındı.

İhsân-ı Vezâret be-Çelebi Ağazâde Hasan Ağa

Ruscuk a'yânı olup bundan akdem vefât iden Çelebi Ağa'nın ferzend-i mihteri dâhil-i zümre-i hâcegân-ı dîvân olduğu küçük karındaşı es-Seyyid Hasan Ağa reşk ü hasedinden kayd-ı merâtib dâ'iyesine düşüp Ruscuk ve Yergöğü kasabası istihlâsına iktizâ iden masârıfı kendi tarafından rû'yet itmek üzere Çavuşbaşı el-Hâc İspir

²¹⁹ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, TTK, IV, bölüm I, Ankara 2011, s.417

²²⁰ Uzunçarşılı, *a.g.e.*, IV, bölüm I, s.414

²²¹ Metinde boşluk var.

Ağa'nın recâ vü şefâ'atıyla ber-minvâl-i muharrer rütbe-i refî'a-i vezâret ihsân ve Ruscuk muhâfazasıyla ²²² mâh-ı Cumâdelâhire'de bülend-şân kılındı.

Vefât-ı Ser-Şâhinciyan Abdâl Mehmed Ağa

Kudemâ-i ricâlden Şâhincibaşı Abdâl Mehmed Ağa mâh-ı Recebü'l-ferdin yirmi altıncı günü azm-i dâr-ı bekâ ve şâhincibaşılık ile Enderûn-ı Hümâyûn'dan²²³ Ağa çerâğ olmağla kâm-revâ kılındı. Merhûm-ı mûmâ-ileyh dergâh-ı âlî kapucibaşlarından ve kudemâ-i ricâlden olup ba'z-ı hıdemât ve menâsıbla mültefit ve sipah ağalığı ile dahi karîn-i izz ü rif'at olmuş idi. Birkaç sene mukaddem şâhincibaşılık ile kûşe-gîr-i tekâ'üd ü inzivâ ve ol hâl ile güzârende-i eyyâm ü leyâl [iken] âzim-i darü'l-bekâ olmuş idi. Dâimâ hâlinden şikâyet üzere olmağla menfûr-ı ricâl-i devlet baba-yı âlem bir zât-ı nîk-haslet idi.

Hareket ve Duhûl-ı Ordu-yı Hümâyûn be-Meştâ-yı Şumnu Ba'de ez-Avdet-i

Abdürrezzak Bahir Efendi

Rûz-ı Kâsım duhûl ve nev'amâ âsâr-ı şitâ zuhûrıyla sahrâda ikâmet mümkün olmadığından gayrı sefir-i sâni Abdürrezzak Efendi dahi tehî-mâye avdet eyleyüp bî-hûde ikâmeti mûcib hâlet kalmamağla yümn ü sa'âdet ile hareket ve evâil-i mâh-ı Şa'bân-ı şerîfde meştâ-yı Şumnu'da ikâmet buyurdılar.

Ta'yîn-i Sadr-ı Esbâk Ali Paşa be-Muhâfaza-i Boğazhisar²²⁴

Sadr-ı esbak Moldovanî Ali Paşa'nın cerîde-i cerîmelerini keşîde-i kalem-i afv ve âtifet hazret-i pâdişâh-ı merhamet-güster kılınmağın, mâh-ı evâhır-ı Şa'bân-ı şerîfde muhâfaza şartıyla Boğazhisar sancağı ²²⁵ ref' olunan vezâreti ile inâyet ü ihsân ve pejmürde-i hâr-ı sitem ü âlâm olan gonca-i ikbâli âb-ı nisan-ı kerem-i hüdâvendigârî ile güşây u handân oldu.

Tebdîl-i Sadr-ı Rûmili

Sâniyen Rûmili sadrı olan İvaz Paşazâde İbrahim Beyefendi'nin müddet-i mu'tâdeleri tekmîl ile sene-i mezbûre Ramazânü'l- mübârekinin on altıncı günü

²²² “kesb-i rif'at-ı unvân ” ifadesinin üzeri çizilmiştir.

²²³ Metinde boşluk var.

²²⁴ Bu bölüm vr. 31/a sayfa kenarında yazılıdır. Fakat kronolojik sıra gereği buraya derc edilmiştir.

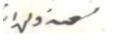
²²⁵ “inâyet ü ihsân ” yazısının üzeri çizilmiştir.

ma'zûl ve makâm-ı âlîleriyle sâbıkâ sadr-ı Anadolu Vassaf Abdullah Efendizâde Mehmed Es'ad Efendi hazretleri nâil-i me'mûl kılındı.

İhsân-ı Vezâret-i Tevcîh-i Livâ-i Tırhala be-İsmail Paşa

Medîne-i Yenişehir-i Fenârın eşrâf [ü] a'yânından vücûhla vezâret (31/a) uhdesinden gelmeye iktidârı nezd-i serdâr-ı a'zamîde ma'lûm olan İsmail Ağa'ya rütbe-i refî'a-i vezâret ile Tırhala sancağı tevcîh ü inâyet olunup, evvel-bahar-ı huceste âsârda ol havâlîde sefere me'mûr bi'l-cümle asâkir-i İslâmı ordu-yı hümâyûna îsâl eylemek üzere mâh-ı Şevvalü'l-mükerrem'in on birinci günü ²²⁶ sürücülük hıdmetine ta'yîn olundu.

Vefât-ı Kādı-i Ordu-yı Hümâyûn Nimetullah Efendi

Sadr-ı âlî-kadr-ı Anadolu pâyesiyle ordu-yı hümâyûn kâdısı olan Ebü'l-ihlâs Nimetullah Efendi mâh-ı mezbûrın dokuzuncu günü *irci'î ilâ rabbik*²²⁷ fermânına dem-beste-i imtisâl ve serhadd-i cinâna intikâl buyurmalarıyla, mahlûl olan hükûmet-i mu'asker-i hümâyûn ile sâbıkâ Galata kâdısı Gelibolulı Müftîzâde Ahmed Efendi Edirne pâyesiyle nâil-i me'mûl kılındı. Merhûm-ı mûmâ-ileyh Medîne-i Münevvere kâdısı Mektûbî Osman Efendi'nin hafîd-i reşîdi olmağla, ma'ârif ü kemâl bi'l-irs intikâl iden şehrîlerden olup bâliğ-i sinn ü tebyîz oldukda tahsîl-i ma'ârif-i ilmiyyeye bezl-i mechûd ve iktisâb ile zirve-i a'lâ-yı irfâna su'ûd itmeğin, ulemâ-yı izâmın birinden mülâzım ve tarîk-ı tadrîse âzim olmağın bin yüz kırk beş senesi hılâlinde veliyy-i ni'meti Damadzâde Ebû'l hayr Ahmed Efendi hazretlerinin sofrâ-i cûd u ihsânlarından şîrîn-kâm ve medrese-i hâric ile dâhil-i müderrisîn-i kirâm ve kat'-ı merâtib iderek 167 senesi Cumâdelûlâ'sında Tarhânazâde Kadri İbrahim yerine Darü'l-hadîs-i Süleymâniye'den mahrûse-i Galata Mevleviyyeti ile makzi'l-merâm, ba'dehu mısır-ı Kâhire ve Mekke-i Mükerreme hükûmetiyle be-kâm ve bin yüz seksen üç senesi hılâlinde ²²⁸ Altunıçokzâde Fâzıl Abdullah Efendi mahlûlünden ordu-yı hümâyûn hükûmetiyle karîn-i izz ü ihtirâm oldukdan sonra İstanbul pâyesini ihrâz ve sadr-ı Anadolu pâyesiyle sudûr-ı kirâma duhûlle ser-efrâz olmuşlar idi. Hakkâ ki şî'r ü inşâda mûsâ-vâr izhâr-ıyed-i beyzâ-i iktidâr iden

²²⁶ “günü” kelimesi mükerrer yazılmıştır.

²²⁷ “Rabbine dön” Fecr Suresi 28. Ayet

²²⁸ “ordu kâdısı” yazısının üzeri çizilmiştir.

şu‘arâ-i şîrîn-güftârdan olup Râşid Efendi ve es-Seyyid Vehbi Efendi vefâtlarından sonra yektâ-süvâr-i meydân-ı belâğât u beyân olup, asr-ı nâdirü’ d-dehr Sultân Mahmud Hânî’de tarh-ı bünyâd olunan kusûr-ı şâhâne ve hayrât[u] hasenât-ı pâdişâhâne olan sebîl ve mekteb ve çeşme bâlâsına revnak-bahşâ-yı nukûş u tasâvir olan târîhlerin ekseri tab‘-ı iffet ve âsâr-ı hâme-i necâbetleri olup mültefit-i kibâr u hengâm-ı tadrîsinde mektûbcılık ve vekâyî‘ kitâbeti ve mîrî kitâbeti Ahi Çelebi Mahkemesi niyâbeti ve Haremeynü’ş- Şerîfeyn tefîşiyle pür-i‘tibâr nefîsü’s-sohbe ve nüktedân bir sadr-ı âlî-kadr-ı bülend-iktidâr idi. Rahmetullâhi rahmeten vâsi‘a.

Tevcîhât ve Tebdîl-i Ağayân-ı Sipâh u Silahdârân

Mâh-ı mezbûrun on birinci günü sadrıazâm hazretleri seneleri tekmiî olan ricâl-i Devlet-i Aliyye’nin manâsıblarını münâsibi üzere²²⁹ tebdîl ve ba‘zısını ibkâ vü mukarrer ile tebcîl buyurup sipâh ağalığıyla dergâh-ı âli kapucibaşılar[ından] sâbıkâ bostancılar odabaşısı Aydosî Hasan Ağa’nın ve silahdar ağalığı ile ordu-yı hümâyûnda kasâb başı olan Yeğen Ali Ağa’nın kadr u i‘tibârların tekmiî buyurdılar.

İhsân-ı Vezâret be-Ser-kassâbân Ömer Ağa ve Tevcîhât-ı Rikâb-ı Hümâyûn

Sâbıkâ Kıbrıs muhassılı olup çend mâh mukaddem kasabbaşı nasb u ta‘yîn olunan Bosnavî Ömer Ağa rikâb-ı kâm-yâbda kethudâ-yı sadr-ı âlî vekili olan Toygunzâde Hüseyin Ağa’dan müşâhede eylediği vaz‘-ı nâ-bercâ ve unfla edâsını bir vecihle tahammül idemeyüp, yoluyla hareket ve mâh-ı mezbûrun on dördüncü günü saray-ı Âsafî’ye da‘vet ve huzûr-ı kâimmakâmîde Sivas mansıbı tevcîhi ile ilbâs-ı ferve-i vezâret olunup mesrûren avdet²³⁰ ve istikbâl ve teşyî‘inde kethudâ-i hod-re’y mezkûra ba‘z-ı kelâm-ı ta’n-âmîz ile teskîn-i harâret ve yevm-i mezbûrda da‘vet olunan ricâl-i Devlet-i Aliyye’dan sâbıkâ reîsü’l-küttâb es-Seyyid Osman Efendi²³¹ defterdâr-ı rikâb ve selefi Âtîfzâde Ömer Vâhid Efendi defter emânetiyle kâm-yâb olup, şehremânetiyle Haşim Ali Beyefendi ve Tersâne emânetiyle baş muhâsebe vekili serdârlar kâtibi Mustafa Efendi bi’l-asâle Haremeynü’ş-Şerîfeyn **(31/b)**

²²⁹ “ba‘zısını ” kelimesinin üzeri çizilmiştir.

²³⁰ Üstü çizilen yazı okunmuyor.

²³¹ “reîsü’l-küttâb” ifadesinin üzeri çizilmiştir.

muhasabesiyle sâbıkâ kalyonlar defterdârı Dâniş Süleyman Efendi memnûn ve dil-şâd kılındı.

Vefât-ı Âtîf Mehmed Emin Efendi Sadr-ı Anadolu-i Sâbık

Mâh-ı Şevvalü'l-mükerremin yirmi dördüncü günü sadr-ı Anadolu sâbık Âtîf Mehmed Emin Efendi *irci'î ilâ rabbik*²³² fermânına itâ'at ile azîm-i dârü'l-karâr ve İstinye kasabasında ihyâları olan tekyeleri sahâsında defn-i mezâr kılındılar. Merhûm-ı mûmînâ-ileyh mahrûse-i²³³ Edirne'den ma'zûl ve 1136 senesinde diyâr-ı ademe râhla bend-i kufûl olan sadr-ı esbak Enişte Hasan Paşa imâmı Ahmed Efendi'nin necl-i necîb-i ma'ârif-mend-i Âtîf Mehmed Emin Efendi cenâblarıdır. Hâl-ı sagîrlerinde nâil-i şeref-i mülâzemet ve 139 senesi hılâlinde medrese-i hâricden biri ile iktisâb-ı izz ü sa'âdet ve devr-i medâris iderek darü'l-hadîsden İzmir ve ba'dehu Şam kazâlarında hukûmet ile fâiz-i merâtib-i mufâharet olup Mekke-i Mükerreme pâyesi ile mümtâz ve 174 senesinde Mehmed Murad Efendi yerine hükûmet-i darü's-saltanatı'l-aliyye ile ser-efrâz ve bin yüz seksen dört senesi Rebî'ulâhır'ı gurrende sadr-ı büleend-kadr-ı Anadolu'ya sâye-endâz olmuşlar idi. Sene-i kâmilelerin itmâm ve ba'de'l-azl kûşe-gîr-i râhat u ârâm iken ânifen tahrîr olduğu üzere Ravza-ı Rızvâna hırâm buyurdular. Merhûm-ı mûmînâ-ileyh âşinâ-yı ulûm-ı Arabiyye ve gavta-hâr-ı fûnûn-ı edebiyye olup inşâ-yı belâgat-peymâları gıpta-fermâ-yı rûh-ı Veysi ve hatt-ı zîbâları hasretkeş-ı uyûn-ı Nergisî olmağla esnâ-i tedrîsde mektûbcılık ve tezkirecilik ve teftîş-i Haremeynü'ş-Şerîfeyn ile müstahdem-i hîdmet-kibâr ve kendüden rivâyet olduğu üzere “*hengâm-ı tedrîsimizde olan iltifât ü i'tibâra zemân-ı mevleviyyetimizde sezâ-vâr olamadık*” deyü²³⁴ buyururlar imiş. Rahmeten vâsi'a.

Vefât-ı Vezîr Ömer Paşa Vâli-i Sivas

²³⁵ Sivas mansîbî inzîmâmıyla ihrâz-ı rütbe-i vezâret iden Bosnavî Ömer Paşa tekâmîl-i malzeme ile me'mûr olduğu mahalle azîmet üzere iken mâh-ı Zilka'de'nin 3. günü diyâr-ı ademe rihlet idüp Aksaray kurbünde nev-tarh olan “Pişmâniye”

²³² “Rabbine dön ” Fecr Suresi 28. Ayet

²³³ Altı çizili kısım vr. 31/b sayfa kenarında yazılıdır.

²³⁴ “nâdire pervâz-ı güfter ” ifadesinin üzeri çizilmiştir.

²³⁵ “rütbe-i refi'a-i vezâret ile Sivas mansîbî tevcih olunup bâlâda tahrîr olduğu üzere Sivas ” ifadesinin üzeri çizilmiştir. Üzeri fazla çizilen yerler okunamamıştır.

ta‘bîriyle zebân-zed²³⁶ câmi‘-i cedîd sâhasında mütevârî-i hâk-i mezâr ve Sivas mansıbı Boğazhisarı muhâfazası şartıyla²³⁷ Vezîr Karasu muhâfızı es-Seyyid Nu‘man Paşa’ya ihsân ile kâm-kâr kılındı. Merhûm-ı mezkûr diyâr-ı Bosna’dan zuhûr ve kesb-i sermâye-i fehm ü şu‘ûr itdikde, âsaf-ı ber-güzîde edâ Köprülizâde Hafız Ahmed Paşa dâiresine intisâb ve refte refte kethudâlıkları şerefîn iktisâb idüp âsâr-ı tab‘-ı fetânet-medârı ile vezîr-i müşârun-ileyhin bi’l-cümle umûrında müsteşârı olmuş idi. Kapucıbaşılık ile nâil-i merâtib-i sa‘âdet ²³⁸ ve efendi müşârun-ileyh hazretleri 1180 senesinde vefât itdikde çend eyyâm Kapudân Mehmed Paşa’ya hıdmet ve ba‘dehu pey-der-pey üç sene Kıbrıs muhassıllığı ile tahsîl-i nakdîne-i servet ve ma‘zûlen Âsitâne-i Aliyye’ye vusûlünde ferş-i bisât-ı râhat eyledikleri esnâda kassâbbaşılık ile mültefit-i Devlet-i Aliyye olmuşlar idi. Lâkin merhûm-ı mûmâ-ileyhin iktizâ-yı murâdı rûtbe-i refî‘a-i vezâret olmağla ânifen tahrîr olundu[ğı] üzere husûl-i merâm ile nâil-i me’mûl olup, lâkin adem-i müsâ‘ade-i ömr-i²³⁹ nâ-pâyidâr ile yirmi gün mürûrunda âzim-i dârü’l-karâr oldılar. Merhûm-ı mûmâ-ileyh tedbîr ü fetânet ile karîn-i şöhrat olan vüzerâdandır.

İrsâl-i Mîrâhûr Latif Bey Berây-ı Tahrîr-i Levendât-ı²⁴⁰ Sefâyin der- Livâ-yı

Aydın

Mevsim-i bahâr-ı huçeste-âsârda Bahr-ı Siyah’a me’mûr ²⁴¹ olan sefâyin-i sultâniyyenin kadr-ı kifâye levendâtı Aydın sancağının sevâhil-i Bahr-ı Sefîd’de vâki‘ kazâ ve kasabâtı ahâlilerinden tertîb ü tahrîr ²⁴²ve ıcâleten irsâlü tesyîr olunmak üzere ol etrâfın hükkâm ve zâbitânına hitâben şeref-sudûr olan fermân-ı vâcibü’l-emsâl²⁴³ taraf-ı Devlet-i Aliyye’den mübâşir ta’yîn olunan Mîrâhûr-ı Evvel Abdülatif Bey yediyle mâh-ı mezbûrun dördüncü günü irsâl olundu.

²³⁶ “olan” kelimesinin üzeri çizilmiştir.

²³⁷ “sadr-ı esbak Moldovânî Ali Paşa’ya ” ifadesinin üzeri çizilmiştir.

²³⁸ üzeri çizilen yazı okunamadı.

²³⁹ üzeri çizilen yazı okunamadı.

²⁴⁰ Sehven “ livât ” şeklinde yazılmıştır.

²⁴¹ üzeri çizilen yazı okunamadı.

²⁴² “olmak üzere ” ifadesinin üzeri çizilmiştir.

²⁴³ Metinde “ emsâl ” şeklinde yazılmıştır.

Vefât-ı Müneccimbaşı Halil Efendi

Devlet-i Aliyye’de sermüncimîn Halil Efendi’nin²⁴⁴ âfitâb-ı ömr-i gîrân-mâyesi vâsıl-ı derece-i zevâl ve mâh-ı mezbûrun²⁴⁵ on beşinci günü diyâr-ı ademe irtihâl itmeğin mansıb-ı mahlûlesiyle **(32/a)** Osmaniye muvakkıtı Müneccim-i sâni Abdullah Efendi ve anın yeriyle dahi Musazâde Mehmed Ubeydullah Efendi nâil-i âmâl oldılar. Merhûm-ı mezkûr İstanbul’a Çehâr-şenbih pazarı kurbünde Berber Ahmed Çelebi nâm kimesne sulb-i pâkinden zuhûr, istifâza-i kevâkib-i fehm ü şu’ur itdikde, fûnûn-ı cüz’iyyeyi Zeki Efendi’den ta’allüm ile tekmîl ve ba’dehu müneccim-i sânilik ile tebcîl olunup, bin yüz altmış senesinde riyâset-i etibbâ mesnedine nakl olunan Ahmed Efendi yerine reîsü’l-müneccimîn ve medrese-i hâric ile dâhil-i vücûh-ı müderrisîn olmuşlar idi. Refte refte Medâris-i Süleymaniye’den biri ile itmâm-ı tarîk itmeğin kâm-bîn olmuşlar idi. Fenninde mahâret ü iffet ile karîn-i şöhret idi. Rahmetullâhi aleyh.

Hareket-i Valî-i Mısır Vezîr Halil Paşa

Sâbıkâ Belgrad vâlisi olup mısır-ı Kâhire mansıbı inâyet ve bir ay mikdârı civâr-ı Âsitâne-i Aliyye’de Ebâ Eyyüb el-Ensârî’de ikâmet üzere olan Kara Halil Paşa’[ya] mâh-ı Zi’lhicce’ti’ş-şerîfenin on birinci günü berren azîmete izn ü ruhsât virildi.

Azl-i Zağarcıbaşı ve Kul Kethudâsı

Zağarcıbaşı Salih Ağa’nın çendan sadriazâm hazretlerine tereddüdi ağa paşanın bâ’is-i tegayyür ü teneffürü olmağla birkaç gün mukaddem azl ile tenkîl ve yeriyle Sersaksoncı es-Seyyid el-Hâc Yeğen Mehmed Ağa ve anın makâmıyle ser-turnaî Silahdar Mehmed Ağa ve anın makâmıyle Muhzır Çelebi Mehmed Ağa ve anın yeriyle altıncı bölüğün çorbacısı Mustafa Ağa’dan her biri iltibâs-ı hıl’at-ı merâm ile tebcîl olunmuşlar idi. Mâh-ı mezbûrun yirmi birinci günü irâde-i Âsafî ile Kul kethudâsı Şehla Hüseyin Ağa dahi ma’zûl ve makâmlarıyla Zağarcıbaşı es-Seyyid el-Hâc Yeğen Mehmed Ağa ve anın yeriyle Saksoncıbaşı Silahdar Mehmed Ağa ve

²⁴⁴ “âfitâb” kelimesinin üzeri çizilmiştir.

²⁴⁵ “ mezbûrın ” kelimesinin üzeri çizilmiştir.

anın yeriyle Ser-turnaî Çelebi²⁴⁶ Ağa ve anın yerine Fenarlı Hasan Ağa nâm kimesne ta'yîn ile her biri nâil-i me'mûl kılındılar.

VEKÂYİ'-İ SENE-İ SEB'Â'²⁴⁷ ve SEMÂNÎN ve MİETE ve ELF

Vefât-ı Ali Efendi Hatîb-i Cami'-i Ayasofya

Mâh-ı Muharremü'l-harâmın altıncı gicesi sâ'at beşde iken Ayasofya Câmi'-i hatîbi Ali Efendi'nin Suyabatan Sarayı kurbünde vâki' hânesinden alâmet-i âteş zuhûr ve derhâl civârında olan müslimîn ve zâbitânın intifâsına sa'y ü iştigâllerinden nâşî bi-inâyetillâhi te'âlâ kable'l-iştidâd sükûn ve muntafî olmuş idi. Lâkin hatîb-i mezkûrî cüst-cûda iken beytûtet eylediği odasında mahnûkan fevt olduğu derûn-ı hâneye [duhûl] idenlerin manzûrları olmağın irtesi gün câriye-i mevtû'ası huzûr-ı kâimmakâmîye ihzâr ve istihbâr olundukda biraz zemândan berü imtizâc u ihtilât²⁴⁸ eylediği eşhâs-ı erâzilden mânend-i azâzil bir Türk-i sûtürg-i hûn-rîzin ameliyle hatîb-i mezbûr ihnâk ve kabâyih-i mezkûreleri ma'lûm olmayup maznûn töhmet olmamak üzere hâne-i mezbûreyi dahi ihrâk eylediklerini ikrâr itmeğın şakî-yi mezbûr ahz u ihzâr ba'de'l-havâle câriye-i mezbûre dahi sâir nemek be-harâma ibret içün esîr pazarında berdâr kılındı. Hatîb-i mezbûr fenn-i mûsikîden haberdâr ve yedinci dereceye dek câmi'-i merkûmda hatîb olup “*emsâlimde gayrıya vâkî' olmamışdır*” deyü iftihâr ederdi.

İhsân-ı Vezâret be-Elçizâde Mehmed Bey

Sabıkâ kapudan-ı derya Elçizâde Vezîr İbrahim Paşa'[nın] necl-i necîb-i mihteri Mehmed Bey cenablarının liyâkat u istihkâkı ma'lûm-ı hazret-i pâdişâh-ı âfâk olmağın, mâh-ı Saferü'l-hayrın on ikinci günü vezâret ihsân ve Özi cânibine tertîb olunan donanma-yı hümâyûn ser'askerliği ile bülend-kadr u şân kılındı.

²⁴⁶ Metinde boşluk var.

²⁴⁷ Üstü çizili yazı okunamamaktadır.

²⁴⁸ Metinde sehven “ ihtilât ” şeklinde yazılmıştır.

Hareket-i Serdâr-ı Ekrem ez-Meştâ-yı Şumnu be-Sahrâ

Mâh-ı mezbûrun on sekizinci günü duhûl-ı mevsim-i bahâr ile serdâr-ı ekrem hazretleri bi'l-cümle cünûd-ı muvahhidîn ile meştâdan hareket ve Şumnu sahrâsında ihtiyâr buyurdıkları mahalde vaz' olunan ordu-yı hümayûna azîmet buyurdılar.

Ta'yîn-i Abdi Paşa be-Muhâfaza-i Misivri

Rûmili eyâleti inzımâmıyla Hacıoğlupazarı cânibi ser'askeri olan Abdi Paşa'nın bundan akdem zuhûr iden küffâr-ı hâksârın müdâfa'asında kusûr u rehâvet ve me'mûriyyetine münâfi ba'z-ı hareketinden nâşî düşmen-i dîn ü devletin ol havâlîye îsâl-i hasâret eylediği ma'lûm-ı sadrıazâmî oldukda mâh-ı Rebî'ulevvel'in altıncı günü Misivri kasabası muhâfazasına ta'yîn ve Rûmili eyâleti kemâ-kân Hacıoğlupazarı ser'askerliği ile Karasu muhâfızı Sivas **(32/b)** Vâlisi Vezîr es-Seyyid Nu'man Paşa hazretlerine ve Sivas eyâleti dahi Boğazhisarı muhâfızı sadr-ı esbak Ali Paşa hazretlerine ihsân ile kâm-bîn kılındılar.

Azl-i Sadr-ı Anadolu ve Kazâ-i İstanbul

Sadr-ı Anadolu es-Seyyid İbrahim Efendi hazretlerinin ve İstanbul kâdısı Bâbizâde es-Seyyid Abdullah Efendi'nin müddet-i mu'tâdeleri tekmi'l olmağın mâh-ı Rebî'ulâhır'ın ikinci çehâr-şenbih günü ma'zûl olmalarıyla sadr-ı bülend-i Anadolu'ya Dürrîzâde Efendi hazretlerinin mahdûm-ı mihteri Mehmed Nurullah Efendi hazretleri, İstanbul ma'zûllerinin akdemi olmağla sâye-endâz-ı izz ü sa'âdet ve mahmiyye-i İstanbul hükûmetiyle Mekke-i Mükerreme'den ma'zûl Kethudâzâde Mehmed Sa'id Efendi revnak-tırâz-ı mesned-i âmâl ü izzet oldılar.

Katl-i Katıroğlu Abdullah Paşa

Mîr-mîrandan Tokat Mutasarrıfı Katıroğlu Abdullah Paşa'nın dâire-i afv u inâyetden efzûn ta'addî gûna gün ile zulmü mütehakkık olmağın, katline isti'mâl ve ser-i maktû'ı Canikli Ali Bey vesâtatiyle mâh-ı mezbûrun yedinci günü Der'aliyye'ye irsâl olundu.

Vürûd-ı Haber-i İnhizâm-ı Küffâr der- Ceng-i Silistre

Husamâ-yıdîn-i mübîn olan Moskovlı la'în birkaç seneden berü memâlik-i İslâmiyye'ye itâle-i dest-i mel'anet şî'âr ve husûsan nehr-i Tuna'nın beri tarafında ba'z-ı kazâlar dahi eyâdî-i ²⁴⁹ tasallut ve istîlâlarına giriftâr olalı izhâr-ı kibr ü gurûr ve “*elbette ben Silistre'yi darben alacağım*” deyü Ser'asker Vezîr Osman Paşa'ya ve muhâfız Vezîr es-Seyyid Hasan Paşa'ya birkaç def'a haber irsâlinden sonra yüz binden ziyâde asâkir-i menhûsesiyle nehr-i Tuna'dan gemi ubûr idüp tazyîk ve muhâsarada bezl-i makdûr ve ser'asker-i müşârun-ileyh hazretleri ma'ıyyetinde olan cünd-i mansûr ile müdâfa'a-i a'dâda Rüstemâne gayret ve küffârın bu def'a ne mertebe kesret ve ikdâmı serdâr-ı ekrem hazretlerine mukaddemce ifâde ile istimdâd olumağla taraf-ı ordu-yı hümâyundan icâleten irsâl olunan altı bin piyâde yeniçeri askeri ile Kul kethudâsı el-Hâc Yeğen Mehmed Ağa ve ol mikdâr sipâh ve süvâri asker ile başbuğ ta'yîn olunan çavuşbaşı el-Hâc İspir Ağa eyyâm-ı muhâsaranın altıncı günü vürûd ve lühûku meşhûd-ı hazret-i ser'askerî olduğu sâ'at²⁵⁰ mütevekkilen ale'llâh küffâr-ı hâksârın üzerine hamle-i şîrâne ile hücum u ikdâm ve bir taraftan Kul kethudâsı Yeğen el-Hâc Mehmed Ağa dahi piyâde ve süvâri yeniçeri dilâverlerine gayret virerek havâle-i şemşîr-i adû-tedmîr ile merdâne kıyâm ve vezîr muhâfız es-Seyyid Hasan Paşa ve el-Hac İspir Ağa ve sâir mîr-i mîrân ve zâbitân ve bi'l-cümle asâkir-i celâdet-unvân dahi tekbîr getirüp bir ağızdan mânend-i seyl-i azîm²⁵¹ üzerlerine akub sekiz buçuk sâ'at mikdârı kâr-zârda mânend-i hamle-i Haydarî²⁵² ve üç def'a hücum u gazanferîde on bin mikdârı kefer-i fecere dendân-ı şîr-i şemşîr-i alef ve bir namdâr ceneralinden gayrı kırkdan ziyâde rüesâları olan hanâzîr-i duzah-makar arsa-i ceng ü cidâlde telef oldukdan sonra²⁵³ pâ-y-i mukâvemetleri karîn-i tezelzül ü idbâr ve serdâr-ı murdârları olan ceneral-i la'în dahi zahm-dâr ve rüesâlarından vâfir ve harb ü darbe kâdir olanlardan binden ziyâde kâfir giriftâr-ı bend-i îsarolmağın, bin belâ u meşakkat reh-duz u firâr ve bakıyyetü's-süyûf olan melâ'în-i hâsirîn bîm-i cânla her biri birer semte târ-mâr olup elhamdüli'llâhi te'âlâ adû-yı dîn ü devletden gereği gibi ahz-ı intikâm ve asâkir-i

²⁴⁹ “dest ” yazısının üzeri çizilmiştir.

²⁵⁰ “biribiryle haberleşüb rehâvet ” yazısının üzeri çizilmiştir.

²⁵¹ üzeri çizili yazı okunamadı.

²⁵² “ lâ'în-i pâ-y-i karîn-i tezelzül ü idbâr ” yazısının üzeri çizilmiştir. Üzeri fazla çizilen yerler okunamamıştır.

²⁵³ “serdâr-ı murdârları olan ceneral-i la'în dahi zahm-dâr ve” yazısının üzeri çizilmiştir.

İslâm dil-hâh üzere nâil-i ni‘met-i iğtinâm²⁵⁴ olduktan sonra bî-kıyâs top ve cebahâne ve edevât-ı sâireden gayrı i‘tinâya sezâ musanna‘ve nâdîde iki aded top-ıra‘d-âvâz ²⁵⁵ ahz olunduğunun haber-i meserret-eseri mâh-ı mezbûrun on birinci günü ordu-yı hümâyûna vâsıl ve bi‘l-cümle kulûbü‘l-mü‘minîne inşirâh-ı küllî hâsıl oldu.

Muhârebe-i Küffâr der-Boğaz-ı Balya ve Şehâdet-i Feyzullah Paşa ve İhzâm²⁵⁶

(33/a) İhsân-ı Vezâret ve Ta‘yîn-i Cânib-i Kırım Vâli-i Canik el-Hâc Ali Paşa
Şöhret-i celâdeti âlem-gîr olan Canikli Hacı Ali Bey’in hakkında şevârik-ı inâyet-i mülûkâne leme‘ân ve bihâr-ı mevâhib-i Husrevâne feyz-yâb olup mâh-ı Rebî‘ulâhır’ın yirmi ikinci günü rütbe-i bâlâ-yı vezâretle kâm-bîn ve dört bin asâkir-i şecâ‘ât-güster ile bahren Kırım istihlâsına ta‘yîn olundu.²⁵⁷

Nusret-i Cündîde der-Kurb-ı Babadağı²⁵⁸

Rûmili eyâleti ile Hacıoğlupazarı cânibi ser’askeri Vezîr Nu‘man irâde-i sadriazâmî ile ordusunda Dağıstânî Vezîr Ali Paşa’yı kâimmakâm idüp muhtasarî mühimmât ile tahmînen dört [bin] mikdârî piyâde ve süvârî asâkir-i şecâ‘at-şi‘âr ile hareket ve Babadağı etrâfına azîmet eyleyüp Taşsulu ve Tanrıverdi karyelerine gelinceye değin bir mahalden küffâr-ı hâksâr zuhûr itmemeğin, zikr olunan karyeler beyninde karâr ve İsakcı ve Tolca havâlîlerini tecessüs için ma‘iyyetlerinde olan şecî‘ân-ı mîr-i mîrandan Çerkes Hasan Paşa’yı ta‘yîn buyurmalarıyla anlar dahi iki bin mikdârı dilâv[er]ân ile ol etrâfı geşt ü güzâr iderek Debbağ Köprüsi nâm mahalde küffâr-ı hâksârın külliyyetlü bir taburuna rast gelüp mütevekkilen alellâh üzerlerine hamle-i Rüstemâne ile hücûm idüp biraz zemân kâr-zârda ceneralleri la‘în zahm-dâr olmağla egerçi melâ‘în-i müşrikîn perîşân olmak mertebelerine varup, lâkin kelb-i akûr misâl

²⁵⁴ “ ve rüesâlarından vâfir ve darb u harbe kâdir olnlardan binden ziyada kâfir ” yazısının üzeri çizilmiştir.

²⁵⁵ “ ahızıyle rütbe-i bâlâyı ” yazısının üzeri çizilmiştir.

²⁵⁶ Bu başlık altındaki “ Silistre’de münhezim olan müşrikînin ba‘zıları Balya bogâzı nâm mahalli muhâfazasına me‘mûr olan vücûh-ı muvahhidînin üzerlerine hücûm iden gürûh-ı melâ‘îne mülâkî olup Hızır misâl istisâl” yazılı bölüm üzeri tamamen çizilmiştir.

²⁵⁷ “ Azl-i Nu‘man Paşa ve Nasb-ı Ali Paşa ser’askeri Karasu ” yazısının üzeri çizilmiştir.

²⁵⁸ Bu başlık vr. 33/a sayfa kenarında yazılıdır.

yine ceng ü cidâle iştigâlî ve bi-hamdi'llâhi te'âlâ fevz-i arûs-ı nusret ²⁵⁹miyân-ı mücâhidinde keşf-i perde-i cemâl idüp ikdâm-ı guzât-ı gayret irtisâma tâb-âver-i tâkat olmayup her biri verâlarına ric'at ve paşa-yı mûmâ-ileyh dahi nimsâ'at ta'kîbden sonra mansûran avdet ve ser'asker-i müşârun-ileyh nakl-i mâcerâ-yı nusret eyledikten sonra sipehsâlar-ı müşârun-ileyh dahi müşâvere idüp şâyed küffârın ol havâlîde külliyeatlü birkaç taburı olmak ihtimâli olmağla bu rütbede olan nusret-i cânib-i serdâr-ı ekrem hazretlerine tahrîr ve irsal ve kendüler dahi ordusunda bast-ı bisât iclâl buyurdılar.

Tevcih-i Eyâlet be-Ağa-yı Yeniçeriyân Vezîr Süleyman Paşa

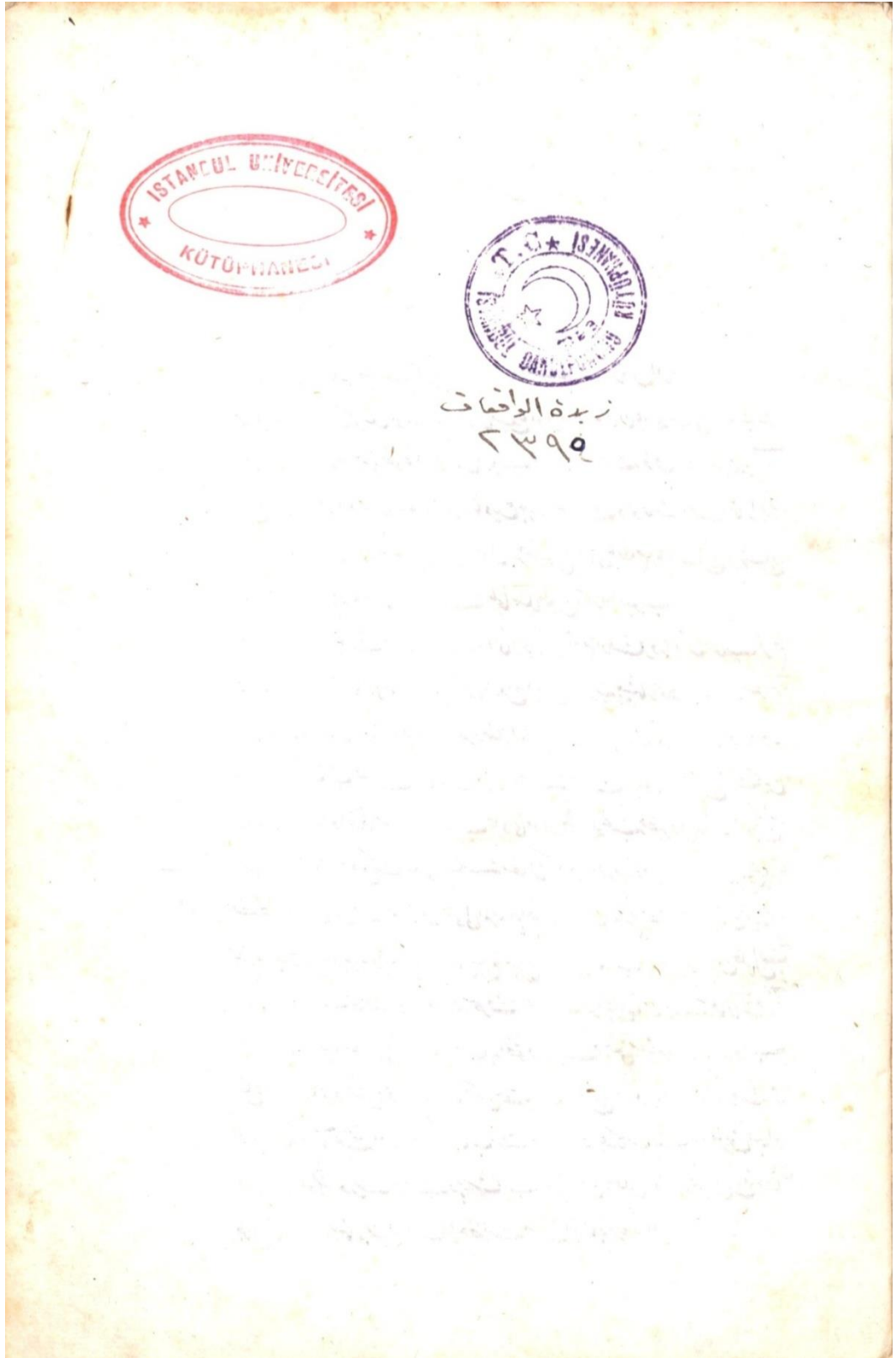
Vezâretle yeniçeri ağası olan Kuyucu Süleyman Paşa askerî nâmıyla olan erâzil ü eşhâsı zabt u rabt husûsunda arz-ı bâzu-yı iktidâr ve katl eyledikleri âdemleri kuyulara doldurup bî-kıyâsdan nüfûs-i kesîr telef itmekle “Kuyucu” lakabıyla iştihâr bulmuş idi. Fî-nefsi'l-emr ocak ricâlî kendüden havf idüp umûrda istihdâm olunan ocak ağaları hasbe'z-zarûre irtikâbdan²⁶⁰ izhâr-ı tehâşî ile hidmet-i sadâkatemeyl itmişler idi. Lâkin kendüden bir nusret vâki' olmadığından gayrı kul kethdâsının bu esnâda Silistre'de vukû' bulan nusret-i azîmede celâdeti karîn-i şöhret olmağın, müşârun-ileyh Kuyucu Süleyman Paşa sene-i mezbûre Cumâdelûlâ'sının on altıncı penç-şenbih günü Kandiye mansıbyla vâlî-i eyâlet-i Girid ve yeniçeri ağalığı ile mûmâ-ileyh es-Seyyid el-Hâc Yeğen Mehmed Ağa kâm-yâb olup berât-ı âmâl ü iclâlini ol vechile tecdîd itmeğın kul kethudâlığı ile Zağarcıbaşı Silahdar Mehmed Ağa ve zağarcıbaşılık ile Saksonî Çelebi Ağa ve saksoncubaşılık ile Fenârî Hasan Ağa turnacılık ile Muhzır Mustafa Ağa be-kâm kılındılar.

Azl-i Şeyhülislam Yüsrîzâde Efendi

²⁵⁹“ mir'at” yazısının üzeri çizilmiştir.

²⁶⁰ “tehâşî” yazısının üzeri çizilmiştir.

TIPKI BASIM
(ZÜBDETÜ'L-VÂKI'ÂT)

دیور سر نامه نظم کریم بسم الله الرحمن الرحيم
 حمدی نهاییه و سکر سیه و بیضیه اول مبع اول و آخر اولان باری تعالی حضرت زینیه ط
 اشجار سایه دار و مود جینی تقویم کهنه سال ارباب تجیم کبی انداخته طاق سیان پوزیو
 خارج خطه فخر و عرفان یونو میوه نادرین جبهه یقینت و قوعات ایله پراشمار ابله
 و صلات بیضیه و سلام بر مایه اول بر خیل انبیای خطام مالک تاج اسنای
 نبوت سلفه و تحت رسالت طلی سلطین و کده محبوب خدا شفیع روبرو
 حضرت زینیه ط بعثت انشا و عالم و باوئی ایجا و بی آدم اولمش در و آل اصحاب کرام
 و وجود مجتهدین باهر الاحرام حضرت انک ارواح فیض انار زینیه پیشما و تحفه عجات سلام
 اهدا و ایثار و اولو ط و دفع مظالم کفر و ضلالت و نشر هوالم عدل سر یعت پوز و بلر
 اما بعد بو کتب صحت نصابک بحیر اعلی سینه باعث دباوی و بو نایز مشکین
 نقابک شطیر و انشاسته سبب عادی اولدر ط بوعب حضرت دل ساد و حبیب
 الشریع بعزیز زاده فضل کت سال شکسته مقال اکین و الدرم روم ایلی فضائی اشرفین
 مصطفی افندی ابن عبد العزیز بن المولی المرحوم احمد رمضان عازم قضا و آخر جان انبیین
 بیهم و بیکس و بلا و زنی و مدور سن بالغ سن نصاب و هر چند و بین خلیل الضی
 استفهام استفاضه یلم و معرفت سحر ایسه ینه جو انکلیان بندر کمال و غیر
 و تمامی علوم و معارفی تحصیل و اکث به نفوذ و غیرت و همتی متصرف اولوب
 منع جهانیهای دانش و عرفانن ماکمل حصه باب و مشایخ اسلامیه کت مقادیر مسندی
 ابو اسعد و صاعقه ابنه افندی کت بکرت ملازمت ایله کامیاب و طریق اجداد
 ماور و پدر اولو تدرب غنیمت و پرستاب اولو کن اشغال روزمره عیال بالغ مشایخ
 جمال آمان و در ستمای طالع ناس از خطرات طریق فضایه ایصال ایدوب مصرع

فاضلی که در یک قضیه معلوم شد و در آن صورت نمودن غبار معاش و خراش
 بر تنک غنوم او و لب هر چند که اسب خوشترام کلک مستقیم الانام مساحت
 افرای او و عرفان و اصل سر منزل مرام او و لوق را ده سنده او و لجه بابنه علایق و در
 دوران خلاص مدیم الاحمال اکتبه نه راس مال اصحاب علم و کمال سلف و سراج
 مهابات هنروران خلف اثرینه حسب القدر افتخار ایدرک یکری سندون
 مانوف و زینت آرای صدر روم او و افندی حضرت انکس باب رفعا بلند مصر و
 افندی اعزام ایدر تحصیل ایدر کم فتن صکت جلب لای تاریخ کجلی او و **طایفه حکام** اسمیه
 سمار اثر نو او اثر نوب و انشا و محادیم کرکات فضیلتندی صدر غالب قدر میرزا
 محمد سالم افندی مرحوم صد سعید ابراهیم پاشا شهید اسمیه زینت و یکت بود
 او و زایل سائده انام او عرض غرضور ایدر نال عطا بای صدر برکتی او و لای کجلی او
 تذکره الشعرا لای تدبیر اقدام و انشای افندی لغای حین حسن ختام و تاریخ انامی او و
آفتاب خرافی اسمیه بنام ایدر یکد فکرمه دولت علیه حر و لوق افرای صدر است
 و زینت آرای سنده کبر او و وزرای عظام حضرت انکس سیر و منافع محمدر سمیرا
 قصر معارفه رایت عثمان احمد باب افندی زینت و تحریر و حدیقه الوزرا اسمیه
 سما و ارباب هنرون و لا و را فاراح عمر افندی و شعی زاده سعید افندی و بر فاج و
 خرومند خانی تدبیر و لب حسن بل غنن تکبیل ایدوب و مشایخ اسلامیه حقیقه
 مستقیم زاده سلیمان افندی نک و وجه المشایخ الاسلام نام اثر زبیا و ارکان
 دولیک سر آمد احمدی اکریدی رحیمی احمد افندی نک افغان دار السعاده و رئیس
 او و ذوات غالب قدر حضرت انکس حضرت افندی او و اثر خانه بر اعراسی منظور عید و اعی
 نظام اولدوق و سید غیرت کلک سیرج الارقام اولدوقه و کالت صدارت
 ایدر تحصیل غرض سعادت ابدن فائز فائز جلیل العزوان و قیودانان و اعای و دو مان
 یکن شهبان حضرت انکس منشا ظهور لریدن بد او و لب منقبه جلیله لری
 طازند صحیفه امل و بنقه بنقه بر تاریخ رعنا و کاتب جلی و تکلیف شیه احاج محطی
 خلیفه نک اسمی کتب نام عربی اثر لریه ضم و احاف ایدر تزیین و ایتام چند ساله می
 کتابت و کاه و فن ادبیات و نواریه کجلی و تعجبین ایدوب یکن صبر فی نقود

ابلت و جوهر و دوش و انش معرفت طالب الهی علم و کمال و مزنی هوسکاران
 خوشایند مقال قدر و ان **بیت** از علوم گذشته کمال و رفی و مز و عاقل به از طبع
 نثر مدلولی را غیب شری شجره عرفان بجای این مندان برداشت سود و مضامین زمان
 سعد آخر اندیشه تصادف اینها مکه **مصرع** ورق مهر و یابی کیم او نور کیم و کلام نثر ناخفته
 مانند کج مسوره پوشیده محفظه سطور و لوراف زبانی درون عاشق مهجوری پریش
 و مکتور اولوب الامور مودنه باوقاتها مفاد بجه معین وجود اهل معرفت و بجای
 سخنوران صاحب بر صدر کرین از سطور فکرت و خاتم طبعیات ایام غنایسته تعویق
 و بر آوان سعد اقران بهر نه تعلیق و نشیدی **طالع** محمد اشم محمد اشم محمد اشم معرفت
 کلامی رواجن بود یعنی و مدتر مالی و نهامی مراتب آمال و یا فغنی بهار خامه سیرین مقال الموق
 سزای شوق ایگار خبالت جو اندیشه درون بر ملا ان ارکن بیکت بوزن کسان ایی کینه
 خلایقه اردوی مایه یون الی بلی زیار شده بعض احباب صداقت نصایب بعد از
 هوسکاران فن نوازیج مبانده دفع شبهه وقت و آن و غیر از نامود ضبط و قانع
 و هوایه حالایا و می نامسد معتبر اولک نسخ معدود و اصحابی کبی مایل مایه مسرور و مرتب
 ابله کلامی ذوات عالمی خدایک نام کر امیلری الی آخر الدیر حیرت الیه یاد و ند کوز اولمش در و بود
 رغبه ابله کلامی بوفیه شکسته بال و حقیق پریشان مقال و حنی و طبعه و منت صدا و قائم و در
 واقف و مطلع اولدیم مرتبه بعض و اوقات و و قیات و شایسته بحر اولک حوادث
 کائنات تسلط بر مبادرت و سینه مر نوره ماه حجب المرحبات غم سمنه مبادرت
 اولوب جالبه بهر بخش سده خلافت رزینت ارآی تحت سلطنت اقباب کوکب محمد
 و اجلال و ماهتاب سحر حشمت و اقبال عارس اورنگ جهان بافی با جالس سر بر
 سلطنت عثمانی سلطان سلطین جهان طاقان خواقین زمان حامی شریعت غرا
 راعی رعایا و برابا ناظم نظام دولت و دین معین الغزاة و المسلمین آسمان
 کوکب سعد طلعت کیخسره و چاکر و آرا حشمت اسکندر سیر سلیمان مقام
 رستم صلابت زبیران غلام مالک ممالک جهان صاحبقران زمین و زمان
 سلطان الاعظم و خاقان المعظم صاحب بحرین و برین خادم اکرمین الشریفین **قطع**
 جهانک پادشاهی وارث ملک سلجانی زمانک داور صاحبقرانی ظل بزدانی

صد آید تیغ هری لرت و بر دی کافور ستانه امان و صلیحه نور مار و بر صد خوله جان
 نثر الا و هو السلطان ابن السلطان السلطان **عبد الحمید خان** ابن السلطان
 احمد خان ابن السلطان محمد خان خلدند خلافته آلی اخر الزمان و انقض الدوران حضرت نیک
 ایام عدل و عنایت بدین بخت بزرگ آن سکه سی دی آنجی شریف سی عایت بدین
 نهایت بولغین التي بختی منته و واق و مطلع او بخت کدزان آید و فایح
 مصبوطی من حدی مناسبات نظیر و تدوین و زینت الی و اوقات امید نوشیج و تبیین و حال
 زبور آری صدرت عظمی و درون افزای و کالت کبری و سوره مکرم عالم و عادل و مشیر
 عارف و کامل عالم جامع خاتم و کالت با عت زاید رفت صدرت جامع هشتات فضل
 و عرفان حاکم رتبه جليلة علم و الفان غره غوامی غز و اقبال مطلع رغانی مجدد و اجل
 صدر جلجل القدر بیک جاو آصف و سیدل ارسطو کمر نام نظام دولت و دین حاکم
 حمایه شمع مبین شرف و دیوان عدالت آب روی صدر و رضا عنایت
 معین هنر و ران ابا ایلم کارم و اعالی نظام الملک فطانت رستم و استا صلابت
 حضور غیور و فاطون شعور و زیرین نظیر کریم الله هو آصف صدر آرا اسمی سلطان الانبیا
 و اور و در زمان صدر محلی ارکان ابن عبا و جهان حضرت درویش
 ایلمی عدل و عنایت بهائی محمود رای و تدبیری ایلمی پودی نظامی دنیا
 نثر و دولت عی بیلو کر استو و پیش پشایر لانه مایردم و مایر حضرت نیک
 نام نامی و اسم می کوا سید لیکه زمین ایدوب بیج و تا و کمال شرم و حجاب ایلمی
 لغز اولمه نکرین بر رفت راضی قد ما طوری ایدر حق او ابی تقسیم
 و شکر نشویند اما آصف عصر حضرت مجلس خاصه فخر شکله اولدق ندیم
 ابدائی نظر حسن قبولی تر فوج صلته لایفک احسن ایدر اول صدر کریم
 نثر مفاد بخت حصود لامع النور خدیوانه لریه تقدیم و اهدایه جرات اولندی نظم
 جناب حضرت صدر و کما ری سعادت علم زمان حشر در کصصه من و ائم امیوب جهان
 عدوی دولت و اقبالی مقهور ایدوب رمل و عی عالم این اجل ایلمی سبحان
 و فایح بقیه اسنه ششین و ثمانین و مائه و اقف اخراج صنه بهایون نثر فزون
 ماه رجب المرجب اولن ایلمی کولی عادت حسن دولت علیه اوزن حرمین الشریفین فقر نیک

صحرای خزینه هما بودند از اجاج و ارکان دولت علیه دن محسن نام احمد فندی صحرای امینی بعین
اولمخین حضور هما بودند ووش لیا فکرتیه اباس خلعت جهانیت اید راهبر طریق حجاج اولمخ

عزل انای جبه جیان و فانی آغا جدید و نصب مصطفی آغا

جبه جی باشی یازده مصطفی بک علی اراجه و ماه موفک و اسطوخ مقابلیه بنی اوجاق کزده
و محمداغا با نهاده وصال اولمخراکن اولمخراک ساحت مروزی است سکه اید فغانه منقبات
بقایه رحلت انگلیس جای امیدندن انفصال و مدت مدید جیان فکرت اید نامل اولمخراک و اما
مستوفای مذکورک خضعت خواب خیال و محمول اولمخ جبه جی باشی منصب رفیعی است
مصدنا اوجاق مذکور کتخدا سی اولمخ ابوبی مصطفی آغا به باوی سرور و اقبال اولدی

دعوت خان عالیشان و تفصیل مقدمه سفر لغزت انجم

سفر سفری خصوصیه بعضی واقعات نکات حوا و نظرات کائنات نقل و روایتی بگویند
ثبت صحیفه صحت اولمخندرم مقدمه ما ویم خانی اولمخ کرم کرای خانک رکاب سقا به وارد اولمخ
عجوب و بیستانه سنده مسکو کفر سی صلیه مغایر قرب و جوار به بنده لر بناید و بی وقت
بلو اسلامیه به اوجملی رفتار حیلد آمیز و اطوار فتنه انگیز لر بنده معلوم اولمخ اوزره تحریر
نمایین خاسرینک حیلد و جیانمدر اگر چه معلوم باد شاه عاقبت اندیش اولمخ فخر
و عباد الهک امن و راحت ای ایچون خصوص مذکور کی نصیحت اولمخ اوزر صادر اولمخ
امر هما بون موجب سنده علیه هم مقیم مسکو ایچینده استسطاق اولمخ انکارندن ماعد اولمخ
مضید ایکی مسکو کت فزایه طافه کوندر یکی تحریر نامک وصولنده در عقب طرف دولت علیه
وارد اولمخ حضراعت سنده حاشا که دولت علیه ابدی القیام اید بنمزم مسکو اولمخ
صلیه مغایر کت بزرگم جبارت اولمخ لکیم خان مومی اید صاحب غور و نخوت و شایسته
مصافاتی محل و بار بر نه چابول ناموسیه جد و دیز چنده اید صیانت ایچینده کت جو اطوار صفا
در عایت سرور و صلحه دعوائی نبات و استقامت ایچینده کت بادشاه عدالت نصاب اگر خلا
ظهور اید رشید شریف اید جواب دیر بلور جو ایکی مسکو طرفه خطاب بیور و قلندرم سکه
اناطولی ایالتده اولمخ رم به سپاه نظریه بی اولمخ محافظه شریفیه به حد اسلامیه تعیین و نامور
د اول ایالت اگر چه کت ظهور ایتماسکله به فاجعه و را تبشیر خان مومی الهک حقه و اتفاق
و فندان دعا به سنده ماعد بعضی اکابر و اعیان قریک استکار لر به عدل العزل ساق و جریه سندی

دعوت خان

و اجلا و لشیدی **سنة** سابقه و طایع رعایای محصین و دمنده اولان جزیه لرین اولان
 استا غلزدن نهانی معاندی عیان اولشیدی روم ایلی دیالت بوسنه عسکر لرین و تیغ سیرت
 مجاهدین ایله تسخیر و رعایای مسخروک امان و جودلین محفوظی نیان لر معلوم شمشاه بزرگوار
 اولدوق کفیلدری الموب کاکان مکانرا بقا و نقر بر اولدوق نضکره بالکله ام مملده اولن سرحد جالی
 حرب و صر نه شروع و جویین اور رینه بر طابور معزور خطور ایلمیکی شیوع بولوب وجود ایله نقص
 ظاهر و استانه اولم و کیمیک دروغ و بر رینه منافی کلام دارندم شکار و بر وجوب فوای
 و نضیه جهاد اجماعی اوزره بعد الملت و ره قرار بولوب لکن موسم شت حلول و سردار ارکض
 حرکت و حدود و وصوله و کین برغان فورالافندارک حفظ وحر است انک اوزن تجیز افق
 انکین جلادت و جبارت ایله قریب شهرت اولم خانه بومی ایله دعوت و انال ایله صدر بق
 حمده پش زما شوق واصل و اسلافند نه نایم انفات شهنشاهی حاصل و موسم شتاداب
 قدیم ناما اوزره جاو (انکله) مالدون اولوب مراعتب عده به نام اولدوق صکره مالدونک اولکده
 خودت و رسم سلطانی اوزره و اوو پش سرانین صناف اولوب مقر حکومتی اولم قریه غنیمت

خراج مواجب

ماه شعبان المعظمک نصیفه باجکله طائعه اعسکریه کربک مسخی اولدوق لر شت و لند مواجب
 اوج و هر بری سایه پودت عالینا هینک دفع ضرورت و احسب ج اشد بکر

نذارت حقه شریف

شهر رمضان المبارک اون بشی کونی فاعل حسنه سنیه او عادت قدیم دولت علیه اوز
 شهنشاه امام حضرت سرائی مایون میستقر و لرنک محفوظ طریقه عامه اولان حقه شریفه صلی
 علی لایه با نزار نیله و در اعظم و علما کرام و رجال دولت علیه باهرالاحرام حضرتی مستحق
 امواج رحمت و نوحه عطش ان بادیه استنای سیراب مالدن شفاعت بیور و پیر

و کرد امنوس عید رمضان

ماه مذکورک بکرمی البی کونی صدر عالیقدر الکاج محمد امین پش حضرتی مرتبه آلامی ایله شیخ الاسلام بری
 عثمان اخدی حضرتی شریف و رسم دولت علیه اوزن بکرم عید شریف و معافا بیور و لرنک
 عودت وارنک کونشیخ الاسلام مشایخه وجودان و ریور بکرم پش و رمضان کرامت کرم
 سرائی خلک و ساسی صدر اعظمی به غنیمت و بکرمی کرمی کونی موالی و باجکله اوجان رجالی اغایه

د فخری و کالتی و قدر دار اختیار ابرار سیم اختیار و کتبی صدرت عظمی و ریاست کتاب
 و کالت جلیل و پدید عیوض پادشاه خلیل بک افندی و ملا علی ابرار سیم پادشاه را الف بک افندی
 حضراتی و قریب شرف و افتخار مملکت چار و شنباسلیق سندن سبا و س پادشاه عبدالکریم بک
 افندی و مملکتین و کتبی افندی و سیم افندی مذکوره اول و ثانی و کالتی جانشین و سرتی
 دیوانه و کالتی و امینی با کلمه املنه تعیین اولندی

اخراج مواجب و بخشش

ماه ذی القعدة الفیضت لفقور بخی کوئی سفرهای یون مسیتم و نه نامور با کلمه ادجاق و جانی و چند
 مسطورک بر رقط مواجب و بخشش در ایام و بهر بی غایت بدوشا بنده نواز ایل و ثواب
 سفره لریه انعام و تکلیف شتابان و صوب نامور و لریه غنیمت اوزره آتام و آتم و درین ایام

نصب خدام بصرای و او و پاش

ماه نوبرک او بخی کوئی قاصد دولت علیه اوزر محلی اردوی های یون اولان داود پاشا سحرانده
 اوطاق کردون نطق سردار اگر می و خیمه کاه و جوهه رجال و اغایا و سرترا اصناف عاکرک چادر
 و جواهر اکا مدریک محلی سبیل و تعیین داوان بر بخی پادشاه سی کوئی رشکار نک چادر و
 جیمه لرو ضعیف اول صحرای فصحی اوزای عیدیم المساحه رشک انداز کلشن خلد برین اولدی

وقع آتای اردوی های یون و حرکت کچرک و طوبی و جیمه پادشاه سنان علیه

و آب قدیم دولت ایدر سوزند علیه اوزره اصناف و اصناف کرجا و استاصاف
 آتای ایدر کتار لریه ارام علیه سلطان اوزانی و پور خلده ماه مرفو کتون ایچی کوئی با کلمه

رجعت انجمن اوزن رخصت اجازت صدور و محفل نورون با کز حرکت بیوروب **باب** هابون
 وادو پاشا صحر سنده مطروح امان کردن نظامدینیه وضع پای حضور ایدنجبه دکن رکابدن پیکر و صو
 وزینت بر طمطراق ایدعبور و طریفینه موجود زوار و عکس شجاعت شعاری سلام اید مسرور و
 ایمن رتیب اولان آتای تر باشان محسوسه دوران و افازخ کوس و فغان طنین انداز حج و اسکان

فصله اول بزارستان در اشتهار عفت مردارگری

دولت علییه ابدی القیام معده ما نصیب الانراف اولان وذات شرافت الصالحات بخت و فاق
 اصیلدینیه اضافله نسب شرفاده وقت و تجوی ایدرت ترکیه و سئوال و مجهول الالهال و کلمه کت
 بسته ه شرفایه مخصوص بشیل حسا اخبار اولندوق اول کمنه حضور نقیبیه احضار و سلاله
 سلاله طیب الاعرافه و ابنة نسبی استطلاق اولنوبه فوق نفرو فوق الکلم کمنه رک
 و خبر لرله ثابت معلوم اولدقد فکرمه لمفی و مخوم بیرنه تجره لقیه اولنم سنده جلیله عفت
 و احک و اول کمنه بین الناس بشیل حسا رایله محسوسه جهان اولدقلری بعضی تواریخ زویر بعضی
 اولوب کن مردار یام و کور شهو را عوام اید بورتبه نقیده و ایتامدن بعضی ملا خطه ضمتنق بعضی
 اولندرق طشه ایلبدندن اولوب اسانه عقیقه و سکونت اوزره اول کمنه کت بعضی شرفا
 حصده اول اعتبار و رختدری مشهور لری اولدقد ظاهر اشتهار فاکت نامل اولدقلری سعادت مشیت
 آرزو سید بشندیه بشیل حسا و وضعه جت و کیدرت تمیزی ممکن اولمیه رق اولقوله
 مجازا لغوته حواله اولمغین کثرت بولشکرایدی بوانشاه اردوی هابون الالبین سنجاغ شرف بانه
 رسم قدیم اوزره شرفا و سلطانه بر قاج نفرت کمنه دعوت اولندرقی سندن بولغین بزارستان منا و یزین
 بدلال نصیب نامل رب در زمان خلایک اول حکم و حکومت و اطهار جین و جین غصب و سکونت اولد
 ادما بر اصناف کتذ العینه و اخی مدت عتد نامل اولمیه ب جناب و اهب المادوات غشایه نهری
 جلالت ذات مادر زادن مکافات بزارستان منا و یکمنه نهری سنده حاصل اید میوب **محب**
 مار سر ما دیده یه لکرمی کنش کو ستر مسون **نفر** نالنه ماصدق اوتیه ماضی بر شخص جهور و خود بین
 استجا ایدوب راک اولدقنی بار کیری یاننه کمنه و کبی بر قاج اشتهار و ارانی جمع ایدوب فاصله آقا
 بر جشمه بر آتای امین صلب جارت با اهایوندن داود پاشا یرک مودر و عبور لند
 بین و ب راه اولد زوآر میانن شرفاده منظور لر اول کمنه رک و امن و کربا لدرینه یار
 بر مقدار سور و یوب تحلیه کربا اید مقامه رجعت ایدنجبه دکن و افر شرفایه ایصال رنج و اذیت

ایند کارندن ماعدا و لال بد فعال ایچکرم رعایا کفر سی و ارب اورک سنجی شریف کلیدور جویند و کلند
 دلمی همدروالری غنیت مشکو صیحه و صداسند بعض سوده و لال فی اعینا ایدوب و یب و یبید کور
 ایدوب کی روم و ارمنی و یهود و مسندن تحقیق کرم زوار اوزره ایکیورون زیاده رعایای اهدام و اموال
 و تباری کرفا حست یغاکران اولدیغی خبری سمع اصفی به القاولند قی و لال مذکور و عیث فتنه
 اولند عیث و احضارن سر و دار کرم حضرت اکرجه قضیه و ایتمایم یوروب لکن مذکور را احتفا
 و یور کاب و یهود و خصوصک بحسی ایله اشفاقا طاصفی ستر اکر ییوب وقت آخیر یوق و اکر

نوبه منصب قیودانی باریته وزارت بلجی نام ابراهیم پاشا

نایب قیودان دریا اولک وزیر محمد پاشا حضرت قیایا قلمقام و رتک انداز و زرا و صاحب ختم
 اولمخه کمالی قیودان منصبی بحر بیچر نجاعت و خصوصاً سفیر لری طوریت و تارها یون اکثری
 و دریم صورتی نظایر نامور و رای و اسحق نیلم بحر سفید می خوادان ایدر بر کوی صاحب اعتبار لک تعین
 و جریک من کل الوجوه حفظ و حراستی عیث لظان و جلاد و تله کلید شایا اسفار بحریم مزید قدروشان
 بر وزیر ختم زاحا و غایت اولمسی اقتضا ایکنین غایب قلمقام پاشا حضرت لک توصیه و تربیه لرله ایدر
 اولوب صدر و سلطه محمد خان را بعدن نه کنده ابراهیم پاشا صدر سنده خبرینه وار و عهد سلطه خان نایب
 علی پاشا زمانه کنده ای صدر عالی و ملکی کار و عالی اولوب بیک یوزاون برشته خاندانه کجه تله
 عقد اولن صلح و صلحان صکره باش ایچیک ایله ایضای خدمت سفارت و نایل باریه جلیل وزارت اولوب
 طمشوار و لغوا و اعزیز و قدیمه حیا فظ لرینه والی اولدق صکره بیک یوز لک می سینه سنده لغوا و
 لوا ایضا اولوب ابراهیم پاشا محمد می امر ادر بادشاه عثمان پاشا حوکم خبر خلی و امارت زنده و ارام
 اولوب ابراهیم پاشا سفارت و ریاده مزید شان و شهرت نه بنا آه و القهقهه الشریفه لک اواخیر
 منصب جلیل قیودانی باریته وزارت موجی الزمه نوبه و غایت اولمخه اوا و نایل و لک و زرا کرامه

حکمت سردار کرم بجانب محروسه اوزره واقعات

سردار کرم حضرت لری جوی و اود و پشاه بر قاج کون اقامت لری ائنا سنده باقی قلمقام مهم سوره
 عیث یور لری بران مهم صوب نامور لرینه غنیت ایچک اوزر جمله بر نوبه و آه مذکور و افر
 حوکم یوروب و یب و یب اولمک منازلی علی ایدرک اولن قاده و ی ایچک الشریفه و ارب طه
 اولوب محروسه اوزره بر قاج کون استراحت لری چون وضع باقی اقامت اولمک

معاینه عید اضحی

ماه ذی الحجه

ماه ذی الحجه الشریفه کون فی مقام محمد بن حنفیه بن علی بن ابی طالب
افندی حضرت بنی شریف اندیشی کون ساری فی مقامی به غایت و بوم مقدس قضات عک و ذوال
افندی حضرت بنی ادا و رسم قدیم عید مبادرت دارن ساری کون موالی عظیم و باجمله اوجاق افاندر و کلمه و کلمه
کونی اصیل و کلیل رجال کرام و خواجگان صاحب ختم و مدرسین ذوالاحرام حضرت بنی رسوم عید بنی
نگین و اتمام ولید عید ساری مایون بنمقرونه صله و صحر او و صکره تقبیل و امن شریف انعام ایله
الک ب شرف نام و پاکت عالیه حضرت بنی عید بنی جید لر سلطان احمد خان طاق
حضرت بنی عید ساری ملک فرستای مایون بنمقرونه شریف و اوجاق ایلام بریز

شهادت محافل حوین وزیر حسین بن افرخت مشقیا

تا مژ نورک ادا سبطه حوین محافل وزیر حسین بن افرخت مشقیا بمکان بدندم نوش صهبای شهادت
ایستاد و اعلی نام شهادت و ابغی خبری اعلام و انما او نمین شهادت سربانی وزیر جلالت تعیین و ارسال
و محبت ام اوان سلیک و ایسی او لب بودند اقدم کوی عسکری اخلاقی حسن باشد
و ابان محمد بن و کز کز بودند اقدم دولت علیه به عسکری انطه زو بردند و فی قواله قلعه سندن
و اوانچه اعدا منه امرای اصدرا و اوانچه انا و دهر ما پست کیم جوامی عفو و انوب و مننده مجمع اوانچه
اموال میر به تحریر ایلمی انا و دهر عسکری اوانچه و قیام محسوب اولم اوزره طوئلری اعطای اولم
مذکور قهر پست و دهر بکارندان ایلمی عکیم باجمله کیم عسکر و منصرف اولد قهر لوار عسکر پست
مقدم حوین محافل سینه شهادت اوزر هر برینه شهادت و امر سنجی اولندی حوین بنامی حوین
افندی حضور مذکور بود کون سبطه شهادت اوزر پور و دیگر سرحد حوین بمکانی مانده اوانچه اشخاص بار
ایم افاندر اسیر بنیک مساعده سبطه اطاعتان خروج و رفقه رفقه زوده اعلائی عصبانیه عروج اید
بنمندن بر طریق بی ادبانه احداث و کاه مخلوط و کاه فلان بودا شتری کلمه یا شمس جو افاندری و هواری
بعیت ایلمی و الیلمی برده مانده ایلمی جان لرین بصوب قلعه و قلعه وضع و ایلمی ایلمی ایلمی شهادت ایلمی
بجمله ضابطه لریک نام سرباز بنمندن کسر ایلمی ایدرک تیر و قهر امور سرحد حوین
کرفان و باطله و بکلمی محله سبطه مانده ایلمی و بکلمی ایلمی بر اسوار و کفر ایلمی ایلمی
بنمندن اتصال بود و فی بعض جوانا بنمندن قرض و فضولی ایلمی ایلمی ایلمی ایلمی ایلمی ایلمی
اولد قهر بدافنده ایلمی ایلمی ایلمی ایلمی ایلمی ایلمی ایلمی ایلمی ایلمی ایلمی ایلمی ایلمی
احداث ایلمی ایلمی ایلمی ایلمی ایلمی ایلمی ایلمی ایلمی ایلمی ایلمی ایلمی ایلمی ایلمی ایلمی ایلمی ایلمی ایلمی

جای تیره لریش فضیلت **بوصف** ادب و صف درین حصه باب اولوب سر بوابین درگاه عالی
سکینه داخل و بیگ پورسک **سسته** سوله زمره سلک ران افغانی ایلده محو امانی و مدنی بکلیله
میرا خور اول اولمده سرفراز و بیگ پورسک **سسته** سوله امانده بر تیره وزارت کونایه ایلده محو
اولوب جوین محافظه سوله ممتاز اولمده ایدر موی ایلده ادب و دوزخ و بر تیره سوله ایدر سوله

د فاکت ویم کرای خان و خانیت دولت کرای خان

اقیم ویم فانی اولمده ویم کرای ایلده دولت کرای خان نامور اولدوغی جایبولدن اوای حذرست درین
و مقر حکومت درین وضع بای فاکت ایلده کفره مسوقی اولمده علت مزاج قبول دوا و علاج اولمده
بر قاج کون اسیر بستر مجاز و عازم محد قرا اولدوغی ایشا و راهی اردوی همایونه اعلام و اخبار اولدوغی
خان نام لک اکبر وارسته ای اولمده و زره دولت کرای ایلده اسلک کرای خانیت و احاطه ای
بر آن مقدم ویم غنیمت و مسارعت و زینب و بجزیر کرای ناما زوقت ایلده و قسبه ای ایملی اولمده

عزیمت اردوی همایونه و اوردیه محاسب بیاطعی

سردار اکرم حضرت میری محروسه اوردیه کون قرا و فاکت و اردوی همایونه ایشا ای سبجی
اولمده عسکر اکتری النقی ایلده کریمیت نام ویدیه ایوم محروسه مزبور بای فاکت اولمده و اولمده
کاتبی دیت اولمده صلوه عید تیرلی اودان صکره ایملی کوی طافه اشکری ای کتبش اعتنا
صکره بیاطعی صحرایه سینه جابر موسی در دینه دیکن فاکت و اراییک اودره حرکت و عزیمت اولمده

د فاکت ویم کرای خان و کرای خانیت کرای خان

بجزیر افندی صحرایه افندی زمانه شیخو خسته تیرین مسقط سفره عدم قدرتی طایه ایلده تیرین
و علت مزاجی ایشا اولمده و بولشیکل خواه ماخواه دیت بود و ماه ذی الحجه ایشا تیرین سینه اردوی
همایونه بیاطعه و اصل اولدوغی کون نصب جهان منور اولوب عازم دارا حضور و محله اولمده
بجزیر ای ای احسان کسری بی نام ایلده کرای خانیت کرای خانیت کرای خانیت کرای خانیت کرای خانیت
دو سلطان احمد خان ایلده کرای خانیت کرای خانیت کرای خانیت کرای خانیت کرای خانیت
شهو و محسنیه علم و معارف تحصیل ایلده ذوق ایملی عارفانه صحرایه و ادب عهد سلطه محو
رئیس الکاتب اولمده کرای خانیت کرای خانیت کرای خانیت کرای خانیت کرای خانیت
علی شفا حضرت لک جهان بخش خسته و کرای خانیت کرای خانیت کرای خانیت کرای خانیت کرای خانیت
داخل و جوه خواجگان جنس لک و بیگ پورسک ایملی کرای خانیت کرای خانیت کرای خانیت کرای خانیت کرای خانیت

سرو اراکرم حضرت علی خان تبتی نام محب و صلواتی بر قاج کون موروثی با کمال رجا و ارکان
اولی حضور اصفا زیند دعوت و طرح مجلس مشورت بیورب بوبنو خوین طرفند و اورد اول
فایده رح که اخاک کرک و لطفه باجمعی معلوم کسبو مجلد خوین اوزین عینت و یا خود بندر طرفه
حرکت مناسبه جو خطاب و رای و تدبیر سخن نه و چه در بیان بیورک جو طلب جواب با صواب
همای ارکان و اولندل سفره سافرت ایله سفوک احوالنه و اف و اول جو الیک کانه
کار مرتبه مطلع و عارف اولق اوزره شهر محاسبه اول عثمان اخدی امان فتح کلام ایدوب
و لکنوا خندم اردوی بایاون خوین طرفه حرکت اولندق کها جیکه بندر و خوین حاسبه بنید
مجلد اولن شد ظهور ایدوب عمارت رف و بنید عکرم رحمت کلک کاشکار و لکن بندر طرفه

[illegible]

جواب مسیح و دولت گری اولدوق بشت می مومی الیهک سولیک اینک لازم بود اینک لازم
 خصوص سفره فقیرک تدبیرم اوزره حرکت اولنورس انک باکی نصرت اولو چو منصبه انک
 دراز و قانون ابدن خارج سرعکرموی الیهک عندنق جوط بالا ایلد غازی اندکی در برست را الیه خضر تینه
 انفال حاصل اولوب ہی بشت هماسکی سلورک بقالم سائر فی نه سولیکو سیور و قندنق مومی الیه
 ابارزه محمد پش اوغنی بن سلیم کیم قرائتی دین و دولت اولو خصوص بزل مقدرت ایدم کن بعد ایوم
 خدمت جو خدی او ایدر عسکر قالدی بر غیری فولکری نقین سیورک جواب ختم کلام ایدر اظہار سکونت
 و ابانج پشانی اولک اظہار عجز و جادت ایلدی کی خدمت موجود اولو امر اودن برنی بن طایم جو اظہار حسنه
 ایدر مدکارندن سرعکرم را الیه اگر چه بذات حاصل اولوب فی جملات معلوم اولدوق بوندر ایدم کوی
 سفر لنده کاه سرعکر و کاه معیت بولنوب شجاعند شہر لشکار قیوسی مکمل بود لیر جلیل المصلی ایدوب
 همان فولکری نقین سیور سکز مقبولد جو سیور قبول ایتمکله سرعکرموی الیه دفع ملان و ابانج خلعت الیه
 خدمت جو خدی نقین وارسان بوزشکرایدی لکن **مصر** تقدیر خدا قوت باز دایله و کفر نالجه ارمه سکی
 صبا حدن ساعت سکزه کالجی مردانم کارزار مومی الیه حسن پش ایدر مانند سام سوار صاع و وصولت
 هجوم و اقدام بویکدن زام کفار خاک را الیه کی بنام جزالی سیف مجاهدین ایدر اصل و در خه خوام و خدی
 اکیوز مقدری بهادر شربت شبرنگوار شهابوت ایلد شیر بیگام اولوب کفار و فرخ و اراشده ایدم ایلد
 بوزشکمل ایدم جو خدی مومی الیه حسن پش بر قیج برندن و محمد را و لشکر ایدم اقدام و غیرت اظہار
 اما پای نبات استقامت ایدم اولو فتح کانداز لندیم سبک ایدم دم و فرقه دلی باب و توان و جاور
 مرم و دوا و ضعیفه جندان راحت و آرام اچون درون عسکر و خیمه کاهلر نه روان اولد قندری عسکر
 طافند امداده ارسال اولنک عسکرک مشهوروی اولدوق رجعت و کبر و شتابان و جنگ بولن
 عسکر منصوره فی امدادون ما بوس اولدیر بله بر پشان و نرسده بولن انک بچوی طائفه سه بعض و
 بره نه دور سکز جرحه و سرعکر بوزلدی کفار سدی سر سدری استیصال ایدر جو نهانی دانک ایلد
 و هم و احکام انک بله پاجه و سوار ای بکله عسکر طائفه ہی بر پشان و سرعکر پش حضرت مرمی هر چند اچا
 سعی و همت بوزیدر ایدر فائز منته اولوب موجود عسکر ایلد قلعه یغوت و محاصره مبادرت ایدر
 کفار و درون قلعه دن جنگه با شرت بوزوب مومی الیه حسن پش بهار و محمد اچون ما مور اولدیرنی با بیجه
 کله پاجه سندن نکرا زخمی دایمی کوه مرونن زخم سندان اچا فی ایلد و اصل سعادت پروردگار اولدیر

عودت سردار اکرم بقلعه بندر بجانب خان تبه سی

سردار اکرم حضرت نوری بندر طرفه غربیت و قرار سپرد فکری آبادن بروختن طرفندن دارد
اولان خبر خوشش ابراست غم و نشوینش اینکله بعد المشاویره بنه خان بنه سی وید کلری محله
با جمله اردوی همایون حرکت و غربیت و ثانیاً محل مذکور صحرای حیدر اقامت اولندی

غزل افغانی بکچر بان عثمان افغان و نصیب سلیمان افغان

بکچری افغانی عثمان افغان بکچره بریدر مهابت سیمه اولوب لیکن جوین طرفه بعثت و تسبیر
اولان باج عسکری طائفه سی اردوی همایون حرکت و نیم ساعت مفارقت ایند کلرین
اکثری عودت و سالاش تغییر ایت کلری سکندر نیم رجعت ایند کلری بالمشایع منظور آصفی
اولدق افغانی مذکوره اوردن لری جوین طرفه روان اولد بکچری بحسن ایدوب و رازیند
سبیل ایدو امر و فرمان سپرد فکری افغانی مذکور سردار اکرم حضرت نیک تهور و نصیب
کلا طرزن انفعال حاصل اینکله سال شماری اوکنده بقیمه موفق اولامیوب کردمال انفعال الیه
بروجه شرف بنیه بندن کوبیا عسکری طائفه سی مرضی لری اولد دیار لری عودت اینک اوزره
مستقیم کلام اولوق مع سینه انتقال اینکله اکثر نایب فرار و بریتان اولدرینه بخت اولوق
اوزره طبع آصفی افغانی مومی ایله بر اغیار و داخضر اخیر غزل ایدو بمقتضای قضا سنده جلا
وطنه گرفتار و بکچری افغانی ایله سفا قول کتخداسی اولوب بندر افغانی اولد ابرش سلیمان افغان
کامی زاد لری **جس بود بغداد** بغداد و بودسی اولد سینه بغداد و بودسی اولد

بودنک عهد و الزامه حاله اولد خیمه خدمت کمال و حیات و اکف طایفه و اوج مع سینه
نهانی سسکو کفر سیدل اتحادی اولد فی شهادت بولغین صدر اعظم حضرت نوری سفوری مختار
و فی نفس الامر حیاتی تشکلا اولغین رسوم و بود جان نال محبوب و در علیه یارسال

سبیل محافظ بندر و سر عسکر جوین

بندر محافظ وزیر مولد و ایچی علی پاشا اولد بوغازی محافظه سینه لعین و بندر محافظ سینه
واجبی کل احمد پاشا زاده وزیر علی پاشا ارسال ابو کاسبین اولد ندر ایدی لیکن جوین طرفندن فرار
ایده بریشان اولد سردار بکچری و برفاج بکچری او طه لری جور باجیدر بلاردوی همایون واصل اولد
بکچری افغانی مومی ایله سلیمان افغان بر برینی نادیر و نکر بر ایدرک ستر قلعه با دست ایچی عسکر
مخاضه و ایکن لکک اون و اجازتیکه کلده بکچر ناموس او جاق بولیدی اولو و اوج کوندر کلر
مکسره کرنی ر ویت ایدو صوب ناموره کوره رجعت اینمش هر کیمی کور ر ایسم بلا اچ قتل ایدو

سائر کفران نعم بادشاه عالمین به عبرت ایدرم جو کلدگری پوله رجعت و ایچکندن ان اوجر
 بولک چورچیننی نوکجه قلعه سنه نفی واجلا ایتمکله ماعد اسنه ارادت جزای عدم اطاعت
 بوردن ایدی لکن بیاوه و سوار طایفه شکری لسانی بیلوروق ایستالیدن کلمه بر اوک
 سرعکری لغیبی تدبیری صدر اعظم حضرت نیرنگ نجیبی اولوب محمد پشاون مقدم در بر مولود
 علی پاشا حضرت نیرنگ عمده حمایت لریه تحویل بویوق اگر چه مراد علیه لری اولوب لکن مقتضای وقت
 کار غایب محمد پاشا حضرت نیرنگ نوجیه بوردن ایدی بحاله هت بواشتا حشمت علی اقتضا اینکله روم
 سردار اکرم حضرت نیرنگ نجیبی اصابتقرنیری اولوب اردل بونغازی محاطه سنه تعیین
 بوردن لری مومی الیه علی پاشا حضرت نیرنگ نوجیه دعایت وارووی هابونک موجود چند مضموردن
 بر مقدار عرک غلبه رومعتنیرنگ تعیین بوردوب جوین قلعه سنه محصور اولان امت محمدت
 امداد لریه مشغوب قلعه بادشا هی ایته هجوم کفایت جلد کاردن تحلیفه سارع انک اوزره نوجیه

عزل کندی صدر عالی احکام و نصب مصطفی پاشا

ماه ربیع الاول کت اولنده کندی صدر عالی احکام فادان بعض مآخذه سردار اکرم حضرت نیری
 نعت انکیر کندی خدای سندن معزول و مقام اعلی لریه میر آخور اولوب استانه تعلیم
 بعض محضون اردوی مایه لوب ایضای خدمت ایدر عودت اوزره حرکت ایدر مصطفی پاشا بایه مایه

عقد مجلس مولود شریف

ماه مذکور کت اولان ایچی کوئی سلطان احمد خان جامع شریفنده رسم خرم معهود اوزن نظم جلب مولود
 شریف بوی فرامی ایچون معهود مجلس عادت قرینه شوکتو کراسنلو بادشاه عالمینا حضرت نیری
 دستاوت واجلال ایدر شریف بورد محض مایه لریه وضع پای حشمت لور و عودت اوزره مایه معهود
 قبه جامعه معهود بدن دد و عید و عود ماسند ابر مصطیر بوی نظرات آب کلاب دماغ خواستی قطیر
 ایدر کت روضه علیه جناب سلطان الانب علیه التحایه ایدر ای کلد سنه صلوه و سلام و ایضا
 خدمت و عای پادشاه انام اولوب انج نغمه شایخ فرود و مولود انام و نوشیخام قطیه لریه سرور

نوجیه قضا حین الشریفین

ماه مذکور کت اولان ایچی کوئی سنه انب محرم احرامی غرض سندن ضبط انک اوزر کلد قضا
 شادن معزول شایقی المذهب است بجهت اخیری سیر عنایت واحسان و مدینه منوره نور ایدر علی
 منوره با حکو مشیله علی پاشا امامی السید احمد افندی سرور و خندان اولوب هر بطله پاشا دان قلندی

عزل نفی سنان

عزل فاضل احمد بیگلر بیگ افندی و نصب محمد عظیم افندی برادری

اسلامبول فاضل احمد بیگلر بیگ افندی و نصب محمد عظیم افندی برادری
اولی محمد افندی افندی حضرت بیگلر بیگ افندی و بنایت ایله حکومتی پسندیدگی نام دارد
همایون عربی ایشا سنده اولی حضرت بیگلر بیگ افندی و عوام و اهل اسلام فتنه است
و اولی کثیر المشغله منصبه بطوریکه ای حکومت ایله بین ال امثال ممتاز باشد و لوب لکن کثرت
مهام امور و ن طبع بال ریه نوعی قدر کماله است و استعفا ریه بنام ماه رجب ال و لک
اولی شیخی کوئی نسوئی ریه لقی ایله عزول و مقام بلایه ایله جباری است و عظمی افندی نام مول اولی

ارسال انداولی و تعیین سرعکر جدید علی پاشا جانب حوتین

حوتین قلعه سی اور ریه ظهور و بال حکم فتنش حوتین سطور اولی لقی اوزک کفار خاکسار بزل
مقدور ایله ایچو مله ندن پیمان و حیض و اولی عترة موحیدین مخصوص امداد و اعانت ایچون برجه
عسکر بخت و سیر اولی سرعکر مومی ایله علی پاشا حضرت بیگلر بیگ افندی و لوب و مله بین
حاضرین ایله جنگ و جهال مشغول اولوب درون قلعه موجود اولی عکس غیر تشعاج فنی افندی
حاصل اولی و لقه بربری ابواب قلعه لکن و ابیدوب سله سیفا ایله هجوم و فترمانه حرکتیه کفار
خاک رادر جنگ اولی ملاقات کنوره مبوب فرار و پریشان و زرع بجا مین بطور لیلی مرور
ایدوب از و ایچو محاسن و راسنه و کین تعقیب به شتابان اولوب مله بین حاضرینک انضمام
و خسر مله خبری سرعکر مومی ایله طرفندن اردوی همایون و اصل اولی قح جمله بابت و سر و قتل
اولی

عزل صدر اناتولی و نصب محمد احمد افندی و نصب داماد محمد افندی

اناتولی فاضل احمد بیگلر بیگ افندی و نصب محمد احمد افندی و نصب داماد محمد افندی
و بکل نجیب معارف کرمی اولوب زنده و از هم سر آمدی محمد احمد افندی حضرت بیگلر بیگ افندی
تکلیف و تمام لایزال اولی فتن و عترة ایله اوزک ارپه لقی اولوب تربیت افندی سنده انزوا
و راحت و اناتولی صدر اناتولی و عترة ایله ازاده محمد افندی حضرت بیگلر بیگ افندی سنده و بکل

قتل ازاد و فترمان پاشای شقی

حوتین سرعکر مومینه نامور ازاد و فترمان پاشای شقی اردوی همایون و احضاری ایچون فرمان
عالی شرف یافته صدور و تعیین میرند کوز حسب الامر معکر همایون و اصل و حضور و ارکرمی
داخل اولی قح بعض سوال و جواب و کندی و نامول اولی و ریه حضرت و وجوده کلمه بکندن نام

عسکری نامیده جمع ایلدیک بر آتای ایا و دطافه سکن میان کارزار خودت و عسکر طافه سکن
اموال و اسباب را به دستدار عسکری اختیار و شکایت اولمغله و فوجی سردار عالی تبار حضرت لری
استغفار بپور و قلعه جوابه عدم قدرت و فی الاصل هر دو هم مستصرف اولد لری مناصبت
ظلمت با باجو بر قاج و فقه طرف دولت علیه به عصبانیت بدوب بر فقه و فی قواله قلعه سندن قرار
و قتل اعدا منه فرمان عاصدا و انفس ایکن شاید برایشه بر او نامو لیدله جریع عصبانیه حرف
عفو و غنایت اعلای اولیوب بر وجه جرح و جین سر عسکری معینت تعیین اولمغله لکن **بیت**
صاحبون بند از حرکت طبعه اصله و فی حیاتی مرور اولمغله **نثر** مصداق فتنه و امنه ای
حیاتیک اظهار و استوب جنگ و جدال کفر و سر بر ایدوب ایدو مجاهدین بزل اقتدار لازم
ایکن جشوت و حیانتت ثابت قریک آشکارا لیدیک شرف شکار اولد بغنه بنا و آشکاره دخی مبارزت
ایک بیوب مجلس سردار اگر میده فی جبار یک اصرا را بدوب همان میانشق بنده و ستر ایلدیک
یشقوی جفروب حواله ایلدیک فوشون اگر جرحه اعظم حضرت لریه اصابت ایتوب لکن اندرون
افا لردن بر بنی شهید ایتکله اشارت اصغی ایلدیک قائل هر قوم فرمانی اول آنق ساه حیاتیک
نابیدد یکرید میانه مجاهدیند موضع ثقت واد با و بدنه اقل باقتل معاشی افکار فی

ابقای وزارت سلیمان پاشا و تعیین محافظه اوزی

بودن اقدم وزارت طریوق و البسی اولمغله و شایسته و منون اولوب بعد وزارت رفی و الفا
و مدت و افه و دن برو اقلیم قریح کوشه کبر خانه آنرو او اخفا و لکر جانیک سیلما پاشا یک
جوامع سابقه سی عفو ایلد و زار فی ابقا اولمغله فی خان حضرت لری و فی امجد صغیر لری اولوب حال
حوتین سر عسکری معینت موجود علی بک رجا کرید کمال وزارت فی اصغ اولوب اوزی محافظه ستر

تعیین خان قریم دولت کرای خان بالکر ناما و کتایان کچو یاب و طوچیه و خوجیه

سردار اکرم حضرت لری بغض حوتین اوزرب حرکت ایتمک اوزرب عقد مجلس مشورت بورد
لکن ستر طغنی دخی نظر اعتبار و ایتمادن کابر الموق چندان مناسب اولیوب حوتین طرفه دخی
کایت عسکر ارسال اولمغله اب کهار خاک رک جمعیت و جوجی حوتین اوزربنه اولمغله
موجب علان اولور بر خانه و حال کتایان خوجیه کچو یاب اولد لری نظر ایلدیک قول کتایان و جوجی
و جوجی نظر ایلدیک و جاق کتایان لری و عسکر ناما ایلدیک و قریم خان دولت کرای خان
حضرت لری معیت سر عسکر بدج بولمغله اوزرب تحین و ماه جمادی الاول یک اولمغله بر کرای

معین اولوب اقتضاییدر سه باجمله اردوی هابون و عت کر جلا و تمه و ان ایلمیت
اولمسی سر عکر مومی الیه افاده و تحریر و با خود موسم شتا حلو و دکن اشغال سپاه
ظفر پناه ابد کفار خاک ره سدر آه اولوب بوسه لک بو حال اوزره ارام و ان
نعلی سنه جدید جمل عکر ابد طرف کفار خاک ری کفر و ندان شمشیر و مد و مد
ایدوب کر کی کبی اخذ انتقام اولور جو سطر و حویق طرفه بعث اولور ایداد و عکر
جلی و تنها و وصول ندان صکره اقتضاییدن بروج مذکور رای رزین اصابت فرین لهنه ایه
عجالت اردوی هابون طرفه تعزیم اولمق اوزره سر عکر مومی الیه اهل و نبیه اولندی

عمل در برابر اعظم اکام محمد امین پناه و نصب علی پناه

صدر اعظم اکام محمد امین پناه حضرت نوری طمانت و ذکا و ده جائز رتبه عقل حاضر و نظام الملک
طوسی افکار اباکار فاطون شکار لیک عشره شیه نیه قادر اولوب لکن بیت نصدر ایدار
سج جیل اولو لاجق البت اولور جاکه بوق نمانجه تدبیر دارا پسندی کار کر آری نصدر و امور
دی شعور و دوری عارفان توفیق رب قدر اولور و فضلان ماعدان زمان عز و اقبال اکثری مواد مخصوصه
کندی رسد و سدان و تحصیل الیه سار ارکان دولتی داخل اوان و تدبیر ایدار کردن غیر می
جبار و جاعل و عارف اهل شقاق ایدار کنیده و خصوصاً کتبی صدر عالی اولوب معز و اهل است
علیه اولور اکام احمد غازی و لکیر ایدار کنی شد شکار و غازی مومی الیه صدر مشار الیه سلوب لانه
اولوب اگر چه ایم سعادتمند و توفیق بحر غضب پادشاهی اولور بله سلاطینه دن بری کفر و حاکم
بر حالت ظهور ایتما مکله شمشیر و حکمت کسر و خاقان بنق پرور حضرت ندرینه انجن ترجمان بی ایمانی محرم باز
ایدار کنیدن غیر نفی جوق قیامت ایدار و ایدوب پادشاه عالمیت حضرت نوری شاد و عرض و نفاذ
اولمخلد ترک نظام صحران و صداری و اکور مشر ایدی مومی الیه احمد غازی مک مستوبان
بری بو گونه نادره پرواز حکم اولور و صدر مشار الیه بوسال مکر کفار حیل کار فو و فو و فو
ببنا اشغال اولدی لکن سنه جدید ده مفسور اعودت ایدوب حقیق ابرای کین و کور
ایدوب حقیقتی سزنی اوزره معلوم در جی ترک خواب و راحت ایشید بی اول انشاده قرم
غانی و انج صدر مشار الیه مک نش بعض مرتبه افعال و جهات انسان لایستام و لایستام
ماجرع الک نمانجه سردار اکرم حضرت نوری طرف دولت علی عیانت و اح اولور بیستاس
عسکر جبار و حوینه و افرو اید بعض ممالکی قضیه بقره اذخال اولمسی آشکار اولوب کفار خاک کن

صغیر بن پیرا یک جوان ز جهان اولی کاؤک دروغ بیال کلانہ اعظم ایدر فوت فرصت
 و استقلال نام پڑھوہ اصاعت ایام انک اوزرہ بحرانی تصدیق و اسفل نامہ ان بعض
 کسند رواجی سوف بازارم عسکری طائفہ سنگ نقیبانی و برلمانکله بر بشا نغہ ہری و خلا
 محکمہ مرور ایامی انقلاب در و نگرینہ سبب عادی اولیق اوزرہ سبب ہما یونہ وصولہ تحریر جانی
 اود جلد فی تحقیق نگینہ مشارالہ عقدہ اخیر طبع ہما یونہ مرداد ماہ جہد اولینک اونی کو
 کل احمد بازارم میر آخراول فیضی کتب و ساطینہ حجت اقبال اجل اندان اسر واد و رتبہ دار
 اودوسی ہما یونہ قانقہ طبعی یکجہری انجمنی سیدہ افایہ عنایت لیلہ ممنون و دث و قینوب صدر
 مشارالہ جہد ہما یونہ منصب جلیب ایلہ بنشیر و در صدارت ایلہ جوینہ عسکری مشارالہ
 علی پشہ حضرت فی قوقر و برادر قیلندیلہ روایت و نور محمد صدارت مرضی مشارالہ پشہ
 حضرت نیک سمع انتظار و استیفاء و وصولہ ارکاک مرسندہ بولوب بر قاج خطہ
 ایدوب نہ کارزان مشغول و بانسج موجود اولان عسکر اسلامی تو لیس جنگ و جہد ہما یونہ

قتل زجوان و یوان و یوچم بغداد

دوان زجوانی اولوب محبوب استانہ علیہ یہ احضار اولانہ مشغول کی و سلف بغداد و یوچم
 نام و نیکرک اشالہ زندہ افزون نعت جلیبہ و دولت علیہ یوچم و ممنون ہری سقو
 جازندہ زیاج سیدہ پادشاہ عالمینا ہدیہ آسودہ امن و راحت و مقابلہ سندنہ خدمت صدر
 صرف مقدرت بکن الکفر مہ واجہ مصداقہ درون جہان مشغولند و مکرور اولی جیت کفر
 اوزرہ ہر ریسک جہانت و سلبین موجد نہ جہانت ایلہ ز عملر کجہ کند و رکبی کفار و دفع قرائ
 اعانت نقد لیس اولدینی معلوم و اشکارا و لغینہ ماہ مبارک رالا و لیسک او اسطندہ ہری
 باب ہما یونہ جزالہ ترتیب ایلہ سریر لری القای خاک فرات و سا کرکول نعتہ عبرت اولدہ ہری

غول قاضی استانبول تحجید عطا اللہ فندی و نصب سخی افندہ

حکومت قضاء استانبول نامول منافع و محصول اولوب اجن اکتاب لعت
 شفت و اود کار نقود رحمت اولور بر منصب جلیب و اربابی میانہ مینج مطلوب اولی
 تحقیق پایہ دن غیرہ آسوم و فتح و فتح مدنی تکمیل ایدر مناصب سارہ پرنستہ
 قبل کتبہ المشغلہ بر سبب جلیب اولغلہ بزجی آیدن ہر دعفت و دیانستہ قاضی استانبول
 اولی محمد دم در زام افندی حضرت نوری الرحیم عطا اللہ ملا افندی یک استیفاء و استغفار

معزول و دوخواهلی اوزن ارباق احسانه نائل ماسول اولوب حرمین معزوللرین ایچینده
 سیرت یجی افندیگ اکرجه پاره لرلی جملدن اقدم و قدم طایفه مضیم اولوب لکن **مصر**
 بجی بوراوه خاطر یارانه بقلر نثر نثرانه سید غره جمادی الاخره دن سقا کیمه کیمه پارسیده قلم
 فاضلی ملاحق نام ایچن افندی توجیه و عیایت و سنا بول با یکسره خرموی الیهک خاطر نه رعایت

احسان وزارت بمره ان ابا زه محمد پاشا

حرمین سرعکری معینه بولنوب واقع اولام کار زام رستم نه غرض باروی اقبالیه
 ایدوب خدمت دین و دولته بین الامثال قصب سبوق امتیاز اولدقکری منقول و
 اصغی اولمغین غره قومه توجیه وزارت ایدله ممتاز و اقوانی مبانث سرفراز بیوردیده

عول صدر روم میرزا نام افندی و لقب شیخی نام محمد افندی

نالت زبور آتای صدر روم اولام میرزا نام العجبه افندی خضرلری مدت معن چرین
 انعام و تکمیل اید معزول و کوشه کیم مسنده محمول و مقابله ناطولی معزول لریک افندی شیخی
 العجبه افندی خضرلری غره جمادی الاخره ده توجیه واحسان ایدله نائل ماسول اولدیده

انعام صدر سابق محمد امین پاشا

صدر سابق الکاج محمد امین پاشا تک حقتق استنداد غضب بادشاهی درکار و مرزاد
 اولمغین ماه و قوت اولمغین نهر سلطانیه حورس اورنه حرم و حشت آباد اولدیده
 مثالیه رحمة الله علیه خضرلری **مصر** فرزند سنا بولم فرزند سنا بول **مصر** اخیری نوقش
 کیمه بیوت معافرت ایدن شهر لیک بند همت و دانش و عفت ایدله و عوای سبانه
 و لیل قاطع اولام ذوات عالیه ردان محد و دیکار و نوی ان قد کیم یا غلیج الکاج یوسف
 نام کسکه تک صیددن با نهاده شهود و اقرارلرین طعنونی سلاک افندی خضر
 علم و معارف اید صغیر غانه نقودا یمشبدی لیک یوز الی طغور سنه سی خل لنگ نکر
 سالم افندی نشانی با به سید ملک همت خضر و ادرته بیک ایدله و قیر اولمغین بدر
 لغزاد مثالیه کیم بیک کامروا و اتنا و راهیج فریضه چ شریفی اوا ایدوب خودک
 سعی و خدشکاری شکور و مبرور و ملکوتی صدر عالی طهارت سلکته و خولله ممنون و سرور
 اولمغیدی بعن ملکوتی صدر عالی و بیک یوز پیش سکر مسندی یوز المسح و کیمت کیم
 علی اکرام و عالی اولمغید ایدی پیش سکر مسندی یوز مسیحی و عوایح و وزارت ایدله

تکبیل نشان و عنوان ایدوب بروفته قائمقام و سینه با بقدر ربع الاخرین نائل
خانم صدارت و ملقبه کتب مراد و حرام بیور مشاییدی لکن با آن تحریر اولند یعنی اوزره عدم
نوفیق با بر ایدوب و قی ایدوب تدبیر بیالیه زایب و اخلاص حسنه شد طبیعی و اولد حرکات

مؤکده جوین و شهادت قول قنداسی و سطر رضا سلطان کچینه

جوین خصوصه صدر اعظم ملک با شایسته چو جیدر کندی ای احکام خود افغانک و بعضی واقعات
اسرار بونوعه بسط مقام بیوردی در ملک مشاییده علی پیش حضرتی مراد با اولد سردار اکرم
اولد قری اشنا و مترسده بولوب عسکری طائفه سنگ صورت با ممنونیت اظهار
و نفعته دل و بکجری و طوبی و عو بهی کندی ای تحمیل سکر یک مقدار بکجری و سردی
عسکری داخل ولد یعنی اشنا و کفار خاک ر طرفند ارسال اولد ایجینی کلد که عقد
اولد ایچسور سوره ایچ مسفورک مال جوانی موسم سفر حلول و ایام شتای نوعی و خوال
طرفیند موسم بهاره وک اسایش و وضع غاله نشویش ایدوب هر بریز شتایه نظام و ایام
بهاره وک شایسته و طوقود صلح و صلح و اخلاص نظام ایدوب بحث امن مزاحمت فقر و ریا و اولم
چو جنگدن وقت بهاره وک فراغ و اما می استقام ایملین خان حضرتی بوری مذکور
اگر بوضوب و اسحق ایدوب لکن صدر اعظم حضرتی کفارک بهارک متار که چکند
بر وک و دسیه اولوب ضعف حال و یا خود امین پشای اغفال ایدوب کجی بیکر
اولد اوزره اسعدال و خصوصه حیل ایدوب شکار و امش ملا عین نبات کلایم
لکن بهان ضعف احوال ایدوب مقادیر ایدوب ایچ کس نفس و روی نیاز ایدوب
طایفه دپ بوقت ایصال حساریدن غیرتی بعضی خطایم بوب و طایفه عسکر یک خطایم
کند و لیه میل و رابط و ناری عیندند معلومی اولد ایچ مسفورده رد جواب ایدوب
براضی اولد لکن ورت آیدن بر و طایفه کون ظهور ایدوب خیله کون کون نقش صحیفه ورون
ایدوب نه کون نه مکار حیل کاه اولد بکار با بکل طایفه عسکر تبه یک معلومی ایکن و وقت
شتایه چند ایدوب سده ایام وارا ایکن بلا موجب نیجه منع ایدوب لم موجود اولد کبار
ضابطانندن استنطاق ایدوب چو خطایم بحسب رای صواب طلبنده اولد قی کرک او فاعل
و س راع کرک ریکری مراد سردار اکرم حضرتی کسب الطاع ایدوب بهر بر و دوتل
کفارک مرادی متار که دن حیل اولد یعنی حیل یک معلومی عسکر جبک استر کلا سبله ختم

دای مسفور

و با کجی مسعودی کبر و ارجاع و ارسال و جان و باش ایله جنگ و جداله سته غان اوزره اولور
مصحح مده رات الی کلور قلمور ایله شکر مهادنجه اگر غزوات موجدین بر قاج کون کارزار
 صرف اقتدار ایله کفار خاکاره برسد سید متین اولوب و سردار اکرم حضرت مری سخی
 بها درانه جنگ و کشتی و ریغ ایمنوب کفار خاک ر واصل درجه مار مار اولمشیدی لکن
 بجایه انتقام با نان کیره شب در درنماوی اولمخله منرسلر بیز آب و مینه و مینه
 اولم غزوات موجدین اینه جناب اولوب ملا عین خاصرینک امدادی بی اندر بی قلمور
 و طرف اسلامان کشت ماران و سبیل بی پایاند قور حاصل اولمخله ماحدا نهم طور له
 اوزرینه وضع اولم کویری حتی جریه ایدر سیل خطیه طاف کور میوب سکت اولمینی
 محاکمه خلیه خاطر و ضعف منانت ظاهرا و لعلین سواری طایفه سی کبر و جعت دیم
 عکری طایفه سندن قول کندی ای ابو کبر افکار و اغانی سینه سلیما افکار و الی قلمور عجت
 و قرق درت بلوک و اوان الی بلوک جور با جیلری و بلی بشتی ضابطان و سر کجی باند
 کینه لرونش شربت شهادت ایله جبهه قلمور لری عقیقه عکرات منطوری اولوب قور
 عکرات اولم ضابطان کیم قلمور لری معلوم لری اولمخله با جملک لری قلمور لری عبور ایله سکت
 شتاب و اقدام و اردو لرنج آرام ایمنوب برکنند و بریشان اولم قلمور صدر اعظم حضرت
 منظر اولم لعلین اوکلرین الوب بره امت محمد سردار اکرم و ضابطان کیم موجود ایکن قلمور بشتی
 براغوب نه به فراد ایدر بلوک صوتی و اعل و قور فراماند جو هر بر کیم عتاب و عتاب اولمخله
 هر بر کیم اولم بدینتر ایله مجر و مخلوقه تعبیر ایله اسامی کافه لری بدیکره و برهم بملک کافه هر شخص
 ایدم اشته خان حضرت لری کیم بک کیماتار و قلمور لری مامور اولم ایکی سیک بها در جل و شت
 عین قریب بدیدار اولور غارت و حجت و قیبه رجوعه و جا و شکر ایله اوضع دیند ایوب
مصحح و رقی مهر و فانی کیم افکار کیم و کلمه تالجه کائن منه اولمیلوب سردار اکرم حضرت لری
 ایمن بر قاج یوز کند و تو اجمی و ضابطان ایله پیش قلمور جمله به خطاب ایدوب بلا محاصره و جد
 قلمور باوشت ای صحت لوک کفار مردان براغوب رجع القهری عورت تحمیل و صفت
 غیرت و لایق و زرا و اداکان دولت و کلمه ایمان بن موجود اولم اسلام لری درون قلمور
 و طوط دولت علیه دن امداد و قوه و کین کارزار مشغول اولورم جو یوز قور
 هر بری بو کیم جواب جو یوز کیم قلمور لری بدت ندین دیم و محاصره دن خراب و اکثری محلی

احسان وزارت میر میران راتب احمد پش زاده محمد پش

بیک روز قرن اربع سده سی او اضران نام خانم صدارت اولان وزیر دلیز عثمان پش نامک محذوم
محمد سهری مرحوم وزیر راتب احمد پش نامک بخل نجیب مهری امراء کرادن محمد پش نامک
رشد و کادونی معلوم آصفی اولمغین وزارت جلیله احسان و رشک انداز اولان پسر و پادشاه

اخراج صتره همایون

رسم فریم دولت علیه اوزن ماه رجب الفردک اولان ایچکی کون صتره همایون غنا بمقدون
اخراج اولوب این صتره به تسلیم و سرای همایون به براق کون محل قران اولان اسکدرای
دصولنه و کین کین و ب رده اولان زو آرک منظر را اولدق بکار و رقت الید دعا بکوش انا ملوک

احسان وزارت بصارم باسیم پش اولدق داری شتی اولدق

سابقا دفتر دار شتی اولدق و بین انشال عقل و عرفان مبانیه اقران به بیدار صدارم ابراهیم
استخدام اولدق یعنی خدمت جلیله استقامتی و رتبه عالیله وزارت به هر وجهه لیاقتی اولدق
معلوم غایت بکوشه مکارم کسرا و مجرم شهنشاه عطوفت برود اولمغین واسطه
ماه رجب الفردوه وزارت علیه عین و توفیر و در سبوق قضای محافظه سبیله سیر اولدق

نقش مکتوبی صدر علیه فیض سلیمان افندی

مکتوبی صدر علیه فیض سلیمان افندی به صدر اعظم حضرتی بعضی مآوده مغرب خا طبع و انجبار
درونی ظاهر اولمغین مآه مرقومده اگر می دق قضایه نفی و اجلا و معامله مذکوره ثانی دویسته
احکام سلطانی رئیس مصطفی افندی زاده عبد الرزاق افندی ممنون و کاموراه و الملک و احسن
معانی اولان مذکوره ثانی منصب جلیل العالی عبیدی افندی یعنی مصطفی افندی بکوشی خدمت و فی

وفات محمد نظیر پش و منصب مصطفی پش

بنقد رحمتی کل احمد پش زاده وزیر علی پش نامک بندرگاه فنا دن لوا و بقایه ارجالی خبر
غیر و شعبان المظفر اردوی همایون و اصل اولمغین مرحوم وزیر با زنجی زاده ابلا سیم پش نامک
محذوم خبر اخلاقی کلا کتبی صدر اعظم مصطفی پش افندی به وزارت علیه محافظه مذکور و مرقومده
عبد لیاقته احاله اولمغین محکوم اولان کتبی صدر علیه منصبی دوزنامه اولان محمد احمد افندی
مرحوم موقی علیه عین و سبزه وزارت اولان کل احمد پش نامک و دروغ سی یعنی محذوم کون
زیبایی اولوب خواهر پادشاه مکارم معاد سلطان حضرت ملک کریمه کرمه

تزوج و اقبال عروا جلای توج بولوب وزارت ایلد نیجه ابالنه والی و روم ایلی و قیووان دیا
کچی نصیر ایلد بین الوزرا قدرتی عالی رندانه مشرب صاحب بیعت بر وزیر و فی حشمت ایدی

احسان و زارت و تعیین محافظه بندر بخرنه دار علی پاشا

اوزی محافظه سیله بر وزیر و وزیر صاحب تدبیرک بولمنسی مقتضیاتدن اولمخله تدبیر
عقل و فراست ایلد موقوف و شجاعت رستمانه ایلد موصوف اولوب وزرائک عالمگیر
مرحوم جیهی عابد پاشا کیک خزینه دار اولان امردون علی پاشا کیک حقه و آفتاب همت صفر
لوحشار و رتبه جلبله وزارت احسانم بیورد اوزی قلعه سر محافظه سیله کامکار بیوردیلر

دخول عاکر اسلام و سردار اکرم پاشای بیاطغی

سردار اکرم علی پاشا حضرت لری سرحد منصوره نظامنی رویت و در ذقاسم و خولند فکاه
بر قاج کون وخی اقامت بیورد ب شدت شتاپوریلر اول بهارم نیه اردوی بهابونه بلخی
و طاقی اولمق اوزن عاکر منصوره یه اذن و رخصت و بر طریقه باجکله ارکان و اوجاق کاج
بااطغی قضائنده ترتیب و امام اول خان لره و خول و کوشک تیغ مسکن جمول اولمکلر

غول علی پاشا و صدارت غیب پاشا

صدراعظم و سردار اکرم علی پاشا حضرت لری نائل خاتم صدارت اولد یغی اشناده و نایبان دولت
علیه تک بوسنه کت سرحد اسلامیه کت مالرنه امورینی ترتیب و اول بهارم جدید و زین
عکس ایلد بعد المشا و کمال کفاره ایصال حسارت و اردوی بهابونه کلی شانت ایلد اخذ انتقام
مهاور اولنوب انشا الله الرحمن عدوی دین و دولته کیک خیرانه و نزلت نصیب اولور موجود
عاکر اسلام ترک آسایش آرام ایلد بیتاب و هربری دار و دیار لرنه بر رتبه ترتیب شتاپور
اولد یغی رفتار لرنه معلوم و اشکار و همکام شتاقرت اینکله بویه بیوقت کارزار کت
و حامت عاقبتندم احتذار و کفاره خاک رطندم بهار و کت منار کجنگ و جدال و نغم
کارزاره و کین طرفین آسود کمال اولمق اوزن استقامت استقام و سیه رک مسکن
دار سال ایلد کلری اکی یغی بعض کلام و لغزب ایلد امام اولمق مقتضای حال و قته نسبت
اولی و الشب اولد یغی لغزب و تدبیر لرنه سردار اکرم حضرت لری اگر چه کین بیور شدایدی
لکن **صفر** اوله حق البت اولور جاره نه در **شهر** فایحه بعض سوده ول و انور سقریه و نفا
نخود بهادر کسکه کت هنوز نائل خاتم صدارت اولمق زین سر عاکر لکاز ایا سنده قلعه

مخاضه اوزن ايكن بيم مطوت و ليراه كزله فرار و وراي صحراي ايزد انچه خوف جان ايله قرار
 و بروجده هجوم عك كز غيبت رسومه مقاومندي اولديغي قهرت قيسر بهانه سبيله متاخر جا
 اشكار و ابحتي حيله و خدعه ايله ايام فصتي اعرار و كند و لره منان و يروپ بيوقت هجوم
 بذل اقتدار لر و روض خيله آينه كلا ملر ندم معلوم و مجزوم اولغين **صحيح** هر زمان خست و
 دامن و دست كيه **مهم** معاذ و بنجه طرف كفاره شيرانه هجوم و جنگ جبال ايله اوغور آصف
 عيورم بذل نقد نيزه ايدر ك حشمت و دين و ولدن كجا مرتبه اخذ انتقام اولمنق اوزره ترتيب ايله
 بدير طبع اصفي مائل و غور و خوت ايله مبادرت كارزار دنم نهيت حاصل و حوت كجه
 بر قلعه و سيحرت تلوپت كفاره و اخل و كلال طبع همايون كرامت فزون پادشاهي پراخزار
 و صدارت عظميه ذاتا و زمانا لايق و سزاوار اولديغي مجزوم و دون نهفتاه غير عمار اولان
 صدر اسبق عوض محمد پشاه مومك محمد دم مهمتر و آلفا تحريرا اولنده يعني اوزن رتبه عليه و زار
 صوب مكر همايون و بعث و تير اولانم خليل پشاه حضرت يك حقه و رتاي عتبت
 سطلاني مصلطه اولغين درگاه معلى قيوحي باسليد ندم مجر كس محمد بك سيد يله مومى اليه على پشاه
 اخذ و اسر و او حاجي او على با زاري قضاسي مر حله سنده غيبت اوزره ايكتم مشا را ليه خليل پشاه
 حضرت نيمه ماه شعبان المعظم اون يدخي كوني غنايت اولغين بر مر او قينوب مشا اي بابا
 مشر خشن و صولدر نيمه دكين بيجري افقا و زير سلبانم پشاه اور عكره بي رويه يعين اصفي ايله موزر
 و

وصول صدر اعظم مشاي بابا طاشي

صدر اعظم خليل پشاه حاجي او على با زاري قضاسي مر حله سنده غيبت اوزره ايكتم مشا را ليه خليل پشاه
 جالسند پدر اولد قلندر نه صكره مشا مكر اسلام غيبت و اس صبا لدر نيمه حاضر اولان ارگاه
 دوكت عليه به و اجناس عكره يك خاطر لر نيمه بر نهج فاعل قديمه اكرام و رعابت ماه مر نوبت
 بگرهي ايجخي كونه قضا و مر نور آماده اولانم خانه بيرون و اقبال ايله سر خشن اقامت يور و لير

عمل افغاني بيجريان سيداه پشاه و نصب محمد پشاه

بيجري افغاسي وزير ابريش سيداه پشاه مقده ماقول كنجدا سسي ايكن بيجري افغاسي حوصله و تحله
 زياده اظهار و فار و خوت اينكده و اسيد و مامولون دور و سندر افغانيه محمدول و موزر اولشك
 باله نيكاسته حيرتگر اولديغي اوزن بيجري افغاسي و رتبه عاليه وزارت ايله اوردى همايون
 فاعلمقا بلخي كبي منصب عال العالم اخوشكش اي اقبال اولد قرح كند و حيرت طلب و مامول

اولاً خدمت جلیل بر دوش مرا و ظهور ایما و یکنند ما عدا قریب و بعید سفر آرزو سبب دار
و دیار لرزیدن فوق الما مولد کزین عکرا یله غنیمت و حالینچه بر بی آلاهی کوسر دلب اردو کا
همایونه و اصل اولاً سر دیکدی و سائر اصناف عسکری افغانیه علی مراتبهم فاعده لرزیدن
لوقبر و غیره و درین حرب و جهادی لوقبر و یکنند سبب و لیسیر است بدیرا یکن ترا کرک
و یکنند عا جز رتبه تخلیه نجام طلب جو اینه غیر یکنان مجاهدین و لیکر و جائز لیکر
اولیند چینه نصیح و علمدین کثام ایندر محکم کی تکلیف مالا باطابق ایله نکر بر یکنین
الکزی ایسر و سالی برینک الوغین حوتین قلعه ای ادا و نه مامور اسیر دیکدی ناسیله بحر کوا
ایلیکی بندر و کلی فضا لرزیدن تجارت ایله یقیم علی آینه و لا ز طالعده سی نیم راهدین فرار و جغدی
فرجین استنهار و با شای نومی الیه فی اجمک ضباب دانش و کا و نه مایه دار ایکین طمع و دنا
و کبر و نخوت ایله نه لشکار اولغین اواخر ماه مرقوم حانیه محافظه سبله افاق مسندین
معول و صفا ملکه اودن سده مقدم یکجری ایما اولوب رتبه و زار نه حر و نه و دین محار
اولان وزیر قیو قران کله پشایه نایا غنایت و احسان و یکنین نایل مامول قبله کا

وفات عارف سلیمان افندی امین و قتر خاقانی

او اخر ماه مرقوم امین و قتر خاقانی عارف سلیمان افندی ششای مرقوم ختم و قتر اعمار ایله یکنم
و اواخر ایله یکنان وفات و قتر خاقانی ایله و لی الدین افندی کاسکارا و لندی مرقوم مومی الیه سر فرار و زار
عوجو زار حسین پناک مهر داری و صد و سلطان احمد خاندین مرقوم محمد پناک کندی جلالت
اولوب میر اسخو کبر نه باری ایکن یک بورا و نور سکر سده و راجه انزلیه سنک طغور و کونی
عازم منصب با اولان بوکسوی حسن افانک بل بخت پر شرفی و یکنین خیر الخلفی اولوب
اولی خالنده تحصیل علم و معارفه بذل وجود ایله دروغ اعلی عافانه صعود و ایدوب بارز مدیت
کبری نام طرفیکه کرم الفت و سلعینه همکدیده و جوه خواجکان جوانه و خولا خیمه باره حرامنه مفا
حاصل انجمنده فیودان سلیمان پناک جوان کجانبه سوی و کجوی آماله باد با یکنان سی سبب
و مطلع روزگار اندی رویاره و حتی نه مفاد و بجه خواجک کجانبه سبب و سبب ایدرک نوشما ساهه
روزگار آشکارا و لیکین پناک مذکورک غریبه فلک مراد و لیکان فرار اولدیند کجانبه
بر مدت نکره نامی و اتفاق بر اولدیند فی اوزج امین و قتر خاقانی و محسوس خواجکان جو اسطفا
اولدیند ای مومی الیه علوم غریبه و کاسر سبب همناز امثال و خصوصاً شعروان و دنا مله نیکه

اولوب ایجا و معایه اقداری اشکار برت عبا که گفتار و منظوم ادب و عرفان اولان و
 حجتی همایونی بن الاقران بطور دیوان ارکان معارف کونا کون ایله بر صرع موزون و حسن
 نسخ و ثلثه و غم که امیری قیوافای کاتبی بحیل افندیده و صیغ لفظ کتبیله موزون عارف و
 عالم و اندر عارف بنش رازی اولی نظیره حلیه خاقانی و منظوم رغائب و مرثیه دیوان نظام
 عثمانی سیاه بهر و رازن سلم طریقت نلیه صوفیه دن منیب و سالک و سر رشته ترکیه کات
 بر مر و جلیل المقدار ایدری بر روز خیال خاک که هر بو کونه سکر ز طبع کفیه را اولدی که نظیره حلیه
 خاقانی اتامی انشاسنده کوشم بر وجه جانکده ظهوری ترک راحت و حضور و جاره سازد لایزال
 اطلالی و نامه اظهار بخور و ظهور ایتله آیه حلیه جلیه نظیره هر سه و خطای واقع اولمشه رجوع صرف نکاده
 اولدوق کوش سعادت نکوش نبوی علیه السلام مدح غفلت و لغوین در حال مبادرت و کوش
 انشاسنده و جمع مذکور اول آن سکون و حاصل اولی صداع روحانیت رسول کبریا علیه السلام
 و لغوین بامش اسایش و راحت اولمشیدی چو نقل و روانیت بهر رز ایدری رجه اندیشه
 سال آنکالکینه بو فیهر سکت خاک خانه برت نه مقالندن ظهور ایدل لفظا و معنی نایع
 نام بو حلیه جلیه بهر بنت و ارقام فتنه سرا و لغوین بخیر دانت اولندی **نوشته**
 ایدری عارف سلیم بنک افندی ارخمال **خواجه کاک عارفی** **اسرار حکیم** و اقبی
 لفظا و معنی دیرم نایع فون را مزا **کندی** **بیک** **بوزکسن** **اوچن** **آه** **زما** **کاک** **عافی**

وصول و دخیالی اقبالان به سنان در سعادت طبع
 اولی ماه مرفوع فیودان و در با ویرا براسیم پش حضرت مری نامور اولدی قوی اوزج اناق بو غازی و سکر
 بحر سیاهی کوبو حفظ و حراست و ایغای حدیث ایدر عودنه اولن و اجارت ویرکین با جملده دخیالی
 همایون ایدر بوبان کثای خودت و رجوت و سالی رت نه غام هر وصول وضع لکرا قامت اولدو
وفات صدر دوم نجفی شاه و نصب شریف نام افندی
 بافضل زوم ایلی قاصیف کوی پیچی زاهر الحجه آخندی حضرت مری ماه رمضان المبارک اولی
 بشی کوی قاصی دولت علیه اوزج با جملده علی اخطام و ارکان دولت باهر ان صرام ایلجود
 شریفه جلیله بار سیکه کسب نام ایدر خودت و دعوت بهر دخیالی کتاب محفل شرفیه نایل
 نفی و محال افطاری اطلالی رخنه بنش است ایدر بوزکسن جامع اکوف صفت محفل کتبت
 اولدی کتبه جلیله بنک کبارله داخل سفره نفی کوی اولوب انار طالع را مزا افندی سبقت ایدر

دیوانم

در قولان عیدای غایب توجیه و اعطای وسوسه مناصب جلوس صاحبزادی مقادیر ابقا اولند یار

دعات هزار فن مصطفی افغان طوبی و نصیب هراغی بجای

ماه و می لایق و انشرفینک اولمنده طوبی بانی هزار فن مصطفی افغان ترک حیات مستعار
و غم دارا اقرار ابیوب طوبی با سبیل ایداد جاغر جالنده نمیده هراغی کاسگر خیلندی

غزل خان قوم دولت کرامی و نصیب قبدان کرای بن سلیم کرامی

فریم خانی دولت افغانک جوین مجار به سینه عکرا اسلام عدم انداد و افغانی و فریم صدر
اعظمه اصالت ابیوب محافلنی و بیچاره نیل پشته کف آشته خان حضرت ناری حاضر و امام اولون
یکیدن زیاده عکرا غلامی کار ابله کلبه و جو تقویت و اولوب هله عکرا اسلام غیرت و ربوب چند
خان مذکور می دعوت و طلب افغانی فانی مندا اولوب فریم محافظه مجاهد و ربوب عفو
در جبهی و ملا مضایقه و ارا و اولیده و فضا مضایقه جان و پشش ایداد غور دین و دولتی موجود
عکرا تاناز غرض بازوی اخذ را بنک لازم ایکن ترک عار ایداد ناری معلوم میا همدین غیر شعار
و امید انداد ایداد بی بر فاعله مسکورک هر کیت و اولیده مدار اولد بغنی افغانی معج با یون با و شاد
ربوب مسکور اولد غزل اولوب پرینه جی دست ایداد ترین استهوار اولد قبدان کرای بن سلیم کرامی
خانده لغویض و احاطی اولوق و زره سردار کرم خلیل پشنا حضرت ناریه لوله اولمغین موسی الهی شغالی
با با طاعنه دعوت و رسم قدیم دولت غلیه اوزده آوای مراسم استقبال و رعایت اولوب ماه و می
اولد پیر کونی فریم خاندرینه مخصوص اولوق فوده صبور و مجوهرات خانی لباس و عنایت ایداد فریم خانی
توجیه اولمغله مسرور اول بهار کمال عکرا تاناز ایداد دوی ایداد اولمغین و ملای اولوق اوزده ماه و می
اولوب مغزول اولان دولت کرامی خان جغتالک کوشه کیر از و اوجول اولوق اوزده ماه و می

ارحمال شیخ الاسلام بری زاده عثمان افغانی و نصیب سرزاد احمد افغانی

شیخ الاسلام و مفتی الانام بری زاده عثمان افغانی حضرت ناری مدت مدیده دن برو بسند الونمی
ضعف وجود و علت مزاج کیدرک پذیرفته دوا و علاج اولمغله ماه و می ایکنه الونم
بنی کونی ایجی الی ربک راضیه مرضیه فرمان واجب الامتثال اطاعته استیصال
و تحوش کشای آملای اولد صدر با مهران و بهر ایضا دن قطع بودند علاقه و محبت ایداد عید کا
ارواح ارحمال بیووب صلوة جنازه لری ادا و لشکره نقش سعادت ناری آماده اولوق افسر ای و تبیع
مرا و با جامی ساحه سینه و دایره کچ مرا و اولد و فینه علم و کمال محل مرقوم و فنی واقبار اولندی

غزل

محمول اولان سند جلیل فتویٰ اوج دفعه صدر رودن معزول رئیس علمای فنون اولان
 میرزا داود السجده سعید فندی حضرت پدیده ارسال فرود بجنای قسار اولوب نامل نامول اولد بلر
 مرحوم مشارالیه فاضل اندر لال محنت و عیالیه عصر سلطان احمد محمود خانین امام شریف و امام بعد
 شیخ الاسلام اولون ملکات فضیلتندی مرحوم و وفور پیری زاکیه ضنا افندیک بخل غیب بر سر
 و محمود ادیب خیر کلفی اولوب نصاب سن نیز ایلد کاساب اولد قی والد ماجد زندان و انشالی
 عالم تکمیل فنون علمیه جم بدل موجود و انکتاب فضائل بجا بیلد و رده اعلای عافیه صعود ایدوب
 اولین اکرام محو و بکر اکران شرف ملزمتد توقیر و احترام و بیک بوزرق ایکی سکه خلایق مدرسه
 حاج اید و اخل در سین کرام اولمشد اید و در ایتب طریق اید و رک سلیمانیدون بیگ بوزرق
 الی سینه سرحد و دوزخ محروک عظیم مولود بیلد بجام و آورده بایر سیکه قضی المرام و بیک بوزرق
 سکه حد و دوزخ اوزر افندیک **ایچ** بایر مکه مبارک سکا عثمان مل افندیک مکه مکه بایر سیکه
 لب شرف تام ایدوب سینه در بوره حمادی لایم سیکه اولن بشی کونی قرق ابوبکر اخیری زام افندی
 برینه با فعل فضلاء استا بنولر وصول و سینه مرقوم شجاعت بکرتی بعد العزل والد ماجد لید برت
 دای نفی و اجلا به بستان اولمشد ایزد عفو و اطلاق اید و تطیب و بیک بوزرق ایتش سینه شجاعت
 بشی کونی صدر اناطولید سلف سالفی العقیب ایتش اید و ایت سینه این تمام و غل ایل
 کوشه کبر سینه ارام ایتمش طهور سینه غل ایتش امام اول سلفی و مقضای عثمان خانی اولوب
 سینه در بوره سیکه کونی کونی دری زام افندیک سینه فتوایه اعتل ایلد حال قان صدر
 رودر و نفی بخت اولمشد بیک بوزرق سینه سینه سینه کونی سکرخی کونی غل و نفی بیک
 و کلب بولی به اجلا و بیلد لشکر محروسه بر دس به بخول اولوب ایچ سینه باده کوشه شین ازدا
 ایتمش شیخ الاسلام کون خط ولی الدین افندیک شهنشاه جهان سلطان علی خان مهر کدینه حسن برتیب
 علیه اید اطلاق و تعین کاسبین و بتمش سینه شجاعت بکرتی کونی علی عثمان افندی
 نایب صدر و ده جانشین عزم کلین اولمشد اید و بتمش سینه سینه سینه ایلد و روجی کونی
 ملت مزاج لری شند و بر قاج جمعه ترک حیوان بود و قلمی ایتاده صاحب کینه سینه
 اجلا به بوزرق بوجده چی عفو و غایت رجایدر جو سینه جارینه صدر اعظم عصر محمد رفیع
 حضرت قمری کرم اولمشد بکرتی کماله بوجده کزده راحت ایلد ایلسون کدر بیتک ایچ
 برت سینه بکوار اذن و حضرت لری شفا بخش طبع بجا اولوب کندی کجه ایام صنف جسم نازی ایتاده

تخلیل اولیٰ مصباح و جواهر بر خیم طبع غیرت نهادری اولغین مهم مهمه سدن باعد
 به سیفا و شفا صدایندم به صفا لری جزین قبول و بیک روز نمیشد که سی صفا و غیرت یک
 اون بدی کونی معزول و بدوالت کلبه بر مشغول اولمشایدی بیک روز نمیشد طغور سنی بهج الا
 در بدی کونی سلف سالفی برینه نالت صدارت روده بر ای بخت و جام اعتبار و اقبال لری نالت
 اولمشیدی مدت معینه لری انعام و عزل اید کوشه نشین خانه آرام ایکن بیک روز سگ بر سگ
 خطا و ولی الدین مملولندن شیخ الاسلام و مشکل کنی
 انعام و شرف حق شیخ الاسلام نایب جهان بهی حقا که ذات بر فضیلت و عرفان دینه سزا بخت
 اعلیٰ لای علی لیه سال شریف فوالی او اولمشیدی بیک روز سگ نام اوج سنی دنی ایچ سگ شیخ کونی
 انفا تحریر اولمشیدی رخا و در جانه انتقال بیورد و بله موی الیه علوم عربیه و فارسیه هر سزا فوالی
 و حق او به و بایخت عال الدین نفیس صبحه لطیف الکلام درویش نایب و به شیخ الاسلام ایدی

دات علی بیک اغای سپاه در نصب خطیب زاده لهرافا بجز روی

سردار اکرم خلیل پشا حضرت تکریمت اخ احمد صغیری و صدر اسبق عوض محمد پشا
 محمود و جلالت سیری اولوب رجال دولت علیه میانش بجهت ناصب الیه نماز و حال زمره سپاه
 اغای ایچاز نصب اسبق استیاز اولی علی بیک اغدی ماه در حرمک اون بدی کونی فرم فرم
 و جهان رخالی باعث کلال خاطر سردار اکرم و تکریمت اولی سپاه اغای در کاه کاه بدی کونی
 سقا سر سر مکان جوان عدالت غول اولوب کلا باقی انبار مانندن معزول اوردی
 محاسبی رویت نکران اوزن اولی خطیب زاده احمد اغایه و جبهه و خدایت الیه و کشت و حرم اغای

توجه لوی اغایه و جبهه و خدایت الیه و کشت و حرم اغای

اواخر ماه مرقوم قیودان و در با وزیر ابراهیم پشا به اغایه و جبهه و خدایت الیه و کشت و حرم اغای
 قلمه محاطه سنده بولمق اوزن امر و جبهه اولوب در با قیودان قیودان امر اولی قیودان
 قیودان و قیودان در با حرم او رئیس قدر مهران سزاوردی اولی جانم حواجه محمد پشا بیک خدایت
 و مندل نام میر جلال سیرک محمود سیدی اولوب نامور اولمشیدی حدیث طبع
 استقامت و غیرتی مامل و مملوم اولی حسام الدین پشا به عنایت و اعطای
 و رتبه جلالت وزارت اید توفیق اولمشیدن قدر منزلت لری و وبالاقبلندی

دفاع سینه شمشیر و غنیمت دانه و الف توجه منصب حسین الحمرین

خدا

دخی تند و اینکین مخصوص مذکور بود و احدک بود خاطر می نر موا خنق و عتاب ایلدنی
 خطاب عقاب اولما خین قیودان پاداشی هزاریم و وحشت ایلدندینه از مبرون حرکت ایلد
 کلب بولی به وضو ایش بر فایق اقامت و رحم جانکدر غیبت ایلد معوذ لا غم و یا رخت ایلد

عزل صدر انا طولی محمد اود افندی و نصب محمد بن افندی

صدر انا طولی ایلدند قدر اولار و اما دوا ده محمد اود افندی حضرت علی دت معناه و لری
 اتمام و دیکواد اوز ایه ای احسانه غره ماه ربیع الاخر و عزل اولوب کوش نشین سند
 سکونت و فایق و صدارت مذکور ایلد استانبول قضاکنده خلف باهر الشرف لری
 اولار عاطف محمد بن افندی به توجیه او نمغین اکتاب شرف و رفیع بیور و لیر

تسلین محمد بن افندی بمغلیب قیودان

قیودان ایلدون قیودانلر حسن قیودانک سفارت در ابرام شتهاری و مخصوصا
 سبقت ایدن جنک و جلالن مردانه رفیاری شهود و اعطاسنک بعضی محلیه انار
 رحم جانکدر موجود ایلکن بنه غیبت و لیما نه دخول خصوصن سائر قیودانلر و محاضرت ایلد
 بو عاز اغری و وضع انکر حبست اینکله طرف کفار و فرخ و ایل چشم جلی و ت ایل نظر
 و حریق و قوعندن صکه بعضی سفایک خلاصنه کدزان ایدن خدمت جلیده سند
 لیاقتی ظاهرا و لیدندن ماعد حسب الطریق قیودانلق و جوبله کند و به سزا و لایق ایلد
 بودریلی السید جعفر بک و بنجله شهیر و سولوا امرا و لوندات میانش شجاعت ایلد شهیر
 و شانی عالمگیر اولار لری لوی الیه جعفر بک و آفرماه ربیع الاخر قیودانلق نصبه توجیه ایلد

وقوع محاربه نون و درود خیر نصرت انتران جانب مذکور

کفار خاک ردت و افرودن بر و نقص شرو طعه ایلد یار اسلم هر طرفدن هجوم ایلد
 درون طعنت و شمولن مکرز اولدنی وادی جیلد ایلدن بدیدار و وندیکت هموری ایلد هم دین بدیز
 اولد لطف ناه اگر نقص عسکری سفید و ندریکت کفر سینه بر حالت بدیدار اولوب لکن **موضع**
 و روی استاول لشکران بیکانه صالو ندر مفا و نجه ادا و اعانت جنسیت و سقوط لوبک
 دار الملک اوبار لری اولار و ربای محیطه ملحق عینا مرمر و کرنی مضاری و سعت و ایلدنی
 اوزر مذکور السنه انا م اولار بکرباللق ساحلن و ایلد بر بونج قضای بیکانه سنج مجرور
 بناتن مجده و ایلد و سار مل نصار ایلد شتر اوزر و لری نه وضع اووات و عسکر ایلد و لری

تحفظ القامد یکی و دوشمائی بخوبی برین سبب بود تا رندن بحر سقیده عبور زین بزل
 مضور لری شهور و جد و دموه و ده واقع مانده رعایا بسکت بعضی ببله و دوش و عایا بسکت
 نهانی معالیه الفکری خصوصاً حذرتی افواه ناسده مذکور و شربت بولشیدی سنه
 سابعه بر فاج کسیری سوا حله او کج بعضی و او را زنده حذر از ابتکار یکی بنه و دوش
 بیا بودند احراز او زنده یکی بکله الله تعالی و دوش ناک احترافی سیبوع و سقوط طوق
 سر عکرا و کج جزای حذر لان ماناک سموی اولد قیج سرست بیاله غرور و مضوضا ایش
 بر اعکری طافه سی حکم بیا یونج بولند یقین ماعدا مور ابالی بر وجه اریق فانه قیج کما
 محمد با حصر نریه مقدمه تا وجیه اولمغین طر فکریان منصوب مستحق حسن افادون غیره نیزه قاور
 کند بولنبوب لوا نرسنه و ابالت مور امر او الی اندر لاله لیدم عالی اولوب انجی رقیج آی
 مقدمه ان بولس قلعه سی محافظه سنه نامور صدر اسبق حسن نام محمد چنبا حصر نریه نامور صدر
 و زرا سی نیزه آراونه بر وزیر جلالت سیرک موجود اولد یقین مجزوی اولد قیج زخم فاسدی اوزر
 بچو ما و کج تسخیر حالک مور ایدرم جو معزور اولمغین ترتیب ایلد یکی عکرا کج سی و کج
 جیه خان لری بر حذر ان اخراج و مقدمه تا خبر کسکاری رعایا کفر سی حتی حدت مدید او نا جزیه ایلد
 مال و دینا آسوده امن در احث اولد قیج اطاعت باوشت هیدم کریمان اولوب پیر اقلین
 کث و ایدرک کرو و شکر کینه و حوالی بیکین بر آتای خبر بر بد فعال و ارا لاله مور م و واقع بعضی
 جمعیت رعایا او کج و اوقضا با جمال و بقدر رعایا بیسی حتی جمعیت لرینه او خا و ادرج ایدرک
 تحبنا بوز نیک کفایه بالغ اولد یقین سیبوع و منون قلعه سنی غرض و عمیق خند کسکاری ایدر
 طوب و خجده ایلد محاصره بر شروع ایلد کسکاری خبر محش انابولس محافظه سنه اولد و وزیر ابرطو
 مذکور محمد با حصر نریک سمع آصفان لرین خیله تحلیش ایدوب لکن وزیر مشاور الیه امور نری
 منبصر و قطع ربه وزارت ایدر لی او نو سنه و سنه زیاچ اکثری لوا و ابالت کسکاری ایدرک کار
 عالمه مطلع بر حصر و دی شعور تفکر اولمغین انابولس محافظه سنه نامور اولد لی اطلاقی عیسن
 و بچو بتار کردن حالی اولوب مور اطرافن او کج ارا و دوطافه سنه سکیان نای
 یکری زباده عکرا شهادت شعار حاضر و اما ده انجی شکر ایدی بوا شام کفارک بچو مندره خبر و کما
 اولد قیج یکی ترتیب سپاه ایدوب بخیر بر سور و قیج ارا و عکرا نیک اوزر لرینه آیین
 قیج و برین اوزر با سبوع فکر قیجین ایدوب بی و برلی ادا وده ارسال و او کوا ایدر اولد

بکینه فر و چنانکه و لودیه و ازین مضارح کسب تعیین و افتد ازین عثمان هزارام
 محمدی مدسبند عثمان بک افندی و علی افغا و حسن بک و بک زاده محمد افغا هر برینه بک
 عسکر اید اداوه ساعت ایشک اوز و پوروی جلیده اصدار و کندوری و فی بنده قورغا
 خلقی اید صوب کفاح عنایت قرار و برشرا یکم بطون مقدمه بکینه در عثمان بک افندی
 چنانکه علی افغاقو مطلوب کند و ان منوب عا که شجاعت غار اید انابولی صحابه
 و وصول و لودیه حسن بک و ازین بک زاده بک رقیب اید کلری عا که موفوق
 لخداری اید عجائبه معکراسل و دخول انگین آصف مشار اید هر برینه لوازم اکر اعیان
 و لوازم سفره برینه بها اکل وقت و اهتمام مبرور و موجود اوان جوش بسیار باک اوز
 عثمان بک و علی افغا حضراتی تعیین و بهر برله اتفاق درون اوز و حرکت ایدلی ضمنت
 بعض امور سفره برینه کند و لوح تبیین و تلقین مبرور و ترتیب و لغزبیری اوز و کلاه
 خاک اوز برینه منوکل علی الله ارسال و در اید مذکور اید عا که منصوبه بل اید اید
 استعجال و کندوری انابولی صحابه اسکنده وضع اوطاع و جلوسه جلوسه جلوسه جلوسه
 مستحق خدمت محاسبه درگاه و ازین ملایکین حاسرینی و قد و وزیر و برطون اید و سینه و تقاب
 و مشرب و فی علمه مشرب مشرب اید ارسال عا که شجاعت مبرور و جلوسه جلوسه جلوسه جلوسه
 نایم کفاح عا که ملایکین مدد و بقیه سیوف اید و جبهه کفاح نایم شارب و جمع انقراض و فی قدیم
 سرت ایزی ماه ربیع الاول کفاح علییه و اید کفاح در روز طهارت و **ساعت خرافه قطع منور** مشهور و کفاح
 چون منور قدسی استیصال و لخد و فی عا که ملک و فی بنده نصره و اید اوز و در لفظه سیوف و
 و عسکر اوز و **اما** کفاح بر آن خضار اید بر آن و کفاح خضر برین تاب اید و در فی علمه حصود
 مسلح و فی علمه کفاح بر آن و فی علمه کفاح بر آن و فی علمه کفاح بر آن و فی علمه کفاح بر آن
 کفاح عا که ملایکین مدد و بقیه سیوف اید و جبهه کفاح نایم شارب و جمع انقراض و فی قدیم
 بونتره زاده اوز و کفاح نایم شارب و جمع انقراض و فی قدیم
 و برک و حصود و بر آن اید و اید کفاح و در کفاح و در کفاح و در کفاح و در کفاح و در کفاح
 باقیوب و برین اید کفاح بر آن و فی علمه کفاح بر آن و فی علمه کفاح بر آن و فی علمه کفاح بر آن
 و کفاح بر آن و کفاح بر آن و کفاح بر آن و کفاح بر آن و کفاح بر آن و کفاح بر آن
 شلیع اید عسکر و کفاح بر آن و کفاح بر آن و کفاح بر آن و کفاح بر آن و کفاح بر آن و کفاح بر آن

بی همدین و اصل اولی یعنی بی در برابر زور با صفت و شیر هببت کبود نبی بزاره نه صورت و از که بود که بخیرات ابرار
 ایله بو کجایتم سیه بکشته اندام خوشم و انعام واسطه منتقم اولوب ایچی بود که چشمن سیدین و فتنه تعین
 ایتمیکه بزرگوار لغزانه لغز اولام ایداد و اجانت صباب حقله ریز بریزر قالمیچ ^{حقله} حقله حقله کیم اینک اوزر عهده ایله تشراف
 سید کینه خالسون عیبر بر مردانه جواب و نامیزر جاک ایدوب آهنگ جلیقه جلدیه ایستایا بخندایر صد آفرین
 و بزار کسین اولت کر باغدا راس نام حقله کیم ترتیب اولینه عاکر سیم ظاهرین تشخیص این عملیه اولتیه
 صغیر غایب ایلمکینه و امن غیرت الدن بر ایوب تعیب رول طلب جویدوب اوزر زیننه حواله ایدوب
 و جره جامه سیم انداد ایچون کلد کیرین سیدر ملت حکم اولماخله همان سر سون اولن کفار خاک اوزر زیننه
 بهجو ملرنه و در نه قلم محمد راولنم غایت معلوم ایدر ادرین انحراف اوباب قلع یکتا و طش صفت
 بر طرفان انحراف هجوم و سر سون اولن کفار خاک حقیقت فرار و ریبوب جلد سیم عاکر معدوم ایدر کیری
 جبری و زینت راید صغیر تریه اصل اولد قوس بینه و شایه اولد فکر احسن ایله شکر سیم و دیر

مشاوع سردار اکر موزیر خلیل پاشا بر حال دولت و انعام اوجان برای سیر و منصب سرکار محمد پاشا افکار
 ده رفیق منصفه سردار اکر م خلیل پاشا حضرت تری اوجان افکار برای و حال دولت علیه و دعوت
 و عقد مجسم مسورت بورد ب نور طونه اوزر زیننه و من اولنم کبری کثرت باران و سیر به بایان کثرت
 اولوب کثرت و کلد راس سینه ماست اولنور سیدت و افنیه محتاج و کثرت عاکر اوزر نوحی خاک
 اجتماع حاصل اولد فیه غیر ایام سفر و رایج کیم شکل و طو سباز لایله مور و اینک اوزر قرار و کیرین
 سردار اکر حضرت تری مفاخرن اقامت و جلا افایه سر عاکر تعین اولنم افای کیرین محمد پاشا حضرت
 بکدر یاه و سوار طواف عاکر لایله نهر نکر و عیون و دهم لایله مسویره و فرامقد و اینک اوزر کندیه

عمل اخذای کیرین بوسندی سنجیم افکار

اولاج شت و کیر اولن یعنی اوزر سر عاکر لایله نهر نکر و عیون و دهم لایله مسویره و فرامقد و اینک اوزر کندیه
 مینه و در سینه اولن خطه سید سردار اکر حضرت سنجیم شریف و فیه عاکر لایله کجای قرار و ادا و
 قول کندی بوسندی سینه افکار جهاب و بورد سلطانم سردار اکر حضرت تری روح عاکر و رازی نوح
 بولوب اصل عاکر و اودات بورد بورد اولد و معاف الله قای عاکر نصرت ظاهر ایدر عاکر اولد
 سردار اکر حضرت تری عاکر بولوب ایدر اولوب برایت لایله کندی و احسن اوزر لایله ترتیب
 اوزر کوکت اولنور سینه مناسبه رینه سیدر اعلی حضرت کلامین عاکر لایله خطاب ایدوب ای
 کتد ایل قورقانی اولد بزانف اند بوسندی منصفه منصفه حضرت عاکر کندی عاکر کندی

طافه ایله

موقع توبہ گاہ

صدر اعظم سید محمد باقر تہجدی ماہ سہ سال شریفانہ یہ بحر کوئے رجال و دولت علیہ و ن سابقہ کھنڈ
 صدر عالیہ الیوم مقتول مصطفیٰ باقر سقا معزول اولوب مدت و افزہ پیری قندم مجبور و حیات
 خندرون دن مایوس اولم کیلئے خفق و خنایت باور و دریا نوال ایلہ اطلاق اولوب بعین
 ترسانہ نہایت غلٹ استبدادی لنگر انداز ساجا مار اولدیر انا سن سلطانہ دیر قالیون
 معرق اولمسی، بجنتہ کان استانبول پشت قیروکار اولدیرن شانت دم استادی و سیکل
 غیر ح و اولمغین بہنکام غل ایلنچ مراد و معصفا ہر دم بقا میری خصمہ ہما نور سیکہ دائرہ
 دولت علیہ و نہ طرو و اعلیٰ و اوج سہ دن زیاج حسرت وطن و احباب ایل غمگین و غم ایل
 و اناہم معصومہ عکس ہما یونج موجود اولدیرن اچھا اقدار حضور دولت سید و دعوت سیر
 نہ کھنڈاق منصب مینفی احب نیکو قلب خلیفہ مور و انجیر و قلندر صکرہ رئیس الکتاب
 محمد امین افندی و تذکرہ اول نیک ابراہیم افندی و تذکرہ ثانی مصطفیٰ افندی و مکتوبی صدر عالیہ عبدالزیر
 باہر افندی و کھنڈا کاتبی اسیدہ خدیجی افندی و حاجو سبکیلیق غمگینی ابراہیم کاتب سن اول فقر دار
 حضرت افندی و مقام طریق ابقا و مقرر ایلہ ہر خبر توفیق اجرام و منصب توفیق عابد افندی
 و روزنامہ اول نیا نیا سید اچھا افندی یہ و محاسبہ اول ول الیوم افندی ایل طوے محاسبہ حسین افندی
 جو یہ محاسبہ جانبی داماد راجھا افندی یہ یکجہ رکھتی لکاکان ابوبکر کافندی یہ سپاہ کاتبی
 تذکرہ مالہ سیدہ نیاہ افندی یہ سید رکھتی کوکب حسینہ اغا داماد اخضر مصطفیٰ افندی یہ
 مقابلو سوار رفعت احمد کتب افندی یہ مقابلہ بیاد بکر پشازام عطا کتب افندی یہ تذکرہ
 مالہ مکتوبی صدر عالیہ الیوم سید پادشہ آری درہ یہ نفی و اجلا اولوب کا اطلاق
 اولمغند ارودی ہما یونج موجود خفیسی سیدہ افندی یہ جبہ جید کاتبی صلیب شاہر و ارب
 سری سلیم افندی یہ و توقفات
 عبدی اغا برادری اچھا افندی یہ یکجہ ی افغانی بوسنوسلیم افندی یہ جبہ جو شیلیق کورد کھانہ
 طوے شیلیق کا ہر اغایہ سپاہ افغانی مون در سیدہ افغانی سید راغی لغر اندرون
 مصطفیٰ افغانیہ بشبا حقو لغر صادق اغا زام کا ہر اغایہ جنبہ باقیو لغر قذوق لغر اغایہ
 قصاب با شیلیق اربا مینر علی افغانی علی اغایہ و سا کو صاحب مناسبتی اوزن توجیہ
 و ابقا ایلہ جید سز ناکر المرام اولدیر توجیہ اہانت بوسنوسلیم با شریک جانب افغانی بوسنوسلیم
حسن زادہ محمد با حال صدر اعظم سید محمد باقر تہجدی انک عہدہ اصفا نہ نوہ اولوب
 مشرف ساز مسند وزارت اولد قارنن جائے قلم بوسنہ ایالتہ و افلاق جانبی سر شکیلی
 عاکر موفون ایلہ ایضای خدمت شکون چرسی و قدرت اولمغی اوزن ماہ عز نورک لونج
 کوئے انا بولے محافطی صدر اسبی محمد حسن زام محمد پش حضرت تیر نہ توجیہ و دعایت افندی
سر طوے شان ابراہیم کاتب حاجو شبا شے غمگینی ابراہیم کاتب جہا بد نیک بعض حصہ حسرت نہ

منقول

آغاز میزند و در مجلس آن رجایه است با ایدرک یکجور افشای جمیع اعداد استیلا علی
 اوراق خصوصاً سر زدن صلی نفقت و اضطراب خلد کل زمره نیک مالک و بد مالک و اندر
 اولان درون بعضی خصوصاً در دعوت دین و نصیحت ایراد خطاب ایدوب سر زدن است
 میزدند بر یکجور افشای استیلا و ایدوب سببی با منافع کثیر و غیره هر یک یکبار البتہ و بیشتر
 اتی مخلوق هم ایدوب را در عالم اندر بر حضرت علی ایمنی سنده در عدد و دین
 و دولت او کما سقوط و کفری کبی لعین ایدوب و جلال او در اول مجلس اول جان
 و بیشتر ذرات ایدرک نازل اولد بکثر نفقت جلالت نیک سببی او استیلا لازم غیرت و غیرت
 ایدوب سر زدن ترک نام و کرد عار و یکجور افشای سر زدن اولد بزرگ و استیلا بزرگ
 و مالوف او در غیر کس کار جدا اولم و دیوسکیان بشیر خدمتی اختیار ایدوب
 شد نفیقه ایستاد حضرت ایدوب بر بر یکجور محله بر سر و یکجور ملک و استیلا
 او در سقیه نام و سر زدن سقیه مدارک و مال زدن در بیت چون ایدوب سر زدن کون اقامه
 رحمت و بر یکجور ایدوب در مقام و بر عذر و علت قدر او در سقیه
 ایدوب بر یکجور بعد از نفی و مخلوق کرد ایدوب در حیوانها شریف ایدوب تنه و مالک
 بیور و قدر او یکجور در قوت مالیه ایدوب مشهور و اکثری باب الخطب و ایدوب تنه
 قول ایدوب افشای ایدوب در ایدوب علی رد کلام ایدوب بنم ایدوب کون مصارف اولد
 استیلا ایدوب در قوت حیوانها و غیره و اختصار و افشای ایدوب مالیه امر و تبیینده امر
 ایدوب کون جودار مرفوع بدت کینه در بدو افشای ایدوب کون مرفوع در جاده
 صرف ایدوب ایدوب در نقد جاده اولد در جوب بر تقرب سبب تنه و مالک
 بر یکجور افشای سقیه خروج ایدوب اندن کند و یه حاکم ایدوب فرش خاک اولد نفی
 اندر بر یکجور اولد و ایدوب بری اولد بکثر نفقت ایدوب کون نفقت و استیلا بشیر ملک خوشنما و جاده
 ایدوب کون اخبار اولد بکثر نفقت و استیلا ایدوب در یکجور افشای ایدوب کون
 و سبب در جاده اولد افشای **قول ایدوب افشای یکجور مالیه در جاده** قول ایدوب ایدوب
 اخفصل سبب افشای عصر سلطان محمود خانیده قول ایدوب ایدوب جودار در جاده
 مالک و استیلا اولد در جاده زاده و ایدوب کون افشای مالک در جاده سبب در جاده
 و کینه ایدوب در جاده ایدوب کون ایدوب کون ایدوب کون ایدوب کون ایدوب کون
 و بعضی خدمات عظیمه استیلا اولد در جاده ایدوب کون ایدوب کون ایدوب کون
 بافت ایدوب کون ایدوب کون ایدوب کون ایدوب کون ایدوب کون ایدوب کون
 دائر به داخله و ایدوب کون قول ایدوب کون ایدوب کون ایدوب کون ایدوب کون
 ذات ایدوب کون استیلا و معارف ملکیه در جاده ایدوب کون ایدوب کون ایدوب کون

و یا

[illegible]

قریب ایلہ الکنور بای علی حصہ من جمیع شہرت و دولت و سعادت را بہک تر بنہ و الہیہ و
 سزاوار ہوں مہدہ مستحق ایلہ چراغ اولیہ بیک بودہ پیش ہر در و تکریم سزاوار شہر و انشا اللہ
 مسدود و ممنوع میریزند چہاں او فی محراب ملک علم ہندہ در غنیہ یہ بحر تہ ایلہ بیک افتادہ بہمان
 کجرا کہ آری تا بنہ و مومر الیہ اہم ہوں کہہ واک بہ شہرت تہ میرا دل نہ فکرمہ محمول اولیہ
 طوع و سبھا فی کلمہ و بہ ثبات و توقیر و نکستہ حریر کو تہ اولیہ فی اوزن حوتین مغنیہ اولیہ
 جہ جہ جہ حاکم ایلہ قوام ہر میانہ شہرت و بریکہ رتبہ رفیعہ وزارت مید و ارفع و
 واقبلہ توقیر اولیہ لکہ کہہ و فی موقوف اولیہ خدمت صدر ابتدیکہ تہ فہری بولندہ فی حاکم ظلم و
 میانہ مشہور اولیہ وزارت رفیعہ اولیہ بیکہ حاکم سابقہ و شفا شہرت کماکان بھا اولیہ
 کامبین و یکملہ فی فکرمہ تعمیر اولیہ شہرت کماکان و یکملہ فی فکرمہ تعمیر
 و یکملہ دین ایلہ شہرت و بریکہ رتبہ رفیعہ وزارت مید و ارفع و
 و یکملہ اگر برنوا اگر اعداد و عنایت ایلہ کھا رفاک رہنم اولیہ و رتبہ شہرت دار دینی
 و باب و قوت شہرت اعلیٰ ایلہ کلمہ قطعیہ شہرت را بہک التہ التہ اعتبار ایلہ بیک
 کبی معترضی مہمات کتبہ سید بای فہر و راعوت انا طوے جانستہ اولیہ ہم
 محلہ سفینہ ایلہ فرار و دین و دولت اولیہ جہ جہ شہرت ایلہ بیک جانستہ اولیہ ہم
 قلمہ استعفی و انا طوے جہ جہ راعوت انا طوے جانستہ اولیہ ہم
 ہا دینہ انا طوے جہ جہ راعوت انا طوے جانستہ اولیہ ہم
 قبل الورد و طائفہ شہرت ایلہ خط موجدی ایلہ دارکے اردو ہا یونک حاکم ایلہ باری قصہ
 عکول حاکم اولیہ فی وقتہ تصادف ایلہ شہرت و رضا بطانہ و جہ راجیان بیدہ ایلہ شہرت
 ایلہ و جہ راجیان بیدہ ایلہ شہرت و رضا بطانہ و جہ راجیان بیدہ ایلہ شہرت
 صلح انا طوے جہ جہ راعوت انا طوے جانستہ اولیہ ہم
 اولیہ فی کلمہ شہرت اعلیٰ ایلہ کلمہ قطعیہ شہرت را بہک التہ التہ اعتبار ایلہ بیک
 شہرت اعلیٰ ایلہ کلمہ قطعیہ شہرت را بہک التہ التہ اعتبار ایلہ بیک
 قلمہ استعفی و انا طوے جہ جہ راعوت انا طوے جانستہ اولیہ ہم
 جہ جہ راعوت انا طوے جانستہ اولیہ ہم
 صدر شہرتہ موقوف اولیہ بیک کھا رفاک رہنم اولیہ شہرت کماکان و یکملہ فی فکرمہ تعمیر
 ولادہ ایلہ و بای فہر و راعوت انا طوے جانستہ اولیہ ہم
 سلب ہمت تقصیر ایلہ بیک جانستہ اولیہ ہم

و فر روتق قالمی یعنی معلوم حضرت شهادت عظیم النوال و ملغین مکتوبی عبد الرزاق انشد و اسطیله
 ماه رمضان شریف و بی کوفته در ماه یون اسد و او دو کسند و ایست اولوب افغانی جانبی غیر
 وزیر بسطیظ حسن را در محمد بن حصر مکتوبه ثانیاً احسنه و ملغین بر مراد فیلند **قول صدر دوم این**
 ردوم صدوری ثوب جوئی مسلح افغانی را ده محمد بن افغانی چند بر مراد مکتوب رک ادن کجی کوفته
 معناده این تمام دور و جانکد از تحریکی او و انرا به لفظ ایله جاسم سر سحره لغت و اکرام و صدارت
 مذکور ایله رئیس العلم الامام الحکیم بن نائل المرام اولدیر **قول رئیس الکتاب رجبی افغانی**
 رئیس الکتاب رجبی محمد بن افغانی میانه فیلند و اجماع جوان فایون حسن خط و قن افغانی
 مهارت ایله شرف و بولند یعنی مناصبه لغت و استقامت ایله مقبول و معتبر اولمغه اوج
 بر و تحویل شقت سفر و کشتی لکن سندی رسیده زمان شجاعت اولدیر قدره بخیری نوعاً انحراف
 مزاج خلوصه محتاج تدبیر و علاج اولغین استیفا و استغفار ای قریب قول آصف قدر آشتا
 اولمغه نامی ماه مذکور کبری الخ کوفته خال ایله سنانه علیه یزیدیه رحمت و منصب جلیل
 ریاست ایله مکتوبی عبد الرزاق باهر افغانی خلعت پوش محمد و تجارت و کلمات صدر کمالیه
 نائل خود و لغت فیلندی **احسان و نازات باغ کجی** بکجی افغانی سوسوی سیمه افغانی اگر چه
 لغت عظیمه و بولند و بکجی قیاطل از کینه نه مقدم قول لکن ایست ایکن اول انشاء و وقوع بولند
 ش و درم سلطان عثمان مدرسه بنده ایرو اردو در ماه یونک حرکتی بر وجه مناسب اولماست
 اوزن بعضی اولدیر سبیل و صند مباح حمله هم سنده هم و فر استنه خلیفه میدان و در یکین کجی رافعی
 جودان وزیر محمد بن نائل ایله دیوب بهمان سکر سلور سک جوب آزار ایله آدیب و بعد فو لکن
 عل ایرو اردن افغانیله دانه اولدند نسیبه و تزیین آتشیدر و قن نه تیره لشکر بعضی
 اگر قور کشته است کوم الیهک تدبیری اوزن حرکت اولدیر بولید اولدور و یوق بولید اولدور و جبهه
 قبل و قالدری مغرور لیه باحت شعرت و شان و فی فیه ادم اغای بوم ایله سا کور و هزار هزار
 بولند بر وجه کجی بر او و در و در جهان اولغین مقدمه تا تحریک اولدند یعنی اوزن کجی رافعی ایله کجی
 و قور اولدند لکن افغانیله سبیل از کینه اولدیر و در وقت جلیل ظهور ایله کینه بخیری باطاعتی برین لغت
 ذکر طلال خاطر اولدند عازله عظیمه و قن عظیمه صکر اندیش و افکار و دوشوب شاید کجی رافعی افغانیست نام بولند
 اول کلمات و صدارت وجوده کله رجب معتبر کندی و بولند و حسن ظن ایله نیک نظر افغانیست
 در قن رفته عدم لیت و استحقاق ایستهور اولدیر سنده نه یعنی راجه اولدیر و جبهه است افغانیست
 صورتها و اوزن سبب نیت قصیر و اجبه سید قرار ایرک عکر طافس قن و تدبیر ایله و ب مقدمه
 حفر الیهکی قبوله الفا ایدرک بین انکس یونکی لغت بای و نذ کیر و واقع سطر و غنه بر عکر
 زمین اولوب خارج طور و اوت حرکتند غیری کفا ضاک رستم ایله کله جلد و ملغین دره فرای
 و غیر کشف و نیت باقی ناکر نیک نزل و نکل بدار اولوب با غشت انضمام و خوبین محافطه و در جبهه
 و درم ایلی و سیمه ویران سنده محمد باقی ایلی لغت حصر سطر بسطیظ از قن و اعدام ایله کله نیت صکر و ک
 عکر خوف برای ایله قن و تدبیر از قن لغت ایدرک و جبهه بولوب و قن و ازاله لر جبهه و جبهه اولد
 ارازا و انجاسی به بیله قن و اعدام ایله لوث وجود لکن نیت و عالم نظیر ایست افغانیست ایله کله سطر
 عیون سطر ایله رفته صکر و قن و اعدام و خدمت مذکور یعنی لوجب افغانیست و کله و کله
 معلوم حضرت صدارت عظم قدر و ان اولغین ماه شوال المذکر ایله کوفته حضور اصفانه لرینه و غوث
 و ایست قن و ازارت بورد کجی رافعی افغانیست کله ایله قن و کله و اجماع و ایزنه اعطای سطر مستقل

قن

قیلند رسول سر بر منان روی سیدین **افغان** و نصب **کاج** **اسپ** **افغان** چا و سبانت روی سیدین افغان
 معاجرتی تمام اید ما در نوک سبز کونست معول و چا و سبانتی اید اول حوالین صاحب خلافت اول غلغله
 موکو حوالین احوال و اوقات سبانت و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید
 سوز و بوم مزبور و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید اول غلغله
 و بعیدتیه چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید اول غلغله
ماجرای این کار و سوز و بوم مزبور و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید اول غلغله
 اید غایت زینت افرا صد رسالت اول قدر انشا و اول قدر اول قدر اول قدر اول قدر اول قدر اول قدر
 موجود و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید اول غلغله
 تا بر تعیین مشارک کرد و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید
 قدر اول قدر تعیین لایحه چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید
 اید ایلالت مدک و در زینت را به چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید
کسب دار و در پیشگاه و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید
 اید چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید
 و اید و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید
 محمد و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید
 اول قدر و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید
 اید و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید
 مقدمه و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید
 مکان اول قدر و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید
 مشهور و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید
 برین و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید
 ناسد و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید
نقیب چیم و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید
 چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید
 کوئی و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید
 نیک و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید
 حدود و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید
 مقدمه و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید
 قاض و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید
 تعیین و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید اول غلغله و چا و سبانتی اید

جانبی سرعکرو وزیر عت احمد پناک عهد و لیا لیه حواله اولیوب اوله فرمعتنه مانور چند موقرا
 محمد و نصیب و فتح و شیر اید احوار رتبه عودتوفیق بورد ب بین الوزرا غازی احمد پناک میلہ حضرت
 و حق الانصاف حضور مذکور دامن و رمیا محبت ایل سبقت فرمادہ مذمتی شایسته تحسین صفایا
 اولمشیر لکن **معصوم** حکم تقدیر حضرت سعیدہ تعین اولمذکر مانے اوزر قلعہ درونہ بند امداد بین و دولہ کوفتار
 و بوسه و نکاح و رخ و شیر ازل با رختہ انا توفیق اولیوب و محروس و دین محافظه سہ بدر
 صاحب تدبیر لکب و تعین لازم کلمہ دالہ ماه موقوف بلیکے سجاغ انضام میلہ دین قلعہ سر محافظه
 وزیرت رالیہ جناب دین قوجیه و حمایت ایزد رقت و **زیر رجب پناک والی صیدا** جنابم وزیر اوزر مذکور پناک
 کتھا اندم مانر تہ امارت و بیکے یوزر یمن سکر کتھا احوار رتبه طیلہ وزارت ایل کتھی بایس قلعہ
 و سرحدات محافظه اوزر قیام اوزر امداد ایتام ایدم صیدا و ایس عینایه وزیر رجب پناک دقت
 اور طاعه و قمع و اصل اور ہما یون ایل **احسان وزارت و توب لواد یا نیہ میر ان ایضا**
سہمان میر میر اندم ایل صا سلیم پناک اندم مانور اول فرحدات دین و دولہ سجاغ
 مشورع قرین قبول و عفو و بخشش دین حوینہ سندن دقت اولیوب اوزر ایلوز سکر و ایلیک
 پناک عکرا ایل نور دین وزیر مذکور عکرا یونہ دخول ایلک سر طیلہ ماه دراکھ الشرف لک اوزر دین
 کونے محمد اوتربہ رفیعہ وزارت ایل بلہ رفیعہ دروشم و برہ اریق یا نیہ بی قلعہ منور شایستہ

وقایع سنہ ست و تالیس و نمانہ و لک

غزل سر طو زبانی او ایل ماه حرم اکرا نین طور ناجی بے شہلا علی اغا حرب الاقضا مغزول
 و مقایسہ او کوالید و اردو اغا لکریلہ اوار خدمت صداقت ایدم نین السید اکا حرم
 عنایت و احسان ایل مانر مانور قلعہ **تعلیم قلعہ اقدار** سفارت مقصود معیت **جز نمانہ** **قلعہ ایا صوفیہ**
 جارسقو طافند صلح و سلمیہ التماس منندہ اردوی ہمایون و کاب خطاب پوشاہ و بکون طافند
 وارو اولی کورائتہ بناؤت تقاریر اسکا تب کیشدر غنہ افزہ جنابدر او افزہ ماه مجرم احوالہ مرخصا
 ایلک خدمتہ تعلیم اولیوب الباس خدمتہ و جناب ہ پاکشہ عملتہاب حضرت غور باجک ادرک
 شریع شریفہ تطبیق ایلرک حرکت ایتہ رنہ مانے شایستہ سرور البیہ حکام حصہ **حصہ** در لک
 خلاف شریع مزلف حرکت و مقلدہ احتراماً فضلا زمانہ دین ایا صوفیہ و اعظم الشیخ عتہ اقدار حضرت
حضرت حرکت سردار اکرم غم شہ شہیہ ایل روز حضور دخول ایلہ ایام شہ شہ حلل ایلکین سر دارالرم
 حضرت راجک جو مودعین ایل شہ شہ شہ حرکت و او کوالید بر جوار شہج الامام وضع خدمتہ
 اقامت بیوردی **غزل قول ایتہ** **و سلسلہ بیگانیہ** غوا کتھا لک کورچی علی اغا قوسو جانبدہ ترتیب
 اولی اردو اغا عتہ و ان و ولتہ زاجا و قول کتھا عتہ رتہ حسین اغا و زغری با شلیق ایل صاحب اغا
 و سکسوی با شلیق ایل اکج کون محمد اغا و طو زبانی با شلیق ایلدار و در ہمایون عکرا سور مکہ مانور واداد
 خدمت ایدم کلمہ زام سکھار محمد افادہ شایستہ رفات **دال کریمہ** **و تالیس** **قلعہ**

و لک

[illegible]

